

Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогіки НАПН України

ПРОФІЛЬНА ШКОЛА
як шлях до конкурентоспроможної особистості

УКРАЇНСЬКА МОВА. **УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА**

- **Нові навчальні програми для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти (рівень стандарту, профільний рівень)**
- **Методичні коментарі провідних науковців Інституту педагогіки НАПН України**

УДК 373.5.091.21*кл5/9:[811.161.2+821.161.2
У45

У к л а д а ч і:

О. М. Топузов, віце-президент
Національної академії педагогічних наук України,
директор Інституту педагогіки НАПН України;

Т. М. Засєкіна, заступник директора
з науково-експериментальної роботи
Інституту педагогіки НАПН України,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник;

В. І. Новосьолова, старший науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник;

Т. О. Яценко, провідний науковий співробітник відділу навчання
української мови та літератури, доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник

У45   **Українська мова. Українська література** : нові навчальні програми для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти (рівень стандарту, профільний рівень); Методичні коментарі провідних науковців Інституту педагогіки НАПН України. — К. : УОВЦ «Оріон», 2018. — 352 с.

УДК 373.5.091.21*кл5/9:[811.161.2+821.161.2

© МОН України, 2018

© Інститут педагогіки НАПН України, 2018

© УОВЦ «Оріон», 2018

ВИХОВУЄМО ЛЮДИНУ, ЯКА ВМІЄ ЗМІНЮВАТИСЯ САМА І ЗМІНЮВАТИ ЦЕЙ СВІТ

Замість передмови

Нові часи потребують інноваційної людини. Такої, яка здатна не тільки засвоювати та ретранслювати отримані знання, а й удосконалювати їх протягом усього життя, яка спроможна продукувати інноваційні ідеї, тим самим удосконалюючи себе і світ.

Реформаційні нововведення загальної середньої освіти спрямовано на зміни у змісті, формах і методах навчання, осучасненні середовища навчання, що відповідає вимогам ХХІ століття. 2018/2019 навчальний рік є визначальним у поступі загальної середньої освіти на шляху її реформування. Це рік початку навчання учнів перших класів за стандартами третього покоління, учнів десятих класів — другого покоління.

Забезпечити рівний доступ учнівської молоді до здобуття повної загальної середньої освіти, сформувати умови неперервної освіти впродовж усього життя; виховувати особистість, орієнтовану на самореалізацію, професійне зростання й мобільність в умовах швидкозмінного суспільства — такі завдання сьогодні має вирішувати старша школа.

В основу організації сучасного освітнього процесу покладено такі принципи:

- ♦ *фуркації* (розподіл учнів за рівнем освітньої підготовки, інтересами, потребами, здібностями та нахилами);
- ♦ *варіативності й альтернативності* (освітніх програм, технологій навчання, навчально-методичного забезпечення);
- ♦ *наступності й неперервності* (між допрофільною підготовкою та профільним навчанням, професійною підготовкою);
- ♦ *гнучкості* (змісту, форм організації профільного навчання; забезпечення можливості зміни профілю);
- ♦ *діагностико-прогностичної парадигми особистісної реалізації* (виявлення здібностей учнів з метою їх обґрунтованої орієнтації на профіль навчання).

Одним зі складників організації профільного навчання є навчальні програми, які диференційовано за двома рівнями: стандарту і профільного. Новацією нинішнього етапу становлення профільної освіти є інтегровані курси та вибірково-обов'язкові предмети. Урізноманітнення структурування змісту освіти за допомогою нових і традиційних предметів і курсів, диференціація його за рівнями забезпечує можливість закладам освіти формувати профілі навчання, виходячи із запитів й уподобань здобувачів освіти. На особливу увагу заслуговують у старшій школі *профільні предмети*, що вивчаються поглиблено та передбачають більш глибоке опанування понять, законів, теорій. Ці предмети можуть бути доповнені спеціальними курсами, що сприятиме організації дослідницької, проектної діяльності, профільної навчальної практики учнів тощо.

Оновлення профільного навчання у старшій школі зумовлює перегляд підходів до організації навчання учнів. Урок має стати майданчиком для відкритої комунікації й обміну думками, що збагачує світогляд учнів, розвиває критичне мислення та креативність.

Упевнений: спільними зусиллями науковців, учителів, учнів і батьків новий навчальний рік стане ще одним кроком на шляху розвитку загальної середньої освіти, і ми зможемо досягти успіху в підготовці юних громадян України до життєвих випробувань.

Олег ТОПУЗОВ,
віце-президент Національної академії
педагогічних наук України,
директор Інституту педагогіки НАПН України

УКРАЇНСЬКА МОВА

10–11 класи

ПРОГРАМА

для закладів загальної середньої освіти
з українською мовою навчання¹

Рівень стандарту

Авторський колектив з розроблення програми:

Голуб Н. Б., завідувач відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова); *Котусенко О. Ю.*, головний спеціаліст департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України; *Горошкіна О. М.*, професор кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук; *Новосолова В. І.*, старший науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України, кандидат педагогічних наук; *Романенко Ю. О.*, доцент кафедри методики викладання української мови та літератури Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, редактор часопису «Дивослово», кандидат педагогічних наук; *Кондесюк Т. В.*, учитель української мови та літератури Білоцерківської гімназії №2 Білоцерківської міської ради Київської області; *Король О. М.*, учитель української мови та літератури середньої загальноосвітньої школи № 132 м. Києва; *Тарасенко О. О.*, учитель української мови та літератури гімназії №117 ім. Лесі Українки м. Києва; *Сергєєва Н. В.*, учитель української мови та літератури, директор Ліцею політики, економіки, права та іноземних мов м. Києва; *Ткачова Г. В.*, учитель української мови та літератури спеціалізованої школи № 15 м. Києва.

Пояснювальна записка

Українська мова як державотворчий чинник, засіб збереження культурного надбання українського народу, формування громадянина України й особистості учня є найважливішим шкільним предметом.

Програма відображає засадничі ідеї Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету

¹ Затверджено наказом МОН України від 23 жовтня 2017 р. № 1407.

Міністрів України від 23. 11. 2011 р. № 1392), Державного стандарту початкової загальної освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 20. 04. 2011 р. № 462), а також концепції «Нова українська школа».

У контексті ключових підходів сучасної освіти (компетентнісний, особистісно орієнтований і діяльнісний) шкільний предмет «Українська мова» є засобом розвитку й соціалізації учнів, становлення їх як особистостей і громадян своєї країни. Здобуті у процесі навчання української мови знання, набуті вміння й навички мають бути опорою, яка дасть учням змогу реалізувати себе в житті, стати носіями культури свого народу, ініціаторами відновлення й збереження найкращих культурних традицій свого народу.

Сучасне навчання є компетентнісним, а отже, орієнтованим не на засвоєння визначеного обсягу знань, а передусім — на пізнання життєвих реалій, у яких ці знання мають значення.

Предметна **мета** — формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості.

Відповідно до напрямку профільного навчання (рівень стандарту) визначено такі завдання вивчення української мови в 10–11 класах:

- ♦ формування ціннісного ставлення до української мови як державної мови України;
- ♦ формування предметної та ключових компетентностей;
- ♦ формування духовного світу учнів, цілісних світоглядних уявлень, системи загальнолюдських, національних, особистісних ціннісних орієнтирів;
- ♦ навчання засобами мови пізнавати світ, облаштовувати гармонійне співіснування в ньому, зберігати й передавати культурні набуток, виражати емоції й почуття, розв'язувати життєві проблеми;
- ♦ формування мовленнєвої культури, раціональної мовленнєвої поведінки;
- ♦ розвиток логічного та критичного мислення, творчої уяви;
- ♦ формування мовного смаку, мовного чуття й мовної стійкості, сприяння усвідомленню краси й естетики української мови.

У структурі програми виділено такі складники: пояснювальна записка й основна частина (власне програма).

Основну частину програми структуровано у вигляді таблиці, яка охоплює такі елементи: 1) очікувані результати навчальної діяльності; 2) орієнтовний розподіл годин на вивчення окремих

тем розділів; 3) зміст навчального матеріалу мовної та мовленнєвої змістових ліній; 4) соціокультурна змістова й наскрізні лінії.

Очікувані результати навчальної діяльності учнів виражають **знаннєвий, діяльнісний, ціннісний, емоційний та поведінковий компоненти** ключових і предметної компетентностей, що мають бути сформовані у процесі навчання.

Поданий у програмі розподіл годин є орієнтовним. Згідно з принципом академічної свободи вчитель може на власний розсуд змінювати його з метою педагогічної доцільності.

Змістові лінії визначають суть процесу навчання української мови:

- ♦ *мовленнєва змістова лінія* орієнтує роботу вчителя на всебічний розвиток учнів, формування їх як компетентних мовців, передбачає системну цілеспрямовану роботу на кожному уроці над збагаченням активного словника, засвоєнням мовленнєвих жанрів, формуванням навичок ефективної комунікації, набуттям досвіду розв'язання життєвих проблем засобами мови;
- ♦ *мовна змістова лінія* визначає перелік важливих для засвоєння питань теорії мови, що є базовими для формування навичок нормативного мовлення, мовленнєвої культури;
- ♦ необхідність *діяльнісної змістової лінії* зумовлена метапредметним характером предметних знань і необхідністю занурення учнів як суб'єктів навчально-виховного процесу в усі види діяльності, під час яких вони набувають суб'єктного досвіду, опановують різні стратегії мовленнєвої діяльності;
- ♦ *соціокультурна змістова лінія* покликана забезпечувати системність патріотичного, морального, естетичного виховання учнів, реалізовувати завдання соціалізації шкільної молоді, бути орієнтиром у спрямуванні навчання на оволодіння всіма ключовими компетентностями.

У *мовленнєвій лінії* подано перелік рекомендованих видів роботи, які дають змогу учням реалізувати здобуті знання на практиці. Ці види роботи забезпечують повноцінний мовленнєвий розвиток старшокласників, бо комплексно охоплюють формування всіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння та письма). Системний підхід до розвитку мовлення учнів не передбачає виділення окремих годин на традиційні для 5–9 класів аудіювання, читання мовчки та вголос, перекази, твори тощо, оскільки ці види роботи передбачено на кожному уроці. Вчитель може на власний розсуд змінювати запропоновані теми і

види роботи, але водночас прагнути протягом року рівною мірою приділяти увагу розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності. Оновлення змістового наповнення мовленнєвої лінії спричинене прагненням реального, а не декларативного оновлення процесу мовної освіти й вивіщення її ролі у процесі становлення особистості учнів й сприяння соціалізації їх.

Оскільки в 9 класі учні завершили вивчення всіх розділів української мови, зміст *мовної лінії* в 10 й 11 класах має узагальнювальний характер, тому навчальний матеріал згруповано за нормами сучасної української літературної мови, оволодіння якими важливе для кожної освіченої людини. Під час вивчення мовних тем учитель має акцентувати не на розпізнаванні, класифікуванні мовних явищ, не на мовних розборах, а на правилах використання мовних одиниць усіх рівнів в усному мовленні й на письмі, зокрема приділяти увагу труднощам слововжитку, складним випадкам правопису, нормам узгодження мовних одиниць, культурі слова тощо.

Соціокультурний компонент програми також визначає вектор формування загальної культури учнів через ознайомлення їх з культурною спадщиною свого народу й світу, виховання патріотизму й моральності. Реалізації цих завдань сприятиме текстоцентричний підхід до навчання мови, що передбачає добір і системну роботу на кожному уроці з текстами різних типів, стилів і жанрів мовлення.

Текст настільки універсальний засіб, що може бути застосований на різних уроках, сприяти реалізації багатьох методів навчання, усіх поставлених цілей на уроці. Текст на уроці потрібно використовувати з метою читання, створення його інтонаційної карти, переказування, проведення словникової роботи; визначення й осмислення теми, головної думки; з'ясування ознак і композиційних елементів тексту; визначення стильових рис, мети висловлення; співвіднесення мовних засобів із задумом, типом, жанром і стилем мовлення; визначення та обґрунтування типу мовлення; організації групового чи індивідуального лінгвістичного дослідження; організації самостійної роботи; визначення емоційного впливу тексту на читачів, слухачів; виявлення й маркування певного мовного явища; узагальнення певного мовного матеріалу (групування, класифікація, структурування й систематизування); формулювання тези, гіпотези, добір аргументів; проведення аналогії з відомими фактами, прикладами з життя людей, історичними подіями, прислів'ями й афоризмами,

творами, цитатами з творів, епіграфами й багато ін.; пояснення написання й вимови; організації супутнього повторення; повернення уваги до тропів задля формування відчуття естетичної насолоди; редагування; добору слів і виразів, що сприяють налагодженню психологічного комфорту, унеможливають конфлікт; видозміни (розширення, скорочення, збагачення певними одиницями (влучними словами й виразами, синонімами, епітетами, фразеологізмами, тропами), заміна одних одиниць іншими, логічне розташування змістових елементів структури тексту); виявлення проблеми; виконання логічних операцій (аналіз, синтез, порівняння, зіставлення, висновки); осмислення поведінкових зразків героїв тексту й зіставлення їх з поведінковими нормами нашого суспільства; прогнозування психологічного впливу тексту на співрозмовника; виявлення прийомів гармонійного спілкування; висловлення власного ставлення до змісту тексту; добору коментарів; «переведення» з одного стилю в інший; переведення в інший формат: схему, малюнок, таблицю тощо); створення власного висловлення тощо.

Наскрізна лінія **«Екологічна безпека і сталий розвиток»** спрямовує діяльність учителя й учнів на формування соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості, усвідомлення сталого розвитку, готовності брати участь у розв'язанні питань довкілля та розвитку суспільства; конкретизує роботу зі збереження й захисту навколишнього середовища.

Наскрізна лінія **«Громадянська відповідальність»** сприяє формуванню соціальної й громадянської компетентностей, розкриває суть поняття «відповідальний громадянин», визначає вектори його діяльності.

Наскрізна лінія **«Здоров'я і безпека»** активно долучається до формування безпечного для життя й діяльності середовища, орієнтуючи на розвиток учня як духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінного громадянина, що дотримується здорового способу життя.

Метою наскрізної лінії **«Підприємливість і фінансова грамотність»** є навчання молодого покоління українців ощадливості, раціонального використання коштів, планування витрат; стимулювання в них лідерських ініціатив, прагнення успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі.

Наскрізні змістові лінії спільні для всіх шкільних предметів, є засобом інтегрування навчального змісту, вони корелюються з окремими ключовими компетентностями та сприяють форму-

ванню ціннісних і світоглядних орієнтацій учня, що визначають його поведінку в життєвих ситуаціях.

Важливе місце у програмі відведено вивченню основ риторики, адже риторика — це не лише теорія і практика досконалого мовлення, переконливого, гарного, доцільного, ефективного тощо, це насамперед учення про мовленнєве виховання особистості.

Потреба вивчення основ риторики зумовлена її суспільними функціями: *виховання* ризора як гідного громадянина, компетентного в публічному мовленні; *визначення* норм і правил публічної аргументації, що забезпечують продуктивне обговорення важливих для суспільства проблем; *організація* базових мовленнєвих суспільних відносин; визначення критеріїв оцінювання публічної діяльності, на основі яких добирають осіб, здатних обіймати відповідальні посади.

Знання елементів практичної риторики дасть змогу забезпечити формування в учнів таких життєво важливих умінь і навичок:

- ♦ орієнтуватися в ситуаціях спілкування;
- ♦ будувати діалог залежно від цілей спілкування й соціального контексту;
- ♦ надавати висловленню сенсу і змісту засобами лексики, фразеології й граматики;
- ♦ ініціювати, підтримувати, розвивати й завершувати спілкування;
- ♦ налагоджувати гармонійні стосунки з людьми;
- ♦ бути переконливим у своїх висловленнях, бажаним співрозмовником, привабливим і впливовим оратором.

Отже, вивчення риторики сприятиме також зростанню загального показника культури в країні.

Компетентнісний підхід в освіті спрямовує навчально-виховний процес на формування ключових і предметної компетентностей. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти визначає такий перелік *ключових компетентностей*: уміння вчитися протягом життя, спілкування рідною/державною й іноземними мовами, математична, компетентності у природничих науках і технологіях, інформаційно-комунікаційна, соціальна і громадянська, здоров'язбережувальна, загальнокультурна, підприємницька, а також як предметну називає комунікативну.

Ключові (загальноосвітні) **компетентності** — здатності, яких набуває кожний учень як суб'єкт навчально-виховного процесу для самовизначення, загального розвитку й самореалізації.

Перелік і зміст ключових компетентностей:

- 1. Спілкування державною мовою** — готовність (здатність) учнів засобами української мови успішно взаємодіяти у процесі розв’язання типових для віку життєвих проблем; сформоване ціннісне ставлення до мови свого народу, наявність досвіду послуговування державною мовою.
- 2. Спілкування іноземними мовами** — готовність (здатність) реалізовувати різноманітні комунікативні наміри в широкому діапазоні особистісних, соціальних і культурних контекстів.
- 3. Математична грамотність** — спроможність особистості застосовувати математичні вміння в реальному житті, працювати з числовою інформацією.
- 4. Компетентності у природничих науках і технологіях** — здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією відповідно до потреб, застосовувати ПКТ у навчанні й повсякденному житті, знаходити, опрацьовувати й систематизовувати інформацію); здатність бути відкритими до інновацій, реалізувати себе в мінливому технологічному, життєвому, навчальному й трудовому середовищі.
- 5. Інформаційно-комунікаційна компетентність** — здатність (готовність) розуміти навколишнє інформаційне середовище, самостійно шукати, добирати й критично аналізувати необхідну інформацію, трансформувати, зберігати та транслювати її та діяти відповідно до своїх цілей і прийнятої в суспільстві комунікаційної етики.
- 6. Уміння вчитися протягом життя** — здатність і внутрішня потреба самостійно здобувати знання й формувати вміння відповідно до поставлених цілей з метою самовдосконалення й самореалізації.
- 7. Соціальна і громадянська компетентності** — усвідомлення громадянської повинності й відповідальності, здатність до реалізації громадянських прав і обов’язків.
- 8. Підприємницька компетентність** — це інтегрована якість особистості, що базується на креативності, творчості, інноваційності, здатності до ризику, спроможності планувати, самоорганізовуватися й організовувати підприємницьку діяльність, утілювати ідеї у сферу економічного життя, розв’язувати конфліктні ситуації, приймати рішення, брати на себе відповідальність, формувати моделі поведінки, необхідні для успішного розв’язання нагальних виробничих проблем.
- 9. Загальнокультурна** — здатність учня усвідомлено сприймати

надбання культури як цінність, аналізувати й оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати традиційні для культури українського народу методи самовиховання.

- 10. Екологічна грамотність і здорове життя** — здатність розумно й раціонально користуватися природними ресурсами, усвідомлене ставлення до ролі довкілля для життя й здоров'я людини; готовність виявляти активну життєву позицію в питаннях захисту довкілля, дотримуватися здорового способу життя й пропагувати його.

Добір навчального змісту здійснено з урахуванням таких дидактичних і методичних принципів:

- 1) *соціальної доцільності* (засвоєний навчальний матеріал і сформовані на його основі вміння й навички зумовлені системою соціальних цінностей і очікувань);
- 2) *взаємозв'язку навчання, виховання та розвитку* (наявність у змісті елементів, що забезпечують гармонійну реалізацію загальноосвітніх і предметних завдань);
- 3) *демократизації й гуманізації* (забезпечення суб'єкт-суб'єктних стосунків між учителем та учнями);
- 4) *детермінації* (налагодження зв'язків предмета з попереднім досвідом учнів, прогнозування майбутніх успіхів);
- 5) *єдності теорії й практики* (засвоєний навчальний матеріал, сформовані вміння й навички мають прикладний характер, можливість застосування не лише у сфері навчальної діяльності, а й професійній та особистісній).

Однією з особливостей процесу навчання української мови учнів 10–11 класів є водночас зосередження уваги на виявленні інтересів і здібностей старшокласників, що можуть бути визначальними у виборі професії; розвиткові оргдіяльнісних умінь, формуванні здатності працювати в колективі й індивідуально; формуванні вмінь приймати рішення й бути відповідальним за нього; розвиткові вмінь ставити цілі й системно працювати над реалізацією їх; формуванні внутрішнього потреби самонавчання й самовдосконалення.

10 клас
(70 год, 2 год на тиждень)

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	Мовленнєва змістова лінія
<p>Знанневий компонент</p> <p>Учень/учениця: розуміє суть понять «лексикографія», «словник», «довідник», «довідкова література»; називає основні типи словників; усвідомлює важливість умінь систематизувати, зіставляти, аналізувати, узагальнювати й використовувати інформацію, яка міститься в лексикографічних джерелах, довідниках, ресурсах мережі Інтернет.</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p>Учень/учениця: організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує); володіє ефективними прийомами пошуку необхідної інформації в різних лексикографічних джерелах, зіставляє й аналізує її; користується в разі потреби, лексикологічними джерелами, виділяє необхідну інформацію з лексичних словників різного типу (тлумачного, словника синонімів, антонімів, іншомовних слів, фразеологічного та ін.) і довідників; у тому числі мультимедійних;</p>	<p>3 год</p>	<p>Мовна змістова лінія</p> <p>Вступ</p> <p>Лексикографія. Сучасні лексикографічні джерела: словники, довідкова література (у числі на електронних носіях). Інформативна й нормативна функції їх. Основні типи словників. Довідкові медіаресурси.</p>	<p>Мовленнєва змістова лінія</p> <p>Види роботи (рекомендовані): складання й редагування словникових статей; здійснення лексикографічного пошуку; тлумачення значення слова різними способами; укладання словників-мінімумів «Складні випадки наголошення», «Незнайомі слова», тематичних словників-мінімумів тощо; обговорення теми «Словники в нашому житті»; диспут на тему: «Не бійтесь заглядати у словник: Це пишаний яр, а не сумне провалля...» (М. Рильський).</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>висловлює припущення про достовірність наявної інформації;</p> <p>виявляє недостовірність одержуваної інформації, прогаolini в інформації й заповнює їх;</p> <p>використовує знайдену інформацію для поясненя як докази й факти в різних навчальних і практичних ситуаціях, ситуаціях моделювання й проєктування.</p> <p>Ціннісний компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>демонструє любов і повагу до рідного слова, гордість за багатство і красу української мови;</p> <p>висловлює своє ставлення до знайденної інформації;</p> <p>усвідомлює важливість потреби пошуку додаткової інформації для розв'язання навчальних завдань та самостійної пізнавальної діяльності;</p> <p>зберігає необхідні лексикографічні видання, цінну інформацію на персональному комп'ютері, у домашній бібліотеці.</p> <p>Емоційний компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>виражає засобами мови адекватні почуття і враження від результатів роботи.</p>			

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>Поведінковий компонент</p> <p>Учень/учениця: відповідально ставиться до кожного вжитого слова; демонструє інтерес до нових слів й активність у збагаченні власного словникового запасу.</p>			
<p>Соціокультурна змістова лінія</p> <p>Виразальні можливості української мови. Українська мова й відображена в ній національна культура. Як відновити джерела формування високої мовної культури. Словники — музеї слів (С. Гушик). Вишукана мова — моя мрія. Краса довілля в слові. Естетична функція слова. Мій активний словниковий запас. Українська мова — стратегічний ресурс України. Магія українського слова.</p> <p>Наскрізні лінії</p> <p>1. Здоров'я і безпека. Стан мовленнєвого середовища — основа життєздатності етносу.</p> <p>2. Громадянська відповідальність. Відповідальне ставлення до кожного вжитого слова.</p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток. Прагнення захистити довілля від згубного впливу соціуму. Чисте повітря — чиста планета.</p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність. Піклування про власний розвиток. Активна участь у житті суспільства.</p>			
<p>Знанневий компонент</p> <p>Учень/учениця: розуміє суть понять «лексична норма», «лексичне значення слів», «лексична сполучуваність слів», «слово і контекст», «лексична помилка»;</p>	1 год	<p>Поняття норми в сучасній українській літературній мові</p> <p>Нормативне й ненормативне мовлення. Типи норм.</p>	<p>Види роботи (рекомендовані): укладання словника рідко-вживаних слів;</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>розуміє суть понять «порушення лексичної норми», «фразеологізми», «стилістичне забарвлення фразеологізмів»;</p> <p>пояснює загальні принципи класифікації словникового складу української мови;</p> <p>пояснює найпоширеніші випадки порушення лексичної норми;</p> <p>визначає роль і стилістичні можливості вивчених лексичних одиниць, комунікативно доцільно використовує їх у власному мовленні;</p> <p>визначає роль і доречність використання фразеологічних засобів мови, стилістичну функцію їх;</p> <p>розуміє відмінності між лексичними, фразеологічними синонімами; доречно використовує їх у тексті;</p> <p>усвідомлює відмінність між фразеологічними синонімами й антонімами;</p> <p>використовує лексичну синонімію як засіб виправлення невіправданих повторів, як засіб зв'язку речень у тексті;</p> <p>правильно й доречно використовує фразеологізми відповідно до стилістичного забарвлення їх.</p>	10 год	<p>Лексична норма</p> <p>Лексична помилка.</p> <p>Лексичне значення слова.</p> <p>Слово і контекст; залежність значень слова від контексту.</p> <p>Слововживання: вибір слова, лексична сполучуваність.</p> <p>Слова власне українські й запозичені. Виправдані й небажані запозичення.</p> <p>Лексичні й фразеологічні синоніми, антоніми.</p> <p>Синонімічне багатство української мови.</p> <p>Пароніми. Запобігання помилку у вживанні паронімів.</p> <p>Найпоширеніші випадки порушення лексичної норми.</p> <p>Кальки з інших мов, недоречне вживання українських слів у невластивому їм значенні.</p>	<p>укладання тематичного словника українських фразеологізмів;</p> <p>укладання словника фразеологізмів у творах українських письменників;</p> <p>укладання словника небажаних запозичень «Свої не гірші за чужі»;</p> <p>складання плану роботи на тиждень;</p> <p>складання плану дозвілля на канікули;</p> <p>виступ під час дискусії «Які слова руйнують наше життя?»;</p> <p>«Інтернет зближує чи накопичує самотність?»;</p> <p>написання есе «Прекрасна мить життя», «Чарівність і мотугність слова»;</p> <p>редагування текстів;</p> <p>написання відеолітератури про сайт відомих людей;</p> <p>складання тексту рекомендаційного характеру «Як уникати помилок у мовленні»;</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>Діяльнісний компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує);</p> <p>організовує й планує навчальне співробітництво з учителем та однокласниками;</p> <p>працює в групі й набуває досвіду такої роботи;</p> <p>дотримується лексичної норми в усних і писемних висловленнях;</p> <p>живає слова відповідно до їхніх лексичних значень, правильно використовує в мовленні багатозначні слова, синоніми, антоніми, омоніми, слова в переносному значенні з урахуванням стилю мовлення;</p> <p>додержується лексичної сполучуваності слів; виявляє й усуває порушення лексичних норм, норм слововживання;</p> <p>оцінює власне й чуже мовлення з погляду точного, доречного й виразного слововживання;</p> <p>висловлює критичне ставлення стосовно вживання українських слів у невластивому їм значенні, невмотивованого використання за позичень;</p> <p>аналізує різні ситуації мовлення, виділяє учасників спілкування, визначає їхні наміри;</p>		<p>Основні групи фразеологізмів, багатозначність, синонімія й антонімія фразеологізмів. Уживання слів у фразеологізмах відповідно до їхнього стилістичного забарвлення. Утвердження лексичної норми в словниках української мови (повторення й узагальнення).</p>	<p>написання повідомлення на тему «<i>Лексичну норму відображають і утворюють наспереди словники</i>»;</p> <p>добір і складання лінгвістичних мініатюр про правильність мовлення;</p> <p>переказування художнього тексту;</p> <p>складання плану проведення зимових канікул;</p> <p>складання паспорта слова;</p> <p>підготовка проєктів «Музей одного слова» (систематизація інформації про певне слово з різних лексикографічних джерел), «Фразеологічне багатство творів Мирослава Дочинця»; «Синоніми у творчості Михайла Стельмаха»; переказування текстів різних стилів із творчим завданням; дискусія на тему: «Чи потрібні мові запозичення?»; виступ під час дискусії «Грубість — духовна слабкість чи демонстрування сили?»;</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>практично засвоює морально-етичні й психологічні принципи спілкування й співпраці; висловлює міркування й пропозиції щодо гармонізації спілкування.</p> <p>Ціннісний компонент <i>Учень/учениця:</i> виявляє в текстах та обґрунтовує особистісні й загальнолюдські цінності; висловлює власне розуміння цінностей; демонструє повагу до себе й інших, доброяучи та вживаючи потрібні слова.</p> <p>Емоційний компонент <i>Учень/учениця:</i> висловлює адекватні почуття і враження від прочитаного; уміє керувати почуттями відповідно до обставин.</p> <p>Поведінковий компонент <i>Учень/учениця:</i> демонструє на уроках активність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності.</p>			<p>написання есе «З чого з'їтане щастя?»; збагачення тексту синонімами; складання тексту рекомендаційного характеру «Як уникати конфліктів із друзями»; написання повідомлення на тему «Жорстокі слова»; переказування публіцистичного тексту.</p>
Соціокультурна змістова лінія			
<p><i>Чудова думка втрачає свою цінність, коли вона погано висловлена (Вольтер). Моє слово — моя відповідальність. Слово — носій добра, істини й краси. Повноцінне функціонування мови — запорука розквіту держави.</i></p>			

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>Мова злагоди й гармонії. Мій лексичний арсенал. Відновлення історичної пам'яті та формування почуття національної гідності. Повага до національно-культурних цінностей інших народів.</p> <p>Наскрізні лінії</p> <p>1. Здоров'я і безпека. Взаємозв'язок сприятливого стану мовленнєвого середовища і здоров'я людини. Мова творить і мова руйнує. Лікувальні властивості слова. Цілеспрямований розвиток власних фізичних і духовних сил, волі, можливостей свого організму.</p> <p>2. Громадянська відповідальність. Відповідальність за мовні вчинки. Відповідальність за результативність спільної роботи. Мовний режим у родині й школі. Мовне обличчя мого міста (села). Мова — важливий чинник самовизначення нації, надійна основа розвитку країни. Вірність ідеям, принципам народної моралі та духовності. Розуміння громадянського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист Вітчизни.</p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток. Життєдатність людини й екологія слова. Мова злагоди й гармонії. Українська мова — живий організм — сад. Стимулювання відповідальності у сфері охорони довкілля. Раціональне використання води й ґрунтів. Піклування про цілісність і недоторканість природного світу навколо нас.</p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність. Піклування про саморозвиток як активний внесок у розвиток суспільства. Виховання потреби враховувати інтереси й особливості своїх партнерів.</p>			
<p>Знанневий компонент</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>розуміє суть понять «риторика», «мовленнєва ситуація», «мовець», «аудиторія», «текст», «комунікативний намір», «мовленнєвий вчинок»;</p> <p>усвідомлює важливість риторики й риторичних умінь;</p>	9 год		<p>Практична риторика</p> <p>Риторика як мистецтво, наука й навчальна дисципліна.</p> <p>Роль риторики в сучасному світі.</p> <p>Мовленнєва ситуація. Елементи мовленнєвої ситуації:</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>називає умови успішного спілкування; риси, притаманні цікавому мовцеві, гарному співрозмовникові;</p> <p>називає етапи підготовки виступу;</p> <p>відрізняє мовленнєву дію й мовленнєвий вчинок;</p> <p>виявляє комунікативні наміри мовця.</p> <p>Діяльнісний компонент Учень/учениця:</p> <p>організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує);</p> <p>володіє навичками ознайомлювального й вивчального читання;</p> <p>уміє моделювати аудиторію;</p> <p>налагоджує контакт зі слухачем (слухачами);</p> <p>визначає естетичні риси мовлення;</p> <p>аналізує чужий і власний текст;</p> <p>висловлює припущення щодо ролі риторичних знаць у житті людини;</p> <p>виявляє причини успішного мовлення; знаходить і зіставляє різні тексти публічних виступів;</p> <p>пропонує способи вдосконалення риторичних навичок, набуття досвіду виступати публічно; готує текст виступу;</p>			<p>мовець (адресат), слухач (аудиторія), предмет мовлення, умови успішного спілкування.</p> <p>Особистість мовця (чарівність, артистизм, упевненість у собі, ширість, обізнаність, об'єктивність, доброзичливість).</p> <p>Риси гарного співрозмовника.</p> <p>Вимоги до мовлення оратора.</p> <p>Комунікативний стан мовця.</p> <p>Аудиторія (слухач, слухачі).</p> <p>Види слухання. Цілі слухання.</p> <p>Моделювання аудиторії. Контакт з аудиторією. Прийоми налагодження контакту.</p> <p>Текст як одиниця спілкування.</p> <p>Етапи підготовки тексту виступу. Види читання й записування тексту виступу. Естетика тексту.</p> <p>Ефективність мовлення. Стратегія і тактика мовленнєвої поведінки. Комунікативний намір. Мовленнєвий вчинок. Мовленнєва подія.</p> <p>Види роботи (рекомендовані): моделювання аудиторії;</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>виступає публічно; порівнює, аналізує, оцінює мовленнєві вчинки тощо. Ціннісний компонент <i>Учень/учениця:</i> висловлює своє ставлення до риторики; відчуває відповідальність за мовленнєві вчинки; розглядає мову й уміння спілкуватися як цінність; має в домашній бібліотеці зразки гарних публічних промов, словники, довідники. Емоційний компонент <i>Учень/учениця:</i> відчуває задоволення від добре виголошеної промови; уболює за результати своєї роботи; захоплюється гарними промовами відомих ораторів, прагне наслідувати їх. Поведінковий компонент <i>Учень/учениця:</i> ініціює обговорення публічних промов; висловлює пропозиції щодо вдосконалення риторичної майстерності; демонструє впевненість під час виголошення промови;</p>			<p>модেলювання ситуації спілкування; <i>аналіз</i> змісту висловлень; переказування взірцевих текстів промов; складання плану виступу; підготовка композиційних частин виступу (вступу, основної частини та висновків); підготовка різних варіантів вступу й висновку до конкретної теми; написання тексту публічного виступу; запам'ятовування тексту виступу; тренування виступу; добір аргументів до конкретної тези; добір фразеологізмів до теми виступу; аналіз власного й чужих виступів; визначення комунікативних намірів мовців за текстом промови; оцінювання мовленнєвого вчинку;</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>бере на себе відповідальність за свої мовленнєві вчинки; демонструє небайдужість, активність у розгляді питань теми.</p>			<p>висловлення особистого ставлення до почутого.</p>
<p>Соціокультурна змістова лінія</p> <p>Привабливість і цінність життя. Упорядкування життєвих пріоритетів. Освіта як складник успіху. Приклади цінностей та етичної поведінки. Суспільні статуси людини. Принципи як «центри» людського життя. Культура мовлення пов'язана з культурою мислення. Ознаки толерантної поведінки.</p> <p>Наскрізьні лінії</p>			
<p>1. Здоров'я і безпека. Хороші й погані звички. Звички, що руйнують наше життя. Подолання залежності від згубних звичок.</p> <p>2. Громадянська відповідальність. Турбота про інших. Приклади відповідального ставлення до життя й навчання. Колективна й особиста відповідальність.</p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток. Екологічні проблеми твого краю. Цікаві й корисні справи. Жити у злагоді з природою й людьми. Екологія мовлення.</p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність. Формула успіху людини. Добročинність як найбільша цінність і шанована риса лідера. Планування фінансового добробуту. Переваги, загрози, недоліки улюбленої справи. Фінансовий контроль. Відповідальність за фінансові проблеми в родині.</p>			
<p>Знаннєвий компонент Учень/учениця: розуміє суть понять «норма», «орфоепія», «орфоепічна помилка», «орфоепічна норма»,</p>	<p>5 год</p>	<p>Орфоепічна норма Орфоепічна помилка. Орфоепічний словник. Поняття милозвучності.</p>	<p>Види роботи (рекомендовані): сприймання на слух чужого мовлення й аналіз його;</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>«милозвучність», «наголос», «логічний наголос»; усвідомлює важливість дотримання орфоепічної норми для сучасного компетентного мовця; Діяльнісний компонент <i>Учень/учениця:</i> організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує); виявляє й аналізує факти порушення орфоепічної норми; працює з орфоепічним словником і словником наголосів; співвідносить в уяві звук і букву; аналізує своє й чуже усне мовлення; добирає додаткову інформацію з теми; висловлює припущення про важливість орфоепічної норми. Ціннісний компонент <i>Учень/учениця:</i> висловлює своє ставлення до чужих думок; відчуває відповідальність за мовленнєвий вчинок, дотримання орфоепічної норми у власному мовленні.</p>		<p>Мовна змістова лінія Чергування у//в, і//й як засіб милозвучності. Основні правила вимови голосних звуків. Основні правила вимови приголосних звуків. Наголос. Основні правила наголошування слів. Нормативний наголос. Варіантне наголошування слів в українській мові. Словорозрізнявальний наголос. Форморозрізнявальний наголос. Діалектний наголос. Складні випадки наголошування слів.</p>	<p>Мовленнєва змістова лінія виразне читання текстів різної жанрово-стильової належності; «Можливості українського наголосу»; інформативний виступ на тему «Можливості українського наголосу»; діалогування з учителем, учнями; написання есе на тему «Наголос — Душа слова»; виразне читання улюблених поезій напам'ять; усне переказування текстів різних стилів із творчим заданням.</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>Емоційний компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i> висловлює адекватні почуття та враження від сприйнятого на слух чужого мовлення, читання текстів різних жанрів і стилів. Поведінковий компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i> ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми; висловлює пропозиції щодо вдосконалення культури мовлення; демонструє бажання долати труднощі в опануванні теми; виявляє активність у розгляді питань теми.</p>			
		<p>Соціокультурна змістова лінія</p> <p>Право кожного бути самим собою. Успіх — це результат безперервної й наполегливої діяльності. Самоосвіта — шлях до успіху. Володіти інформацією — володіти світом.</p> <p>Наскрізні лінії</p> <p>1. Здоров'я і безпека. <i>Мовна гігієна. Гігієна думок. Загартування протягом року. Говорити про себе й інших лише з повагою. Гумор — антибіотик від туги й депресії.</i></p> <p>2. Громадянська відповідальність. <i>Відповідальність за мовлене слово. Кроки до успіху. Успіх приходить до сміливих.</i></p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток. <i>Піклування про цілість і недоторканність природного світу довкола нас — наш обов'язок. Свіже повітря, активний подих — основа здоров'я.</i></p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність. <i>Як заробляти гроші у шкільному віці. Вчитися розпоряджатися грошима. Боргова пастка.</i></p>	

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>Знанневий компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i> з'ясує суть понять «орфографічна норма», «орфограма», «орфографічна помилка», «орфографічний словник»; усвідомлює важливість дотримання орфографічної норми для сучасного компетентного мовця; знає правила українського правопису.</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i> організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує); виявляє й пояснює порушення орфографічної норми; працює з орфографічним словником; застосовує знання на практиці; аналізує факти порушення орфографічних норм; висловлює припущення про написання того чи того слова; виявляє аналогії в написанні слів (гривень — пісень); знаходить й аналізує додаткову інформацію з теми.</p>	<p>20 год</p>	<p>Мовна змістова лінія</p> <p>Орфографічна норма</p> <p>Орфограма. Орфографічна помилка.</p> <p>Орфографічний словник.</p> <p>Принципи української орфографії.</p> <p>Ненаголошені е, и в корені слова.</p> <p>Апостроф.</p> <p>Позначення м'якості приголосних.</p> <p>Чергування голосних.</p> <p>Чергування приголосних в українській мові.</p> <p>Зміни приголосних при збігові їх у процесі словотворення.</p> <p>Спрощення приголосних.</p> <p>Подвоєння та подовження приголосних.</p> <p>Правопис префіксів.</p> <p>Правопис суфіксів.</p> <p>Уживання великої літери.</p> <p>Правила перенесення слів з рядка в рядок.</p>	<p>Мовленнєва змістова лінія</p> <p><i>Види роботи (рекомендовані):</i> редагування чужого тексту; підготовка конспекту тексту наукового стилю; добір слів для словникового диктанту; моделювання «Карти пам'яті» складних орфографічних тем; письмове докладне переказування текстів різних стилів; написання есе на теми: «Життя в гармонії з природою», «Моє бачення сучасної школи», «Чого варто уникати в спілкуванні», «Ціна недбалості», «Гаджети чи реальне спілкування?»; письмове обгрунтування свого вибору на визначену тему («Електронна чи паперова книга?», «Улюблений вид дозвілля», «Мій вибір — здоровий спосіб життя», «Чи може зашкодити неграмотне письмо?», «Чи потрібно вчитися заощаджувати?»), «Чи важливо</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>Ціннісний компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i> висловлює своє ставлення до написаного (прочитаного); відчуває відповідальність за дотримання орфографічних норм.</p> <p>Емоційний компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i> висловлює адекватні почуття і враження від прочитаного або прочитаного; відчуває задоволення від власних досягнень.</p> <p>Поведінковий компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i> ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми; висловлює пропозиції щодо вдосконалення культури мовлення; демонструє небайдужість до труднощів в опануванні теми одночасниками, активність у розгляді питань теми; сприймає орфографічну грамотність як стандарту річ; демонструє наміри щодо вдосконалення власної орфографічної грамотності.</p>		<p>Написання складних слів разом, окремо, з дефісом.</p> <p>Написання слів іншомовного походження. Правильно «дев'ятки».</p> <p>Складні випадки написання прізвищ.</p> <p>Складні випадки написання географічних назв.</p> <p>Розрізнення прислівників і співзвучних сполук (збоку — з боку, зрештою — з рештою, всередині — в середині тощо). Правильно написання їх.</p> <p>Написання не, ні з різними частинами мови.</p> <p>Правила графічних скорочень слів.</p>	<p>бути пунктуальним», «Ця музика надихає», «Мій вибір — жити й творити в Україні», «Що означає — «бути відповідальним»?»; письмове прохання довільного змісту; написання ділового листа; складання ієрархії життєвих цілей; обговорення тексту рекламного характеру; коментування висловлень відомих людей про читання; продукування та редагування текстів; написання диктантів; складання карти своїх мрій; обговорення тексту публіцистичного стилю; коментування висловлень відомих людей про ставлення до свого здоров'я.</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
Соціокультурна змістова лінія			
<p>Гуманний світ. Уміння любити й бути щасливим. Життєві цілі. Благодійність як норма життя. Волонтерство в сучасній Україні.</p> <p>Порозуміння з друзями. Ознаки гармонійних стосунків між дітьми й дорослими. Як відновити довіру. Чи варто довіряти людям. Норми суспільної поведінки.</p>			
Наскрізнi лінії			
<p>1. Здоров'я і безпека. Позитивні емоції — запорука здоров'я людини. Життя без конфліктів. Безпечне дозвілля. Екологічна безпека і здоров'я людини. Покращення середовища життя в міській і сільській місцевості.</p> <p>2. Громадянська відповідальність. Сила волі. Відповідальність за чистий простір довкола себе. Відповідальність за кожне написане слово. Надійність і довіра у стосунках. Обов'язок перед рідними, друзями. Громадянські цінності. Взаємодія громадян заради спільного блага.</p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток. Досягнення гармонії з природою. Читання книг як засіб розвитку людини й суспільства. Безпека на воді. Небезпечні розваги молоді. Міра відповідальності за недбале ставлення до природи. Темп міського життя і втрата соціальних зв'язків між людьми.</p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність. Мої заощадження. Фінансова відповідальність кожного. Інноваційність і творчість — передумова успіху. Повага до чужої власності.</p>			

Очікувані результати		К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
			Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>Знаннєвий компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i> розуміє суть поняття «морфологічна норма»; усвідомлює зв'язок морфологічної норми з граматичним значенням і граматичними категоріями самостійних і службових частин мови; розрізняє морфологічні норми, пов'язані з особливостями класифікування, словозміни, вживання й поєднання різних частин мови в усному мовленні й на письмі; знає норми вживання самостійних та службових частин мови в усному та писемному мовленні; виявляє й аналізує порушення морфологічних норм; додержує правил написання відмінкових закінчень відмінюваних частин мови; коментує норми використання самостійних і службових частин мови та узгодження їх, пов'язаних з правилами та граматичні закономірності слововживання.</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i> організовує власну діяльність щодо засвоєння морфологічних норм української мови (визначає мету, цілі, засвоєння навчального</p>		<p>12 год</p>	<p>Морфологічна норма Морфологічна помилка. Іменник. Рід іменників (складні випадки узгодження роду іменників типу <i>кір, дріб, біль, нежить, пил, стел, ступінь, луть</i> та ін. з іншими частинами мови). Паралельні родові форми іменника (<i>зал — зала, птах — птаха, плацкарт — плацкарта</i> тощо). Іменники чоловічого та жіночого роду, що означають назви людей за діяльністю (<i>поет — поетеса, поетка; директор — директорка, робітник — робітниця</i> та ін.). Іменники спільного й подвійного роду. Визначення роду невідмінюваних іменників та абрєвіатур, правила вживання їх.</p>	<p>Мовленнєва змістова лінія <i>Види роботи (рекомендовані):</i> складання діалогів з використанням іменників на позначення назв осіб за родом діяльності у формі чоловічого та жіночого роду; складання речень з іменниками спільного роду (<i>бідолаха, причега, базіка, тудяга, ледащо, шульга, староста, ручище, забудько</i> тощо); складання розповіді про подорож Україною або світом із зазначенням назв мешканців відвіданих місць; написання пропозиції однокласникові/однокласниці спільно спланувати дозвілля у вихідний день й згоди/відмови відповідь; написання електронного листа; написання привітання близькій людині; написання застережень молодшим дітям щодо безпечної поведінки на воді й біля водойм;</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>матеріалу, пов'язує вивчене з теми із практичною діяльністю);</p> <p>планує і проєцює застосування здобутих знань, набутих умінь і навичок у позанавчальних комунікативних ситуаціях;</p> <p>проводить рефлексію власної мовленнєвої діяльності з погляду додержання морфологічних норм, за потреби корегує її;</p> <p>користується словниками, довідковою літературою й електронними ресурсами для перевірки й удосконалення власного рівня засвоєння морфологічної норми;</p> <p>аналізує усні й письмові тексти з погляду додержання морфологічних норм.</p> <p>Ціннісний компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>висловлює критичне ставлення до опрацьованого дидактичного матеріалу.</p> <p>Поведінковий компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>відчуває відповідальність за власний рівень мовленнєвої культури, зокрема за додержання морфологічних норм в усному й писемному мовленні;</p>		<p>Іменники, що мають лише форму однини або множини.</p> <p>Складні випадки відмінювання іменників.</p> <p>Закінчення іменників I відміни в орудному відмінку.</p> <p>Закінчення іменників чоловічого роду II відміни в родовому відмінку. Відмінкові закінчення іменників з конкретним та абстрактним значенням (терміна — терміну, феномена — феномену).</p> <p>Паралельні закінчення іменників чоловічого роду давального відмінка (-ові, -еві (-еві), -у (-ю)); іменників знахідного відмінка (назв побутових предметів (<i>узав олівців — узав олівця, написав лист — написав листа</i>); іменників місцевого</p>	<p>висловлення співчуття близькій людині;</p> <p>написання звернення до громадян міста (села) щодо чистоти довкілля;</p> <p>коментування висловлень відомих людей щодо збереження природи;</p> <p>оголошення приватного змісту;</p> <p>переказування тексту наукового чи публіцистичного стилю, що містить незмінювані іменники;</p> <p>усне переказування тексту публіцистичного стилю;</p> <p>написання есе за змістом висловів народної мудрості;</p> <p>висловлення прохання про допомогу;</p> <p>висловлення подяки незнайомим людям за допомогу;</p> <p>написання есе про явище природи, що викликає найбільше захоплення й здивування;</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>ініціює конкретні заходи, бере участь у моделюванні навчальних ситуацій, спрямованих на поліпшення умов засвоєння морфологічних норм;</p> <p>висловлює пропозиції щодо подолання труднощів у засвоєнні проблемних питань з теми;</p> <p>демонструє небайдужість у розгляді питань додержання морфологічних норм, помічає й коректно виправляє морфологічні помилки у власних і чужих усних і письмових текстах.</p>		<p>відмінка однини (на коні — на коневі, в ліжку — на ліжкові, в гаї — в гаю, на торзі — на торгу); іменників місцевого відмінка множини (кістями — крильми, крильми — чоботями тощо).</p> <p>Закінчення іменників III відміни в орудному відмінку.</p> <p>Словозміна іменників IV відміни.</p> <p>Особливості кличного відмінка.</p> <p>Творення й відмінювання чоловічих та жіночих імен по батькові.</p>	<p>коментування новин тижня, висвітлених на місцевому телеканалі;</p> <p>планування колективної роботи з розподілом ролей кожного учасника;</p> <p>усне висловлення на тему «Весняне пробудження природи».</p>
<p>Соціокультурна змістова лінія</p> <p>Соціальний контроль за поведінкою людей. Стимулювання нормативної поведінки. Громадська думка.</p> <p>Наскрізні лінії</p> <p>1. Здоров'я і безпека. Активний і здоровий спосіб життя — запорука довголіття. Уміння насолоджуватися життям щодня й цінувати його. Мандрівки рідним краєм надихають і приносять насолоду й позитивні емоції.</p>			

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>2. Громадянська відповідальність. Відповідальність за своє здоров'я. Дотримання даного слова. Важливість соціальних контактів.</p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток. Бережне ставлення до рослинного світу рідного краю. Споживання природних багатств з урахуванням інтересів нинішнього і майбутніх поколінь. Право на сприятливе довкілля. Ознаки екологічної кризи в Україні. Забезпечення якості життя в Україні. Ще назва є, а річки вже немає (Л. Костенко).</p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність. Планування власного бюджету. Планування бюджету колективної мандрівки. Петро Яцик – українець, який відмовився бути бідним.</p>			
<p>Знанневий компонент</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>розуміє суть понять «суперечка», «дискусія», «диспут», «полеміка», «теза», «аргумент», «сильний аргумент», «слабкий аргумент»;</p> <p>усвідомлює життєву важливість діалогу;</p> <p>знає різновиди суперечок;</p> <p>називає правила ведення суперечки.</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує);</p> <p>володіє полемічними прийомами;</p> <p>добирає аргументи на підтвердження чи спростування висловленої тези;</p>	7 год		<p>Практична риторика</p> <p>Суперечка як вид комунікації.</p> <p>Різновиди суперечки.</p> <p>Правила ведення суперечки.</p> <p>Аргументи й докази.</p> <p>Полемічні прийоми.</p> <p>Мистецтво відповідати на запитання.</p> <p>Види роботи (рекомендовані): визначення теми й мети суперечки; визначення предмета суперечки; формування позиції, погляду на проблему; збирання матеріалу, аргументів для виступу;</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>аналізує чужі аргументи; висловлює припущення про недостовірність аргументів; виявляє сильні й слабкі аргументи; готується до суперечки; ставить різноманітні запитання.</p> <p>Ціннісний компонент <i>Учень/учениця</i></p> <p>демонструє: готовність до критичного мислення; готовність висловлювати власну думку; жвавий інтерес до дискусійних питань; упевненість під час захисту своєї позиції, цінностей.</p> <p>Емоційний компонент <i>Учень/учениця:</i></p> <p>висловлює адекватні почуття і враження від результатів роботи.</p> <p>Поведінковий компонент <i>Учень/учениця:</i> демонструє високу культуру поведінки.</p>			<p>збирання інформації про учасників суперечки; аналіз аргументів суперника; спростування позиції суперника; формулювання запитань суперникові; дискусія на тему: «Гроші. Навіщо збирати? Де зберігати? На що витратити? Як заощаджувати?», «Мовна мода — це добре чи погано?».</p>
		<p>Соціокультурна змістова лінія Як відновити джерела формування високої мовної культури. Мовний простір у моєму місті (селі), моїй родині. Мовний режим у школі. Мова у книзі рекордів України.</p>	

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>Наскрізнi лінії</p> <p>1. Здоров'я і безпека. Здоров'я як особистісна цінність. Мовний режим у школі й місті (селі).</p> <p>2. Громадянська відповідальність. Відповідальність за мовні вчинки. Відповідальність за результати спільної роботи. Відповідальність за прийняте рішення.</p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток. Жити в гармонії з суспільством. Відновлювані джерела енергії. Заощадження тепла й енергії. Збереження біологічного різноманіття Землі. Участь кожної людини в розв'язанні екологічних проблем.</p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність. Спільна діяльність. Розподіл обов'язків і відповідальності.</p>			

3 год — резерв, на розсуд учителя.

11 клас
(70 год, 2 год на тиждень)

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	Мовленнєва змістова лінія
<p>Знанневий компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i> розуміє суть поняття «мовна особистість», «мовна стійкість»; усвідомлює важливість поняття «мовна стійкість»; знає особливості вияву цієї риси.</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i> організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує); добре володіє українською мовою; непохитно користується в побуті й навчанні українською мовою; висловлює припущення щодо важливості цієї риси мовної особистості; аналізує риси, досвід і поведінку мовної особистості.</p> <p>Ціннісний компонент</p> <p><i>Учень/учениця демонструє:</i> готовність і потребу повсякчас спілкуватися державною мовою;</p>	1 год	<p>Мовна стійкість як ключова риса національно-мовної особистості</p> <p>Поняття мовної стійкості. Джерела, що живлять мовну стійкість.</p>	<p>Мовленнєва змістова лінія</p> <p><i>Види роботи (рекомендовані):</i> читання й аналіз текстів різних стилів; визначення ознак мовної стійкості в мовленні літературних героїв; підготовка проєкту «Приклади мовної стійкості в художній літературі й українському кіно»; дискусія на тему: «Чи потрібно бути мовно стійким?».</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>ГОТОВІСТЬ висловлювати власну думку; жвавий інтерес до дискусійних мовних питань; упевненість у своїх переконаннях, цінностях.</p> <p>Емоційний компонент Учень/учениця: розвиває власні мовні смаки й мовне чуття. Поведінковий компонент Учень/учениця: демонструє високу культуру поведінки.</p>			
Соціокультурна змістова лінія			
<p>Мовна мода і мовний смак. Читацькі смаки. Культурний простір (моєї родини, мого міста, України). Національний дух культурного простору України. Естетичний смак українців у слові, побуті, одязі.</p> <p style="text-align: center;">Наскрізні лінії</p>			
<p>1. Здоров'я і безпека. Взаємозв'язок мовної практики і здоров'я людини. Мова і безпека країни.</p> <p>2. Громадянська відповідальність. Відповідальність українців за долю своєї мови.</p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток. Покращення довкілля. Підтримування самобутності культури українського народу. Соціальні й екологічні показники розвитку суспільства.</p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність. Мовний етикет фахівця.</p>			
<p>Знанневий компонент Учень/учениця: розуміє суть понять «метафора», «метонімія», «антитеза», «градация», «повторення», «риторичне запитання»;</p>	6 год		<p>Практична риторика Засоби мовного вираження промови. Метафора, метонімія, їхня роль у мовленні.</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчальної матеріалу	Мовленнєва змістова лінія
<p>усвідомлює важливість уміння користуватися засобами мовного вираження.</p> <p>Діяльнісний компонент <i>Учень/учениця:</i></p> <p>організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує);</p> <p>уміє користуватися засобами мовного вираження думки (інформації);</p> <p>інтонує текст відповідно до норм і правил;</p> <p>аналізує текст;</p> <p>виявляє в тексті мовні тропи й риторичні фігури;</p> <p>збагачує й виразає текст тропами й фігурами.</p> <p>Ціннісний компонент <i>Учень/учениця</i></p> <p>демонструє:</p> <p>готовність до написання оригінальних текстів; здатність до публічного виступу;</p> <p>жвавий інтерес до мови;</p> <p>упевненість у результатах своєї роботи.</p> <p>Емоційний компонент</p> <p>відчуває естетику мови.</p> <p>Поведінковий компонент</p> <p>демонструє небайдужість, активність у розгляді питань теми.</p>			<p>Риторичні фігури (антитеза, градація, повторення, ритори́чне запитання, звернення, порівняння).</p> <p>Види роботи (рекомендовані): розпізнавання тропів і риторичних фігур;</p> <p>збагачення тексту й речень тропами й фігурами;</p> <p>написання висловлень з використанням тропів і фігур;</p> <p>зміна висловлення за допомогою тропів;</p> <p>добір жанрів і текстів для вживання конкретних мовних засобів;</p> <p>удосконалення тексту мовними засобами.</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу Мовна змістова лінія Мовленнєва змістова лінія
<p>Успішні люди України й світу. Секрети успіху. Складники успіху.</p> <p>Соціокультурна змістова лінія</p> <p>Наскрізні лінії</p> <p>1. Здоров'я і безпека. Лікарські рослини. Здоровий спосіб життя: мрія чи реальність? Турбота про своє здоров'я. Ландшафтотерапія: черпаймо сили у красі природи.</p> <p>2. Громадянська відповідальність. Перші кроки для досягнення мети.</p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток. Людина — частинка природної біосфери. Гармонійність взаємовідносин людини й довкілля. Збереження біо-сфери — необхідна умова виживання людини. Відродження древніх традицій ставлення до природи.</p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність. Історія одного успіху.</p>	<p>11 год</p>	<p>Морфологічна норма Прикметник. Відмінкові закінчення прикметників. Вищий і найвищий ступені порівняння прикметників. Синонімічні способи вираження різного ступеня ознаки, використання прислівників <i>дуже, вельми, надто, мало, вкрай, зовсім, особливо, трохи</i>,</p>
<p>Знанневий компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i> самостійно формує визначення поняття «морфологічна норма»; пояснює причини й закономірності вживання певних слів; обгрутовує вибір написання слова, поклинаючись на засвоєні морфологічні норми; усвідомлює зв'язок морфологічної норми з лексичним значенням слова; пояснює правопис окремих слів, узгодження та вживання їх через лексичне та граматичне значення їх;</p>		<p>Види роботи (рекомендовані): складання усної розповіді про родину друга/подруги з використанням присвійних прикметників; складання діалогів у розмовному стилі з використанням прикметників, що містять суб'єктивну оцінку обговорюваних об'єктів; складання опису зимового лісу з використанням відносних прикметників;</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>обирає нормативні варіанти вживання слів та обгрунтовує зроблений вибір.</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>організовує власну діяльність щодо засвоєння морфологічних норм української мови (визначає мету й цілі засвоєння навчального матеріалу, пов'язане з теми із практичною діяльністю, планує і проєцює застосування здобутих знань, набутих умінь і навичок у позанавчальних комунікативних ситуаціях, проводить рефлексію власної мовленнєвої діяльності з погляду додержання морфологічних норм, за потреби корегує її); користується словниками, довідковою літературою й електронними ресурсами для перевірки та вдосконалення власного рівня засвоєння морфологічних норм;</p> <p>аналізує усні й письмові тексти з погляду додержання морфологічних норм;</p> <p>користується алгоритмами розрізнення омонімічних частин мови для нормативного вживання їх в усному та писемному мовленні; правильно здійснює синонімічну заміну одних морфологічних варіантів іншими, орієнтовані на комунікативну доречність уживання обраної словоформи.</p>		<p>дещо, злегка та ін., вживання прикметникових суфіксів і префіксів зі значенням суб'єктивної оцінки (<i>величезний, маюсілький, тонкуватий, завеликий, старенький, предобрий</i>).</p> <p>Прислівник. Ступені порівняння.</p> <p>Прикметники, що перейшли в іменники.</p> <p>Числівник.</p> <p>Складні випадки утворення й відмінювання числівника.</p> <p>Дієслово, дієслівні форми.</p> <p>Складні випадки словозміни дієслів <i>дати, їсти, відповісти, бути</i> та ін.</p> <p>Паралельні форми вираження наказового способу дієслів 1 та 2 особи множини (<i>ходімо — ходім, візьміте — візьміть, визначте — визначіть</i>,</p>	<p>випишування з речень, тексту прикладів прикметників, що перейшли в іменники;</p> <p>випишування з «Книги рекордів України» речень із прикметниками у формі вищого й найвищого ступенів порівняння;</p> <p>складання <i>розповіді</i> про враження від цікавої мандрівки (екскурсії);</p> <p>написання есе про свою запевітну мрію;</p> <p>укладання переліку назв премій, конкурсів, рейтингів з використанням прикметників вищого й найвищого ступенів порівняння;</p> <p>складання тексту порівняльної характеристики двох гаджетів, фільмів, комп'ютерних програм тощо з використанням прикметників вищого ступеня порівняння;</p> <p>читання й переказування текстів із числівниками;</p> <p>планування бюджету туристичної мандрівки класу в Карпати</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу
<p>Ціннісний компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>висловлює критичне ставлення до опрацьованого дидактичного матеріалу;</p> <p>відчуває відповідальність за власний рівень мовленнєвої культури, зокрема за додержання морфологічних норм в усному й писемному мовленні.</p> <p>Поведінковий компонент</p> <p>ініціює конкретні заходи чи бере участь у мовленнєвих навчальних ситуаціях, які спрямовані на поліпшення умов засвоєння морфологічних норм;</p> <p>висловлює пропозиції щодо подолання труднощів у засвоєнні проблемних питань з теми;</p> <p>демонструє небайдужість у розгляді питань додержання морфологічних норм, помічає й коректно виправляє морфологічні помилки у власних і чужих усних і письмових текстах.</p>		<p>Мовна змістова лінія</p> <p><i>Підтвердьте — підтвердіть).</i> Активні й пасивні дієприкметники.</p> <p>Мовленнєва змістова лінія</p> <p>(Холодний Яр, Шевченківським місцями);</p> <p>складання й озвучення графіків чергувань, індивідуальних розкладів додаткових занять тощо з використанням числівників на позначення дат і часу; записування прислів'їв і приказок, назв пісень, кінофільмів, художніх творів, що містять числівники;</p> <p>складання діалогів, що містять запитання й відповіді з числівниками на позначення дат і часу певних подій;</p> <p><i>виразне читання й аналіз</i> художнього тексту з наявними синонімічними формами заїменників;</p> <p><i>читання й коментування</i> афоризмів, що містять заперечні та неозначені займенники;</p> <p><i>складання плану</i> на літні канікули з використанням дієслів майбутнього часу;</p> <p><i>коментування</i> сталих виразів з дієприкметниками, що</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	Мовленнєва змістова лінія
			<p>перейшли в іменики, складання з ними діалогів. <i>(Очі завидующі — руки загребуші; Береженого Бог береже; Не вчи ученого їсти хліба печеного таін); написання есе про реальну чи віртуальну мандрівку до одного із семи чудес України; складання розповіді про процес приготування певної страви, проведення дослідів тощо з використанням власне кількісних, збірних і дробових числівників; складання діалогів за умовами запропонованої ситуації спілкування з використанням таких дієслів, що не мають різнення за категорією роду; редагування текстів з метою виправлення помилок вжитих активних дієприкметників (виступаючий — доповідач, промовець; виступаючий (живіт) — випнутий; вируючий — розбурханий, рухаючий — той, що рухає і под.).</i></p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу Мовна змістова лінія Мовленнєва змістова лінія
<p>Соціокультурна змістова лінія</p> <p>Традиції й модерн у культурі й суспільстві. Публічний простір України. Культурне середовище – комфортне середовище?</p> <p>Наскрізні лінії</p> <p>1. Здоров'я і безпека. Мінімізація ризиків повсякдення власними силами. Небезпеки літнього й зимового сезонів. Вплив продуктів харчування на здоров'я людини.</p> <p>2. Громадянська відповідальність. Ознаки зрілості громадянського суспільства. Гармонійні стосунки з друзями.</p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток. Екологічна відповідальність. Середовище життя як цінність. Екологічний рух в Україні й світі. Гармонійна взаємодія людини й природи. Екологічна просвіта.</p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність. Підприємливість у приказках народів світу. Підприємливість літературних героїв. Підприємливість, гідна наслідування.</p>	<p>15 год</p>	<p>Синтаксична норма Поняття синтаксичної норми. Синтаксична помилка. Складні випадки синтаксичного узгодження (УПА засвідчила; до міста Старий Самбір; у місті Чернівці). Складні випадки варіантності синтаксичного керування (відгук про роботу, дозвілля);</p>
<p>Знанневий компонент Учень/учениця: розуміє суть поняття «синтаксична норма», «синтаксичне керування», «синтаксична помилка»; усвідомлює важливість синтаксичних умінь для розвитку мислення й мовлення; знає правила побудови складних речень. Діяльнісний компонент Учень/учениця: організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує);</p>	<p>15 год</p>	<p>Синтаксична норма Види роботи (рекомендовані): переказування текстів різних стилів; висловлення власних вражень від перегляду цікавого фільму; редагування тексту/речень; формулювання цілей; написання есе; складання речень з абрєвіатурами; діалогоування на тему «Корисне дозвілля»;</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу
<p>виявляє порушення синтаксичних зв'язків; уміє граматично правильно поєднувати слова в реченнях і словосполученнях; аналізує в тексті й реченнях приклади порушення синтаксичної норми; висловлює припущення про взаємозв'язок синтаксичної норми та чіткості, логічності, ясності тексту; виявляє в реченнях порушення правил синтаксичного керування й узгодження; пропонує правильні варіанти під час редагування тексту й речень.</p> <p>Ціннісний компонент <i>Учень/учениця демонструє:</i> здатність логічно мислити; жвавий інтерес до своєї мовної освіти, до прав людини й питань справедливості в суспільстві; готовність до навчання з метою покращення власної поведінки; упевненість у процесі захисту прав людини та її цінностей; розуміння зв'язку між засвоєнням синтаксичної норми та формуванням соціально важливих умінь і навичок.</p>		<p>Мовна змістова лінія радіти з перемоги і радити перемози; потреба в підручниках; не вживати заходів; не викликає довіри; враження від фільму; командував військ; багатий на копалини й близько десяти години; переміг завдяки вам; сіяла біля хати, за нашими розрахунками). Уживання прийменників в і на з географічними назвами та просторовими іменниками (відбувається в Україні, побувати в Німеччині; поглянути на Вкраїну; жити на Черкащині; піднятися на Еверест). Словосполучення з прийменником по (піти по гриби; по цей день; блукати по полю; триватиме</p> <p>Мовленнєва змістова лінія колективне складання розповіді про уявну (віртуальну) мандрівку Україною; ускладнення простих речень порівняльними зворотами й звертаннями; складання особистої програми збереження здорового довкілля; висловлення захоплення красою природи в улюблену пору року; висловлення пропозиції допомогти літній людині; моделювання речень, ускладнених звертаннями; написання запрошення другу-віноземцеві на спортивний матч в Україні; написання розповіді «Зірки українського спорту»; написання листа другу (подрузі) з іншої країни про спортивну подію у твоєму місті; розроблення рекомендацій щодо покращення навантаження в заняттях спортом;</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу
<p>Емоційний компонент</p> <p>висловлює адекватні почуття у процесі роботи та враження від результатів її;</p> <p>відчуває емоційне задоволення від спостереження за красою довкілля.</p> <p>Поведінковий компонент</p> <p>ініціює нові види роботи;</p> <p>ініціює спілкування, обмін інформацією з однокласниками;</p> <p>висловлює пропозиції щодо вдосконалення граматичного ладу власного мовлення;</p> <p>висловлює пропозиції щодо активізації роботи на уроці;</p> <p>демонструє небайдужість, активність у розгляді питань теми.</p>		<p>Мовна змістова лінія</p> <p>з лютого по квітень; кожного по сувенірові; за уваження по суті тощо).</p> <p>Словосполучення з прийменниками <i>в(у), при, за, із-за</i> (посягати в дощі; працювати в бібліотеці; росте при дорозі; за часів Мазепи; за активної підтримки).</p> <p>Вживання похідних сполучників.</p> <p>Варіанти граматичного зв'язку підмета й присудка (Він був активним учасником тих подій. Мій однокласник — директор школи. Перегляд вистави становить частину нашого плану на вихідний. Висіло багато картин; більшість громадян учора підтримали; більшість депутатів проголосувало; Батько із сином відвідали; виставка-продаж вразила).</p> <p>Мовленнева змістова лінія</p> <p>складання <i>гасел</i> улюблених-квіток на підтримку улюбленої команди;</p> <p>складання розповіді про можливість для занять спортом у вашому місті (селі);</p> <p>висловлення захоплення на-поглядливістю й досягненнями українських парашютистів;</p> <p>виконання проєкту «Синтаксичні-непорозуміння»</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу
		<p>Мовна змістова лінія Мовленнєва змістова лінія</p> <p>Пасивні конструкції з діє-словами на -ся. Синтаксичні конструкції з формою на -но, -то. Порядок слів у реченні. Односкладні й неповні речення. Прості ускладнені речення. Правила побудови складних речень. Логічні помилки в складних реченнях.</p>
		<p>Соціокультурна змістова лінія</p> <p>Зірки українського спорту. Улюблені види спорту українців. Шкільні змагання. Сім'я як джерело формування моральності. Міцні сімейні стосунки як родинна цінність. Дружба між людьми як цінність. Дружба справжня й несправжня. Гостинність як засіб об'єднання людей. Доброта, добродійність, чуйність у ставленні до себе й до інших.</p> <p>Наскрізьні лінії</p> <p>1. Здоров'я і безпека. Межі безпеки віртуального простору. Здоров'я набагато більше залежить від звичок і харчування, ніж від лікарського мистецтва. Безпечні вчинки. Добрі й безглузді вчинки. Наслідки вчинку.</p> <p>2. Громадянська відповідальність. Фан-клуби в Україні. Вияв громадянської активності в культурному й спортивному житті села (міста, країни). Відповідальність старшого й молодшого покоління одне перед одним. Обов'язок як моральна категорія.</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу Мовна змістова лінія Мовленнєва змістова лінія
<p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток. Переваги екологічних видів енергії. Екологічні заборони. Екологія і тривалість життя людини. Здорове довкілля — сенс життя. Безпека як цінність для людини й людства. Протистояння добра і зла. Ціннісне ставлення до життя.</p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність. Корисні звички й цінні риси підприємливої людини. Способи виходу з конфліктів. Ставлення до невдач. Репутація і значення її. Розуміння багатства і бідності.</p>	<p>14 год</p>	<p>Пунктуаційна норма Вирази читання текстів різних стилів, інтонавання їх відповідно до наявних розділових знаків; редагування тексту; Розділові знаки у простих реченнях, ускладнених звертаннями; членами однорідними членами речення; відокремленими означеннями, прикладками, обставинами; вставними словами й реченнями. Кома в складному реченні. Крапка з комою у складному реченні. Двокрапка у складному реченні.</p>
<p>Знанневий компонент Учень/учениця: розуміє суть понять «пунктуаційна норма», «розділові знаки»; усвідомлює важливість пунктуаційної грамотності; називає правила поставлення розділових знаків.</p> <p>Діяльнісний компонент Учень/учениця: організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує); помічає та виправляє пунктуаційні помилки; інтонує текст відповідно до поставлених у ньому розділових знаків; аналізує в тексті розділові знаки; пропонує варіанти розділових знаків.</p> <p>Ціннісний компонент Учень/учениця демонструє: пунктуаційну грамотність;</p>	<p>Види роботи (рекомендовані): виразне читання текстів різних стилів, інтонавання їх відповідно до наявних розділових знаків; редагування тексту; записування сприйнятого на слух тексту, поставлення розділових знаків; переписування речень і поставлення розділових знаків; конструювання речень з звертаннями з різною комунікативною метою; написання есе «Ця музика спонукає до думок»; «Читання робить нас кращими»; діалогування на тему «На добро відповідай добром, а на зло?», «Чому Ліна Костенко назвала страшними слова</p>	

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу
<p>ГОТОВНІСТЬ до навчання з метою покращення власної грамотності; жвавий інтерес до літературної мови; розуміння зв'язку між пунктуацією й інтонацією.</p> <p>Емоційний компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i> виражає за допомогою інтонації почуття й емоції під час читання й переказування тексту.</p> <p>Поведінковий компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i> ініціює дотримання у школі мовного режиму; висловлює пропозиції щодо поліпшення правописної грамотності; демонструє небайдужість, активність у розгляді питань теми.</p>		<p>Мовна змістова лінія Тире у складному реченні. Розділові знаки при прями́й мові.</p> <p>Мовленнєва змістова лінія «ДВОЛИКІСТЬ», «ДВОРУШНИЦТВО», «ДВОЗНАЧНІСТЬ», «ДВОМОВНІСТЬ», «ДВОЄДУШНІСТЬ?».</p>
<p>Соціокультурна змістова лінія</p> <p>Що більше світла і добра в житті — то краще. Робіть добрі справи — і світ довкола вас стане добрішим. Усі успіхи починаються із самодисципліни. Добра слава і ганьба. Доброму добра пам'ять. Професійна мораль. Моральні чесноти українців.</p> <p>Наскрізі лінії</p> <p>1. Здоров'я і безпека. Бадьорий і веселий настрій — найдієвіші ліки для фізичного здоров'я. Здоров'я переважає всі життєві блага. Здоров'я — перша сходинка до щастя (Сократ). Природа — найкращий лікар. Заборона й несприйняття насилля, мародерства, обману, святотатства. Небезпека скасування моральних заборон. Розумні потреби. Аморальні стилі поведінки (демагогія, бюрократизм, міщанство, відчуження).</p>		

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу Мовна змістова лінія Мовленнєва змістова лінія
<p>2. Громадянська відповідальність. Бути людиною — це відчувати свою відповідальність (А. Сент-Екзюпері). Правильний розподіл часу. Критичне ставлення до переконань. Бережне ставлення до культурного спадку.</p> <p>3. Екологічна безпека і сталій розвиток. Перший обов'язок того, хто хоче бути здоровим, — очистити навколо себе повітря (Р. Роллан). Вияви гуманності у ставленні до всього живого. Бережне ставлення до культурного спадку. Екологічно чистий транспорт в Україні.</p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність Без довіри бізнес не розвивається. Поразки в бізнесі мають загартувати і спонукати мислити й навчатися. Гарні стосунки з людьми — запорука успіху. Визнання права власності й повага до нього. Ініціативність як здатність людини самостійно започаткувати свою справу. Майстри своєї справи.</p>	<p>10 год</p>	<p>Зміст навчального матеріалу Мовна змістова лінія Мовленнєва змістова лінія</p>
<p>Знанневий компонент Учень/учениця: розуміє суть понять «стиль», «стилістична норма», «стилістична помилка»; розрізняє стилістичне забарвлення лексичних і словотворчих засобів мови; знаходить у тексті стилістично забарвлені морфологічні засоби, варіанти граматичних форм; розрізняє відтинки значень простих речень; знаходить у реченні стилістично забарвлені засоби простого і складного речення; усвідомлює важливість стилістичних умінь; називає види стилів і розрізняє їх.</p>	<p>10 год</p>	<p>Стилістична норма Стилістична помилка. Стилістичне використання багатозначних слів й омонімів, синонімів, антонімів і паронімів. Стилістичні особливості слів іншомовного походження. Стилістичне забарвлення лексики. Книжна й розмовна лексика. Оцінна лексика.</p> <p>Види роботи (рекомендовані): редагування текстів різних стилів; уточнення значень слів і сфери вживання їх; розрізнення близьких за значенням слів; заміна в тексті слів синонімічними; вибирання з лексичного запасу або зі словника найбільш влучного для висловлення власної думки;</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу
<p>Діяльнісний компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>організовує свою діяльність (мотивує, ставити цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує);</p> <p>визначає доречність використання в тексті стилістично забарвлених лексичних і фразеологічних засобів;</p> <p>здійснює синонімічну заміну з метою уваразнення стилю;</p> <p>проводить заміну стилістично нейтральних мовних засобів стилістично забарвленими і навпаки;</p> <p>виявляє порушення стилістичної норми;</p> <p>уміє редагувати текст;</p> <p>виявляє в тексті стильові ознаки;</p> <p>порівнює тексти різних стилів.</p> <p>Ціннісний компонент</p> <p><i>Учень/учениця демонструє:</i></p> <p>вміння обирати мовно-виразальні засоби залежно від мети й ситуації спілкування;</p> <p>готовність до навчання з метою покращення власного мовлення;</p> <p>жвавий інтерес до граматичного багатства української мови.</p> <p>Емоційний компонент</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>висловлює адекватні почуття, відтворені автором у тексті.</p>		<p>Мовна змістова лінія</p> <p>Стилістична роль неологізмів і застарілої лексики.</p> <p>Стилістичне забарвлення фразеологізмів.</p> <p>Виразальні можливості фразеологізмів.</p> <p>Стилістичні особливості засобів словотвору.</p> <p>Стилістичні особливості частин мови.</p> <p>Вимоги до вживання синтаксичних одиниць у різних стилях.</p> <p>Мовленнєва змістова лінія</p> <p>складання речень з поданими синонімами;</p> <p>визначення стилістичного забарвлення словотворчих засобів;</p> <p>розрізнення відтінків значень простих речень;</p> <p>розрізнення синонімічних речень;</p> <p>заміна в тексті речень стилістично доречними;</p> <p>складання речень для певного стилю;</p> <p>визначення й обґрунтування стилю.</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу
		Мовна змістова лінія
		Зміст навчального матеріалу
		Мовленнєва змістова лінія
<p>Учень/учениця:</p> <p>демонструє небайдужість, активність у розгляді питань теми, відповідальність за мовні вчинки.</p> <p>Соціокультурна змістова лінія</p> <p>Скарби, що визначають сенс життя. Сьогодення нашої країни. Духовні цінності. Соціальне піклування (піклування одне про одного, про родину, про людей похилого віку...). Нове в культурі мого народу. Наслідування чи ігнорування традицій. Культурні запозичення. Як не відщуритися свого?</p> <p>Наскрізьні лінії</p> <p>1. Здоров'я і безпека. Відпочинок і слокій — найкращі ліки. Рухайся більше — проживеш довше. Гімнастика — цілюща частина медицини. Позитивні думки й неконфліктна поведінка — запорука здоров'я. Взаємозв'язок мовної практики і здоров'я людини. Мова і безпека країни.</p> <p>2. Громадянська відповідальність. Міра відповідальності формує патріотизм. Роль кожного громадянина у відродженні традицій і зміцненні державності. Роль кожного громадянина у процесі розвитку мови. Мовні обов'язки громадянина України. Відповідальність за долю мови.</p> <p>3. Екологічна безпека і сталий розвиток. Природа не пробає жартів і насилля над нею. Природа — єдина книга, кожна сторінка якої сповнена глибокого змісту (Й. Гете). Рациональне використання природних ресурсів. Переваги велосипеда як екологічно чистого виду транспорту. Облаштування парків, алеї, набережних. Благоустрій прибудинкових територій. Національні архітектурні традиції.</p> <p>4. Підприємливість і фінансова грамотність. Вчимося працювати ефективно й результативно. Фінансові заощадження як ознака фінансової грамотності.</p>		
<p>Знанневий компонент</p> <p>Учень/учениця розуміє суть слів і понять «мовленнєвий жанр», «привітання», «представлення», «пояснення», «інструкція»,</p>	<p>10 год</p>	<p>Практична риторика</p> <p>Інформаційні жанри (представлення, пояснення, інструкція, повідомлення).</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчальної лінії	Мовленнєва змістова лінія
<p>«повідомлення», «похвала», «осуд», «рецензія», «характеристика», «вибачення»; усвідомлює важливість володіння жанровим багатством; Діяльнісний компонент <i>Учень/учениця:</i> організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує); уміє користуватися жанрами в різних ситуаціях спілкування; аналізує тексти рецензій, привітань, характеристик тощо; використовує у практиці мовлення мовленнєві жанри; складає оригінальні тексти привітань, рецензій, пояснень тощо. Ціннісний компонент <i>Учень/учениця демонструє:</i> готовність до спілкування, налагодження стосунків; готовність до навчання з метою покращення власної поведінки; жвавий інтерес до навчальних тем; розуміння зв'язку між вивченням риторики й формуванням соціально важливих умінь і навичок;</p>			<p>Диалогічні жанри (бесіда, телефонна розмова, листування). Оцінювальні жанри (похвала, осуд, рецензія, характеристика). Етикетні жанри (привітання, вибачення). Види роботи (рекомендовані): збирання необхідної інформації й допоміжного матеріалу для написання текстів різних жанрів; написання текстів різних жанрів; удосконалення підготовлених текстів; виголошування підготовлених текстів; аналіз і самооаналіз навчальної та комунікативної діяльності.</p>

Очікувані результати	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	
		Мовна змістова лінія	Мовленнєва змістова лінія
<p>впевненість у процесі виголошення підготовлених текстів.</p> <p>Емоційний компонент Учень/учениця: висловлює адекватні почуття та враження від результатів роботи.</p> <p>Поведінковий компонент Учень/учениця: ініціює проведення рольових ігор із застосуванням мовленнєвих жанрів; демонструє небайдужість, активність у розгляді питань теми.</p>			
<p>Соціокультурна змістова лінія</p> <p>Краса довкілля. Красиві вчинки і стосунки. Мозаїка української душі (миролюбність, сміливість, волелюбність, духовність, образність сприйняття, сентиментальність, сердечність, кмітливість, життєрадісність тощо).</p> <p>Наскрізьні лінії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Здоров'я і безпека. Повага до себе і свого здоров'я. 2. Громадянська відповідальність. Повага до родини. Відповідальність за добробут батьків. 3. Екологічна безпека і сталий розвиток. Українські звичаї на сторожі безпеки. 4. Підприємливість і фінансова грамотність. Підприємницька спритність. Пунктуальність як риса підприємця. Уміння робити висновки з помилок. 			

3 год — резерв на розсуд учителя

УКРАЇНСЬКА МОВА

10–11 класи

ПРОГРАМА

для профільного навчання учнів
закладів загальної середньої освіти¹

Філологічний напрям, профіль — українська філологія

Авторський колектив:

Мацько Любов Іванівна, академік НАПН України, доктор філологічних наук, професор; *Груба Таміла Леонідівна*, кандидат педагогічних наук, професор; *Семенов Олена Миколаївна*, доктор педагогічних наук, професор; *Симоненко Тетяна Володимирівна*, доктор педагогічних наук, професор.

Пояснювальна записка

**Мета й завдання
профільного навчання з української мови**

Мова є одним з найважливіших засобів профілізації старшокласників, оскільки вона вербалізує картину світу й цим самим є основою цілісного світогляду кожної особистості. Старша школа характеризується тим, що підсумовує та узагальнює весь навчально-виховний процес загальноосвітнього навчального закладу, формує загальнолюдські, зокрема морально-етичні цінності (гідність, чесність, справедливість, турботу, повагу до життя, повагу до себе та інших людей), компетентності, важливі для сучасної, конкурентноздатної на національному та глобальному ринку праці особистості, її успішної самореалізації в суспільстві.

Особливістю профільного навчання з української мови є інтенсивний мовний та інтелектуальний розвиток старшокласників, їх творчого мислення, уяви, мовного чуття й мовного смаку, усвідомленої позитивної мовної поведінки, мовнокомунікативних умінь, творчих здібностей, формування навичок самостійної навчальної діяльності, мовленнєвого самовдосконалення, що

¹ Затверджено наказом МОН України від 23 жовтня 2017 р. № 1407.

значною мірою впливають на якість опанування інших шкільних предметів, визначають досягнення в майбутній професійній сфері, сприяють соціальній адаптації.

Програма з української мови для профільного навчання учнів 10–11 класів (філологічний напрям, профіль — українська філологія) (далі — Програма) розроблена на підставі Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392, з урахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 р. № 462), Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (2003), «Рекомендацій Європейського Парламенту та Ради Європи» (2006), програми з української мови для 5–9 класів для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (2012–2015, зі змінами 2017 р.), відповідно до Концепції профільного навчання в старшій школі (наказ Міністерства освіти і науки від 21.10.2013 р. № 1456), положень концепції «Нова українська школа» (2016 р.), Типового навчального плану для 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів (проект) (2017).

Мета профільного навчання української мови (філологічний напрям, профіль — українська філологія), (далі — профільного навчання) полягає у формуванні інтелектуально розвиненої, морально досконалої, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості, яка вільно володіє виражальними засобами сучасної української літературної мови, її стилями, різновидами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), відзначається активною громадською позицією, готовністю до подальшого професійно орієнтованого навчання, спроможна самостійно визначати цілі самонавчання, самовиховання й саморозвитку та дієво їх реалізовувати.

Завдання профільного навчання української мови:

- ♦ виховання громадянина й патріота Української держави; формування національної ідентичності як складової частини європейської приналежності;
- ♦ формування ціннісного ставлення до української мови як інтелектуальної, духовної, культурної цінності народу, мотивації знати сучасну українську літературну мову й досконало володіти нею в усіх сферах суспільного життя, готовності до усвідомленого вибору майбутньої професії й отримання професійної гуманітарної (філологічної) освіти; розвиток

інтелектуально-креативних здібностей школярів, виховання потреби безперервно вчитися шляхом опанування еталонними художніми текстами; словниково-довідниковими засобами вдосконалювати власне мовлення;

- ◆ формування ключових і предметних компетентностей учнів;
- ◆ *формування мовних і лінгвістичної компетентностей* учнів, зокрема:
  - ◆ поглиблення *знань про мову* як багатофункціональну *знакову систему* й *суспільне явище* шляхом усвідомлення основних процесів, що відбуваються в мові; ознайомлення з мовознавством як наукою та працями провідних вітчизняних лінгвістів, формування уявлень про лінгвістику як складову загальнолюдської *культури*; *інтелектуалізація* мовлення учнів, актуалізація їх лексичної, семантичної, граматичної компетентностей; вироблення мовного *смаку* шляхом розширення лінгвістичного (філологічного) світогляду; застосування отриманих знань і вмінь у власній мовленнєвій практиці, у тому числі професійно орієнтованій сфері спілкування;
  - ◆ *формування мовленнєвих, комунікативних компетентностей*, зокрема:
    - ◆ шляхом *поглиблення знань* про функціонально-стилістичну систему української мови, уявлень про мовленнєву діяльність, її основні види й особливості, *засвоєння норм мовленнєвої поведінки* в різних сферах і ситуаціях спілкування та вдосконалення умінь і навичок усного й писемного спілкування в науково-навчальній, соціально-культурній, офіційно-діловій сферах; оволодіння різноманітними стратегіями й тактиками ефективної *комунікації*, що відповідає досвіду, інтересам, психологічним особливостям учнів, для досягнення життєвих і професійних цілей; генерування вартісних зразків *власної мовленнєвої творчості*, виховання потреби самоосвіти, удосконалення навичок самоконтролю, особистісно-мовленнєвої діяльності;
    - ◆ оволодіння умінями *сприймати, аналізувати, зіставляти* мовні явища й факти, *коментувати*, критично *оцінювати* їх під кутом зору нормативності, відповідності сфері й ситуації спілкування, достовірності; розмежовувати варіанти норм і мовленнєві порушення;
  - ◆ формування здатності *логічно обґрунтовувати* позицію, а також умінь і навичок переконливо висловлювати свої думки, почуття, погляди в різних комунікативних ситуаціях, тлумачити

поняття, факти (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів), *дискутувати*, використовуючи різні способи аргументації та ілюстрування прикладами, вести конструктивний діалог зі співрозмовниками, дотримуючись правил мовленнєвого етикету та етичних норм;

- ♦ формування умінь *генерувати нові ідеї й ініціативи* та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства й держави; уміння конструктивно *спілкуватися в колективі*, проявляти *лідерські якості*; реагувати мовними засобами на спектр соціальних і культурних явищ, попереджувати й розв'язувати конфлікти, досягати компромісів; конструктивно керувати емоціями; *адаптуватися* до нових умов, вирішувати нестандартні завдання; працювати у групі, у команді;
- ♦ *формування лінгвокультурознавчої компетентності* через розвиток цілісного уявлення про мову як національно-культурний феномен, розуміння національної своєрідності української мовної картини світу, знання констант української національної культури, концептуальних лінгвокультурем, виховання поваги до інших етносів, їхніх мов, звичаїв, традицій, культури, історії; готовності до міжкультурного діалогу, пізнання різних культур; умінь сприймати мову як мистецьке явище, що має естетичну цінність, через твори мистецтва;
- ♦ *формування дослідницької, медіаосвітньої компетентності*, умінь сприймати, розуміти, систематизувати, перетворювати, використовувати інформацію з різних джерел, у т.ч. довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайн-ресурси тощо); електронних засобів масової інформації (електронної пошти, сервісних програм мережі);
- ♦ *формування умінь і навичок самостійної філологічної роботи* з текстами різних стилів і жанрів, у тому числі з текстами, які сприяють гармонізації психоемоційного стану, містять моделі досягнення свободи особистості, соціальної захищеності, сімейного щастя, кар'єрного зростання та ін., з різними джерелами наукової, довідкової інформації з лінгвістики, лінгвістичними словниками, зокрема електронними, для визначення мовної норми, пов'язаної з уживанням у мовленні того або іншого мовного явища; оволодіння основними прийомами інформаційної переробки /обробки, редагування тексту.

Визначені завдання відображені у предметних і ключових компетентностях, очікуваних результатах, реалізуються через

мовленнєву (комунікативну), мовну, лінгвістичну, соціокультурну (лінгвокультурну), діяльнісну (стратегічну) змістові лінії Державного стандарту з української мови та наскрізні лінії «Екологічна безпека і сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність».

У структурі програми виділено такі складники: пояснювальна записка, основна частина (власне програма) і додатки.

Основну частину програми структуровано у вигляді таблиці, яка охоплює такі елементи: 1) очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів; 2) зміст навчального матеріалу мовної, лінгвістичної, змістової лінії; 3) мовленнєва (комунікативна) змістова лінія; 4) соціокультурна змістова й наскрізні лінії. Поданий у програмі розподіл годин є орієнтовним; учитель може на власний розсуд змінювати його з метою педагогічної доцільності.

Програма розрахована на вчителів української мови і літератури старших класів, а також на учнів-старшокласників, оскільки містить рекомендації для організації самонавчання та самооцінки й підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з української мови.

Програма орієнтує не тільки на вивчення української мови, а й на обізнаність з філологічною галуззю в її зв'язках з іншими гуманітарними галузями (іноземною мовою, історико-літературною, мистецькою, природничо-науковими, інформаційно-цифровою та ін.).

Особливості організації профільного навчання за філологічним напрямом, профіль — українська філологія

Досягненню мети й розв'язанню завдань профільного навчання української мови сприятиме використання положень взаємопов'язаних сучасних наукових підходів: особистісно орієнтованого, компетентнісного, комунікативно-діяльнісного, когнітивно-комунікативного, соціокультурного, текстоцентричного.

Особливо посилюється увага до *компетентнісного* підходу, запропонованого Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти (2003), у «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей ціложиттєвої (всежиттєвої) освіти» (2006), у виразеного

в Державному стандарту і базової та повної загальної середньої освіти (2011).

Відповідно до Концепції «Нова українська школа» (2016) учні мають не тільки опанувати зміст навчальної дисципліни, а насамперед — набуті умінь і навичок, важливих для всебічного розвитку особистості громадянина України, морального та професійного зростання.

За Національним освітнім глосарієм (2014), компетентність — це динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особистості успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні освіти. Отже, компетентність — це набуті реалізаційні здатності особистості до ефективної діяльності.

Визнання компетентнісного підходу провідним у навчанні передбачає формування не лише *предметних (мовних, лінгвістичних, лінгвокультурознавчої, комунікативних, мовленнєвих, дослідницьких, медіа освітніх та ін.)*, а й *ключових (загальноосвітніх) компетентностей*, зміщення акцентів зі знаннєвого на дієвий освітній результат: знання мають бути інструментом у розв'язанні життєвих проблем, засобом особистісного розвитку, соціалізації учнів, успішного професійного й особистісного становлення. *Ключові (загальноосвітні) компетентності* — це здатності, яких набуває кожен учень як суб'єкт навчально-виховного процесу для самовизначення, загального розвитку й самореалізації.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів відображені в компонентах ключових і предметної компетентностей, які мають бути сформовані у процесі навчання: *когнітивний (знаннєвий)*, що окреслює свідоме оволодіння мовою в послідовності від знань у вигляді правил та інструкцій до мовленнєвих навичок і вмій (компетентностей) на основі засвоєних знань; *праксеологічний (діяльнісний)*, що передбачає цілеспрямовану підготовку до виконання успішної, ефективної, оптимальної діяльності з метою досягнення очікуваного результату; *аксіологічний (ціннісний)* (у процесі співпраці вчителя та учнів під час навчання української мови створюються нові цінні продукти, розвивається творчий потенціал особистості); *інтерактивний (поведінковий)*, що відображає тактики та стратегії взаємодії суб'єктів в умовах профільного навчання.

**Можливості предмета «українська мова»,
профіль — українська філологія,
у формуванні ключових компетентностей**

Ключові компетентності	Компоненти
Спілкування державною мовою	<p>Здатність учнів засобами української мови успішно взаємодіяти у процесі розв’язання типових для віку життєвих проблем.</p> <p align="center">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усно й письмово тлумачити поняття, факти, висловлювати думки, почуття, погляди; • реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ — у навчанні, на роботі, у громадських місцях, удома, на дозвіллі; • швидко адаптуватися до нових умов, вирішувати нестандартні завдання, використовуючи потенціал української мови та відповідні комунікативні стратегії, • виступати з усним повідомленням, тлумачити поняття, факти, коректно вести діалог, дискусію; • використовувати різні види читання: ознайомлювальне, вибіркоче, навчальне тощо; • створювати письмові висловлювання різних жанрів; • толерантно спілкуватися в полікультурному, поліетнічному суспільстві. <p align="center">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поцінування української мови як державної — чинника національної ідентичності, готовність активно послугувати українською мовою в усіх сферах життя. <p align="center">Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • текстоцентризм, напр., дискусія, дебати, діалог, проект щодо ролі державної /рідної мови.
Спілкування іноземними мовами	<p align="center">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виявляти в текстах запозичення з інших мов; пояснювати лексичне значення, правопис та особливості вживання слів іноземного походження; • обговорювати прочитані або прослухані мовою оригіналу та в перекладі українською фольклорні й літературні твори.

Ключові компетентності	Компоненти
Спілкування іноземними мовами	<p style="text-align: center;">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розуміння ролі іноземної мови як засобу пізнання іншого світу та збагачення власного культурного досвіду; • розуміння потреби популяризувати Україну у світі засобами іноземних мов; • готовність до міжкультурного діалогу, відкритість до пізнання різних культур. <p style="text-align: center;">Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • перекладні словники, тексти українськокомовних перекладів літературних творів та оригінали.
Математична компетентність	<p>Спроможність особистості застосовувати математичні вміння в реальному житті, працювати з числовою інформацією.</p> <p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • абстрактно мислити; установлювати причиново-наслідкові зв'язки, виокремлювати головну та другорядну інформацію; чітко формулювати визначення й будувати гіпотези; перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік, таблиця, схема). <p style="text-align: center;">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • прагнення висловлюватися точно, логічно та послідовно. <p style="text-align: center;">Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • роздум (визначення тези, добір аргументів, наведення прикладів, формулювання висновків), висунення гіпотези та її обґрунтування; тексти, у яких наявні графіки, таблиці, схеми тощо.
Основні компетентності у природничих науках і технологіях	<p>Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, швидко й ефективно шукати інформацію, використовувати різні види читання для здобуття нових знань.</p> <p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • володіти й оперувати інформацією відповідно до потреб, застосовувати ІКТ у навчанні й повсякденному житті, знаходити, опрацьовувати й систематизувати інформацію; здатність бути відкритими до інновацій, реалізувати себе в мінливому технологічному, життєвому, навчальному й трудовому середовищі; • змістовно, логічно, послідовно, точно описувати процес власної діяльності;

Ключові компетентності	Компоненти
Основні компетентності у природничих науках і технологіях	<ul style="list-style-type: none"> • спостерігати за подіями, процесами, аналізувати, проводити мовні експерименти, словесно оформлювати результати досліджень; • проводити пошукову діяльність; • критично оцінювати результати людської діяльності у природному середовищі, відображені у творах літератури, та регулювати власну поведінку в довкіллі. <p style="text-align: center;">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • готовність до опанування новітніми технологіями; зберігати природні ресурси для сьогодення та майбутніх поколінь, оперативне реагування на технологічні зміни. • Прагнення поглиблювати уявлення про цілісну наукову картину світу для суспільно-технологічного поступу. <p style="text-align: center;">Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • науково-пізнавальні й навчальні тексти природничого, технічного та технологічного змісту, опис фізичного або хімічного експерименту, аналіз текстів літератури (епізодів) екологічного спрямування, усні / письмові презентації в рамках дослідницьких проєктів, інноваційні технології навчання (інтерактивні, інформаційно-комунікаційні).
Інформаційно-цифрова компетентність	<p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • діяти за алгоритмом, складати план тексту; • використовувати інтернет-ресурси для отримання нових знань. <p style="text-align: center;">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • задоволення пізнавального інтересу в інформаційному середовищі; • прагнення дотримуватися етичних норм у віртуальному інформаційному просторі; • критичне ставлення до медійної інформації. <p style="text-align: center;">Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дописи в соціальних мережах і коментарі до них; • інструментальні тексти (алгоритми, інструкції тощо); • складання плану; • аналіз медіатекстів (виявлення маніпулятивних технологій).

Ключові компетентності	Компоненти
<p style="text-align: center;">Уміння вчитися впродовж життя</p>	<p>Здатність і внутрішня потреба самостійно здобувати знання й формувати вміння відповідно до поставлених цілей з метою самовдосконалення й самореалізації.</p> <p style="text-align: center;">Уміння</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати мету навчальної діяльності та способи її досягнення; • планувати й організовувати власну навчальну діяльність; • читати, використовуючи різні види читання: ознайомлювальне, вибіркове, вивчальне тощо; • постійно поповнювати власний словниковий запас; • користуватися різними джерелами довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайн-ресурси тощо); • здійснювати самооцінювання результатів власної діяльності, рефлексію; • застосовувати комунікативні стратегії відповідно до мети й ситуації спілкування. <p style="text-align: center;">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • прагнення використовувати українську мову в різних життєвих ситуаціях; • готовність удосконалювати власне мовлення впродовж життя; • розуміння ролі читання для власного інтелектуального зростання. <p style="text-align: center;">Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • інструкції з ефективного самонавчання; • довідкова література, зокрема пошукові системи; • електронні мережеві бібліотеки.
<p style="text-align: center;">Ініціативність і підприємливість</p>	<p>Інтегрована якість особистості, що базується на креативності, творчості, інноваційності, здатності до ризику, спроможності планувати, самоорганізовуватися й організувати підприємницьку діяльність, утілювати ідеї у сферу економічного життя, розв'язувати конфліктні ситуації, приймати рішення, брати на себе відповідальність, формувати моделі поведінки, необхідні для успішного розв'язання нагальних виробничих проблем.</p> <p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • презентувати власні ідеї та ініціативи зрозуміло, грамотно, використовуючи доцільні мовні засоби;

Ключові компетентності	Компоненти
Ініціативність і підприємливість	<ul style="list-style-type: none"> • використовувати комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій і рішень та виявлення лідерських якостей; • оцінювати економічні ініціативи та економічну діяльність. <p style="text-align: center;">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • готовність брати відповідальність за себе та інших; • розуміння ролі комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри. <p style="text-align: center;">Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • тексти офіційно-ділового стилю (резюме, доручення тощо), самопрезентація, зразки реклами, літературні твори, які містять моделі ініціативності.
Соціальна та громадянська компетентності	<p>Усвідомлення громадянської повинності й відповідальності, здатність до реалізації громадянських прав й обов'язків.</p> <p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • аргументовано і грамотно висловлювати власну громадянську позицію в суспільно-політичних питаннях; • висловлюватися, не дискримінуючи інших; • критично оцінювати тексти соціально-політичного змісту; • застосовувати комунікативні стратегії в демократичних процедурах. <p style="text-align: center;">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поцінування людської гідності; • повага до закону та правових норм, зокрема до норм українського мовного законодавства; • утвердження права кожного на власну думку; • активна діяльність для демократичного громадянства. <p style="text-align: center;">Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • інтерактивні технології навчання, твори, які містять моделі демократичної участі (дискусія про активну громадянську позицію).
Обізнаність та самовираження у сфері культури	<p>Здатність учня усвідомлено сприймати надбання культури як цінність, аналізувати й оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати традиційні для культури українського народу методи самовиховання.</p>

Ключові компетентності	Компоненти
Обізнаність та самовираження у сфері культури	<p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • використовувати українську мову як державну для духовного, культурного й національного самовияву; • дотримуватися норм української літературної мови та мовленнєвого етикету, що є виявом загальної культури людини; • читати твори літератури, використовувати досвід взаємодії з творами мистецтва в життєвих ситуаціях; • створювати тексти, виражаючи власні ідеї, досвід і почуття та добираючи відповідні художні засоби; • добирати літературу для читання, щоб одержати насолоду й користь від прочитаного. <p style="text-align: center;">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • потреба читання літературних творів для естетичного задоволення та рефлексії над прочитаним; • відкритість до міжкультурної комунікації; • зацікавленість світовими культурними набутками. <p style="text-align: center;">Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • твори мистецтва; мистецькі проекти; • твори різних видів мистецтва; • мистецькі проекти.
Екологічна грамотність і здоровий спосіб життя	<p>Здатність виявляти активну життєву позицію в питаннях захисту довкілля; готовність дотримуватися здорового способу життя й пропагувати його.</p> <p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • використовувати ефективні комунікативні стратегії для співпраці в групі; • урахувати вплив слова на психічне здоров'я людини, відповідально використовувати мовні виражальні засоби; • застосовувати комунікативні стратегії для протистояння деструктивним та маніпулятивним впливам, що є загрозою здоровому способу життя; • конструктивно спілкуватися в різних соціальних середовищах задля свободи особистості, досягнення соціальної захищеності, сімейного щастя, можливості кар'єрного зростання та ін; • не завдавати шкоди довкіллю в процесі власної діяльності; • сприймати довкілля як життєдайне середовище;

Ключові компетентності	Компоненти
Екологічна грамотність і здоровий спосіб життя	<ul style="list-style-type: none"> • бережливо ставитися до природи як важливого чинника реалізації особистості; • розуміти переваги здорового способу життя. <p style="text-align: center;">Ставлення</p> <ul style="list-style-type: none"> • здоровий спосіб життя; • готовність управляти конфліктом; • толерантність до різних поглядів, здатність довіряти й викликати довіру, співчувати; • готовність зберігати природні ресурси для сьогодення та майбутнього; • набуття знань про цілісну наукову картину світу для суспільно-технологічного поступу. <p style="text-align: center;">Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • тексти, які сприяють гармонізації психоемоційного стану, твори, які містять моделі досягнення свободи особистості, соціальної захищеності, сімейного щастя, кар'єрного зростання та ін. (дискусія про людину і довкілля); • аналіз літературних текстів (епізодів) екологічного спрямування, усні / письмові презентації в рамках дослідницьких проектів.

Ключові компетентності увиразнено через наскрізні лінії: «Екологічна безпека і сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність».

Наскрізна лінія *«Екологічна безпека і сталий розвиток»* спрямовує діяльність учителя й учнів на формування соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості, усвідомлення ідеї сталого розвитку, що задовольняє потреби всіх членів суспільства за умови збереження й поетапного відновлення природного середовища, готовності брати участь у розв'язанні питань довкілля та розвитку суспільства; конкретизує роботу зі збереження й захисту довкілля.

Наскрізна лінія *«Громадянська відповідальність»* забезпечує розвиток соціальної й громадянської компетентностей відповідального громадянина.

Наскрізна лінія *«Здоров'я і безпека»* орієнтована на формування учня як духовно, емоційно, соціально й фізично повноцінного громадянина, що дотримується здорового способу життя,

активно долучається до облаштування безпечного для життя й діяльності середовища.

Метою наскрізної лінії **«Підприємливість і фінансова грамотність»** є навчання молодого покоління українців ощадливості, раціонального використання коштів, планування витрат, стимулювання в них лідерських ініціатив, прагнення успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі.

Упровадження наскрізних ліній передбачає розв'язування завдань реального змісту, виконання міжпредметних навчальних проєктів, роботу з різними джерелами інформації.

Особистісно орієнтований підхід до навчання вивичує цілісність учнівської особистості у трьох важливих сферах (Я — «Відчуваю», «Думаю», «Дію»), дбаючи про інтелектуальний, духовний, фізичний розвиток дитини; урівноважує знанневий компонент змісту освіти з розвитком емоційної сфери, акцентуючи на плеканні адаптаційних здібностей, на самоусвідомленні й самоконтролі, антистресового потенціалу й життєвого оптимізму; передбачає оптимальні умови для різнобічного мовно-мовленнєвого розвитку учня, урахування його індивідуальних особливостей, інтелектуальних та креативних здібностей і потреб, інтересів, прагнень, заохочення до самостійності у вивченні мови, самопізнання й саморозвитку.

Соціокультурний підхід передбачає вивчення мови крізь призму культури; *когнітивно-комунікативний* — усвідомлене засвоєння знань про мову й оволодіння різними діями (упізнавати, аналізувати, порівнювати, класифікувати мовні одиниці й факти, оцінювати їх з погляду нормативності, відповідності сфері та ситуації спілкування), *комунікативно-діяльнісний* — здійснюється у процесі взаємопов'язаного й цілеспрямованого вдосконалення чотирьох видів мовленнєвої діяльності учнів: слухання, читання, говоріння, письма, зокрема на виконання комунікативних дій (будувати продуктивну мовну взаємодію з однолітками й дорослими у процесі підготовки спільних проєктів), пізнавальних дій (формулювати проблему, планувати послідовність дій, здійснювати пошук необхідної інформації з різних джерел, систематизувати її різними способами; здійснювати самоконтроль, самооцінку, самокорекцію). *Текстоцентричний* підхід дозволяє зосередити увагу на інтегруванні теоретичних та прагматично зорієнтованих розділів курсу сучасної української літературної мови (фоностилістики, стилістичної лексикології, граматичної стилістики, стилістики й культури мовлення, риторики).

Зміст профільного курсу являє собою єдність процесу поглибленого засвоєння основ лінгвістики, мовних одиниць сучасної української літературної мови, теорії мовленнєвої діяльності, психолінгвістичних основ мовленнєвої комунікації, процесу формування умінь нормативного, доцільного, оптимального використання мовних засобів у різних сферах і ситуаціях спілкування. Його інтелектуально-діяльнісну специфіку становлять типи розумової й фізичної діяльності, форми суспільної свідомості та творчості, системи концептів і понятійних полів, що виражають форми профільної суспільної свідомості, специфіку мовомислення й мовотворення в різних вербальних формах.

У процесі профільного навчання з *лінгвістичних* компетентностей важливо актуалізувати *лексичну* (лексикон), *семантичну* та *граматичну* (семантикон) компетентності. Опанування орфоепічної, орфографічної, фонологічної компетентностей, засвоєних у попередніх ланках навчання й таких, що стали уміннями, продовжується, але функції такого навчального матеріалу ширші, багатоаспектні, зі зміщеними акцентами на складних орфограмах і пунктограмах. Більше уваги пропонується приділяти *лінгвокультурологічній, соціолінгвістичній і прагматичній* компетентностям (прагматикону), зокрема лінгвістичним маркерам соціальних стосунків, етномовним культурним універсаліям, мовним етичним формулам, стилям, підстилям і профільним мовним жанрам, що сформувалися на профільній інформації, її понятійному змісті та каналах передачі.

Ступінь *інтелектуально-психологічної* готовності учнів старшої школи й успішно засвоєний ними зміст мовної освіти в ранній дошкільній, початковій і середній основних ланках навчання дає підстави вважати, що старшокласники вже опанували *перший рівень мовної культури* — рівень *правильності*, тобто оволоділи необхідним загальномовним лексичним складом літературної мови, орфоепічними, орфографічними й пунктуаційними навичками, граматичними нормами словозміни, словотворення та побудови речень. Старшокласники мають добру перспективу для повного оволодіння наступними рівнями мовної освіти й культури: незалежного користувача та компетентного (автономного) користувача мовою. (Примітка: *див. рівні оцінювання учнів.*)

Невід'ємним складником навчального курсу української мови є *лінгвокультурознавча компетентність*. Вивчення лінгвокультури спрямоване на усвідомлення мови як національно-

культурного феномену, розширення знань про взаємозв'язок розвитку мови, історії та культури народу, вдосконалення етикетних норм мовленнєвого спілкування, пізнання самотньої культури українського народу, його ментальності, у «діалозі» з іншими культурами. Через емоційне переживання, пізнання моральних норм і культурних цінностей школярі готуються до подальшого самостійного спілкування з мистецтвом слова, до міжкультурного діалогу, так відбувається їх індивідуально-творчий саморозвиток.

Зміст навчального матеріалу програми структурується з урахуванням тісно взаємопов'язаних лінгвістичної, мовної, мовленнєвої (комунікативної), соціокультурної, діяльнісної (стратегічної) ліній.

Лінгвістична змістова лінія спрямована на формування й розвиток мовно-мислительних здібностей та умінь учнів поглиблено опрацьовувати теоретичні питання мовної структури; на використання творчого доробку учених-лінгвістів, діячів культури та представлення їх як зразкових (еталонних й елітарних) мовних особистостей; на вироблення умінь аналізувати мову фольклорних і художніх творів, літературознавчих, історичних, географічних та інших текстів, виконувати завдання на мовне вправління, творчі завдання; на ознайомлення з методикою науково-дослідницької роботи з етнолінгвістики, лінгвокультурології, мовного родинознавства, лінгвокраєзнавства.

Мовна змістова лінія являє собою системний виклад сучасної української літературної мови з урахуванням внутрішньорівневих, міжрівневих і міжпредметних зв'язків. Провідними у вивченні мають бути *семантичний* і *функціональний* аспекти, що передбачають посилення уваги до значення та функцій мовних одиниць. Зокрема, синтаксис повторюється на морфологічній основі; цілісність і системність знань і вмінь з пунктуації забезпечується широким зверненням до тексту, увагою до авторської пунктуації, складних випадків застосування пунктуаційних правил.

Мовленнєва (комунікативна) змістова лінія спрямована на формування й розвиток мовленнєво-мислительних здібностей та умінь: формування умінь переконувати, спростовувати чужі аргументи, обґрунтовувати власну позицію з наведенням системи аргументів; відповідно до поставленої мети здійснювати цілеспрямований пошук інформації в джерелах різного типу й кри-

тично оцінювати її достовірність; робити висновки з прочитаного або почутого; аналізувати мову окремих персонажів, промови визначних діячів минулого й сучасності, особливості мови інформаційних відеороликів та відеосюжетів; володіти основними видами публічних виступів (висловлювання, монолог, дискусія, полеміка, дебати), редагувати текстові зразки, конструювати виступи, діалоги та полілоги, готовності розв'язувати проблеми особистісного й суспільного характеру.

Соціокультурна змістова лінія є інтегративною, реалізується в системі навчальних тем з етно-, соціолінгвістики, лінгвокультурології, лінгвокраєзнавства, текстів й усних висловлювань, які віддзеркалюють національну культуру українського народу та подають кращі зразки світової культури, посилення, зосереджують увагу на громадянському й патріотичному вихованні, цінностях і нормах соціальної поведінки; формуванні відповідальності за свої вчинки та міжособистісні стосунки. Провідним постає розвиток духовної сфери особистості, зокрема виховання патріотизму, моральних переконань, активізація пізнавальної діяльності учнів, відчуття прекрасного, збагачення словникового запасу, формування особистісних переконань, вигранення власного духовного світу. Соціокультурна змістова лінія спрямовується на формування умінь виконувати історико-культурологічні коментарі до національно-культурних лексем, проводити етно-, соціолінгвістичне дослідження, укладати етнолінгвістичні альбоми етнографічних районів України; учити вилучати соціокультурну інформацію з різних джерел, опанувати різні способи збирання, узагальнення, систематизування лінгвокультурної інформації, готувати тематичні екскурсії, зустрічі, олімпіади, вікторини, ігри, конкурси, укладати тематичний словник-тезаурус.

Діяльнісна (стратегічна) змістова лінія за Державним стандартом реалізується паралельно в мовленнєвій (комунікативній) і соціокультурній змістових лініях, збагачується за рахунок прагматичної лінгвістики. Змістова лінія спрямована на опанування стратегіями, що визначають мовленнєву діяльність, соціально-комунікативну поведінку учнів, спрямовані на розв'язання життєвих проблем, на формування умінь виконувати завдання на мовне вправління (різноманітні вправи, тести, написання статей, складання конспектів, анотацій, рецензій на усні й письмові тексти, інтерв'ю, нарисів, резюме, участь у мов-

них іграх, конструювання лінгвістичних завдань тощо); творчі завдання (написання творів-описів, творів-міркувань, творів-медитацій, есе, переказів із творчим завданням; моделювати ситуації; виконувати проблемно-пошукові завдання; брати участь у роботі в групах, у парах; складати освітні проекти різної тематики, що продукуються із застосуванням групових форм навчання; виконувати усні / письмові презентації в рамках дослідницьких проектів; здійснювати самостійну пошукову роботу на основі філологічних та методичних журналів, масмедіа, філологічних, лінгвістичних інтернет-сайтів, електронних словників, довідників, web-сторінок, блогів мовознавців й укласти власну електронну бібліотеку; брати участь в учнівських конференціях, прес-конференціях, інтернет-конференціях, дискусіях, дебатах, конкурсах, волонтерських, громадських заходах, організації свят рідної мови, мовних вікторин, у роботі наукових гуртків та проблемних груп філологічного профілю, готувати дидактичні матеріали за дорученням учителя, надавати мовну консультативну допомогу учням середніх класів. Учням пропонуються завдання творчого характеру для самоаналізу й самооцінювання, а також для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з української мови. З метою виконання пошуково-дослідницьких, творчих завдань учень поетапно планує, а потім здійснює, корегує, конкретизує, моделює, прогнозує власну діяльність, добирає переконливі аргументи чи спростовує наявні для доведення власної думки, уміє застосовувати набуті уміння в різних життєвих і навчальних ситуаціях спілкування, доцільно користується комунікативними стратегіями та стратегіями співпраці.

Навчання української мови забезпечує реалізацію як внутрішньо-предметних (міжрівневих), так і міжпредметних зв'язків, створює передумови для усвідомлення художньої літератури як мистецтва слова, закладає основи, важливі для опанування іноземних мов та інших шкільних предметів гуманітарного й негуманітарного циклу.

Принципи навчання української мови

Основними принципами навчання української мови є *загальнодидактичні* (науковості, систематичності й послідовності, наступності, зв'язку теорії з практикою, інтеграції традиційних та інноваційних технологій навчання й виховання; доступності, наочності, проблемності, свідомості, особистісної орієнтації,

культуровідповідності, соціокультурний, креативності, активної пізнавальної діяльності, виховання на цінностях людини, цінностях держави, цінностях загальноетичних норм; соціального партнерства; неперервності; гуманізації, випереджувальності; мережевості; варіативності); *лінгвометодичні* (комунікативного навантаження мовних одиниць, вивчення мовних одиниць з опорою на текст, комунікативної доцільності, зв'язку теорії з комунікативною практикою, комунікативно-діяльнісний, інтеграції лінгвістичних понять, органічного поєднання навчання мови й мовлення, урахування поліфункціональності рідної мови, принцип текстотворчості (текстоцентризму), ситуативності мовлення).

Зокрема, *принцип взаємозв'язку навчання, виховання та розвитку* орієнтований на забезпечення гармонійної реалізації основних загальноосвітніх функцій навчального предмета. Реалізація *принципу інтегративності* означає прагнення подати шкільний курс української мови в тісному зв'язку з іншими навчальними предметами (літературою, іноземною мовою, історією). *Принцип особистісної орієнтації* навчання визнає цінність учнівської особистості, вияв і розвиток її здібностей, забезпечення вчителем оптимальних умов для різнобічного мовленнєвого розвитку кожного учня, урахування його індивідуальних особливостей, пізнавальних потреб, інтересів, прагнень, заохочення до самостійності у вивченні української мови, самопізнання та саморозвитку. В основу *принципу культуровідповідності* покладена концепція про спорідненість особистості з історією та культурою власного народу (не зрікатися рідної мови й культури), вплив культурних цінностей на формування особистості; *принципу соціального партнерства* — спілкування, взаємодії та співпраці між учителем, учнем і батьками.

Соціокультурний принцип передбачає опанування мови як національно-культурного феномену, що відображає духовно-моральний досвід народу, зв'язки української мови з національними традиціями українського народу, усвідомлення учнями краси, виразності й естетичних можливостей рідного слова; *принцип демократизації, гуманізації* навчання мови полягає у здійсненні співпраці вчителя й учня з метою досягнення освітньої мети, створення умов для творчого розвитку й учнів, і педагогів в атмосфері співтворчості; *принцип креативності* виявляється у здатності до творчості, розвитку творчих здібнос-

тей особистості у процесі опанування української мови як системи й засобу комунікації; *комунікативно-діяльнісний принцип* спрямований на опанування мови як засобу спілкування у процесі взаємопов'язаного й цілеспрямованого вдосконалення аудіювання, читання, говоріння та письма; *принцип інтеграції лінгвістичних понять*, що виникають на зв'язках мовних одиниць різних рівнів (звук — слово — словоформа — образ); *принцип органічного поєднання навчання мови й мовлення* як засобу і способу мовленнєвої діяльності, її змісту та форм означає, що вивчення мови є не тільки метою, а й засобом досягнення основної освітньої мети; *принцип урахування поліфункціональності рідної мови* за умови вмілого його використання засвідчує й реалізує невичерпні потенційні освітні можливості української мови; *принцип практичної спрямованості навчання* реалізується в різнобічному й систематичному збагаченні мовлення учнів лексичними, фразеологічними, граматичними, стилістичними виражальними засобами мови; *принцип текстотворчості (текстоцентризму)* передбачає вивчення мовних одиниць на текстовій основі, засвоєння учнями мовних знань і формування компетентностей на основі текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення, формування вмінь сприймати, відтворювати чужі й створювати власні висловлювання тощо.

Рівні оцінювання навчально-пізнавальної діяльності учнів

«**З**агальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» пропонують здійснювати оцінювання учнів для аналізу індивідуального прогресу за такими рівнями: *інтродуктивний* (відкриття мови, введення), *середній* (або «виживання»), *рубіжний*, *просунутий*, *автономний* (або рівень ефективної операційної компетенції), *рівень глобального володіння мовою*.

Вважаємо, що в початковій і середній ланках загальноосвітньої школи нижчі рівні володіння мовою (*інтродуктивний, середній, рубіжний*) уже сформовані. Отже, шкалу оцінювання у профільних старших класах почнемо з рубіжного рівня (*9 клас*) до рівня незалежного користувача (*10 клас*). Умовна назва «*незалежний користувач*» означає, що учень уже володіє адекватною мовною реакцією в поточних ситуаціях, він не є скутим у виборі мовних норм, але його операційна компетентність ще обмежена.

Завдання навчання української мови — досягти того, щоб учень ефективно володів мовою, тобто досягти ефективної компетентності (адекватної операційної компетентності), або автономного рівня (*11 клас*). Операційна компетентність такого користувача вже є адекватною, тобто учень адекватно добирає мовні засоби. Цей автономний рівень бажаний для більш складних видів роботи та навчальних завдань.

Опис змісту рівнів дає уявлення про те, які вимоги ставляться до учнів 10–11 класів (філологічний напрям, профіль — українська філологія) і яким має бути мовлення зразкового учня профільної школи. Самооцінка учнів виражається своєрідними виразами-формулами: я це можу зробити, виконую, знаю, розумію, усвідомлюю тощо. Задана планка компетентностей (своєрідна матриця), зафіксовані вимоги до рівнів володіння мовою (тобто рівні вимірювання) є ідеальним варіантом, бо не кожний учень досягне таких компетентностей. Але ж зразок має бути, і кращі учні повинні досягти найвищого рівня, або рівня компетентного користувача (*11 клас*). Ураховуючи тенденцію зростання вимог комунікативного соціуму до культури мовлення, можна вважати, що рівень компетентного користувача (*11 клас*) стане не тільки актуальним, а й популярним серед учнівської молоді.

Рівні оцінювання (самооцінювання) учнів

Рівні володіння усним мовленням (шкала самооцінювання)

Аудіювання

10 клас — рівень незалежного користувача

Учень розуміє значні за обсягом висловлювання лекції, стежить за складною аргументацією на знайомі теми, розуміє більшість теле- й радіоновин, програми про поточні події, більшість фільмів літературною мовою.

11 клас — рівень компетентного (автономного) користувача

Учень розуміє довготривале мовлення, навіть не досить чітко структуроване або в якому зв'язність прихована й не виражена експліцитно, розуміє програми телебачення та фільми без надмірних зусиль.

Читання

10 клас — рівень незалежного користувача

Учень читає статті та повідомлення із сучасних проблем, автори яких займають особливу позицію або мають особливе бачення, здатний осмислювати сучасну прозу, поезію, драму.

**11 клас — рівень компетентного (автономного)
користувача**

Учень читає та розуміє великі за обсягом складні документарні й літературні тексти, спеціалізовані статті, оцінює особливості їх стилю, розуміє та володіє практично всіма формами писемного мовлення, у тому числі абстрактними, розуміє складні у структурному чи лінгвістичному плані тексти, зокрема такі, як підручники, спеціалізовані статті, літературні праці.

Діалогічне мовлення

10 клас — рівень незалежного користувача

Учень достатньо невимушено бере активну участь у діалозі, дискусії, дебатах, аргументуючи свої судження.

**11 клас — рівень компетентного (автономного)
користувача**

Учень чітко й лаконічно формулює думку, аргументує її, невимушено спілкується зі своїми співрозмовниками, бере участь у розмові чи дискусії, вільно застосовуючи ідіоматичні звороти та розмовні слова й вирази, розрізняючи найтонші відтінки смислу.

Монологічне мовлення

10 клас — рівень незалежного користувача

Учень вільно висловлюється стосовно широкого кола питань, аргументуючи власну думку.

**11 клас — рівень компетентного (автономного)
користувача**

Учень вільно висловлюється українською мовою стосовно складних тем, складає монологічне висловлювання в певному стилі, дає вичерпні відповіді на поставлені запитання, аргументує власну думку, робить логічні висновки й узагальнення.

Якісні аспекти усного мовлення

Діапазон

10 клас — рівень незалежного користувача

Учень вільно володіє українською мовою, робить точні описи, зв'язно висловлюється на найбільш загальні теми, використовуючи при цьому складні мовленнєві звороти.

**11 клас — рівень компетентного (автономного)
користувача**

Учень демонструє високу гнучкість мовлення, формулюючи думки з використанням різноманітних мовленнєвих засобів з метою передачі найтонших відтінків значень, виділення, диференціації та усунення двозначності, застосовує великий набір

ідіоматичних виразів, формулює чіткі висловлювання в певному стилі на різні (загальні, професійні або побутові) теми.

Правильність

10 клас — рівень незалежного користувача

Учень демонструє високий ступінь граматичного контролю, не робить помилок, які приводять до непорозуміння, і може самостійно виправити більшість своїх помилок.

11 клас — рівень компетентного (автономного) користувача

Учень систематично підтримує високий рівень граматичної правильності; різні за типами помилки допускає рідко; в основному самостійно виправляє помилки, здійснює постійний граматичний контроль складного мовлення.

Швидкість

10 клас — рівень незалежного користувача

Учень продукує мовленнєві відрізки в досить швидкому темпі, при цьому довгих пауз у мовленні небагато.

11 клас — рівень компетентного (автономного) користувача

Учень висловлюється українською мовою спонтанно і поширено, з природною розмовною швидкістю, попереджує й легко усуває будь-які труднощі так, що співрозмовник цього не помічає.

Взаємодія

10 клас — рівень незалежного користувача

Учень може починати бесіду, висловлюватися належно, закінчувати бесіду, коли це потрібно, хоча не завжди може це робити вдало; підтримує дискусію на знайомі теми, залучаючи до неї інших співрозмовників.

11 клас — рівень компетентного (автономного) користувача

Учень може вибрати потрібну фразу з наявних для власної репліки, щоб підтримати розмову і вправно донести смисл свого висловлювання на рівні з іншими співрозмовниками; легко і вправно здійснює спілкування, добираючи й застосовуючи невербальні та інтонаційні засоби; може брати участь у дискусії, компетентно підтримуючи розмову.

Зв'язність

10 клас — рівень незалежного користувача

Учень може використовувати обмежену кількість схем зв'язку, його висловлювання носять точний, зв'язний характер,

навіть якщо в ньому трапляються деякі «стрибки» під час тривалого говоріння.

11 клас — рівень компетентного (автономного) користувача

Учень може продукувати чітке, вільне, зв'язне висловлювання, застосовуючи доречні різноманітні структури й широкий набір засобів зв'язку.

Писемне мовлення (письмо)

10 клас — рівень незалежного користувача

Учень може написати чіткий, детальний текст на широке коло тем, пов'язаних із власними інтересами, есе чи доповідь, лист, узагальнюючи інформацію або наводячи відповідні аргументи, наголошуючи на особистому ставленні до подій.

11 клас — рівень компетентного (автономного) користувача

Учень може виражати думки у формі чіткого, добре структурованого тексту, висловлюючись досить поширено, у формі листа, твору або доповіді на складні теми, підкреслюючи те, що здається найважливішим відповідно до уявного читача.

Учень може легко написати чіткий, послідовний текст у певному стилі, складні листи, доповіді й статті, представляючи проблему (предмет розгляду) за допомогою ефективної логічної структури, що дозволяє адресату виділити й запам'ятати значущі пункти. Може писати резюме та огляди професійних або літературних праць на власні літературні твори.

Рекомендації щодо роботи з програмою

10 клас. До нормативного шкільного курсу вводимо навчальний матеріал з комунікативної, перцептивної лінгвістики, соціо-, прагма-, етнолінгвістики, лінгвокультурології, культури мовлення.

Мета й завдання навчання української мови:

- ♦ **формування усвідомленого ставлення** до української мови як інтелектуальної, духовної, моральної й культурної цінності, потреби досконало володіти нею в усіх сферах суспільного життя, подальший розвиток й удосконалення здатності до мовленнєвої взаємодії та соціальної адаптації, готовності до адекватного вибору й отримання професійної гуманітарної (філологічної) освіти;

- ♦ систематизація й поглиблення знань про українську мову як багатофункціональну мовну систему, мовну норму, її функції, сучасні тенденції в розвитку норм української літературної мови, знань і вмій з культури мовлення;
- ♦ **оволодіння** **уміннями** сприймати, аналізувати, зіставляти мовні явища й факти, коментувати, критично оцінювати їх під кутом зору нормативності, відповідності сфері й мовленневої ситуації, достовірності; **розмежовувати** варіанти норм і мовленнєві порушення; моделювати мовленнєву поведінку відповідно до завдань мовленнєвого спілкування; підвищення рівня мовленнєвої культури, орфографічної та пунктуаційної грамотності;
- ♦ **оволодіння** різноманітними стратегіями й тактиками ефективної комунікації, що відповідає досвіду, інтересам, психологічним особливостям учнів, для досягнення життєвих цілей; генерування вартісних зразків власної мовленнєвої творчості, **виховання** потреби самоосвіти, удосконалення навичок самоконтролю, особистісно-мовленнєвої діяльності;
- ♦ розкриття стилістичних ресурсів одиниць фонетичного, лексичного, фразеологічного, словотворчого, морфологічного рівнів мовної системи та їх виражальних засобів; формування стійких ритмомелодійних умій і навичок;
- ♦ ознайомлення зі стилістичною системою сучасної української літературної мови, поняттями «стилі», «стилістичні засоби (фонетична, лексична, морфологічна стилістика)», «функціональні стилі», «експресивні стилі», «індивідуальні стилі», «стилістичні ресурси», «стилістичні прийоми організації мовних засобів»;
- ♦ поглиблення поняття «текст», удосконалення навичок побудови текстів різних стилів і жанрів;
- ♦ опанування виражальних засобів розмовного, наукового стилів мовлення;
- ♦ формування умій проводити дослідницьку роботу з мовознавства, працювати з довідковою літературою, збирати лінгвокраєзнавчий матеріал;
- ♦ повторення, систематизація, поглиблення знань крізь призму практичної та функціональної стилістики.

На рівні незалежного користувача (10 клас) учень стежить за складною аргументацією на знайомі теми, може розуміти об'ємні висловлювання, більшість теле- й радіоновин і програм про по-

точні події, більшість фільмів українською літературною мовою; читати статті та повідомлення. Здатний брати участь у діалозі, дискусії, дебатах, викладаючи й захищаючи свої погляди; чітко, детально висловлюватися з широкого кола питань, що стосуються сфери власних інтересів. Учень володіє мовою достатньо для того, щоб робити точні описи, висловлюватися на найбільш загальні теми без надто помітних пошуків слів і використовувати з цією метою деякі складні мовленнєві звороти. Він показує відносно високий ступінь граматичного контролю; може самостійно виправити більшість своїх помилок, продукувати мовленнєві відрізки в досить швидкому темпі, написати чіткий, детальний текст (есе, доповідь, лист) із широкого кола тем, пов'язаних з власними інтересами.

11 клас. Основна мета навчання в цьому класі:

- ♦ формування в учнів загального уявлення про риторику як лінгвістичну науку й науку публіцистичного мовлення, мовні засоби монологічного, діалогічного, полілогічного мовлення;
- ♦ системне ознайомлення з поняттями «аргументація», «дискурс»;
- ♦ удосконалення умінь будувати комунікативно доцільне, змістовне, виразне висловлювання;
- ♦ поглиблення знань про мовну систему, систематизація та поглиблення знань про синтаксис простих, складних речень, різні способи вираження чужого мовлення;
- ♦ формування умінь і навичок уживання різноманітних синтаксичних конструкцій у мовленні з урахуванням їх виразжальних можливостей;
- ♦ опанування навчального матеріалу про офіційно-діловий, публіцистичний, художній, епістолярний, конфесійний стилі мовлення, типологію текстів, стилі усного й писемного мовлення,
- ♦ оволодіння граматичною стилістикою, фігурами синтаксису, стилістичним аналізом тексту;
- ♦ формування умінь і навичок спілкування українською мовою у професійно-діловій сфері;
- ♦ формування культури ведення дебатів, дискусій, полеміки, диспутів тощо;
- ♦ дотримання правил спілкування й культури мовлення;
- ♦ розвиток і вдосконалення умінь і навичок сприймати почуте й прочитане, відтворювати й створювати усні й письмові

висловлювання різних типів, стилів і жанрів, формування умінь і навичок роботи з тестами (текстом твору, переказу з творчим завданням);

- ♦ узагальнення й повторення складних тем з усіх розділів програмного курсу української мови через призму практичної та функціональної стилістики, підготовка до державної атестації та зовнішнього тестування.

На рівні компетентного (автономного) користувача (11 клас) учень може розуміти довготривале мовлення, навіть якщо воно не досить чітко структуроване, програми телебачення й фільми, складні документальні й літературні тексти, спеціалізовані статті, оцінюючи особливості їх стилю. Має добрий набір різноманітних мовленнєвих засобів, який дозволяє обирати формулювання для чітких висловлювань у певному стилі на широке коло загальних, академічних, професійних або побутових тем, постійно підтримує високий рівень граматичної правильності; у його мовленні помилки трапляються рідко. Легко і вправно здійснює інтеракцію, добираючи й застосовуючи невербальні та інтонаційні засоби. Може брати участь у дискусії українською мовою, писати листи, твори або доповіді на складні теми, підкреслюючи те, що здається найважливішим, відповідно до уявного читача. Може готувати резюме, здійснювати огляд професійних або літературних праць, писати українською мовою власні літературні твори.

На заняттях у профільних класах доцільно використовувати такі **форми й методи роботи з учнями**:

- ♦ настановні, оглядові, проблемні лекції, семінари-дискусії, колоквіуми;
- ♦ поглиблене опрацювання теоретичних питань мовної структури (реферати, наукові доповіді);
- ♦ самостійне вивчення навчальної літератури, робота з довідниковими джерелами, у т. ч. лінгвістичними, філологічними інтернет-ресурсами;
- ♦ вивчення творчого доробку вчених-лінгвістів, представлення їх як еталонних мовних особистостей;
- ♦ завдання на мовне вправлення (різноманітні вправи, тести, написання статей, складання конспектів, анотацій, рецензій на усні й письмові тексти, інтерв'ю, нарисів, резюме, участь у мовних іграх, конструювання лінгвістичних завдань тощо);
- ♦ завдання дослідницького характеру, зорієнтованих на евристичний пошук і критичне мислення, завдання, спрямовані на розвиток комунікативно-мовленнєвих умінь учнівського

самоконтролю, творчі завдання (написання творів-описів, творів-міркувань, творів-медитацій, есе, розповідей різного типу, переказів із творчим завданням, аналіз промов визначних діячів минулого й сучасності, проведення корекції та редагування текстових зразків, трансформації тексту, конструювання діалогів і полілогів, дискусій, дебатів, підготовка електронних газет, творчих робіт тощо);

- ◆ моделювання ситуацій конструктивного розв'язання конфліктів, досягнення консенсусу, виконання завдань на формування здатності школярів досягати успіху у спілкуванні, встановлення доброзрядних стосунків з однолітками та дорослими;
- ◆ виконання проблемно-пошукових завдань (засвоєння системи термінів, проведення дослідження на основі шкільних підручників з різних навчальних предметів), інтерактивні та імітаційні ігри; тренінги розвитку; робота в групах, у парах; складання проєктів різної тематики, що продукуються із застосуванням групових форм навчання;
- ◆ організація самостійної роботи учнів над аналізом української мови фольклорних і художніх творів, літературознавчих, історичних, географічних та інших текстів, соціальних відеороликів, відеосюжетів, статей у фахових журналах, передач радіо й телебачення з погляду експресивності й стилістичної забарвленості;
- ◆ підготовка повідомлень, доповідей на лінгвістичні, морально-етичні, суспільні теми, виступів у науковому стилі та їх оцінка;
- ◆ створення колективних соціальних, творчих, волонтерських проєктів, широке застосування інтерактивних методів навчання, оптимальне поєднання фронтальної, групової, індивідуальної форм організації, розігрування діалогів на основі вивчених творів;
- ◆ участь у відеоконференціях, предметних олімпіадах, круглих столах.

Вимоги до рівня підготовки випускників

Учні повинні знати / розуміти:

- ◆ природу й функції мови; основні відомості про лінгвістику як науку, форми існування української національної мови, літературну мову; системну будову мови, граматичні значення, форми, категорії, взаємозв'язок мовних рівнів і одиниць; будову тексту, його ознаки;

- ♦ поняття мовної норми, її різновиди (орфоепічні, лексичні, фразеологічні, словотвірні, морфологічні, синтаксичні, орфографічні, пунктуаційні), функції, сучасні тенденції розвитку, норми мовленнєвої поведінки в різних сферах і ситуаціях спілкування;
- ♦ основні аспекти культури мовлення; вимоги до усних і писемних текстів різних жанрів у навчально-науковій, соціально-культурній, розмовно-побутовій, офіційно-діловій сферах спілкування;
- ♦ вимоги до навчального матеріалу як основи теоретичних знань і системи практичних умінь і навичок у галузі української мови.

Учень повинен уміти:

- ♦ поглиблювати лінгвістичні знання з метою розширення лінгвістичного, філологічного, професійно орієнтованого кругозору, використовувати набуті знання і вміння у практичній діяльності та повсякденному житті;
- ♦ виробляти науковий погляд на мовні явища, пояснювати взаємозв'язок фактів мови та історії, мови й культури українського народу; виконувати порівняння й зіставлення, аналіз і синтез, узагальнення, абстрагування, класифікацію лінгвістичних одиниць і мовних фактів, оцінювати їх під кутом зору нормативності та вживання в мовленні;
- ♦ виконувати всі види мовного аналізу (фонетичний, лексичний, морфологічний, синтаксичний, орфографічний), лінгвістичний аналіз навчально-наукових, ділових, публіцистичних, розмовних, художніх текстів; тестові завдання різної форми та різного ступеня складності;
- ♦ розвивати природне мовне чуття і здатність спиратися на нього у процесі мовного аналізу; використовувати ефективні прийоми, які активізують мовну інтуїцію, що виражається у здатності усвідомлювати мовні значення в різних виявах, оперувати абстрактними категоріями;
- ♦ продукувати усні й писемні монологічні та діалогічні висловлювання (тексти) різних типів і жанрів, у тому числі тексти, які сприяють гармонізації психоемоційного стану, містять моделі досягнення свободи особистості, соціальної захищеності, сімейного щастя, кар'єрного зростання та ін., оцінювати, редагувати їх під кутом зору мовно-стилістичного оформлення, ефективності досягнення поставленої комунікативної мети;

- ♦ користуватися всіма видами мовленнєвої діяльності, основами культури усного й писемного мовлення, розмежовувати варіанти норм і порушення мовної норми; використовувати у практиці мовленнєвого спілкування основні орфоепічні, лексичні, фразеологічні, словотвірні, морфологічні, синтаксичні, орфографічні, пунктуаційні норми сучасної української мови;
- ♦ дотримуватися норм мовленнєвої поведінки в різних сферах і ситуаціях спілкування, у т. ч. при обговоренні дискусійних проблем, аргументовано й переконливо висловлювати свої думки, почуття, погляди в різних комунікативних ситуаціях, тлумачити поняття, факти (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів), дискутувати, використовуючи різні способи аргументації та ілюстрування прикладами, вести конструктивний діалог зі співрозмовниками, дотримуючись правил мовленнєвого етикету та етичних норм;
- ♦ володіти різноманітними стратегіями й тактиками ефективної комунікації, що відповідають досвіду, інтересам, психологічним особливостям, для досягнення життєвих цілей; умінь сприймати, аналізувати, зіставляти мовні явища та факти, коментувати, критично оцінювати їх під кутом зору нормативності, відповідності сфері й ситуації спілкування, достовірності; розмежовувати варіанти норм і мовленнєві порушення;
- ♦ удосконалювати здатність до самоосвіти, саморозвитку завдяки спостереженню за власним мовленням, розвивати інтелектуальні й творчі здібності, навички використання мови для самореалізації та самовираження в різних галузях людської діяльності; здійснювати самоконтроль, самооцінку, самокорекцію;
- ♦ володіти різними видами читання з метою загального орієнтування, набуття інформації; естетичного задоволення, використовувати їх залежно від комунікативного завдання й характеру тексту;
- ♦ володіти прийомами роботи з навчальною, науковою та довідниковою літературою різних жанрів, словниками, енциклопедіями, іншими інформаційними джерелами, включаючи засоби мас-медіа та ресурси Інтернету, сприймати, розуміти, систематизувати, перетворювати, використовувати

інформацію з різних джерел, у т.ч. довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайн-ресурси тощо); володіти основними способами (прийомами) інформаційної переробки усного й писемного тексту;

- ♦ удосконалювати комунікативні здібності, розвивати готовність до мовленнєвої взаємодії, міжособистісного та міжкультурного спілкування та співпраці.
- ♦ генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства й держави; конструктивно спілкуватися в колективі, проявляти лідерські якості; реагувати мовними засобами на спектр соціальних і культурних явищ, попереджувати й розв'язувати конфлікти, досягати компромісів; конструктивно керувати емоціями; адаптуватися до нових умов, вирішувати нестандартні завдання; працювати в групі, у команді.

10 клас

Профіль — українська філологія
(140 год, 4 год на тиждень)

Мовна, лінгвістична змістові лінії

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>Учень/учениця:</p> <p>аналізує функції, які виконує мова в суспільстві; усвідомлює мовні обов'язки громадян; аргументовано доводить залежність розвитку й функціонування мови від стану розвитку та функціонування суспільства; характеризує ознаки самотності української мови; наводить приклади спільного й відмінного в українській та інших мовах; знає й аналізує вислови про мову відомих наукових, громадських та літературних діячів; називає основні комунікативні ознаки культури мовлення; розрізняє урочисте, ввічливе, офіційне, інтимно-ласкаве, фамільярне, гумористичне, сатиричне мовлення, керуючись словником-довідником з культури української мови; Праксеологічна (діяльнісна) складова пояснює причини «мовного суржику», уміє доречно використовувати ці види мовлення; здійснює пошукове дослідження за допомогою довідників та мережі Інтернет;</p>	<p>Мова як суспільне явище. Українська мова в Україні (2 год) Мова як знакова система і суспільне явище. Мова і держава. Українське законодавство про мову. Мовна ситуація в державі. Мовні обов'язки громадян. «Мовний суржик», його причини. Проблеми екології української мови. Українська мова як одна з індоєвропейських мов. Українська мова в колі слов'янських мов. Ознаки самотності української мови. Культура усного й писемного мовлення, питання культури мовлення в оцінці видатних громадських діячів, учених, письменників. Поняття про колорит мовлення: урочисте, ввічливе, офіційне,</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>Аксіологічна (ціннісна) складова</p> <p>адекватно оцінює мовну ситуацію в державі; поціновує українську мову як державну — чинник національної ідентичності; висловлює зацікавлення розвитком української мови; усвідомлює її як державотворчий чинник та чинник національної ідентичності; висловлює захоплення красою, естетично довершеностю, багатством виражальних засобів української мови; Інтерактивна (поведінкова) складова</p> <p>бере активну участь у проведенні мовознавчих дискусій, дебатів; сприймає спілкування як цінність; усвідомлює значення ефективного спілкування; проявляє ціннісне ставлення до співрозмовників.</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>ІНТИМНО-ЛАСКАВЕ, ФАМІЛЬЯРНЕ, ГУМОРИСТИЧНЕ, САТИРИЧНЕ МОВЛЕННЯ. СЛОВНИК-ДОВІДНИК З КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.</p>
<p>Когнітивна (знаннєва) складова</p> <p>визначає етапи формування й розвитку української національної мови; розрізняє види письма: устав, на півустав, скоропис; аналізує особливості розвитку української мови на сучасному етапі; Праксеологічна (діяльнісна) складова</p> <p>організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує); володіє ефективними прийомами пошуку необхідної інформації в різних історико-лінгвістичних, лексикографічних джерелах, зіставляє й аналізує її; володіє навичками ознайомлювального й вивчального читання; висловлює припущення про достовірність наявної інформації; спосіб розв'язання певної проблеми;</p>	<p>З історії розвитку української мови (4 год)</p> <p>Основні етапи формування та розвитку української національної мови. Поява писемності у східних слов'ян. Створення слов'янського алфавіту. Роль Кирила і Мефодія у становленні слов'янської писемності. Кирилиця як основа для розвитку слов'янських систем письма. Види письма в період Київської Русі. Короткі відомості з історії української писемності. «Грамматика словенська» Мелетія Смотрицького (1619).</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>Аксіологічна (ціннісна) складова</p> <p>висловлює своє ставлення до знайденої інформації;</p> <p>висловлює адекватні почуття і враження від прочитаного.</p> <p>висловлює зацікавлення розвитком української мови; усвідомлює важливість потреби пошуку інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності;</p> <p>Інтерактивна (поведінкова) складова</p> <p>організовує й планує навчальне співробітництво з учителем та однокласниками;</p> <p>демонструє на уроках активність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності;</p> <p>ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми; бере активну участь у проведених мовознавчих дискусіях, дебатах;</p> <p>сприймає спілкування як цінність; усвідомлює значення ефективного спілкування; проявляє ціннісне ставлення до співрозмовників;</p> <p>усвідомлює необхідність продовження мовної освіти та самоосвіти, безперервного удосконалення мовних знань і вмінь.</p> <p style="text-align: center;">Міжпредметні зв'язки</p> <p>Українське законодавство про мову (суспільствознавство, право). Поява писемності у східних слов'ян (історія)</p>	<p>Перша рукописна граматика української мови Івана Ужєвича (1643 р.).</p> <p>Особливості розвитку української мови на сучасному етапі.</p>
<p>Когнітивна (знанєва) складова</p> <p>пояснює особливості української літературної мови як вищої форми існування національної мови;</p> <p>розрізняє форми існування української мови;</p> <p>характеризує стилістичні особливості просторіччя, професійних різновидів, територіальних та соціальних діалектів;</p>	<p>Сучасна українська мова як вища форма існування національної мови (4 год)</p> <p>Форми існування мови (загальнонародна мова, літературна мова, просторіччя, діалект, професійні різновиди, жаргон, аргю).</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>Праксеологічна (діяльнісна)</p> <p>виконує пошукову роботу з лінгвокраєзнавства;</p> <p>планує діяльність для досягнення мети, розподіляючи її на етапи;</p> <p>оцінює проміжні й кінцеві результати пізнавальної діяльності, робить відповідні корективи</p> <p>моделює мовні й позамовні поняття, явища, закономірності;</p> <p>прогнозує подальший розвиток певних явищ;</p> <p>Аксіологічна (ціннісна) складова</p> <p>висловлює своє ставлення до знайденої інформації;</p> <p>висловлює адекватні почуття і враження від прочитаного.</p> <p>усвідомлює важливість потреби пошуку додаткової інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності;</p> <p>Інтерактивна (поведінкова) складова</p> <p>організовує й планує навчальне співробітництво з учителем та однокласниками;</p> <p>демонструє на уроках активність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності;</p> <p>ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми;</p> <p>відчуває стан співрозмовника, виявляє емпатію;</p> <p>сприймає спілкування як цінність.</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>когнітивна (знанцева) складова</p> <p>класифікує голосні й приголосні звуки;</p> <p>уміє знаходити й характеризувати зміни звуків у мовному потоці, при словозміні й словотворенні;</p> <p>визначає стилістичні засоби фонетики в текстах;</p>	<p>Писемна й усна форми літературної мови. Діалекти як історична база літературних мов. Територіальні та соціальні діалекти. Мова міста. Мова села.</p>
	<p>Узагальнення та систематизація найважливіших відомостей з орфоєпії, фонетики, лексикології, фразеології, будови слова, словотвору, морфології, стилістики</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>складає лінгвістичне повідомлення з фонетики;</p> <p>доречно використовує засоби милозвучності в мовленні, користуючись орфоепічним словником, добирає слова, звукове оформлення яких увиразнює лексичне значення;</p> <p>здійснює аудіозапис власного мовлення й аналізує його;</p> <p>виконує дослідницьку роботу на тему «Експресивні можливості звуків української мови»;</p> <p>Аксіологічна (ціннісна) складова</p> <p>висловлює своє ставлення до знайденої інформації; висловлює адекватні почуття та враження від почутого й прочитаного;</p> <p>усвідомлює важливість потреби пошуку додаткової інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності;</p> <p>Інтерактивна (поведінкова) складова</p> <p>організовує й планує навчальне співробітництво з учителем та однокласниками;</p> <p>демонструє активність у розгляді питань теми, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності;</p> <p>ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми.</p>	<p>Фонетика української літературної мови як учення про її звукову систему (8 год)</p> <p>Місце фонетики та орфоєпії в системі мови. З історії української фонетики. Класифікація голосних і приголосних звуків. Звук мовлення і фонема. Інваріант, позиційний варіант фонему.</p> <p>Зміни голосних і приголосних у мовному потоці. Асимілятивні, дисимілятивні процеси, подовження, спрощення у групах приголосних. Відбиття цих явищ на письмі. Приставні приголосні. Мета-теза.</p> <p>Основні історичні чергування приголосних звуків при словозміні та словотворенні. Чергування [о] та [е] з [і]. Чергування [о] і [е] з нулем звука. Чергування [о] з [е] після [ж], [ч], [ш], [дж], та [й]. Чергування [г], [к], [х] із [ж], [ч], [ш] та [з], [ц], [с]. Основні випадки чергування у — в, і — й, з — із — зі (зо).</p> <p>Стилістичні засоби фонетики. Милозвучність української мови. Правильна артикуляція та дикція. Експресивні можливості звуків української мови. Звукопис.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p style="text-align: center;">Міжпредметні зв'язки</p> <p>Мовний апарат (біологія). Фонетична анафора та епіфора; асонанс та алітерація; римованість слів (література)</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>розуміє суть понять «норма», «орфоепія», «орфоепічна помилка», «орфоепічна норма», «милосзвучність», «наголос», «логічний наголос»; усвідомлює важливість і дотримується норм літературної вимови звуків в українських і запозичених словах; правильно наголошує слова, за потреби використовує орфоепічний словник;</p> <p>Праксеологічна (діяльнісна) складова</p> <p>виявляє й виправляє орфоепічні помилки; аналізує еталонні зразки усного мовлення з погляду дотримання орфоепічних норм, помічає вади усного мовлення (неправильна вимова звуків, редуція кінцевих звуків та ін.) та виправляє їх; характеризує мовлення масмедіа, власне мовлення, мовлення товаришів з метою виявлення орфоепічних відхилень; працює з орфоепічним словником і словником наголосів; співвідносить в уяві звук і букву; аналізує своє й чуже усне мовлення; добирає додаткову інформацію з теми; висловлює припущення про важливість орфоепічної норми; Аксологічна (ціннісна) складова висловлює своє ставлення до знайденої інформації;</p>	<p>Українська орфоепія як учення про систему загальноприйнятих правил української літературної вимови (4 год)</p> <p>Основні норми сучасної літературної вимови. Особливості вимови голосних, деяких приголосних звуків та їх сполучень (гортанного і проривного звуків [Г] і [Г'], сонорних, [дж], [дз], шиплячих [ж], [ч], [ш], задньоязикових [Г], [К], [Х], [Ж], [Ч], [Ш], задньоязикових [Г], [К], [Х], груп приголосних (уподібнення, спрощення), м'яких і пом'якшених, а також подовжених приголосних). Повноголосся як одна з основних характеристик української вимови. Вимова слів з апострофом.</p> <p>Соціолінгвістичні фактори, що впливають на вимову людини. Основні джерела нормативного мовлення. Мова масмедіа. Сценічна мова.</p> <p>Особливості вимови імен та по батькові. Інтонаційні особливості українського мовлення. Наголос в українській мові,</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>усвідомлює важливість потреби пошуку інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності;</p> <p>демонструє повагу до себе й інших;</p> <p>висловлює своє ставлення до чужих думок;</p> <p>відчуває відповідальність за мовленнєвий вчинок, дотримання орфоепічної норми у власному мовленні.</p> <p>виражає засобами мови адекватні почуття і враження від результатів роботи; помічає й цінує красу в мовних явищах, явищах природи, у творах мистецтва, вчинках людей і результатах їхньої діяльності;</p> <p>Інтерактивна (поведінкова) складова</p> <p>демонструє інтерес до нових слів й активність у збагаченні власного словникового запасу;</p> <p>бере на себе відповідальність за свої мовленнєві вчинки;</p> <p>демонструє активність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності;</p> <p>ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми;</p> <p>висловлює пропозиції щодо вдосконалення культури мовлення;</p> <p>демонструє бажання долати труднощі в опануванні теми;</p> <p>складає спільно з колективом навчальний проект «Культура звертання — культура особистості».</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>Когнітивна (знаннєва) складова</p> <p>з'ясує суть понять «орфографічна норма», «орфограма», «орфографічна помилка», «орфографічний словник»;</p> <p>усвідомлює важливість дотримання орфографічної норми для сучасного компетентного мовця;</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>його види, роль у розрізненні слів та їх форм. Паралельне наголошування. Семантико-граматична диференціація лексем за допомогою наголосу.</p> <p><i>Стилістика і культура мовлення</i></p> <p>Орфоепічна норма. Особливості вистрання орфоепічного словника.</p>
<p>Українська графіка. Українська орфографія як учення про систему загальноприйнятих правил написання слів (8 год)</p> <p>З історії становлення та розвитку української графіки й орфографії.</p>	<p>Українська графіка. Українська орфографія як учення про систему загальноприйнятих правил написання слів (8 год)</p> <p>З історії становлення та розвитку української графіки й орфографії.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>уміє знаходити орфограму, визначає її тип, принцип написання; правильно пише й вимовляє слова із цими орфограмами;</p> <p>усвідомлює правила вживання великої літери, написання прізвищ і географічних назв, слів разом, окремо, через дефіс; слів іншомовного походження; правила переносу та географічного скорочення слів;</p> <p>з'ясовує відмінність подовження приголосних і подвоєння букв;</p> <p>Праксеологічна (діяльнісна) складова</p> <p>знаходить й усуває допущені орфографічні помилки у словах, обгрунтовуючи їх написання правилами правопису;</p> <p>використовує орфографічний словник для перевірки написання слів та їх форм;</p> <p>редагує текст із орфографічними помилками;</p> <p>за потреби доцільно використовує словник іншомовних слів;</p> <p>виконує дослідницьку роботу з історії української графіки й орфографії;</p> <p>Аксологічна (ціннісна) складова</p> <p>висловлює своє ставлення до знайденої інформациі;</p> <p>усвідомлює важливість пошуку інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності;</p> <p>висловлює своє ставлення до чужих думок; демонструє повагу до себе й інших;</p> <p>відчуває відповідальність за мовленнєвий вчинок, дотримання орфографічної норми у власному мовленні;</p> <p>виражає засобами мови адекватні почуття і враження від результатів роботи;</p> <p>уболіває за результативність своєї роботи;</p> <p>Інтерактивна (поведінкова) складова</p> <p>демонструє інтерес до нових слів й активність у збагаченні власного словникового запасу</p>	<p>Основні принципи української орфографії.</p> <p>Складні випадки уживання м'якого знака, апострофа.</p> <p>Вживання великої літери. Лапки у власних назвах.</p> <p>Написання складних слів разом, окремо, через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищу.</p> <p>Складоподіл і правила переносу слів з рядка в рядок. Графічне скорочення слів. Правопис географічних назв. Написання слів іншомовного походження. Історичний коментар до різних мовних явищ.</p> <p>Основні орфографічні норми. Типові помилки, зумовлені відхиленням від орфографічної норми. Нововведення в українському правописі.</p> <p>Редагування тексту з орфографічними помилками. Використання орфографічного словника для перевірки написання слів та їх форм. Словник іншомовних слів.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>бере на себе відповідальність за свої мовленнєві вчинки; демонструє небайдужість, активність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності; ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми; висловлює пропозиції щодо вдосконалення культури мовлення.</p> <p style="text-align: center;">Міжпредметні зв'язки</p> <p>Становлення та розвиток української графіки. Становлення та розвиток української орфографії (історія, література) <i>Учень/учениця:</i></p> <p>когнітивна (знаннєва) складова</p> <p>розуміє суть понять «лексична норма», «лексичне значення слів», «лексична сполучуваність слів», «слово і контекст», «лексична помилка»; пояснює загальні принципи класифікації словникового складу української мови; визначає роль і стилістичні можливості вивчених лексичних одиниць, комунікативно доцільно використовує їх у власному мовленні; розуміє відмінності між лексичними, фразеологічними синонімами; доречно використовує їх у тексті; використовує лексичну синонімію як засіб виправлення невиправданих повторів, як засіб зв'язку речень у тексті; розрізняє однозначні та багатозначні слова; визначає типи переносних значень, з'ясовує їх стильове забарвлення; розпізнає слова-омоніми в контекстуальному оточенні; з'ясовує відмінність між омонімічним і багатозначним словом; знаходить і розпізнає тропи, багатозначні слова, синоніми, антоніми, пояснює, з якою метою вони вжиті в тексті, визначає їх роль та доречність використання в текстах різних стилів мовлення, користуючись при цьому тлумачними словниками, а також словниками синонімів і антонімів;</p>	<p>Лексикологія української мови (10 год)</p> <p>Слово як основна одиниця мови. Слово і поняття. Системні відношення в лексичній українській мові. Семасіологія як учення про значення слів і виразів. Оцінні властивості слів на позначення слуху, зору, дотику. Багатозначні й однозначні слова. Прямі й переносні значення. Омоніми, їх види: омоформи, омофони, омографи, міжмовні омоніми. Повні й неповні омоніми. Поняття про пароніми. Синоніми, їх види, уживання. Синонімічний ряд. Антоніми, їх види, уживання. <i>Стилістика і культура мовлення</i> Лексичні норми. Уживання слова відповідно до його лексичного значення. Використання тлумачного словника.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>Праксеологічна (діяльнісна) складова</p> <p>правильно добирає до слів синоніми й антоніми та доцільно використовує їх у мовленні, уміє складати синонімічний ряд;</p> <p>виявляє й усуває лексичні помилки, викликані змішуванням різних видів омонімів, паронімів, користуючись при цьому відповідними словниками;</p> <p>розпізнає в тексті вияви мовної надмірності та мовної недостатності; знаходить у тексті слова іншомовного походження;</p> <p>пояснює їх значення на основі словника іншомовних слів, доречно використовує їх у мовленні, визначає, які з них мають власне українські синоніми;</p> <p>складає діалог, уживаючи слова іншомовного походження;</p> <p>визначає стилістичну роль власне українських слів, запозичених слів, старослов'янізмів у тексті / у мовленні.</p> <p>пояснює значення старослов'янізмів, визначає, за допомогою яких лексичних засобів створюється їх урочисте, піднесене звучання; користуючись словником паронімів, пояснює значення близьких за звучанням слів;</p> <p>Аксіологічна (ціннісна) складова</p> <p>висловлює своє ставлення до знайденої інформації;</p> <p>усвідомлює важливість пошуку інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності;</p> <p>демонструє повагу до себе й інших;</p> <p>висловлює своє ставлення до чужих думок;</p> <p>відчуває відповідальність за дотримання лексичної норми у власному мовленні;</p> <p>виражає засобами мови адекватні почуття та враження від результатів роботи;</p>	<p>Мовна надмірність (багатослів'я, плеоназм, тавтологія) і мовна недостатність. Словники синонімів, антонімів, омонімів, паронімів. Словник символів.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>Інтерактивна (поведінкова) складова</p> <p>демонструє інтерес до нових слів й активність у збагаченні власного словникового запасу.</p> <p>бере на себе відповідальність за свої мовленнєві вчинки;</p> <p>демонструє небайдужість, активність у розгляді питань теми, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності;</p> <p>ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми;</p> <p>висловлює пропозиції щодо вдосконалення культури мовлення;</p> <p>демонструє бажання долати труднощі в опануванні теми.</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p>	<p>Лексика української мови за походомженням. Власне українська лексика. Слова, успадковані з індоєвропейських та східнослов'янських мовних спільностей. Українізми в лексичному складі інших мов.</p> <p>Запозичена лексика як джерело збагачення лексичного складу мови. Латинськ і грецькі елементи у складі різних груп лексики. Причини й джерела лексичних запозичень. Слова іншомовного походження та інтернаціоналізми у складі української мови. Нові іншомовні запозичення.</p> <p>Кальки. Варваризми.</p> <p>Старослов'янізми, їх ознаки, роль у розвитку української мови.</p>
<p>Когнітивна (знаньева) складова</p> <p>визначає ознаки власне українських слів, характеризує їх стилістичні функції в тексті;</p> <p>наводить приклади уживання українізмів в інших слов'янських мовах; правильно й доцільно вживає в мовленні лінгвокультуреми;</p> <p>збагачує словниковий запас шляхом дослідження місцевого матеріалу;</p> <p>Праксеологічна (діяльнісна) складова</p> <p>знаходить у тексті слова з національно-культурним компонентом значення, діалектизми, встановлює вмотивованість їх уживання, добирає до діалектизмів літературні відповідники;</p> <p>характеризує стилістичне використання діалектизмів, просторічної лексики, етнографізмів, жаргонізмів, арготизмів, архаїчної лексики;</p> <p>виконує короткий опис говірки рідного населеного пункту, з'ясовує, у мовному просторі якого діалекту перебуває рідний населений пункт; розширює знання про історію рідного краю та родинні виховні традиції;</p> <p>прослуховує аудіозаписи текстів з різних говірок та аналізує їх;</p>	

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>знаходять у тексті неологізми, просторічну лексику, етнографізми, пояснює їх стилістичні можливості, уміло й доцільно використовує їх в усному та писемному мовленні;</p> <p>виконує лінгвокраєзнавчу роботу, збирає діалектну лексику, етнографізми, топоніми у власному населеному пункті, готує на цій основі коротке повідомлення, статтю до газети;</p> <p>укладає словнички діалектизмів, етнографізмів, лінгвістичних, літературознавчих термінів на основі тлумачного словника, словника діалектизмів, словника іншомовних слів, словника лінгвістичних термінів, етимологічного словника, пошукової роботи в рідному населеному пункті;</p> <p>обгрунтовує доцільність і правильність уживання термінів; використовує в мовленні кліше та мовні штампи; пояснює причини порушень лексичних норм;</p> <p>пояснює лексичне значення, стилістичну роль застарілих слів, неологізмів у художньому стилі, доцільність їх уживання; усвідомлює причини появи неологізмів, їх перехід до класу загальноновживаних слів; уміє замінити архаїки відповідниками із сучасної української літературної мови;</p> <p>характеризує особливості функціонування загальнономовних неологізмів та їх стилістичне значення в публіцистичному, художньому стилях;</p> <p>Аксіологічна (ціннісна) складова</p> <p>висловлює своє ставлення до знайденої інформації;</p> <p>усвідомлює важливість пошуку додаткової інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності;</p> <p>висловлює своє ставлення до чужих думок; відчуває відповідальність за дотримання лексичної норми у власному мовленні.</p>	<p>Лексика української мови за сферою її використання, стилістичною диференціацією. Загальноновживані слова. Лінгвокультурери — слова з національно-культурним компонентом значення. Лексичне багатство діалектної лексики. Етнографізми. Топоніміка й ономастика у складі української лексики. Етимологія. Розмовна, просторічна, емоційно забарвлена лексика. Молодіжний сленг. Екзотизми. Пуризми.</p> <p>Наукова лексика. Філологічні, лінгвістичні, літературознавчі терміни. Канцеляризми. Штампи.</p> <p>Робота з діалектним словником. Стилістичне використання канцеляризмів, штампів. Причини порушень лексичних норм. Явище мовної інтерференції. Словник лінгвістичних термінів.</p> <p>Застарілі слова та їх різновиди. Архаїзми, історизми. Можливість відтворення духовної культури за архаїчною лексикою. Неологізми. Загальнономовні та авторські неологізми.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>Інтерактивна (поведінкова) складова</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>демонструє інтерес до нових слів й активність у збагаченні власного словникового запасу;</p> <p>бере на себе відповідальність за свої мовленнєві вчинки;</p> <p>демонструє ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності;</p> <p>висловлює пропозиції щодо вдосконалення культури мовлення; складає спільно з групою текст виступу в шкільному радіожурналі.</p>	
<p>Міжпредметні зв'язки</p> <p>Говірка рідного села (історія). Діалектизми в художніх творах (література). Застаріла лексика в науковому й художньому стилях (історія, література). Інтернаціоналізми в науковому стилі (математика, біологія, фізика)</p>	
<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>Когнітивна (знаннева) складова</p> <p>знаходить у тексті й пояснює значення фразеологізмів, прислів'їв, приказок, крилатих висловів; національну специфіку української фразеології;</p> <p>визначає можливі джерела походження фразеологізмів;</p> <p>Праксеологічна (діяльнісна) складова</p> <p>комунікативно доречно і правильно використовує фразеологізми в мовленні з урахуванням їх стилістичних параметрів і контексту; використовує етикетні формули та фразеологізми; складає діалог;</p> <p>уміє добирати фразеологічні синоніми, антоніми, розрізняє фразеологічні омоніми;</p> <p>виконує творчу роботу, готує повідомлення за результатами власного наукового (фразеологічного) пошуку;</p> <p>уміє працювати з фразеологічними словниками й довідниками;</p>	<p>Фразеологія як розділ мовознавства (6 год)</p> <p>Фразеологічні одиниці української мови. Основні ознаки фразеологізмів. Джерела української фразеології. Національна специфіка української фразеології. Прислів'я та приказки, крилаті вислови. Стейкі народні порівняння. Побажання, приповідки, каламбури, їх оцінний зміст. Багатозначність, синонімія та антонімія фразеологізмів. Фразеологія власне українського походження. Фразеологізми з античної міфології. Фразеологія наукова, публіцистична, офіційно-ділова. Фразеологізми з професійної мови.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>Аксіологічна (ціннісна) складова</p> <p>висловлює своє ставлення до національно-мовного колориту фразем, їх уживання в різних стилях;</p> <p>усвідомлює важливість потреби пошуку додаткової інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності;</p> <p>висловлює своє ставлення до чужих думок;</p> <p>виражає засобами мови адекватні почуття та враження від результатів роботи;</p> <p>Інтерактивна (поведінкова) складова</p> <p>бере на себе відповідальність за свої мовленнєві вчинки;</p> <p>демонструє активність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності;</p> <p>ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми;</p> <p>висловлює пропозиції щодо вдосконалення культури мовлення;</p> <p>обговорює етикет повідомлень засобами SMS-спілкування, а також колективної комунікації в режимі конференції та в чатах.</p>	
<p>Міжпредметні зв'язки</p> <p>Народнопоетичні фразеологізми. Фразеологізми в художніх творах (українська й зарубіжна літератури; історія України; всевітня історія). Фразеологічні відповідники в різних мовах (іноземні мови)</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>Когнітивна (знаннєва) складова</p> <p>розуміє суть поняття «лексикографія», «словник», «довідник», «довідкова література»;</p> <p>називає основні типи словників;</p> <p>усвідомлює важливість умінь систематизувати, зіставляти, аналізувати, узагальнювати й використовувати інформацію, яка міститься в лексикографічних джерелах, довідниках, ресурсах мережі Інтернет;</p>	<p>Українська лексикографія (4 год)</p> <p>Словники як відображення історії та культури українського народу. Загальні відомості про словники. Основні типи словників, особливості їх побудови. Енциклопедичні, лінгвістичні (одномовні, дво-мовні, перекладні) словники. Відмінність словникових статей у різних словниках.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>уміє правильно й раціонально використовувати різні типи словників, у т.ч. електронні;</p> <p>здійснює пошукову дослідницьку роботу на основі різних типів словників, у т.ч. електронних;</p> <p>укладає короткі словнички (назви одягу, рослин, власних імен тощо);</p> <p>аксіологічна (ціннісна) складова</p> <p>висловлює своє ставлення до знайденої інформації;</p> <p>усвідомлює важливість потреби пошуку додаткової інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності;</p> <p>відчуває відповідальність за мовленнєвий вчинок, виражає засобами мови адекватні почуття та враження від результатів роботи;</p> <p>Інтерактивна (поведінкова) складова</p> <p>демонструє інтерес й активність у збагаченні власного словникового запасу;</p> <p>демонструє активність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності;</p> <p>ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми;</p> <p>висловлює пропозиції щодо вдосконалення культури мовлення.</p>	<p>З історії лексикографії. Словник Лаврентія Зизанія (1596 р.), «Лексикон» Памви Беринди (1627 р.).</p> <p>Сучасні словники української мови. Українські електронні словники.</p> <p><i>Стилістика і культура мовлення</i></p> <p>Стилістичні засоби лексикографії.</p>
<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розрізняє форми слова та спільнокореневі слова, правильно вживає їх у мовленні;</p> <p>читає й розшифровує складноскорочені слова;</p>	<p>Міжпредметні зв'язки</p> <p>Словники як відображення історії та культури українського народу (історія)</p> <p>Морфеміка і словотвір української мови як учення про будову і творення слів (8 год)</p> <p>Морфемна і словотвірна структура слова.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>з'ясовує етимологію деяких слів, використовуючи тлумачний та етимологічний словники;</p> <p>характеризує сучасні тенденції словотвірних норм; визначає стилістичні функції афіксів української мови в текстах масмедіа;</p> <p>з'ясовує сутність національно-специфічного вживання зменшено-пестливих форм;</p> <p>Праксеологічна (діяльнісна) складова</p> <p>виконує морфемний і словотворчий аналіз слів;</p> <p>аналізує тексти художніх творів із зразками народної етимології;</p> <p>пише твір-мініатюру, роздум-спростування, творчу роботу, використовуючи слова різних способів творення;</p> <p>розрізняє стилістичне забарвлення словотворчих засобів мови, словотворчі синоніми, визначає їх стилістичну функцію; правильно утворює присвійні прикметники, прикметникові форми від різних географічних назв;</p> <p>доцільно використовує морфемний, словотворчий та етимологічний словники;</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>Аксіологічна (ціннісна) складова</p> <p>висловлює своє ставлення до знайденої інформації;</p> <p>усвідомлює важливість потреби пошуку додаткової інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності;</p> <p>відчуває відповідальність за мовленнєвий вчинок, дотримання орфоепічної норми у власному мовленні;</p> <p>виражає засобами мови адекватні почуття і враження від результатів роботи;</p> <p>Інтерактивна (поведінкова) складова</p> <p>демонструє інтерес до нових слів й активність у збагаченні власного словникового запасу;</p>	<p>Основа похідна і непохідна. Твірна основа.</p> <p>Основні способи словотвору в сучасній українській мові: морфологічні й неморфологічні.</p> <p>Історичні зміни в морфемному складі слова. Етимологія як учення про походження слів.</p> <p>Словотвір іменників на позначення назв жителів певного населеного пункту. Творення присвійних прикметників.</p> <p>Творення прикметникових форм від різних географічних назв. Основні способи творення дієслів, прислівників.</p> <p>Складні, складноскорочені слова, способи їх творення та написання.</p> <p><i>Стилістика і культура мовлення</i></p> <p>Стилістичне використання засобів словотвору. Національно-специфічне вживання зменшено-пестливих форм.</p> <p>Особливості вживання основ- і сполободання, аббревіатур, їх правильна вимова. Усунення помилок, пов'язаних з порушенням норм українського словотвору. Морфемний словник. Етимологічний словник.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>бере на себе відповідальність за свої мовленнєві вчинки; демонструє небайдужість, активність у розгляді питань теми; ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми; висловлює пропозиції щодо вдосконалення культури мовлення; демонструє бажання долати труднощі в опануванні теми; висловлює пропозиції щодо вдосконалення культури мовлення.</p> <p style="text-align: center;">Міжпредметні зв'язки</p> <p>Абревіатури в художньому і науковому стилях (література, історія) <i>Учень/учениця:</i></p> <p>Когнітивна (знаньева) складова</p> <p>розуміє суть поняття «морфологічна норма»; усвідомлює зв'язок морфологічної норми з граматичним значенням і граматичними категоріями самостійних і службових частин мови; розрізняє морфологічні норми, пов'язані з особливостями класифікування, словозміни, вживання й поєднання різних частин мови в усному мовленні й на письмі; знає норми вживання самостійних і службових частин мови в усному та писемному мовленні; виявляє й аналізує порушення морфологічних норм; додержує правил написання відмінкових закінчень відмінюваних частин мови; коментує норми використання самостійних і службових частин мови та узгодження їх, покликаючись на правила та граматичні закономірності слововживання; розпізнає частини мови, виконує морфологічний розбір; визначає, за якими ознаками виділяється й характеризується кожна з частин мови;</p>	<p>Українська морфологія як розділ мовознавства про частини мови (30 год)</p> <p>Морфологічні норми. Морфологічні засоби виразності мови.</p> <p>Грамматичні категорії, граматичні значення і граматичні форми. Основні способи вираження граматичних значень.</p> <p>Основні поняття морфології. Словозміна. Парадигма. Словоформа.</p> <p>Повнозначні та службові частини мови. Витупки і модальні слова. Взаєморезонанс частин мови. З історії вивчення частин мови.</p> <p>Іменник як частина мови. Лексикограматичні розряди іменників.</p> <p>Грамматичні категорії іменника. Категорія числа, її значення та граматичні засоби вираження. Число іменників.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>усвідомлює відмінність між самостійними і службовими словами; розрізняє розряди прикметників; знаходить і виправляє помилки у правописі прикметників різних рядів; знає розряди числівників, визначає морфологічні ознаки числівників, їх синтаксичні функції в реченні; розрізняє відмінювання власне кількісних і збірних числівників; знає й визначає морфологічні ознаки, синтаксичні функції дієслова, особливості відмінювання дієслів кожної дієвідміни; знає морфологічні ознаки, синтаксичні функції дієприкметника; розуміє відмінність дієприкметника від прикметника та дієприкметника, виправляє помилки у їх уживанні та правописі; розуміє відмінність дієприкметника від дієприкметника та прислівника, виправляє помилки в їх уживанні та правописі; Праксеологічна (діяльнісна) складова уміє працювати з таблицями «Частини мови» із зазначенням граматичних категорій; готує повідомлення «З історії вивчення частин мови»; правильно відмінює іменники I—IV відмін; використовує доцільно в усному й писемному мовленні іменники-синоніми та іменники-антоніми; відрізняє правильні форми іменників від помилкових, користується орфографічним словником; правильно використовує особливості кличного відмінка іменників, його стилістичне використання в різних стилях; розрізняє відмінювання іменників чоловічого й середнього родів; пояснює стилістичні функції іменників чоловічого, жіночого, середнього та спільного родів; визначає рід іменників — назв осіб за професією, посадою, званням;</p>	<p>Іменники, що вживаються в обох числових формах, мають лише форму однини або множини. Особливості роду іменників — назв осіб за професією, посадою, званням тощо. Стилістичні особливості іменників середнього і спільного роду. Словозмінні паралелі іменників, їх стилістичні особливості. Форми іменників О. в. і М. в. з прийменниками на позначення руху у просторі. Н. в. іменників зі сполучниками <i>як, мов, неначе, мов</i>. Відмінювання іменників II відміни. Родовий відмінок іменників II відміни. Невідмінювані іменники. Стилістичне використання кличного відмінка. Стилістичні особливості форм числа іменників. Стилістичне використання кличного відмінка іменників. Порушення норм відмінювання іменників у художньому мовленні.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>характеризує стилістичні особливості іменників, що вживаються у формі однини і множини; складає таблиці, що стосуються відмінювання іменників;</p> <p>визначає граматичні помилки і стилістичні недоліки у вживанні іменників; створює тексти різних стилів, ураховуючи виражальні можливості іменника;</p> <p>утворює правильно форми вищого і найвищого ступеня порівняння якісних прикметників;</p> <p>утворює прикметники від географічних назв;</p> <p>виконує стилістичний аналіз текстів, за потреби редагує їх, ураховуючи стилістичні особливості прикметників різних розрядів;</p> <p>створює тексти-описи, твори-розповіді, складає діалоги, використовуючи виражальні можливості прикметника;</p> <p>виписує з творів художньої літератури приклади нестягнених прикметників;</p> <p>відмінює правильно займенники різних розрядів;</p> <p>помічає та виправляє помилки в написанні й уживанні займенників;</p> <p>аналізує тексти щодо стилістичної ролі в них займенників;</p> <p>створює монологи та діалоги-роздуми з використанням виражальних можливостей займенника для розкриття задуму висловлювання;</p> <p>відрізняє правильні форми числівників від помилкових, добирає потрібні форми числівників і правильно уживає їх у мовленні; визначає сполучуваність числівників з іменниками;</p> <p>утворює і вживає правильно відмінкові форми числівників; визначає вивчені орфограми в числівниках, пояснює їх правопис; аналізує тексти щодо стилістичної ролі в них числівників; складає тексти, створює діалоги, використовуючи виражальні можливості числівників;</p>	<p>Прикметник як частина мови. Лексико-граматичні розряди прикметників, їх особливості і функціонування в мовленні. Перехід відносних прикметників у якісні, присвійних у якісні і відносні. Ступені порівняння якісних прикметників; їх творення. Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Повні і короткі форми прикметників, стягнені і нестягнені форми повних прикметників, особливості їх функціонування в сучасній українській мові. Творення відносних і присвійних прикметників. Відмінювання прикметників.</p> <p>Стилістика і культура мовлення</p> <p>Стилістичне використання якісних, відносних, присвійних прикметників. Стилістична роль повних і коротких прикметників. Синоніміка прикметників і непрямих відмінків іменників. Словник епітетів української мови.</p> <p>Своєрідність займенника як частини мови. Розряди займенників за значенням, їх характеристика. Групи займенників. Відмінювання займенників. Явище прonomіналізації. Правопис займенників.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>знаходять у тексті числівники та слова, що зближуються зі числівниками за рядом ознак;</p> <p>використовує один час і спосіб у значенні іншого;</p> <p>визначає основні способи творення дієслів, відрізняє правильні форми дієслів від помилкових;</p> <p>аналізує випадки використання дієслів із стилістичною метою;</p> <p>конструює речення з дієсловами в усіх часах і особових формах, у т. ч. в переносному значенні;</p> <p>редагує тексти щодо заміни дієслів певного часу, способу;</p> <p>складає діалоги, усні й письмові тексти на певну соціокультурну тему, використовуючи виразальні можливості особових дієслів, у т. ч. висловлювання в художньому стилі;</p> <p>складає ділові папери, використовуючи особові дієслова;</p> <p>добирає й комунікативно доцільно використовує дієприкметники та дієприкметникові звороти в мовленні;</p> <p>складає тексти, монологи, діалоги на певну соціокультурну тему з дієприкметниковими, дієприслівниковими зворотами, використовуючи їх виразальні можливості;</p> <p>добирає й комунікативно доцільно використовує дієприслівники та дієприслівникові звороти в мовленні;</p> <p>відрізняє правильні форми прислівників від помилкових;</p> <p>уміє утворювати ступені порівняння означальних прислівників; пояснює способи творення прислівників;</p> <p>добирає й комунікативно доцільно використовує прислівники в мовленні;</p> <p>визначає стилістичні функції прислівника в художніх і наукових текстах;</p> <p>складає тексти, створює усні й письмові висловлювання на певну соціокультурну тему, використовуючи прислівник як виразальний засіб мовлення;</p>	<p>Написання заперечних, неозначених займенників. Перехід займенників в інші частини мови.</p> <p><i>Стилістика і культура мовлення</i></p> <p>Стилістичні функції займенників.</p> <p>Числівник як частина мови. Формування числівника як частини мови. Число і числівник. Розряди числівників за значенням, їх характеристика. Групи числівників за будовою. Відмінювання числівників. Паралельне використання відмінкових форм числа. Паралельне вживання числівників з іменниками в непрямах відмінках. Синтаксичні функції числівників. Написання числівників і відчислівникових слів.</p> <p>Дієслово як частина мови. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані, незмінні. Зміни звуків в особових формах дієслів. Безособові дієслова.</p> <p>Особливості семантики, граматичні ознаки дієслів. Дві основи дієслова. Поділ дієслів на дієвідміни. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Види дієслів (доконачий і недоконачий), їх творення, вживання одного у значенні іншого.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>знаходять і виправляє мовленнєві помилки у вживанні прислівників; аналізує тексти щодо правильності вживання прийменників, сполучників і сполучних слів; складає тексти, діалоги з урахуванням прийменникових і сполучникових засобів милозвучності; визначає функціонально-стилістичні особливості сполучників; редагує тексти, за потреби замінюючи сполучники синонімічними; бере участь у лінгвістичній вікторині; визначає частки за їх функцією в реченні; відрізняє вигук від часток; аналізує тексти щодо ролі в них вигуків; доречно використовує вигуки у власному мовленні; готує повідомлення про функції вигуків та звуконаслідувальних слів; складає словничок-мінімум етикетних формул українців; складає кросворд, таблицю «Уживання службових частин мови в сучасній українській мові»; добирає й комунікативно доцільно використовує дієприслівники та дієприслівникові звороти в мовленні; складає тексти, монологи, діалоги на певну соціокультурну тему з дієприслівниковими зворотами, використовуючи їх виражальні можливості; аналізує тексти щодо правильності вживання прийменників, сполучників і сполучних слів; складає тексти, діалоги з урахуванням прийменникових і сполучникових засобів милозвучності; визначає функціонально-стилістичні особливості сполучників; редагує тексти, за потреби замінюючи сполучники синонімічними; бере участь у лінгвістичній вікторині;</p>	<p>Часи дієслів (теперішній, минулий, майбутній), їх творення. Способи дієслів (дійсний, умовний, наказовий), їх творення.</p> <p>Особові, родові, числові форми дієслів. Перехідні та неперехідні дієслова. Стан дієслова. Зворотні дієслова. Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.</p> <p>Дієприкметник. Дієслівні та прикметникові характеристики дієприкметників. Активні та пасивні дієприкметники, їх відмінювання. Творення і правопис дієприкметників. Відмінювання і вживання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Перехід дієприкметників у прикметники.</p> <p>Безособові форми на -но, -то.</p> <p>Дієприслівник. Дієприслівники доконаного і недоконаного виду. Дієприслівниковий зворот. Творення і вживання дієприслівників.</p> <p>Прислівник як частина мови. Розряди прислівників за значенням: обставинні і означальні. Морфологічні типи прислівників. Ступені порівняння означальних прислівників.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>визначає частки за їх функцією в реченні;</p> <p>відрізняє вигуків від часток; аналізує тексти щодо ролі в них вигуків; доречно використовує вигуків у власному мовленні;</p> <p>готує повідомлення про функції вигуків та звуконаслідувальних слів;</p> <p>складає словничок-мінімум етикетних формул українців;</p> <p>складає кросворд, таблицю «Уживання службових частин мови в сучасній українській мові»;</p> <p>Аксологічна (цінісна) складова</p> <p>висловлює своє ставлення до знайденої інформації;</p> <p>усвідомлює важливість потреби пошуку додаткової інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності;</p> <p>демонструє повагу до себе й інших, добираючи і вживаючи потрібні слова.</p> <p>висловлює своє ставлення до чужих думок;</p> <p>відчуває відповідальність за мовленнєвий вчинок, дотримання орфоепічної норми у власному мовленні;</p> <p>виражає засобами мови адекватні почуття і враження від результатів роботи;</p> <p>уболюває за результати своєї роботи;</p> <p>Інтерактивна (поведінкова) складова</p> <p>демонструє інтерес до нових слів й активність у збагаченні власного словникового запасу;</p> <p>бере на себе відповідальність за свої мовленнєві вчинки;</p> <p>демонструє небайдужість, активність у розгляді питань теми;</p> <p>демонструє на уроках активність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності;</p> <p>ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми;</p>	<p>Правопис прислівників і прислівникових сполучень. Прислівники за походженням. Написання не з прислівниками.</p> <p>Службові частини мови, їх загальна характеристика (6 год)</p> <p>Прийменик, його особливості. Групи за походженням та морфологічним складом. Правопис прийменників. Особливості вживання деяких прийменників. Синонімія прийменників. Перехід повнозначних слів у прийменники. Сполучники сурядності та підрядності. Морфологічні типи сполучників. Правопис сполучників. Особливості вживання деяких сполучників. Перехід повнозначних слів у сполучники. Частка, їх функції, групи за значенням. Правопис заперечних часток.</p> <p>Зв'язка. Вигуків, їх ознаки та розряди. Правопис вигуків й особливості їх вживання. Розділові знаки в реченнях з вигуками. Звуконаслідувальні слова.</p> <p><i>Стилістика і культура мовлення</i></p> <p>Стилістичні функції службових частин мови. Синонімія прийменникових конструкцій. Повторення прийменників, сполучників як засіб увиразнення мовлення.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>висловлює пропозиції щодо вдосконалення культури мовлення; відчуває відповідальність за власний рівень мовленнєвої культури, зокрема за додержання морфологічних норм в усному й писемному мовленні; ініціює конкретні заходи, бере участь у моделюванні навчальних ситуацій</p> <p style="text-align: center;">Міжпредметні зв'язки</p> <p>Іменники середнього роду як засіб іронії та сатири. Вигуки як засіб емоційно-експресивного мовлення (<i>література</i>). Власні географічні назви. Форми числівника на уроках географії, історії, математики, фізики, хімії. Дієприкметники, дієприслівники в наукових текстах (<i>історія, географія, біологія, фізика</i>).</p>	<p>Функції модальних, заперечних часток. Естетична цінність часток і звуконаслідувань. Стилістичні функції вигуків. Національні етикетні вигуки.</p>
<p>10 клас</p> <p>Мовленнєва (комунікативна) змістова лінія</p>	
Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розрізняє види мовленнєвого спілкування; доцільно обирає мовленнєву тактику й мовні засоби, адекватні характеру мовленнєвої ситуації; складає план, тези, готує конспект статті, усвідомлює різницю між ними; здійснює редагування текстів; розповідає про побачене, прочитане в ситуаціях повсякденного спілкування; готує доповіді, реферати, рецензії; виразно читає тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм; готує перекази (усні, письмові) із творчим завданням, оцінює усні й письмові висловлювання щодо мовного оформлення та</p>	<p>Мовленнєве спілкування. Стилістика і культура мовлення Офіційне й неофіційне, публічне й не-публічне мовленнєве спілкування. Вербальній невербальні засоби спілкування. Мовленнєва ситуація. Мовленнєві ролі та наміри мовця і слухача. Мовленнєва тактика. Мовні засоби мовленнєвої ситуації. Причини комунікативних помилок. Особливості монологічного та діалогічного мовлення в різних сферах спілкування.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>ефективності досягнення поставлених комунікативних завдань; висловлює власне ставлення до подій.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Виступ на зборах, семінарах, конференції. Дискусійне мовлення.</p> <p>Поняття про текст як продукт мовленнєвої діяльності. Текстотворювальні категорії. Закономірності побудови тексту. Інформаційна переробка текстів різних функціональних стилів і жанрів. Написання тез, конспектів, анотацій, рефератів.</p> <p>Комунікативні ознаки мовлення. Поняття про комунікативну доцільність, точність, ясність, правильність, чистоту, логіку, послідовність, образність, виразність, естетичність мови.</p>
<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>будує розповідь на певну соціокультурну тему й ситуації спілкування; складає розповідь, текст-роздум, міркування, комбінований текст, що відповідає досвіду, інтересам, психологічним особливостям, для досягнення життєвих цілей; сприймає, аналізує, зіставляє мовні явища і факти, коментує, критично оцінює їх під кутом зору нормативності, відповідності сфері й ситуації спілкування, достовірності; продукує усні й писемні монологічні та діалогічні висловлювання (тексти), у тому числі тексти, які сприяють гармонізації психоемоційного стану, містять моделі досягнення свободи особистості, соціальної захищеності, сімейного щастя, кар'єрного зростання та ін.;</p>	<p>Поняття про стилістичну систему української мови (стилі, підстилі, стилістичні засоби, способи та прийоми організації стилістичних засобів у тексті).</p> <p>Розмовний стиль (8 год),</p> <p>сфера його використання, призначення, основні ознаки. Фонетичні, інтонаційні, лексичні, морфологічні, синтаксичні особливості розмовного мовлення. Жанри розмовного мовлення.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>пояснює спільне та відмінне між різними жанрами науково-навчального стилю (рецензія, анотація, доповідь, реферат, тези, контекст);</p> <p>характеризує лексичні, морфологічні, синтаксичні особливості наукового стилю, сфери його використання та призначення;</p> <p>уміє трансформувати текст одного стилю в інший стиль;</p> <p>розрізняє науково-навчальний і науково-популярний різновиди наукового стилю;</p> <p>бере участь у бесідах, дискусіях, дебатах, відеоконференціях;</p> <p>реферує науковий текст, складає план наукової статті;</p> <p>готує реферати, тези, рецензії з навчально-наукової проблеми, доповіді на лінгвістичні, морально-етичні, суспільні теми, виступи в науковому стилі та з їх оцінкою; здійснює редагування науково-навчальних текстів;</p> <p>створює короткі повідомлення з наукової теми, проводить пошукові дослідження; бере участь у дослідницьких проєктах.</p> <p>проводить бібліографічну роботу із залученням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; систематизує інформацію з різних джерел, у т.ч. довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайн-ресурси тощо); володіє основними способами (прийомами) інформаційної переробки писемного тексту;</p> <p>складає таблиці, схеми на основі наукового тексту, формулює узагальнення;</p> <p>дискутує, використовуючи різні способи аргументації та ілюстрування прикладами, веде конструктивний діалог зі співрозмовниками, дотримуючись правил мовленнєвого етикету та етичних норм.</p>	<p>Науковий стиль (10 год),</p> <p>сфери використання і призначення. Основні ознаки наукового стилю: логічність, точність, абстрактність, узагальненість, об'єктивність викладу. Наукова метафорика.</p> <p>Підстилі наукового стилю: власне науковий, науково-навчальний і науково-популярний та їх особливості. Основні жанри наукового стилю. Бесіди, дискусії, повідомлення на наукову тему. Структура текстів різних жанрів. Особливості конспектування. Читання наукової, науково-популярної статті, довідкової літератури.</p> <p>Написана доповідь, рефератів, анотації, тез, рецензій з навчально-наукової проблеми. Спільне й відмінне між ними. Редагування.</p> <p>Бібліографічний пошук на тему наукової роботи із залученням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.</p>

Види мовленнєвої діяльності

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розуміє фактичний зміст почутого висловлювання, адекватно сприймаючи його основну думку, особливості побудови й мовного оформлення;</p> <p>користується різними видами аудіювання; визначає власне ставлення до змісту; формулює висновки щодо сприйнятого.</p> <p>володіє різними видами читання з метою загального орієнтування, набуття інформації; естетичного задоволення;</p> <p>користується всіма різновидами читання наукової, довідкової літератури;</p> <p>оцінює прочитане, висловлюючи власну думку з позиції мовного оформлення та ефективності досягнення поставлених комунікативних завдань.</p>	<p>Сприймання чужого мовлення</p> <p>Аудіювання (слухання-розуміння) текстів діалогічного й монологічного характеру різних стилів, типів і жанрів мовлення. Різновиди аудіювання (ознайомлювальне, вивчальне, критичне).</p> <p>Читання мовчки текстів діалогічного й монологічного характеру, в т.ч. електронного, різних стилів, типів і жанрів мовлення.</p>
<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>переказує докладно прослуханий або прочитаний текст художнього, наукового чи публіцистичного стилів мовлення за самостійно складеним складним планом, підпорядковуючи висловлювання темі та основній думці, урахуваючи комунікативне завдання, дотримуючись композиції, мовних, стильових особливостей та авторського задуму;</p> <p>складає конспект, тези почутого і прочитаного, тематичні виписки;</p> <p>оцінює текст із погляду його змісту, форми, задуму та мовного оформлення;</p> <p>реферує науковий текст, складає план наукової статті;</p> <p>готує реферати, тези, рецензії з навчально-наукової проблеми, доповіді на лінгвістичні, морально-етичні, суспільні теми, виступи в науковому стилі та з їх оцінкою; здійснює редагування науково-навчальних текстів.</p>	<p>Відтворення готового тексту</p> <p><i>Перекази (навчальні й контрольні).</i></p> <p><i>Говоріння:</i> Докладний переказ тексту художнього стилю з творчим завданням (висловленням власного ставлення до подій, героїв та ін.).</p> <p><i>Письмо:</i> Докладний переказ тексту публіцистичного стилю з творчим завданням. Твір-роздум на суспільно-політичну тему в публіцистичному стилі. Електронний лист. Смс-повідомлення. Конспект прочитаного/ї (художнього твору, публіцистичної та науково-популярної статті). Тематичні виписки, план (складний), тези.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>самостійно визначає тему і зміст діалогу; доцільно добирає переконливі аргументи на захист своєї позиції, у тому числі й з власного життєвого досвіду; мовленнєву тактику й мовні засоби, адекватні характеру мовленнєвої ситуації;</p> <p>змінює свою думку в разі незаперечних аргументів іншого; дотримується норм української літературної мови; оцінює текст із погляду його змісту, форми, задуму та мовного оформлення; готує й виголошує виступи на зборах, семінарах;</p> <p>ознайомлюється з жанром статті, складає статтю на морально-етичну, професійну тему, бібліографію, анотацію; роздуми, звіт про виконану роботу;</p> <p>перевіряє результати мовленнєвої діяльності (корегує усне мовлення у процесі говоріння, урахувуючи реакцію слухача);</p> <p>дотримується основних правил спілкування;</p> <p>усвідомлює та визначає мотив і мету власної пізнавальної й життєвочорчої діяльності; планує діяльність для досягнення мети, розподіляючи її на етапи; оцінює проміжні й кінцеві результати навчально-пізнавальної діяльності, робить відповідні корективи;</p> <p>переносить попередньо засвоєні знання й уміння в нову ситуацію; критично оцінює відповідність своїх вчинків загальнолюдським моральним нормам, усуває помічені невідповідності;</p> <p>виявляє здатність поставити себе на місце іншої людини;</p> <p>відчуває стан співрозмовника, виявляє емпатію; сприймає спілкування як цінність; усвідомлює необхідність продовження мовної освіти й самоосвіти, удосконалення мовних знань і вмінь.</p>	<p>Створення власних висловлювань</p> <p>Диалогічне мовлення</p> <p>Особливості діалогічного мовлення в різних сферах спілкування. Дебати як форма дискусій.</p> <p>Монологічне мовлення (навчальні й контрольні види)</p> <p>Говоріння. Доповідь у науковому стилі. Стаття в газету на морально-етичну, професійну тему. Бібліографія. Анотація.</p> <p>Ділові папери: звіт про виконану роботу.</p>

10 клас
Соціокультурна змістова лінія

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p><i>Учень/учениця:</i> визначає особливості мовної особистості сучасного українця; характеризує мовні особистості, відображені в українській літературі, історії, культурі; досліджує етноестетику мови родинних виховних традицій; аналізує, зіставляє, порівнює, узагальнює етномовні явища; виконує історико-культурологічні коментарі назв спорідненості та свояцтва, етнографізмів, діалектизмів, народних фразем у фольклорному або художньому тексті на основі словника діалектизмів, етимологічних, тлумачних словників; виконує самостійну пошукову, творчу роботу з етнолінгвокультури рідного краю; доцільно використовує слова з національно-культурним компонентом, впливає на думку слухача, глядача; укладає тематичний словник-тезаурус із українського мовленнєвого етикету, ознайомлюється з кращими зразками благодійництва, волонтерства; готує письмове повідомлення на основі праць українських мовознавців — дослідників лінгвокраєзнавства; бере участь у дискусіях, дебатах, конференціях з питань національно-мовного виховання; попередження конфліктів, досягнення компромісів; соціальної адаптації; готує доповіді, замітки до стінгазети на теми загальнолюдських і життєвих цінностей;</p>	<p>Я і українська мова Мовна особистість крізь призму української родини, української культури. Мовне родинознавство Етноестетика української мови родини. Етносимволіка слів <i>батько, мати, син, донька, дід, баба, сестра, брат</i>. Етноестетика мови родинних виховних традицій. Родинно-оздоровчі традиції. Пошанна пареміографія, її виховне значення. Традиції мовних звертань. Національно-мовне виховання особистості Побратимство та посестринство. Форми взаємодопомоги. Громадські вихователі. Благодійництво. Волонтерство. Українська мова — визначальний чинник формування особисті мореалізації. Найважливіші умови самопізнання й самореалізації. Ставлення людини до Всесвіту, природи, людства, рідного народу, до самого себе. Сила волі. Світ емоцій. Моральне вдосконалення людини.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>працює з довідковою літературою, складаючи бібліографію з етнолінгво- і соцікультурних тем;</p> <p>опанує різні способи узагальнення, систематизування інформації;</p> <p>удосконалює здатність до самоосвіти, саморозвитку завдяки спостереженню за власним мовленням, розвиває інтелектуальні й творчі здібності, навички використання мови для самореалізації та самовираження в різних галузях людської діяльності; здійснює самоконтроль, самоцінку, самокорекцію;</p> <p>генерує нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства й держави; конструктивно спілкується в колективі, проявляє лідерські якості; реагує мовними засобами на спектр соціальних і культурних явищ, конструктивно працює в групі, у команді.</p> <p>Тематика висловлювань учнів</p> <p>Висловлювання з власного досвіду, з родинного, шкільного, літературного, мистецько-культурного, суспільного життя.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Самопізнання, саморозвиток людини. Загальнолюдські цінності. Життєві цінності. Любов, повага, дружба, толерантність, життя без конфліктів. Моє поклонання. Вибір професії.</p> <p>Повноцінне функціонування української мови — запорука європейського розвитку держави</p> <p>Українська мова — дієвий фактор державотворення.</p>
	<p>Тематика текстів</p> <p>Тепло отчого дому. Українська мова — мова злагоди й гармонії. Українська мова як засіб самопізнання й самореалізації.</p>

Наскрізні лінії

1. Здоров'я і безпека.

Позитивні емоції — запорука здоров'я людини.

Активний і здоровий спосіб життя — запорука довголіття.

«Слово — як ліки: допомагають лишень, коли сказані від душі».

Родинно-оздоровчі традиції українців.

Роль гумору в житті людини.

- Життя без конфліктів.
Естетичне задоволення від «сродної» праці.
Цілющі скарби землі.
Вчинок у житті людини. Наслідки вчинку.
Мова і національна безпека країни.
- 2. Громадянська відповідальність.**
Мовне обличчя моєї родини, мого міста (села).
Відповідальність за мовні вчинки.
Кроки до успіху.
Сила волі.
Відповідальність поколінь.
Громадянський обов'язок.
Честь і гідність кризь призму сьогодення. Мовні обов'язки громадянина України.
- 3. Екологічна безпека і сталий розвиток.**
Екологія слова, екологія мовлення.
Екологічні проблеми твого села, міста, краю.
Цікаві й корисні справи у школі, у родині.
Читання книги як засіб розвитку людини й суспільства.
Здорове довкілля — сенс життя.
Ціннісне ставлення до життя.
Національні архітектурні традиції.
Відновлювані джерела енергії.
- 4. Підприємливість і фінансова грамотність.**
Доброчинність як цінність.
Фінансовий добробут. Фінансова відповідальність кожного.
Саморозвиток особистості.
Планування бюджету колективної мандрівки.
Фінансові заощадження як ознака фінансової грамотності.
Спільна діяльність.

11 клас

Профіль — українська філологія
(140 год, 4 год на тиждень)

Мовна, лінгвістична змістові лінії

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Когнітивна (знаньева) складова</p> <p>розуміє знаковий характер слова, усвідомлює динамічний характер мовної системи, взаємозалежність мови і суспільства, роль мови у формуванні й самовираженні особистості;</p> <p>розширює свої уявлення про національну специфіку мовної картини світу, взаємозв'язок мови і культури;</p> <p>має загальне уявлення про розвиток лінгвістики;</p> <p>усвідомлює роль особистості в розвитку науки; називає імена визначних учених-лінгвістів та їх праці;</p> <p>виявляє особливості української мови на фоні інших у міжкультурній комунікації; з'ясовує місце української мови у світі; називає країни, у яких поширена українська мова;</p> <p>Праксеологічна (діяльнісна) складова</p> <p>готує словник термінів для одного з розділів науки про мову;</p> <p>готує усні й письмові повідомлення, дослідницьку роботу, пише розгорнуту відповідь, тези, складає хронологічну таблицю праць українських мовознавців;</p> <p>Аксіологічна (ціннісна) складова</p> <p>цінує українську мову як державну — чинник національної ідентичності; висловлює зацікавлення розвитком української мови;</p>	<p>Мова, індивід, суспільство (4 год)</p> <p>Мова як особлива система знаків, її місце з-поміж інших знакових систем.</p> <p>Проблеми взаємодії мови і культури, мови і соціуму. Роль мови у формуванні й самовираженні особистості.</p> <p>Українська мова в «діалозі культур». Відоображення в сучасній українській мові культури інших народів.</p> <p>Українська мова у світі. Українська діаспора.</p> <p>Лінгвістика як наука про мову.</p> <p>Історія мовознавства в особистостях.</p> <p>Видатні мовознавці вітчизняної науки.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>висловлює своє ставлення до знайденої інформації;</p> <p>усвідомлює важливість пошуку інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності;</p> <p>демонструє повагу до себе й інших;</p> <p>висловлює своє ставлення до чужих думок;</p> <p>відчуває відповідальність за мовленнєвий вчинок;</p> <p>обговорює й оцінює українськомовні переклади творів зарубіжної літератури, які сприяють розвитку української мови та популяризують українську мову та культуру;</p> <p>Інтерактивна (поведінкова) складова</p> <p>демонструє інтерес до нових слів й активність у збагаченні власного словникового запасу;</p> <p>бере на себе відповідальність за свої мовленнєві вчинки;</p> <p>демонструє небайдужість, активність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності;</p> <p>ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми;</p> <p>висловлює пропозиції щодо вдосконалення культури мовлення;</p> <p>демонструє бажання долати труднощі в опануванні теми;</p> <p>сприймає спілкування як цінність; усвідомлює значення ефективного спілкування; проявляє ціннісне ставлення до співрозмовників;</p> <p>усвідомлює необхідність продовження мовної освіти та самоосвіти, безперервного удосконалення мовних знань і вмінь.</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>Когнітивна (знанєва) складова</p> <p>розуміє поняття риторики: логос, етос, пафос, топос;</p> <p>пояснює значення інтенції, задуму, стратегії і тактики; за потреби доцільно використовує словники;</p> <p>володіє історичними відомостями про риторіку;</p>	<p>Риторика як наука й мистецтво слова (8 год)</p> <p>Лінгвістична риторика. Основні поняття риторики: логос, етос, пафос, топос. Ритор і оратор. Риторичні ідеали в різні історичні епохи.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>ознайомлюється з працями видатних ораторів Давньої Греції, Давнього Риму, України;</p> <p>ознайомлюється з мовною формою промов, особливостями меморії, акції, технікою дихання;</p> <p>будує виступи з урахуванням мовної форми промови, різних видів аргументації;</p> <p>аналізує мовленнєву ситуацію, умови спілкування, поведінку учасників спілкування;</p> <p>володіє голосом, невербальними засобами з метою реалізації мети спілкування й активізації уваги слухачів; уміє аналізувати власну промову; володіє техніками еристики;</p> <p>уміє визначати приналежність виступу до певного виду, жанру красномовства;</p> <p>виконує риторичний аналіз промов;</p> <p>розрізняє види академічного, судового, духовного красномовства, аналізує виразальні особливості театральної (сценічної) риторики;</p> <p>складає власні промови громадського призначення, уміє виділяти головне, здійснювати самооцінку власної діяльності;</p> <p>Аксіологічна (ціннісна) складова</p> <p>висловлює своє ставлення до знайденої інформації;</p> <p>усвідомлює важливість пошуку інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності;</p> <p>демонструє повагу до себе й інших, добираючи і вживаючи потрібні слова;</p> <p>висловлює своє ставлення до чужих думок;</p> <p>виражає засобами мови адекватні почуття і враження від результатів роботи;</p>	<p>Поняття про сучасний риторичний текст. Інвенція. Диспозиція. Методи викладу матеріалу. Теза й аргументація. Види аргументації.</p> <p>Промова. Елокуція й елоквенція як учення про мовну форму промов. Меморія як система усного запам'ятовування промов.</p> <p>Акція. Риторична техніка. Еристика як мистецтво суперечки.</p> <p>Етика полемічної майстерності</p> <p>З історії риторики й ораторського мистецтва (4 год)</p> <p>Видатні оратори Давньої Греції й Давнього Риму.</p> <p>Ораторське мистецтво в Україні.</p> <p>Основи ораторського мистецтва (8 год)</p> <p>Види ораторського мистецтва та жанри. Академічне красномовство, його характерні ознаки, різновиди (наукове, наукового-популярне, навчальне). Судове красномовство. Духовне красномовство (гомілетика), його жанри й характерні риси.</p> <p>Соціально-побутове красномовство, його види (ювілейна промова, привітання тощо).</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>Інтерактивна (поведінкова) складова</p> <p>бере участь у прилюдних і полемічних діалогах, дебатах, знаходить способи взаємодії під час роботи в групі;</p> <p>демонструє інтерес до нових слів й активність у збагаченні власного словникового запасу;</p> <p>бере на себе відповідальність за свої мовленнєві вчинки;</p> <p>демонструє небайдужість, активність у розгляді питань теми, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності;</p> <p>ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми;</p> <p>висловлює пропозиції щодо вдосконалення культури мовлення;</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Театральна (сценічна) риторика. Педагогічна риторика.</p> <p>Види ораторського мистецтва за метою висловлення: інформувальні, переконувальні, розважальні та інші виступи. Промова, її види.</p>
<p>Когнітивна (знаннєва) складова</p> <p>розуміє суть понять «синтаксична норма», «синтаксичне керування», «синтаксична помилка»;</p> <p>дотримується синтаксичних норм; визначає стилістичні особливості синтаксичних одиниць;</p> <p>відомлює важливість синтаксичних умінь для розвитку мислення й мовлення;</p> <p>з'ясовує тип зв'язку між словами в підрядному словосполученні;</p> <p>характеризує складні випадки перекладу словосполучень;</p> <p>знає особливості будови простих та ускладнених речень (речень з однорідними членами, звертаннями, вставними словами й реченнями);</p> <p>з'ясовує види односкладних, двоскладних, поширених і непоширених, повних і неповних, ускладнених і неускладнених простих речень, звертання, їх стилістичну роль у текстах;</p>	<p>Поглиблення і систематизація найважливіших відомостей із синтаксису, пунктуації і стилістики (24 год)</p> <p>Синтаксис і пунктуація української мови</p> <p>Загальна характеристика синтаксичних одиниць. Словосполучення як одиниця синтаксису. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Типи підрядного зв'язку в словосполученні.</p> <p>Використання синонімічних дієслівних словосполучень у різних стилях.</p> <p>Речення як основна синтаксична й комунікативна одиниця. Стилістичні</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>Праксеологічна (діяльнісна) складова</p> <p>організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує);</p> <p>виявляє порушення синтаксичних зв'язків;</p> <p>уміє грамастично правильно поєднувати слова в реченнях і словосполученнях;</p> <p>аналізує в тексті й реченнях приклади порушення синтаксичної норми; виявляє в реченнях порушення правил синтаксичного керування й узгодження;</p> <p>пропонує правильні варіанти під час редагування тексту й речень;</p> <p>аналізує словосполучення й речення з погляду їх структури та комунікативного призначення, доречно використовує їх в усному й писемному мовленні;</p> <p>аналізує й оцінює, доцільно використовує виражальні можливості словосполучень і речень різних видів;</p> <p>складає схему «речення і словосполучення»; визначає тип словосполучення за морфологічним вираженням головного слова;</p> <p>визначає типи речень за метою висловлювання, інтонаційним оформленням і структурою;</p> <p>визначає структуру простого двоскладного речення, способи вираження підмета і присудка;</p> <p>складає схему «Тире у простому реченні»;</p> <p>оцінює виражальні можливості додатків, означень та обставин у текстах різних стилів;</p> <p>трансформує односкладні речення у двоскладні;</p> <p>аналізує й оцінює виражальні можливості простих ускладнених речень у текстах різних стилів, використовує їх виражальні можливості в усному й писемному мовленні, у спілкуванні залежно від ситуації;</p>	<p>Функції модальних різновидів речень. Риторичне запитання, його стилістичні функції. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні як стильова ознака мовлення.</p> <p>Складні випадки координації підмета і присудка.</p> <p>Складні випадки кваліфікації другорядних членів речення. Написання прикладки. Порівняльний зворот, його функції в реченні.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>трансформує прості речення у складні;</p> <p>Аксологічна (ціннісна) складова</p> <p>висловлює своє ставлення до знайденої інформації;</p> <p>висловлює адекватні почуття і враження від почутого й прочитаного.</p> <p>усвідомлює важливість потреби пошуку інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності;</p> <p>Інтерактивна (поведінкова) складова</p> <p>організовує й планує навчальне співробітництво з учителем та однокласниками;</p> <p>демонструє на уроках активність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності;</p> <p>ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми;</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p>	
<p>Когнітивна (знання) складова</p> <p>розпізнає складні речення різних типів, визначає їхню структуру, види та засоби зв'язку між простими реченнями;</p> <p>правильно й доцільно використовує виразальні можливості складних речень різних типів у текстах різних стилів;</p> <p>замінює безсполучникові речення на сполучникові;</p> <p>Праксеологічна (діяльнісна) складова</p> <p>добирає й конструє складні речення, що оптимально відповідають конкретній комунікативній меті;</p> <p>пише твір, замітку, статтю з використанням багатокomпонентних речень;</p> <p>виконує синтаксичний аналіз складних речень;</p> <p>аналізує період як засіб експресивного синтаксису й риторичну фігуру;</p>	<p>Складні й багатокomпонентні речення.</p> <p>Стилістичні особливості складних речень.</p> <p>Особливості структури та семантики сполучникових (складносурядних та складнопідрядних) і безсполучникових, багатокomпонентних речень. Складнопідрядні означальні речення та дієприкметникові звороти; складнопідрядні обставинні речення й дієприслівникові звороти. Складнопідрядні речення з порівняльними зворотами. Період.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>Аксіологічна (ціннісна) складова висловлює своє ставлення до знайденої інформації; висловлює адекватні почуття і враження від прочитаного; усвідомлює важливість потреби пошуку інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності; Інтерактивна (поведінкова) складова організовує й планує навчальне співробітництво з учителем та однокласниками; демонструє на уроках активність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності; ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми;</p>	
<p><i>Учень/учениця:</i> Когнітивна (знаннева) складова визначає стилістичні особливості невласне прямої мови, здогадної прямої мови, підрядно-підпорядкованої прямої мови, авторських слів при прямій мові, у діалозі; правильно інтонує речення з прямою мовою, діалогом; трансформує речення з прямою мовою у складнопідрядне і навпаки; використовує цитати у власному усному й писемному мовленні; висловлює своє ставлення до знайденої інформації; висловлює адекватні почуття і враження від прочитаного; усвідомлює важливість потреби пошуку інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності; Інтерактивна (поведінкова) складова організовує й планує навчальне співробітництво з учителем та однокласниками;</p>	<p>Пряма і непряма мова Невласне пряма мова. Здогадана пряма мова, напівпряма мова. Синоніміка і стилістичні способи передачі прямої мови в тексті. Інтонавання речень з прямою мовою, діалогом. Цитування.</p>

	Зміст навчального матеріалу
<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>демонструє на уроках активність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності; ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми;</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>Когнітивна (знаннева) складова</p> <p>оперує основними поняттями лінгвістики тексту,</p> <p>виділяє мовні засоби, що виражають основні ознаки тексту.</p> <p>виділяє особливості гіпертексту, сферу його використання; дотримується норм мовленнєвої поведінки в Інтернеті;</p> <p>розуміє поняття дискурсу, зіставляє його з поняттям «текст»; моделює професійний дискурс;</p> <p>Праксеологічна (діяльнісна) складова</p> <p>аналізує структуру й семантику текстів різних стилів мовлення;</p> <p>переробляє тексти відповідно до визначеної мети;</p> <p>визначає способи зв'язку речень у тексті;</p> <p>аналізує тексти різних стилів, типів і жанрів; переробляє тексти відповідно до комунікативного завдання;</p> <p>складає, редагує тексти на соціокультурну, професійну тему, використовуючи в них виразальні можливості складних речень;</p> <p>Аксіологічна (ціннісна) складова</p> <p>демонструє:</p> <p>здатність логічно мислити;</p> <p>готовність до навчання з метою покращення власної поведінки;</p> <p>висловлює адекватні почуття і враження щодо результатів виконаної роботи;</p> <p>Інтерактивна (поведінкова) складова</p> <p>ініціює спілкування, обмін інформацією з однокурсниками;</p> <p>демонструє небайдужість, активність у розгляді питань теми.</p>	<p>Синтаксис і стилістика тексту</p> <p>Зміст і будова тексту. Складне синтаксичне ціле як семантико-синтаксична одиниця тексту.</p> <p>Стилістичні функції абзацу. Сурядні й підрядні сполучники як засоби зв'язку в тексті. Гіпертекст.</p> <p>Дискурс як комунікативний процес і як текст. Професійний дискурс.</p> <p>Зображувально-виразальні засоби синтаксису: синтаксичний паралелізм; риторичне питання, звертання; повторювані сполучники.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>Когнітивна (знанєва) складова знаходить й обґрунтовує пунктограми в синтаксичних конструкціях різних типів; правильно живає розділові знаки при прямій мові, діалозі, цитаті, епіграфі; коментує пунктограми, робить повідомлення за складеними схемами; Праксеологічна (діяльнісна) складова складає таблицю «Розділові знаки в складному реченні»; виконує роботу з елементами творчого конструювання; створює власні висловлювання, складає твір-мініатюру, дослідницький (волонтерський) проект на певну соціокультурну тему з обов'язковим включенням складних речень; редагує текст, де фіксуються порушення синтаксичних і пунктуаційних норм; організовує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує); Аксіологічна (ціннісна) складова усвідомлює пунктуаційну грамотність; готовність до навчання з метою покращення власної грамотності; жвавий інтерес до літературної мови; розуміння зв'язку між пунктуацією й інтонацією; інтонує текст, передаючи виражені в ньому почуття та емоції; Інтерактивна (поведінкова) складова ініціює дотримання у школі мовного режиму; висловлює пропозиції щодо поліпшення правописної грамотності; демонструє небайдужість, активність у розгляді питань теми.</p>	<p>Пунктуація (8 год) Пунктуаційні норми. Основні пунктограми у простому і складному реченні, при прямій мові, цитуванні, у зв'язному тексті. Пунктуаційна помилка. Складні випадки використання розділових знаків. Тире між підметом і присудком у простому реченні. Розділові знаки у простих реченнях, ускладнених: звертаннями; однорідними членами речення; відокремленими означеннями, прикладками, обставинами; вставними словами і реченнями.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>Когнітивна (знанєва) складова</p> <p>уміє знаходити й характеризувати зміни звуків у мовному потоці, при словозміні й словотворенні;</p> <p>правильно наголошує слова, за потреби використовує орфоепічний словник і словник наголосів;</p> <p>уміє знаходити орфограму, визначає її тип, принцип написання; правильно пише й вимовляє слова із цими орфограмами;</p> <p>усвідомлює правила вживання великої літери, написання прізвищ та географічних назв, слів разом, окремо, через дефіс; слів іншомовного походження; правила переносу та скорочення слів;</p> <p>знаходить й усуває допущені орфографічні помилки у словах, обгрунтовуючи їх написання правилами правопису; використовує орфографічний словник для перевірки написання слів;</p> <p>розпізнає метафори, метонімію, синекдоху, слова-омоніми в контекстальному оточенні; з'ясовує відмінність між омонімічним і багатозначним словом;</p> <p>знаходить і розпізнає тропи, багатозначні слова, синоніми, антоніми, омоніми, пояснює, з якою метою вони вжиті в тексті, визначає їх роль та доречність використання в текстах різних стилів, користуючись тлумачними словниками, а також словниками синонімів, антонімів, омонімів;</p> <p>визначає ознаки власне українських слів, характеризує їх стилістичні функції в тексті;</p> <p>обгрунтовує доцільність і правильність уживання термінів у текстах науково-навчального стилю;</p> <p>комунікативно доречно і правильно використовує фразеологізми в мовленні з урахуванням їх стилістичних параметрів і контексту;</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Підготовка до державної атестації.</p> <p>Узагальнення та систематизація найважливіших відомостей з української мови (30 год)</p> <p>Фонетика, орфоепія, орфографія української мови</p> <p>Асимілятивні, дисимілятивні процеси, подовження, спрощення у групах приголосних.</p> <p>Основні чергування звуків.</p> <p>Складні випадки наголошення слів.</p> <p>Мовні недоліки у вимові й наголосі та шляхи їх усунення.</p> <p>Складні випадки вживання м'якого знака, апострофа; написання слів іншомовного походження; написання прізвищ і географічних назв, слів разом, окремо, через дефіс; правила переносу та скорочення слів.</p> <p>Редагування тексту з орфографічними помилками.</p> <p>Лексикологія і фразеологія української мови</p> <p>Уживання слів у переносному значенні, синонімів, антонімів, омонімів у текстах різних стилів. Терміни і професіоналізми. Філологічні, лінгвістичні, літературно-рознавчі терміни.</p>
---	--

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>знаходять у тексті слова іншомовного походження, пояснює їх значення на основі словника іншомовних слів, доречно використовує їх у мовленні, визначає, які з них мають власне українські синоніми;</p> <p>розрізняє відмінювання іменників чоловічого й середнього родів;</p> <p>пояснює стилістичні функції іменників чоловічого, жіночого, середнього та спільного родів;</p> <p>Праксеологічна (діяльнісна) складова</p> <p>здійснює аудіозапис власного й чужого мовлення й аналізує його; редагує текст із орфографічними помилками;</p> <p>правильно утворює іменники на позначення назв жителів певного населеного пункту, присвійні прикметники, прикметникові форми від різних географічних назв;</p> <p>пише твір-мініатюру, роздум-спростування, творчу роботу, використовуючи слова різних способів творення;</p> <p>визначає рід іменників, назв осіб за професією, посадою, званням, правильно їх відмінює;</p> <p>утворює правильно форми вищого й найвищого ступеня порівняння якісних прикметників, відносні й присвійні прикметники; знаходить і виправляє помилки у правописі прикметників різних розрядів;</p> <p>утворює та вживає правильно відмінкові форми числівників;</p> <p>знаходить вивчені орфограми в числівниках, пояснює їх правопис;</p> <p>аналізує тексти щодо стилістичної ролі в них числівників;</p> <p>складає тексти, створює діалоги, використовуючи виражальні можливості числівників;</p> <p>відмінює правильно займенники різних розрядів; помічає та виправляє помилки в написанні й вживанні займенників;</p> <p>аналізує тексти щодо стилістичної ролі в них займенників;</p>	<p>Фразеологія художнього мовлення, наукова, публіцистична, офіційно-ділова.</p> <p>Морфеміка, словотвір, морфологія української мови</p> <p>Словотвір іменників на позначення назв жителів певного населеного пункту. Творення присвійних прикметників. Творення прикметникових форм від різних географічних назв. Основні способи творення дієслів, прислівників. Складні, складноскорочені слова, способи їх творення та написання.</p> <p>Рід і число іменників, їх стилістичні властивості. Відмінювання іменників. Ступені порівняння прикметників. Відмінювання прикметників.</p> <p>Розряди числівників за значенням, їх характеристика. Паралельно використовування відмінкових форм числа.</p> <p>Відмінювання займенників. Явище прономіналізації. Правопис займенників.</p> <p>Види, часи, способи дієслів. Особові, родові, числові форми дієслів, їх творення. Перехідні й неперехідні дієслова. Стан дієслова. Творення і правопис дієприкметників і дієприслівників. Дієприкметниковий та дієприслівниковий звороти.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>створює монологи й діалоги-роздуми з використанням виражальних можливостей займенника для розкриття задуму висловлювання;</p> <p>визначає основні способи творення дієслів,</p> <p>редагує тексти щодо заміни дієслів певного часу, способу; виправляє помилки в їх уживанні та правописі;</p> <p>добирає й комунікативно доцільно використовує дієприкметники та дієприкметникові звороти, дієприслівники та дієприкметникові звороти в мовленні;</p> <p>складає тексти, монологи, діалоги на певну соціокультурну, професійну тему з дієприкметниковими та дієприслівниковими зворотами, використовуючи їх виражальні можливості;</p> <p>уміє утворювати ступені порівняння означальних прислівників; пояснює способи творення прислівників;</p> <p>визначає стилістичні функції прислівника в художніх і наукових текстах;</p> <p>складає тексти, створює усні й письмові висловлювання на певну соціокультурну тему, використовуючи прислівник як виражальний засіб мовлення;</p> <p>складає тексти, діалоги з урахуванням прийменникових і сполучникових засобів милозвучності;</p> <p>редагує тексти, за потреби замінюючи сполучники синонімічними;</p> <p>відрізняє вигукі від часток; аналізує тексти щодо ролі в них вигуків;</p> <p>висловлює своє ставлення до знайденої інформації;</p> <p>висловлює адекватні почуття й враження від почутого й прочитаного.</p> <p>усвідомлює важливість потреби пошуку інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності;</p>	<p>Морфологічні типи прислівників. Ступені порівняння означальних прислівників. Правопис прислівників і прислівникових сполучень. Мовленнєві помилки у вживанні прислівників і шляхи їх подолання.</p> <p>Правопис складних прийменників та сполучників. Перехід повнозначних слів у прийменники та сполучники. Правопис заперечних часток. Естетична цінність часток і звуконаслідувань.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>Інтерактивна (поведінкова) складова</p> <p>організовує й планує навчальне співробітництво з учителем та однокласниками;</p> <p>демонструє на уроках активність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність, уміння налагоджувати стосунки під час групової діяльності;</p> <p>ініціює обговорення складних або суперечливих питань з теми;</p> <p>сприймає спілкування як цінність; усвідомлює значення ефективного спілкування; проявляє ціннісне ставлення до співорозмовників;</p> <p>усвідомлює необхідність продовження мовної освіти та самоосвіти, безперервного удосконалення мовних знань і вмінь.</p>	

11 клас

Мовлення (комунікативна) змістова лінія

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розрізняє стилістику практичну та функціональну, з'ясовує стилістичні норми української літературної мови;</p> <p>з'ясовує особливості стилів мовлення, їх підстилі, основні жанри та характерні мовні засоби;</p> <p>оцінює текст із погляду його змісту, форми, задуму та мовного оформлення;</p> <p>добирає мовні засоби залежно від задуму висловлювання, стилю й жанру мовлення; корегує усне мовлення у процесі говоріння, враховуючи реакцію слухача;</p> <p>виконує стилістичний аналіз тексту;</p> <p>добирає з газет, журналів, підручників, художніх творів зразки різних функціональних стилів;</p>	<p>Система функціональних стилів сучасної української мови (3 год)</p> <p>Поняття стилю мовлення.</p> <p>Норма літературної мови.</p>

	Зміст навчального матеріалу
<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>ознайомлений з дипломатичним, законодавчим, адміністративно-управлінським підстилями;</p> <p>обирає доцільну для ділового спілкування мовленнєву форму; вдосконалює культуру офіційно-ділового спілкування;</p> <p>застосовує орфографічні й пунктуаційні норми при створенні й відтворенні текстів офіційно-ділового стилю; редагує тексти офіційно-ділового характеру, в т.ч. власні;</p> <p>веде ділову (телефонну) розмову, готує монолог-пояснення до поданої інформації;</p> <p>оформляє документи для вступу у вищий навчальний заклад; пише характеристику, автобіографію, заяву, довіреність, розписку;</p> <p>готує індивідуальний звіт про роботу в літньому таборі, резюме, діловий лист, оголошення; здійснює самоконтроль, самооцінку, самокрекцію, використовує орфографічні й пунктуаційні норми при створенні та відтворенні текстів.</p>	<p>Офіційно-діловий стиль (14 год)</p> <p>Офіційно-діловий стиль: основні ознаки, підстилі, жанри, сфера використання, призначення. Лексичні, морфологічні, синтаксичні особливості, структура офіційно-ділових текстів різних жанрів. Написання ділових документів різних жанрів: автобіографії, заяви, характеристики, доручення, резюме, ділового листа, оголошення, розписки, індивідуального звіту.</p> <p>Мовний етикет ділової (телефонної) розмови. Особливості складання повідомлення на електронному носії (електронна пошта).</p> <p>Мовленнєве спілкування в різних навчальних ситуаціях офіційно-ділового характеру. Етика професійного спілкування.</p>
<p>знаходить і характеризує риси художнього стилю;</p> <p>прослуховує аудіозаписи текстів у виконанні майстрів слова для вдосконалення власної літературної вимови;</p> <p>проводить спостереження за звуковою, інтонаційною організацією художніх творів, наводить приклади використання в художніх текстах алітерації, асонансу, синонімів, антонімів, застарілих слів;</p> <p>зіставляє текст одного автора з близькими за темою та жанром творами чи уривками творів з метою вияву особливостей індивідуального авторського стилю;</p>	<p>Художній стиль (15 год)</p> <p>Призначення, сфера використання й поширення, основні ознаки. Естетична функція мови у художньому творі. Держела багатства й виразності українського мовлення. Синонімія як засіб художньої виразності. Особливості синтаксису художнього тексту.</p> <p>Монолог у художньому творі: звернений монолог, внутрішній монолог.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>готує замітку, репортаж, інтерв'ю, статтю, кореспонденцію, рецензію, нарис, презентацію, рекламу, виступ, розгорнуту відповідь;</p> <p>здійснює аналіз текстів масмедіа, мови реклами, промов письменників, політиків, учених;</p> <p>виявляє типові недоліки тексту публіцистичного стилю,</p> <p>уміє визначати тему виступу з урахуванням інтелектуального рівня слухачів, їхнього віку тощо;</p> <p>добирає матеріал з урахуванням особливостей формулювання теми, користуючись різними джерелами інформації;</p> <p>працює з довідковою літературою, складаючи бібліографію з визначених тем;</p>	<p>Публіцистичний стиль (14 год)</p> <p>Публіцистичний стиль, сфера його використання, призначення, основні ознаки. Лексичні, морфологічні, синтаксичні особливості публіцистичного стилю. Підстилі.</p> <p>Основні жанри публіцистичного стилю: нарис, замітка, репортаж, інтерв'ю, стаття, кореспонденція, рецензія. Презентація, реклама. Формування культури публіцистичного мовлення: способи повернення уваги, принципи побудови, засоби структування тексту.</p>
<p>використовує різні види запису зібраного матеріалу для підготовки до усного виступу;</p> <p>складає план виступу з ключових слів, виділяючи його основну думку;</p> <p>будує виступи з урахуванням оригінального вступу, переконливих аргументів, промовистого закінчення;</p> <p>використовує риторичні фігури з метою увиразнення мовлення та досягнення комунікативної мети;</p> <p>веде полеміку, дискусію, дебати, використовуючи полемічні прийоми, дотримуючись етики спілкування;</p> <p>з метою повернення уваги застосовує прийоми звертання, запитання, апелює до інтересів аудиторії;</p> <p>добирає найбільш доцільні виражальні засоби мовного оформлення;</p> <p>редагує підготовлений текст виступу, вдосконалюючи його зміст і мовне оформлення;</p>	<p>Техніка підготовки ораторського виступу (12 год)</p> <p>Практична риторика.</p> <p>Добір матеріалу, його систематизація.</p> <p>Композиція ораторського виступу. Особливості побудови вступу, основної частини, закінчення.</p> <p>Добір аргументів і способів активізації мислення та емоційно-почуттєвої діяльності аудиторії. Види аргументації. Способи встановлення контакту зі слухачами.</p> <p>Мовні засоби оформлення тексту ораторського виступу залежно від мети спілкування й адресата мовлення. Вимоги</p>

	Зміст навчального матеріалу
<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>аналізує аудіо-, відеозаписи виступу, оцінює власний виступ щодо задуму змісту й мовного оформлення;</p> <p>здійснює риторичний аналіз класичних зразків із сучасної практики ораторів;</p> <p>з'ясовує сфери поширення, головне призначення, основні мовні стиліові засоби конфесійного стилю;</p> <p>аналізує конфесійну лексику;</p> <p>пояснює значення архаїчної лексики, старослов'янізмів;</p> <p>визначає сферу поширення і призначення епістолярного стилю;</p> <p>характеризує мовностильові засоби епістолярного стилю;</p> <p>ознайомлюється з кращими епістолярними зразками культурної спадщини України;</p>	<p>до оратора. Постава, виразність миміки і жестів, їх природність, відповідність змісту викладу.</p> <p>Виголошення промови. Роль початкової фрази перед виступом.</p> <p>Вимоги до культури мовлення. Спілкування з аудиторією як творчий процес. Прийоми встановлення і збереження контакту з аудиторією.</p> <p>Техніка мовлення. Тональність виступу. Культура ведення дискусій, полеміки, дебатів професійного характеру.</p> <p>Конфесійний стиль (2 год)</p> <p>Сфери поширення й головне призначення. Церковні служби, молитва, повчання, проповіді; богослужбові книги, спілкування в конфесіях, культових установах. Переклади Євангелія. Псалми Т. Шевченка. Основні мовні стиліові засоби конфесійного стилю. Маркована (конфесійна) лексика. Старослов'янізми — мовна ознака конфесійного стилю. Інверсійний порядок слів.</p> <p>Епістолярний стиль (2 год)</p> <p>Сфера поширення та головне призначення епістолярного стилю. Основні мовні</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів готує приватні, офіційні листи з використанням етикетних формул; аналізує мовні засоби листів видатних майстрів слова; складає лист на електронному носії.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу стильові засоби епістолярного стилю. Тематика листів. Офіційне й неофіційне листування. Побудова епістолярного тексту. Епістолярний етикет — невід’ємна складова української мовленнєвої культури. Електронне листування.</p>
---	---

Види мовленнєвої діяльності

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів <i>Учень/учениця:</i> уважно слухає, розуміє зміст текстів діалогічного й монологічного характеру різних стилів, типів і жанрів мовлення, записаних на різних носіях, адекватно сприймаючи його основну думку, особливості побудови тексту та мовного оформлення; користується різними видами аудіювання залежно від ситуації спілкування; робить записи почутого; визначає власне ставлення до змісту; виділяє необхідну інформацію, критично оцінює й інтерпретує її.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу Сприймання чужого мовлення Аудіювання (слухання-розуміння) текстів діалогічного та монологічного характеру різних стилів, типів і жанрів мовлення, записаних на різних носіях інформації, з метою підготовки до виступу, дискусії, полеміки, дебатів на професійну тему. Різновиди аудіювання (ознайомлювальне, вивчальне, критичне). Види запису почутого: докладний запис, тези, конспект, докладний і короткий план. Читання текстів діалогічного та монологічного характеру, в т.ч. електронного, різних стилів, типів і жанрів мовлення. Види запису прочитаного: докладний</p>
---	--

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>самостійно ставить запитання під час читання; оцінює прочитане, висловлюючи власну думку;</p> <p>виділяє ключові фрази й слова;</p> <p>визначає актуальну інформацію в прочитаному.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>запис, концепт, тези, докладний і короткий план. Бібліографія.</p> <p>Визначення пізнавальної цінності прочитаного.</p> <p>Оцінка використаних автором мовних засобів, аналіз структури тексту.</p> <p>Аналіз мовних засобів щодо адекватності мети висловлювання, відповідності типу, стилю, жанру мовлення.</p>
<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>готує виступ під час дискусії, статтю до журналу або шкільного веб-сайту, твір-роздум на морально-етичну тему в публіцистичному стилі за самостійно складеним планом, дотримуючись композиції, мовних, стилевих особливостей та авторського задуму;</p> <p>оцінює текст із погляду його змісту, форми, задуму та мовного оформлення;</p> <p>складає план, тези, концепт, замітку, репортаж, інтерв'ю, анотацію на прочитане;</p> <p>редагує написане з урахуванням вимог до культури мовлення;</p> <p>здійснює конструктивний діалог зі співрозмовниками, дотримуючись правил мовленнєвого етикету та етичних норм;</p>	<p>Створення власного мовлення</p> <p><i>Говоріння</i></p> <p>Виступ під час дискусії (підготовлений і неготовлений) на суспільну або морально-етичну тему.</p> <p>Доповідь на науково-популярну або морально-етичну тему.</p> <p><i>Листьмо</i></p> <p>Стаття до журналу або шкільного веб-сайту в публіцистичному стилі.</p> <p>Твір-роздум на морально-етичну тему, професійну в публіцистичному стилі.</p> <p>Замітка, репортаж, інтерв'ю, анотація.</p> <p>План розгорнутого усного виступу на суспільно-політичну тему.</p> <p>Добірка запитань до відео-, прес-конференції.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>оформляє належним чином ділові папери; вдосконалює написане;</p> <p>зберігає авторську думку під час перекладу.</p>	<p>Доповідь для участі в лінгвістичній конференції. Редагування тексту професійної теми-тики.</p> <p>Ділові папери: автобіографія, заява, характеристика, довіреність, резюме, діловий лист, оголошення, розписка, індивідуальний звіт, офіційний лист, акт. Протокол (складний). Резюме. Переклад текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення.</p>
<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>складає й розіграє діалог відповідно до запропонованої ситуації; діалог — обмін думками, враженнями;</p> <p>самостійно визначає тему діалогу та його зміст; висловлює свою думку, добираючи цікаві, переконливі аргументи на захист своєї позиції; у тому числі й з власного життєвого досвіду, змінюючи свою думку в разі незаперечних аргументів іншого;</p> <p>володіє різноманітними стратегіями й тактиками ефективного комунікації, що відповідають досвіду, інтересам, психологічним особливостям, для досягнення життєвих цілей; уміннями сприймати, аналізувати, зіставляти мовні явища та факти, коментувати, критично оцінювати їх під кутом зору нормативності, відповідності сфері й ситуації спілкування, достовірності; розмежовувати варіанти норм і мовленнєві порушення;</p> <p>володіє здатністю до мовленнєвої взаємодії, міжособистісного й міжкультурного спілкування та співпраці, до самоосвіти, саморозвитку завдяки спостереженню за власним мовленням, розвиває інтелектуальні</p>	<p>Створення власних висловлювань</p> <p>Діалогічне мовлення</p> <p>Діалог, складений відповідно до запропонованої ситуації, діалог — обмін думками, враженнями (офіційна й неофіційна розмова); обговорення самостійно обраної теми.</p> <p>Діалог-полеміка, діалог-дискусія, самотійне визначення теми та змісту діалогу.</p> <p>Діалог на професійну тему. Телефонна ділова розмова.</p> <p>Дискусія з обстоюванням альтернативних поглядів. Дебати.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>й творчі здібності, навички використання мови для самореалізації та самовираження в різних галузях людської діяльності; здійснює самоконтроль, самооцінку, самокорекцію;</p> <p>веде ділову телефонну розмову, діалог, дебати на соціокультурну, професійну тему;</p> <p>оцінює текст із погляду його змісту, форми, задуму та мовного оформлення.</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>готує виступи та виголошує їх під час дискусії, привітальні, інформаційно-коментаторського характеру, добираючи мовні засоби залежно від мети спілкування й адресата мовлення;</p> <p>добирає мовні засоби залежно від задуму висловлювання, стилю та жанру мовлення;</p> <p>корегує усне мовлення у процесі говоріння, ураховуючи реакцію слухача; редагує текст виступу з погляду вимог до культури мовлення;</p> <p>дотримується основних правил українського мовленнєвого етикету; оцінює текст із погляду його змісту, форми, задуму та мовного оформлення;</p> <p>самостійно створює логічно структуровані зв'язні тексти; аналізує, висловлює власну думку про певну подію, ситуацію, прочитаний твір, переглянутий фільм (телепередачу).</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Монологічне мовлення (навчальні й контрольні види) <i>Говоріння</i></p> <p>Виступ на зборах, семінарах (підготовлений і задалегідь не підготовлений).</p> <p><i>Листьмо</i></p> <p>Відгук про твір мистецтва, кінофільм (телепередачу) у публіцистичному стилі.</p> <p>Стаття до журналу або шкільного веб-сайту в публіцистичному стилі.</p> <p>Реферат на професійну тему.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>

11 клас

Соціокультурна змістова лінія

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>аналізує праці вчених, готує доповіді, повідомлення про риторичні особливості слова;</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Українська мовна особистість і Україна</p> <p>Слово як носій добра, істини й краси.</p>
--	---

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>складає проєкт власної майбутньої професії, описує пошук перспективних шляхів розвитку Української держави; усвідомлює значення української мови як одного з головних чинників її самовиявлення і свідосприйняття;</p> <p>спроможний критично оцінювати свої дії та вчинки, самобутньо мислить;</p> <p>обґрунтовує зв'язки ментальності української людини з іншими соціокультурними чинниками (родина, народ, нація, Батьківщина, держава); створює тексти з мовосимволами української державності;</p> <p>готує виступ до конференції, дебатів із проблем мовної культури, функціонування української мови в різних сферах суспільного життя; на основі проведеного опитування аналізує особливості мови жителів міста й села, виступає з повідомленнями про мову, суспільні події в країні в засобах масмедіа;</p> <p>на основі текстів історії, фольклору та художньої літератури здійснює історико-культурологічні коментарі до концептів української культури; виступає з презентацією, укладає етнолінгвістичні альбоми етнографічних районів України;</p> <p>поглиблює знання про історію, культуру свого регіону, відомості з історичної ономастики, топоніміки й мікротопоніміки; самостійно опановує художню літературу, різні види мистецтв із метою збагачення й гармонізації внутрішнього світу; проводить дослідження, що стосуються вивчення українського фольклору та письменства у світі; добирає бібліографічний опис книг з актуальних філологічних проблем;</p> <p>бере участь у роботі з етнографічними колекціями; готує екскурсії, віртуальні подорожі, виставки з лінгвокраєзнавства;</p>	<p>Риторичний ідеал Ф. Прокоповича. Українська мовоментальність. Мовосимволи української державності. Концепти <i>милосердя</i>, <i>захисник</i>, <i>гідність</i>, <i>честь</i>, <i>свобода</i> в українській літературі, у масмедіа.</p> <p>Роль громадянства у відродженні й зміцненні української державності.</p> <p>Українська мова і національна історія, духовна культура</p> <p>Мова — носій культури народу-мовотворця.</p> <p>Мовні знаки — концепти української національної культури. Мовосимволи <i>майдан</i>, <i>євромайдан</i>.</p> <p>Лінгвокультурні особливості етнографічних регіонів України. Родинно-етнікетні, родинно-оздоровчі, родинно-громадські традиції, звичаї мешканців, що живуть поряд з українцями.</p> <p>Роль художньої літератури, мистецтва у збагаченні й гармонізації внутрішнього світу.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>сприймає, аналізує, оцінює прочитані, вивчені чи почуті соціокультурні відомості про Україну й світ, використовує їх для досягнення певної пізнавальної, експресивної, комунікативної чи іншої мети;</p> <p>усвідомлює національно-культурні відмінності між народами й етносами;</p> <p>глибше пізнає культуру українського народу в діалозі інших культур;</p> <p>розширює уявлення про національну специфіку мовної картини світу, функції мови, взаємозв'язок мови і культури;</p> <p>виявляє особливості української мови на фоні інших у міжкультурній комунікації;</p> <p>уміє вилучати соціокультурну інформацію з різних джерел, опановує різні способи збору, узагальнення, систематизування лінгвокультурної інформації;</p> <p>уміє працювати з довідковими матеріалами, центрами української культури;</p> <p>здійснює етно-, соціолінгвістичні розвідки у словниках української мови; виконує самостійну пошукову роботу з етнолінгвокультури, соціолінгвістики, прагмалінгвістики, історії мови, теорії мовленнєвої діяльності;</p> <p>готує тематичні екскурсії, зустрічі, олімпіади, вікторини, ігри, конкурси; укладає тематичний словник-тезаурус;</p> <p>опановує цифрові технології з професійно орієнтованою метою;</p> <p>володіє сучасними методами пошуку, обробки, інтерпретації відповідної інформації;</p> <p>користується філологічними, лінгвістичними інтернет-сайтами, електронними словниками, довідниками;</p>	<p>Українська мова і світ</p> <p>Українська мова й міжкультурна комунікація.</p> <p>Збереження національного в період глобалізації.</p> <p>Відображення в сучасній українській мові культури інших народів. Взаємозбагачення мов як результат взаємодії національних культур.</p> <p>Українська мова в Інтернет-джерелах</p> <p>Філологічні, лінгвістичні Інтернет-сайти, блоги, соціальні мережі. Робота з веб-сторінками мовознавців.</p> <p>Український лінгвістичний портал.</p> <p>Електронні бібліотеки. Електронні словники, довідники. Укладання власної електронної бібліотеки.</p> <p>Веб-сайти шкіл. Веб-форуми, телеконференції.</p> <p>Українська мова — мова професії</p> <p>Концепт «сродної» праці в художній літературі. Кроки до успіху.</p> <p>Учення Григорія Сковороди про «сродну працю» й розвиток сучасної особистості людини.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів бере участь у вебфорумах, працює з веб-сторінками мовознавців; бере участь у вебконференціях; укладає власну електронну бібліотеку.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу Життєвий і професійний вибір особистості.</p>
<p>Тематика висловлювань учнів Висловлювання з власного досвіду, з родинного, шкільного, літературного, мистецько-культурного, суспільно-громадського життя.</p>	<p>Тематика текстів Герої, що залишилися з нами назавжди. Мова — носій культури народу-мовотворця. Мова — це історична пам'ять народу. Мова народу — відображення Батьківщини і духовного життя народу (К. Ушинський). Мова росте елементарно, разом з душею народу (І. Франко). А слово — струм. А слово — зброя. А віще слово — вічне (Л. Костенко).</p>

Наскрізні лінії

1. Здоров'я і безпека.

Мова і національна безпека країни.
Екологічна безпека і здоров'я людини.
Здорове харчування.
Родинний відпочинок і спорт.

2. Громадянська відповідальність.

Відповідальність українців за долю своєї мови, свою родину, країну.
Громадянський обов'язок і соціальна відповідальність.
Захист Вітчизни.

Громадянські цінності. Патріотизм.

Громадянське суспільство.

3. Екологічна безпека і сталий розвиток.

Соціальний та екологічний розвиток суспільства.
Цілющі скарби землі.
Відповідальність у сфері охорони довкілля.
Екологічна відповідальність.
Екологічна просвіта.
Екологія мови.

4. Підприємливість і фінансова грамотність.

Інноваційність і гуманність як передумова успіху.
Корисні звички.
Підприємливість і довіра. Пунктуальність

МЕТОДИЧНИЙ КОМЕНТАР

Щодо навчання української мови в закладах загальної середньої освіти в 2018/2019 навчальному році

Валентина НОВОСЬОЛОВА,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу
навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України

Реформування освіти України відбувається в умовах становлення громадянського суспільства з його запитами й викликами. Стрімка зміна соціальних і екологічних, культурних умов життя у світі, легкодоступність інформаційного ресурсу спонукають здобувача освіти постійно адаптуватися до нових реалій, учитись рухатися в ногу із часом й бути компетентним мовцем.

Концепція «Нова українська школа», що визначає мету, завдання державної політики у сфері загальної середньої освіти, шляхи й етапи реалізації їх, провідним підходом сучасної освіти визначає компетентнісний. Компетентнісно орієнтований освітній процес передбачає не накопичення знань та інструктовані дії, а виробляє в учнів здатність пізнавати життєві реалії, у яких ці знання мають значення, спрямовує аналізувати, критично мислити, працювати в команді, знаходити необхідну інформацію для вирішення конкретного завдання, формує й розвиває креативні здібності, фінансову грамотність і підприємництво.

Одним із ключових компонентів нової української школи, на думку авторів концепції, є «новий зміст освіти, заснований на *формуванні компетентностей*, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві [2, с. 7]».

У процесі формування компетентностей у здобувачів освіти учителів необхідно враховувати суть та особливості компетентностей, їх типологію, технологію становлення й розвитку їх для досягнення очікуваних результатів.

Держстандарт тлумачить *компетентнісний підхід* як «спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів, якими є ієрархічно підпорядковані ключова, загальнопредметна і предметна (галузева) компетентності [1]».

Ключові (загальноосвітні) **компетентності** — здатності, яких набуває кожний учень як суб'єкт освітнього процесу для самовизначення, загального розвитку й самореалізації.

У Законі України «Про освіту» визначено такий перелік *ключових компетентностей*, які необхідно сформувані в закладах загальної середньої освіти: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; культурна компетентність; підприємливість і фінансова грамотність; інші компетентності, передбачені стандартом освіти.

Відповідно до напрямку профільного навчання (рівень стандарту) визначено завдання вивчення української мови в 10–11 класах, що передбачають формування предметної й ключових компетентностей. Логічно стверджувати, що *ключові* компетентності формуються й розвиваються на всіх уроках, *предметна* — на уроках української мови.

Очікувані результати навчальної діяльності здобувачів освіти виражають **знансвий, діяльнісний, ціннісний, емоційний та поведінковий** компоненти ключових і предметної компетентностей, що мають бути сформовані в процесі навчання.

Реформа «Нова українська школа» передбачає, що учні, які йдуть до першого класу в 2018 році, після закінчення 9 класу в 2027 навчальному році продовжуватимуть навчання в ліцеях (зкладах старшої або профільної школи), де впродовж трьох років здобуватимуть профільну освіту й готуватимуться до вступу до закладів вищої освіти.

У 2018/2019 навчальному році особливості навчання української мови в закладах загальної середньої освіти з українською мовою навчання пов'язані з новою навчальною програмою для учнів 10–11 класів (рівень стандарту) (*затверджено наказом*

Міністерства освіти і науки України №1407 від 23 жовтня 2017 року). [3].

Змістові лінії (*мовленнєва, мовна, соціокультурна, діяльнісна*) визначають сутність процесу навчання української мови.

У *мовленнєвій лінії* нової програми в перелікові рекомендованих видів роботи, які вчитель може на власний розсуд змінювати, комплексно окреслено формування всіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння й письма), що забезпечуватиме повноцінний мовленнєвий розвиток старшокласників й даватиме змогу учням практично реалізувати здобуті знання. У програмі не визначено виділення окремих годин для написання переказів і творів різних видів, читання мовчки та вголос тощо, оскільки виконання цих видів робіт передбачено на кожному уроці.

Навчальний матеріал *мовної змістової лінії* в 10–11 класах згруповано за нормами сучасної української літературної мови. Програма передбачає перехід учня на вищий рівень здобування мовної освіти й забезпечує формування мовленнєвої культури, раціональної мовленнєвої поведінки, ціннісного ставлення до мови свого народу; розвиток і удосконалення мовного чуття й мовного смаку, внутрішньої потреби виявляти свою причетність до України, її культурних і духовних надбань засобами мови, потреби вдосконалювати власну культуру мовлення й спілкування, готовність кожного до розв'язання будь-яких життєвих проблем; розвиток логічного й критичного мислення, творчої уяви.

Під час вивчення мовних тем учитель має акцентувати увагу на правилах використання мовних одиниць усіх рівнів в усному й писемному мовленні, зокрема приділяти увагу труднощам слововжитку, складним випадкам правопису, нормам узгодження мовних одиниць, культурі слова тощо.

Соціокультурний компонент програми визначає вектор формування загальної культури учнів через ознайомлення їх із культурною спадщиною свого народу й світу, виховання патріотизму й моральності. Реалізації цих завдань сприятиме текстоцентричний підхід до навчання мови, що передбачає добір і системну роботу на кожному уроці з текстами різних типів, стилів і жанрів мовлення.

Текст настільки універсальний засіб, що може бути застосований на різних уроках, сприяти реалізації багатьох методів навчання, усіх поставлених цілей на уроці. Текст на уроці потрібно

використовувати з метою читання, створення його інтонаційної карти, переказування, проведення словникової роботи; визначення й осмислення теми, основної думки; з'ясування ознак і композиційних елементів тексту; визначення стильових рис, мети висловлення; співвіднесення мовних засобів із задумом, типом, жанром і стилем мовлення; визначення та обґрунтування типу мовлення; організації групового чи індивідуального лінгвістичного дослідження; організації самостійної роботи; визначення емоційного впливу тексту на читачів, слухачів; виявлення й маркування певного мовного явища; узагальнення певного мовного матеріалу — групування, класифікація, структурування й систематизування; формулювання тези, гіпотези, добір аргументів; проведення аналогії з відомими фактами, прикладами з життя людей, історичними подіями, прислів'ями й афоризмами, творами, цитатами з творів, епіграфами й багато ін.; пояснення написання й вимови; організації супутнього повторення; привернення уваги до тропів задля формування відчуття естетичної насолоди; редагування; добору слів і висловів, що сприяють налагодженню психологічного комфорту, унеможливають конфлікт; видозміни (розширення, скорочення, збагачення певними одиницями (влучними словами й висловами, синонімами, епітетами, фразеологізмами, тропами), заміна одних одиниць іншими, логічне розташування змістових елементів структури тексту); виявлення проблеми; виконання логічних операцій (аналіз, синтез, порівняння, зіставлення, висновки); осмислення поведінкових зразків героїв тексту й зіставлення їх з поведінковими нормами нашого суспільства; прогнозування психологічного впливу тексту на співрозмовника; виявлення прийомів гармонійного спілкування; висловлення власного ставлення до змісту тексту; добору коментарів; «переведення» з одного стилю в інший; переведення в інший формат: схему, малюнок, таблицю тощо); створення власного висловлення тощо.

Засобом інтегрування навчального змісту є спільні для всіх шкільних предметів наскрізні змістові лінії **«Екологічна безпека і сталий розвиток»**, **«Громадянська відповідальність»**, **«Здоров'я і безпека»**, **«Підприємливість і фінансова грамотність»**, які співвідносяться з окремими ключовими компетентностями, сприяють формуванню ціннісних і світоглядних орієнтацій учнів та визначають поведінку їх у різних життєвих ситуаціях.

Важливе місце в програмі відведено вивченню основ *риторики*, адже риторика — це не лише теорія й практика досконалого мовлення, переконливого, гарного, доцільного, ефективного, це насамперед учення про мовленнєве виховання особистості.

Знання елементів практичної риторики дасть змогу забезпечити формування в здобувачів освіти таких життєво важливих умінь і навичок, як орієнтуватися в ситуаціях спілкування; будувати діалог залежно від цілей спілкування й соціального контексту; надавати висловленню сенсу і змісту засобами лексики, фразеології й граматики; ініціювати, підтримувати, розвивати й завершувати спілкування; налагоджувати гармонійні стосунки з людьми; бути переконливим у своїх висловленнях, бажаним співрозмовником, привабливим і впливовим оратором.

Поданий у програмі розподіл годин є орієнтовним. Згідно з принципом академічної свободи вчитель може на власний розсуд змінювати його з метою педагогічної доцільності.

Однією з особливостей процесу навчання української мови учнів 10–11 класів є зосередження уваги на виявленні інтересів і здібностей старшокласників, визначальних у виборі професії; розвиткові оргдіяльнісних умінь, формуванні здатності працювати в колективі й індивідуально; формуванні вмінь приймати рішення й бути відповідальним за нього; розвиткові вмінь ставити цілі й системно працювати над реалізацією їх; формуванні внутрішнього потреби самонавчання та самовдосконалення.

Найбільш перспективними шляхами вдосконалення процесу навчання української мови в закладах загальної середньої освіти є: створення природної позитивної мотивації; орієнтація на компетентнісні мету й результат навчання мови; розвиток особистості, її пізнавальних і творчих здібностей, кращих людських якостей; скерування процесу засвоєння знань на забезпечення життєвих потреб учнів (зокрема, комунікативних); урахування об'єктивних закономірностей їх мовленнєвого розвитку; вивчення теорії та формування вмінь і навичок на основі тексту; комплексність завдань на основі тексту з максимальним використанням його навчальних, пізнавальних, розвивальних і виховних функцій; багатоаспектний розгляд одиниць різних рівнів мовної системи; взаємозв'язаний комплексний розвиток умінь і навичок учнів у всіх видах мовленнєвої діяльності; доцільне співвідношення мовних і мовленнєвих завдань з урахуванням пріоритетності других; забезпечення умов для активізації пізнавальної, мислен-

невої, творчої діяльності учнів; сприяння виробленню вмінь са-мостійно здобувати й застосовувати знання; стимулювання ініці-ативності, здатності приймати самостійні рішення й відповідати за них; створення умов для взаємонавчальної мовленнєвої актив-ності учнів, за яких кожен усвідомлює свою інтелектуальну спро-можність й успішність завдяки організації навчання співпраці, колективної, парної, групової роботи; забезпечення умов для аналізу своїх дій, для виявлення й застосування способів власної діяльності, співвіднесення їх з ефективністю досягнення резуль-тату в цих умовах; надання учням можливості усвідомити й ви-значити рівень власного поступу в опануванні мови; спонукання до засвоєння учнями системи цінностей через мову.

З огляду на формування особистості компетентного учня в під-готовці до уроків доцільно надавати перевагу методам, які стиму-люють активну пізнавальну, мисленнєву, мовленнєву, пошукову, творчу діяльність учнів і здатні забезпечити реалізацію завдань, передбачених програмою. Найефективніші з-поміж них — спосте-реження, проблемний, пошуковий, дослідницький (діалогічні ме-тоди, метод гри, ситуаційний, метод проєктів тощо).

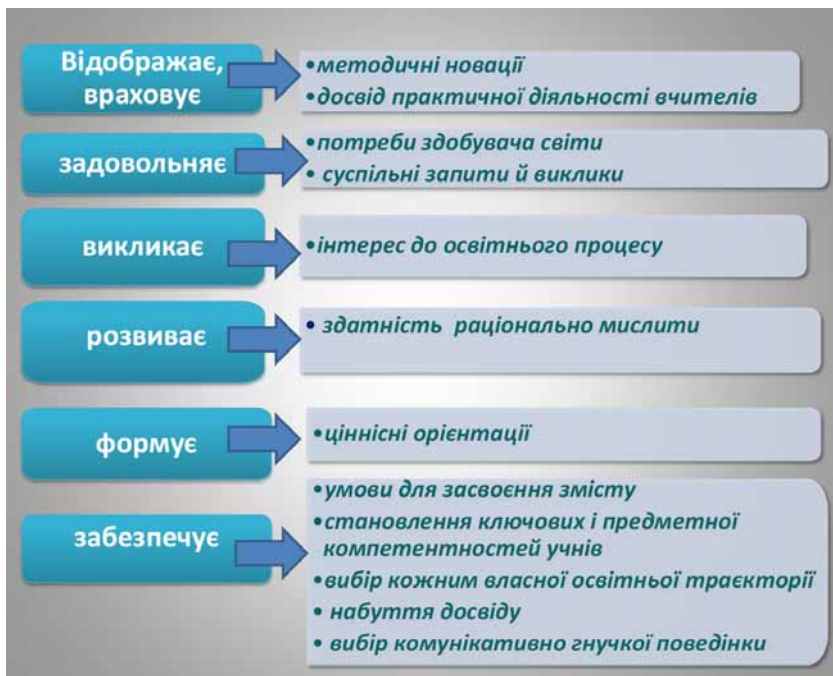
З-поміж методів, яким рекомендовано надавати перевагу, є організація інтерактивного навчання, яка передбачає добір кон-кретних життєвих ситуацій як моделей системи взаємовідносин, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Набувають ак-туальності парна, групова й командна форми навчання, доціль-ність яких визначається залежно від теми, мети й завдань уро-ку, специфіки виучуваного матеріалу, особливостей учнівського контингенту та інших чинників.

Становлення й розвиток цілісної особистості засобами компе-тентнісно спрямованого підручника української мови буде мак-симально ефективним, якщо його створення ґрунтуватиметься на національних і загальнолюдських цінностях. Співробітни-ками відділу навчання української мови та літератури Інститу-ту педагогіки НАПН України створено лінійку компетентнісно спрямованих підручників української мови:

- ♦ для 7 класу (автори Голуб Н. Б., Шелехова Г. Т., Новосьоло-ва В. І., Ярмолюк А. В.) [3];
- ♦ для 8 класу (автори Новосьолова В. І., Бондаренко Н. В.) [4];
- ♦ для 9 класу (автори Голуб Н. Б., Ярмолюк А. В.) [5].

Переваги й методична цінність підручників української мови, створених співробітниками відділу української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України

Підручник «Українська мова (рівень стандарту)» для 10 класу закладів загальної середньої освіти (автори Голуб Н. Б., Новосьолова В. І.) є логічним продовженням авторського доробку

співробітників відділу. У 2018 році під час Національного конкурсу підручників вибраний загальними закладами середньої освіти й рекомендований МОН України — набув статусу чинного.

Інноваційність підручника полягає в тому, що він:

- ♦ спрямований на формування передусім громадян-патріотів, яким властиве ціннісне ставлення до себе, до родини, суспільства, України; громадян, які розуміють і приймають родинні, національні й загальнолюдські цінності;
- ♦ здатний забезпечити досягнення освітніх результатів — ключових і предметної компетентностей, що не обмежуються лише знаннями й уміннями, а передусім сформованими на основі цих компонентів ставленнями й поведінковими нормами;
- ♦ пропонує системну роботу з мовленнєвими жанрами, передбаченими програмою, що сприяє соціалізації учнів, формуванню впевненості в собі, активності, ініціативності;
- ♦ навчає учнів цілеспрямованості, самостійності, відповідальності за результати власної навчальної діяльності;
- ♦ реалізує право учнів на вибір варіанта домашнього завдання, способу засвоєння й опрацювання навчального матеріалу.

Підручник пропонує оригінальну авторську методику навчання риторики в школі. Кожна тема, передбачена програмою, мотивована, ґрунтовно висвітлена, добре укомплектована практичним матеріалом.

Спеціально для цього підручника підготовлено оригінальні робочі зошити з риторики, що значно полегшать роботу вчителя й зацікавлять риторикою учнів.

Радимо вчителям української мови й літератури відповідально поставитися до вибору підручника у процесі Національного конкурсу підручників й зважати на ті критерії, якого громадянина за його допомогою ви зможете виховати й підготувати до майбутнього життя.

Зміст навчального матеріалу *програми української мови для навчання учнів 10–11 класів загальних закладів освіти (профільний рівень)* структуровано з урахуванням тісно взаємопов'язаних лінгвістичної, мовної, мовленнєвої (комунікативної), соціокультурної, діяльнісної (стратегічної) ліній.

Навчання української мови базується на комунікативно-діяльній основі й передбачає розвиток мовленнєвого спілкування у двох його напрямках: мовленнєвої діяльності й мовленнєвої поведінки. Оскільки результатом мовленнєвої діяльності є текст (усний і письмовий), а результатом мовленнєвої поведінки — стосунки між людьми, емоції, викликані мовленнєвою поведінкою комунікантів, то важливим складником уроку української мови є залучення учнів до спілкування, що потребує знання мовної системи, оволодіння мовленням, обов'язкового дотримання соціальних норм мовленнєвого спілкування, правил мовленнєвої поведінки. Необхідним є формування мовленнєвих дій старшокласників. Украй важливо навчити їх публічного виступу, дискусійного типу мовлення, коректної участі в діалогах та ін., тобто володіти мовою як засобом пізнання й спілкування. Саме тому в основу навчання покладено системне вивчення фонетики, лексикології, словотворення, граматики (той необхідний теоретичний мінімум, засвоєння якого забезпечує вироблення мовленнєвих умінь засобами предмета) і розвиток мовлення.

Важливо формувати в старшокласників уміння вільно, комунікативно доречно користуватися мовою в різних життєвих ситуаціях, насамперед у майбутньому професійному спілкуванні, акумулювати національні мовні традиції, комунікативну етику, поважати й шанувати мову свого народу.

Урахування особливостей українського писемного мовлення та його орфоепічної реалізації складають основу навчання фонетики, графіки, орфоепії.

Результати оцінювання *говоріння* (діалог, усний переказ, усний твір) і *читання вголос* **упродовж семестру** виставляють у колонку без дати й ураховують у **семестрову оцінку**.

Повторне оцінювання із зазначених видів мовленнєвої діяльності не проводять.

Перевірка мовних знань і вмінь здійснюється за допомогою завдань, визначених учителем (тести, диктант тощо) залежно від змісту матеріалу, що вивчається.

Тематичну оцінку виставляють на підставі поточних оцінок з урахуванням контрольних робіт, а за семестр — на основі тематичного оцінювання та результатів оцінювання певного виду діяльності: *говоріння* (діалог, усний переказ, усний твір) або *читання вголос*.

Фронтальні види контрольних робіт (рівень стандарту)

Форми контролю		10		11	
		I	II	I	II
Перевірка мовної теми		2	2	2	
Письмо	переказ	1	1	1	1
	твір	1	–	1	–
Правопис: диктант		1	1	1	1

**Фронтальні види контрольних робіт
(філологічний напрям: профіль — українська філологія)**

Форми контролю		10		11	
		I	II	I	II
Перевірка мовної теми		3	3	3	3
Письмо	переказ	1	1	1	1
	твір	1	1	1	1
Правопис: диктант		1	1	1	1

У таблицях зазначено мінімальну кількість фронтальних видів контрольних робіт, учитель на власний розсуд має право збільшувати цю кількість залежно від рівня підготовленості класу, здібностей конкретних учнів, умов роботи тощо.

Оцінка за контрольний твір з української мови та переказ є середнім арифметичним за зміст і грамотність, яку виставляють у колонці з датою написання роботи (надпис у колонці «Твір», «Переказ» не робиться).

Під час підготовки вчителів до уроків радимо використовувати періодичні видання, зокрема часописи «Українська мова і література в школі», «Дивослово», «Українська мова і література в школах України», газети «Українська мова та література».

Література

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. №1392).
2. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / заг. ред. М. Грищенко. — К., 2016. — 40 с. / Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

3. Українська мова. Підручник для 7 класу загально освітніх навчальних закладів / Н. Б. Голуб, Г. Т. Шелехова, В. І. Новосьолова, А. В. Ярмолюк — К. : Педагогічна думка, 2015. — 288 с. : іл.
4. Українська мова : підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів / В. І. Новосьолова, Н. В. Бондаренко. — К. : Педагогічна думка, 2016. — 296 с. : іл.
5. Українська мова. Підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Н. Б. Голуб, А. В. Ярмолюк — К. : Педагогічна думка, 2017. — 308 с. : іл.
6. Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. 10–11 класи (рівень стандарту). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА**10–11 класи****ПРОГРАМА****для закладів загальної середньої освіти
з українською мовою навчання¹****Рівень стандарту****Авторський колектив з розроблення програми:**

Р. В. Мовчан, провідний науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, доктор філологічних наук, професор (*голова робочої групи*); *С. Р. Молочко*, старший викладач кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання, методист відділу суспільно-гуманітарних дисциплін Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського, учитель-методист (*заступник голови*); *Д. І. Дроздовський*, докторант, науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, кандидат філологічних наук, заслужений працівник культури України; *Л. Т. Коваленко*, старший викладач кафедри методики мов та літератури Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, заступник директора Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; *А. М. Фасоля*, провідний науковий співробітник відділу навчання української мови і літератури Інституту педагогіки НАПН України, кандидат педагогічних наук; *В. І. Цимбалюк*, учитель української мови та літератури НВК «Скви́рський ліцей — ЗОШ I—II ступенів», кандидат педагогічних наук, заслужений учитель України.

Пояснювальна записка

Програму з української літератури для 10–11 класів створено на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23. 11. 2011 р. № 1392), з урахуванням Програми з української літератури для 5–9 класів для загальноосвітніх навчальних закладів (2012р., зі змінами 2015–2017 рр.) та відповідно до Концепції «Нової української школи» (2016р.).

¹ Наказ МОН України від 23.10.2017 №1407 «Про надання грифу МОН навчальним програмам для учнів 10–11 класів закладів загальної середньої освіти».

Предмет «Українська література» в 11-річній загальноосвітній школі вивчає кращі зразки художньої літератури як мистецтва слова, допомагає формувати, збагачувати внутрішній світ молодой людини, позитивно впливати на її свідомість, морально-етичні цінності, розвивати інтелектуальні, творчі здібності, естетичні смаки, самостійність мислення й громадянський вибір. Усе це сприятиме самореалізації особистості в майбутньому.

Представлена програма спрямована на виховання естетичного чуття школярів, котрі живуть у постінформаційній реальності, якій, на думку сучасних науковців, притаманні стрімкі соціокультурні зміни, «кліпове» сприйняття подій, «агресивна візуальність» навколишнього середовища тощо. В умовах, коли старшокласники значну частину свого життя проводять у віртуальному світі, перебувають у реальності, де співіснують елітарне й масове, де pr-технології можуть створити подію з того, що не має високої естетичної вартості, важливо навчити їх розрізняти якісні мистецькі об'єкти від того, що є проминальним і кон'юнктурним.

Навчальну програму зорієнтовано на те, щоб прищепити старшокласникам любов до книжки, привчити їх до читання як соціокультурної практики, що визначає якість життя. Якщо нині ми наголошуємо на важливості ідеї «навчатися впродовж життя», то таке завдання неможливо реалізувати без *читання*. Саме читання спонукає до постановки екзистенційно важливих питань і пошук на них відповідей. Саме від сприйнятого в книжках художнього й психологічного досвіду залежить формування свідомості наших старшокласників, які хочуть бути успішними творцями сьогодення, активними громадянами України як країни європейської і «країни культури».

Пропонована програма спирається на Концепцію «Нової української школи» і є перехідним етапом до викладання української літератури на її засадах. Нині важливо навчити старшокласників усвідомлено ставитися до читання, формувати власну естетичну траєкторію самоосвіти, розвивати художній смак. Це сприятиме розвитку креативності, творчого мислення, яке дає можливість бути соціально активною особистістю, готовою жити у відкритому громадянському суспільстві, сформованому на принципах гідності, поваги до іншого, демократизму тощо.

Отже, метою шкільного вивчення української літератури є:

- ♦ формування гуманістичного світогляду старшокласників, долучення їх засобами художньої літератури до загальнолюдських і національних цінностей;

- ♦ виховання національно свідомих громадян України;
- ♦ естетичний розвиток учнів, підвищення їх загального культурного рівня та розширення культурно-пізнавальних інтересів;
- ♦ сприяння всебічному розвитку школярів, їх духовному збагаченню, активному становленню й самореалізації в сучасному світі.

Ця мета реалізується через такі завдання вивчення української літератури в школі:

1. Зацікавлення учнів художнім твором як явищем мистецтва слова, специфічним «інструментом» пізнання світу й себе в ньому.
2. Підвищення загальної освіченості учнів, ознайомлення їх із найвизначнішими взірцями української народної творчості та художньої літератури.
3. Формування читацької культури учнів, розвиток у них естетичного смаку, уміння розрізняти явища високохудожньої та «масової» культури.
4. Формування стійкого інтересу до української літератури як вагомого духовного спадку народу, повноцінного оригінального мистецтва, виховання палкого шанувальника української книги.
5. Формування гуманістичного світогляду, духовно багатой особистості, з високими загальнолюдськими морально-етичними орієнтирами.
6. Сприяння національному самоусвідомленню та стійкому відчуттю приналежності до європейської спільноти.
7. Вивчення української літератури в національному та світовому культурологічному контекстах, у міжпредметних зв'язках.
8. Розвиток творчих і комунікативних здібностей учнів, критичного мислення, культури полеміки, уміння аргументовано доводити власну думку.
9. Вироблення вміння компетентно орієнтуватися в інформаційно-комунікативному сучасному просторі, застосовувати здобуті на уроках літератури знання, практичні навички для їх використання в практичному житті.
10. Розвиток навичок самоосвіти, бажання і спроможності вчитися впродовж життя.

Виконання цих завдань, як і досягнення мети шкільної літературної освіти, сприятимуть формуванню предметної (літера-

турної) і ключових компетентностей, тісно пов'язаних зі здатністю молоді до читацького й особистісного саморозвитку.

У процесі навчання учні мають досягнути внутрішню логіку предмета «Українська література», удосконалити навички ретельно добирати навчальний матеріал та розглядати його за принципом життєвої доцільності й функціональності. Варто також ураховувати, що для успішної діяльності нині недостатньо знань і вмінь, необхідні ще віра в себе, у свої сили, здатність ухвалювати рішення, працювати в колективі й зосереджувати свої зусилля на конкретних завданнях, виявляти проблему, самотійно чи спільно її вирішувати, брати на себе відповідальність за результати дій і вчинків.

Відповідно, реалізація подібних завдань передбачає: зміщення акцентів у навчанні з процесу накопичення предметних знань на вироблення вмінь їх застосовувати; становлення учня як суб'єкта навчальної діяльності й особистісного розвитку; необхідність забезпечення формування не лише предметної (літературної), а й ключових компетентностей. Однаково важливими стають уміння, які допомагають учневі діяти, і знання, необхідні для цих умінь.

Вивчення української літератури в загальноосвітній школі забезпечує реалізацію ключових компетентностей, які сприяють розвитку особистості та її повноцінній самореалізації в сучасному житті, у таких напрямках:

- ♦ соціальному (активна участь у суспільному житті; здатність знайти, зберегти й розвинути себе як особистість; розвиток комунікативних якостей; здатність розв'язувати проблеми; формування світоглядних і загальнолюдських ціннісних орієнтирів);
- ♦ мотиваційному (розвиток творчих здібностей, здатність до навчання, самотійності мислення);
- ♦ функціональному: естетичні, культурологічні, мовні, комунікативні уміння/здібності (уміння оперувати набутими знаннями, сформованими навичками, використовувати їх у практичному житті).

Програма з української літератури для учнів 10–11 класів поглиблює компетентісну спрямованість навчання, що досягається шляхом:

- 1) розкриття потенціалу предмета для формування ключових компетентностей;

- 2) зменшення обсягу фактологічного матеріалу на користь практичної діяльності, що забезпечує достатню кількість часу для формування предметних і ключових компетентностей;
- 3) формулювання очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності термінами компетентнісного підходу: знанневий компонент — *учень називає, формулює, записує, наводить приклади* тощо; діяльнісний компонент — *учень розпізнає, розрізняє, описує, аналізує, порівнює, планує, застосовує* тощо; ціннісна складова — *учень усвідомлює, критично ставиться, оцінює, обґрунтовує, робить висновки, висловлює судження* тощо;
- 4) виокремлення в переліку очікуваних результатів навчання тих, що стосуються оволодіння організаційно-діяльнісними вміннями як основою формування суб'єктності учня;
- 5) уведення наскрізних змістових ліній.

Компетентнісний потенціал забезпечує можливість формування в процесі вивчення предмета всіх ключових компетентностей (див. подану нижче таблицю).

Компетентнісний потенціал предмета «Українська література»		
№	Ключова компетентність	Уміння і ставлення, формування яких можна забезпечити засобами предмета
1	Спілкування державною (і рідною в разі відмінності) мовою	<p><i>Уміння:</i> розуміти україномовні тексти різних жанрів і стилів; послуговуватися державною мовою в різноманітних життєвих ситуаціях; застосовувати різноманітні комунікативні стратегії залежно від мети спілкування; толерантно дискутувати, відстоювати власну думку.</p> <p><i>Ставлення:</i> поцінування краси й багатства української мови; усвідомлення ролі української мови як ключового чинника творення нації і держави, самоствердження особистості; відстоювання права спілкуватися українською мовою в різноманітних сферах життя суспільства.</p>

Компетентнісний потенціал предмета «Українська література»		
№	Ключова компетентність	Уміння і ставлення, формування яких можна забезпечити засобами предмета
2	Спілкування іноземними мовами	<p><i>Уміння:</i> порівнювати оригінальні художні тексти та їх україномовні переклади.</p> <p><i>Ставлення:</i> утвердження багатства української мови; обстоювання можливості перекладу українською мовою будь-якого тексту іноземної мови; розуміння ролі іноземної мови як засобу пізнання іншого світу, збагачення власного культурного досвіду.</p>
3	Математична компетентність	<p><i>Уміння:</i> — розвивати абстрактне мислення; — установлювати причиново-наслідкові зв'язки, виділяти головну та другорядну інформацію; — чітко формулювати визначення й будувати гіпотези; перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік, таблиця, схема).</p> <p><i>Ставлення:</i> прагнення висловлюватися точно, логічно та послідовно.</p>
4	Компетентності у природничих науках і технологіях	<p><i>Уміння:</i> критично оцінювати результати людської діяльності в природному середовищі, відображені у творах літератури.</p> <p><i>Ставлення:</i> — готовність до опанування новітніми технологіями; оперативне реагування на технологічні зміни.</p>
5	Інформаційно-цифрова компетентність	<p><i>Уміння:</i> діяти за алгоритмом; працювати в різних пошукових системах для отримання потрібної інформації; розпізнавати маніпулятивні технології та протистояти їм; грамотно й безпечно спілкуватися в мережі Інтернет.</p> <p><i>Ставлення:</i> прагнення дотримуватися етичних норм у віртуальному інформаційному просторі; задоволення пізнавального інтересу в інформаційному середовищі; критичне ставлення до медійної інформації.</p>

Компетентнісний потенціал предмета «Українська література»		
№	Ключова компетентність	Уміння і ставлення, формування яких можна забезпечити засобами предмета
6	Уміння вчитися впродовж життя	<p><i>Уміння:</i> визначати мету й цілі власної діяльності й розвитку, планувати й організовувати їх, здійснювати задумане, рефлексувати й оцінювати результат; використовувати різноманітні стратегії навчання; користуватися різними джерелами інформації; знаходити, аналізувати, систематизувати й узагальнювати одержану інформацію, перетворювати її з однієї знакової системи в іншу; працювати в парі, групі; читати, використовуючи різні види читання: ознайомлювальне, вибіркове, навчальне тощо; постійно поповнювати власний словниковий запас; застосовувати комунікативні стратегії відповідно до мети й ситуації спілкування.</p> <p><i>Ставлення:</i> прагнення використовувати українську мову в різних життєвих ситуаціях; готовність удосконалювати власне мовлення впродовж життя, розвивати мовну інтуїцію; розуміння ролі читання для власного інтелектуального зростання.</p>
7	Ініціативність і підприємливість	<p><i>Уміння:</i> аналізувати життєву ситуацію з певної позиції; презентувати власні ідеї та ініціативи чітко, грамотно, використовуючи доцільні мовні засоби; використовувати комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій, рішень і виявлення лідерських якостей.</p> <p><i>Ставлення:</i> готовність брати відповідальність за себе та інших; розуміння ролі комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри.</p>
8	Соціальна та громадянська компетентності	<p><i>Уміння:</i> толерантно відстоювати власну позицію в дискусії; розрізняти маніпулятивні технології і протистояти їм; аргументовано й грамотно висловлювати власну думку щодо суспільно-політичних питань; унікати дискримінації інших у процесі спілкування; критично оцінювати тексти соціально-політичного змісту.</p>

Компетентнісний потенціал предмета «Українська література»		
№	Ключова компетентність	Уміння і ставлення, формування яких можна забезпечити засобами предмета
8	Соціальна та громадянська компетентності	<p><i>Ставлення:</i> повага до різних поглядів, ідей, вірувань; здатність співчувати, довіряти й викликати довіру; поцінування людської гідності; повага до закону та правових норм; утвердження права кожного на власну думку.</p>
9	Обізнаність і самовираження у сфері культури	<p><i>Уміння:</i> зіставляти специфіку розкриття певної теми (образу) в різних видах мистецтва; ідентифікувати себе як представника певної культури; визначати роль і місце української культури у світовому контексті; читати літературні твори, використовувати досвід взаємодії з творами мистецтва в життєвих ситуаціях; створювати тексти, висловлюючи власні ідеї, спираючись на досвід і почуття та використовуючи відповідні зображувально-виражальні засоби.</p> <p><i>Ставлення:</i> поцінування набутків інших культур, зацікавлення ними; відкритість до міжкультурної комунікації; потреба читання літературних творів для естетичної насолоди та рефлексії над прочитаним.</p>
10	Екологічна грамотність і здорове життя	<p><i>Уміння:</i> ілюструвати екологічні проблеми прикладами з художніх творів; бережливо ставитися до природи як важливого чинника реалізації особистості; розуміти переваги здорового способу життя.</p> <p><i>Ставлення:</i> усвідомлення людини як частини природи, незворотності покарання за зло, причинене довкіллю; аналіз літературних текстів (епізодів) екологічного спрямування, усні / письмові презентації в рамках дослідницьких проєктів; готовність зберігати природні ресурси для сьогодення та майбутнього.</p>

Компетентнісна спрямованість навчання досягається шляхом уведення наскрізних змістових ліній.

Мета наскрізних ліній — «сфокусувати» увагу й зусилля вчителів-предметників, класних керівників, зрештою, усього педагогічного колективу на досягненні певної, життєво важливої для учня й суспільства мети, увиразнити ключові компетентності.

Для наскрізної лінії **«Екологічна безпека та сталий розвиток»** — це формування в учнів соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості, у результаті яких вони дбайливо й відповідально ставитимуться до довкілля, усвідомлюючи важливість сталого розвитку для збереження довкілля й розвитку суспільства.

Метою наскрізної лінії **«Громадянська відповідальність»** є формування відповідальних членів громади й суспільства, які розуміють принципи й механізми його функціонування, а також важливість національної ініціативи; ґрунтується у своїй діяльності на культурні традиції та вектори розвитку держави.

Наскрізна лінія **«Здоров'я і безпека»** має сформувати учнів духовно, емоційно, соціально й фізично повноцінними членами суспільства, здатних дотримуватися здорового способу життя, допомагати у формуванні безпечного здорового життєвого середовища.

Наскрізна лінія **«Підприємливість і фінансова грамотність»** забезпечить краще розуміння молодим поколінням українців практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо); сприятиме розвитку лідерських ініціатив, здатності успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі.

Українська література як навчальний предмет має досить значний потенціал для реалізації наскрізних ліній:

«Екологічна безпека та сталий розвиток» (НЛ-1):

Уміння:

- ♦ наводити приклади з художніх творів, у яких порушені проблеми екологічної безпеки;
- ♦ формулювати зв'язне висловлювання про проблеми навколишнього середовища;
- ♦ дискутувати з цього приводу.

Ставлення:

- ♦ сприймання природи як цілісної системи;
- ♦ усвідомлення взаємозв'язку людини і природи;
- ♦ розуміння важливості екологічної безпеки;
- ♦ готовність долучитися до захисту навколишнього середовища.

«Громадянська відповідальність» (НЛ-2):

Уміння:

- ♦ наводити приклади з художніх творів, де герої проявляють активну громадянську позицію, висловлювати ставлення до порушених проблем;
- ♦ переконливо й толерантно відстоювати власні погляди в дискусії;
- ♦ працювати в парі, групі, брати на себе відповідальність у груповій роботі та виконувати доручену роль;
- ♦ ухвалювати спільні рішення.

Ставлення:

- ♦ відчуття себе членом спільноти;
- ♦ усвідомлення важливості активної громадянської позиції;
- ♦ готовність брати на себе відповідальність.

«Здоров'я і безпека» (НЛ-3):

Уміння:

- ♦ знаходити необхідну інформацію про здоров'я, критично оцінювати її;
- ♦ використовувати набуті знання і вміння для забезпечення власної безпеки й безпеки інших;
- ♦ наводити приклади з художніх творів, у яких порушено ці проблеми;
- ♦ діяти в ситуаціях, загрозливих для здоров'я.

Ставлення:

- ♦ усвідомлення власного здоров'я як цінності не лише особистої, а й суспільної;
- ♦ ведення здорового способу життя й пропаганда його;
- ♦ усвідомлення залежності й впливу власної поведінки на здоров'я та безпеку свою й оточення.

«Підприємливість і фінансова грамотність» (НЛ-4):

Уміння:

- ♦ наводити приклади з художніх творів, де порушені ці проблеми;
- ♦ використовувати набуті знання і вміння з метою реалізації запланованих проєктів.

Ставлення:

- ♦ готовність проявляти ініціативу.

У навчальній програмі ці аспекти відображено в переліку очікуваних результатів із зазначенням тієї чи іншої ключової компетентності, наскрізної лінії (НЛ-1, НЛ-2, НЛ-3, НЛ-4).

Концептуальна структура програми, її змістове наповнення передбачають: забезпечення можливостей для формування пред-

метної (читацької) і ключових компетентностей; урахування вікових особливостей учнів, психології сприйняття ними творів художньої літератури; особливості навчального процесу в профільній школі; право вибору (для вчителя й учня); особливості сучасного інформаційно-комунікативного простору; національних процесів державотворення; процесів глобалізації сучасного світу тощо. Художні твори для текстового розгляду дібрано за принципами: естетичних критеріїв, жанрово-тематичної розмаїтості, урахування вікової психології, осучаснення змістового матеріалу.

Курс української літератури в 10–11 класах рівня стандарту сформовано за *тематично-хронологічним* принципом, тобто запропоновано її системне вивчення, розпочате в 9 класі, але за відповідними знаковими темами, у хронологічній послідовності. Це сприяє більшій можливості через естетико-літературознавчі категорії, поняття, залучаючи й біографію письменника, зацікавити учнів якісними художніми творами національного мистецтва, відповідно активізувати морально-етичний потенціал цих творів, потенціал ключових суспільно-ціннісних компетентностей, а також загалом змінити усталений, певною мірою застарілий імідж української літератури на цілісній карті світової літератури.

Українська література в 10–11 класах вивчається в жанрово-тематичному розмаїтті, із залученням біографій письменників у найпоказовіших, найцікавіших фрагментах. Особливий акцент зроблено на тих художніх творах, які сприяють зародженню у свідомості молодого людини якостей, що є носіями позитивної, життєствердної енергії. Адже в умовах національного державотворення актуалізуються пріоритет людини-гуманіста, людини-патріота, оптимістичні суспільні настрої, духовне здоров'я особистості, ці твори повинні приносити естетичне задоволення й давати стійке моральне опертя (оптимізм, життєствердність, спроможність долати труднощі, воля до перемоги, досягнення мети тощо), вчити самостійно, свідомо сприймати світ, критично оцінювати його. Однак це не має зводитися до абсолюту. Адже українська література — як будь-яке явище мистецтва — сприймається кожною людиною по-своєму, тому вплив того чи іншого твору на неї є непередбачуваним. Іноді негативний приклад із художнього твору може спрацювати позитивно, тобто сприяти моральному загартуванню. Наприклад, роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного в цьому контексті можна

сприймати як роман-засторогу. Ключові компетентності якраз і передбачають підготовку молоді до подібних складнощів сучасного світу, які потрібно вчитися гідно долати (і на негативних прикладах також!).

При доборі художніх текстів для текстуального вивчення (їх позначено жирним шрифтом) було враховано, що програма з української літератури за своїм змістовим наповненням є своєрідним **шкільним каноном** у єдиній системі загальноприйнятої літературно-критичної оцінки того чи іншого художнього твору, постаті митця, його внеску в національну й світову духовні скарбниці. Цей шкільний канон водночас є первісною ланкою літературного канону нинішнього часу, він визначає національний простір української культури загалом, закладаючи у свідомості молоді людини певні культурно-ціннісні орієнтири, які неодмінно спрацюють у її майбутньому житті.

Програму структуровано

за окремими тематичними розділами й підрозділами.

10 клас: «Реалістична українська проза», «Театр корифеїв», «Титан духу і думки», «Модерна українська проза», «Образне слово поетичного модернізму» («Загальнолюдське, національне, особисте»).

11 клас: «Розстріляне відродження» («Літературний авангард», «Поетичне самовираження», «Київські неокласики», «Прозове розмаїття», «Модерна драматургія»), «Перлини західноукраїнської літератури», «Під чужим небом», «Воєнне лихоліття», «Літературне шістдесятництво», «Митець і суспільство», «Стоїчна українська поезія», «Сучасна українська література».

У кожному з них увагу сконцентровано на знакових, водночас доступних для сприймання старшокласниками художніх творах, які потенційно можуть бути для них цікавими, актуальними для сучасного життя. Ці твори покликані формувати як стійкий інтерес до читання загалом, так і зацікавленість українською літературою, тим чи іншим письменником зокрема.

У рубриці «**Зміст навчального матеріалу**» запропоновано необхідні вступні тези до кожного розділу чи підрозділу, коротку характеристику творчості письменника, анотації до творів, що враховують сучасні літературознавчі оцінки (у доступних для школярів межах); названо необхідні для предметного розгляду текстів нові теоретичні поняття. Однак ця рубрика є лише пропозицією, однією з найбільш компетентних сучасних версій оцінки

письменника і його творчості, тому не повинна сприйматися догматично. Учитель пропонує лише один із варіантів, висловлює певні судження як зразок (своєрідний ключик розуміння) для учня, що заохочувало б його думати над твором, шукати власні відповіді та інтерпретації, учило б мислити самостійно. Програма не вимагає прийняття єдиної думки, єдиного прочитання тексту, навчальний матеріал повинен подаватися так, щоб спонукати учнів до власних оціночних висновків. Вони мають навчитися їх робити самостійно, так само, як і самостійно мислити, оцінювати, порівнювати, проводити аналогії із сучасним життям, власним досвідом тощо.

У програмі подано також стислі огляди літературного процесу в різні періоди розвитку української літератури. Але на них не виділено спеціальних годин, вони служать лише преамбулою до вивчення творчості письменників, тому вчитель на свій розсуд може обирати з них найголовніше.

Відомості з теорії літератури (ТЛ) про художні засоби, жанри, літературознавчі поняття тощо, необхідні під час розгляду художнього твору, учні мають засвоїти лише на початковому, доступному рівні. Програма зорієнтовує також учителів відійти від ідеологічного чи соціально заангажованого прочитання-аналізу художнього твору, від невинновданого критерію міметичності (тобто буквального сприйняття його як відображення реального факту історичної чи просторової дійсності), що зовсім не виключає потрібний історико-літературний і соціокультурний контексти до урізноманітнення його інтерпретування, тобто розуміння не лише згідно із задумом автора, а й із виявленням тих смислів, які твір набуває в процесі історичного функціонування; на урахування значної ролі читача як співтворця тексту; пріоритетна роль творчих підходів під час аналізу творів, тобто в руйнуванні усталених застарілих схем.

У старшій школі навчання української літератури відбувається у форматі загального **мистецького контексту (МК)**, у якому можна розглядати художній твір, а також **міжпредметних зв'язків (МЗ): українська мова, історія, зарубіжна література, інформатика та ін.** Це зроблено задля осучаснення змістового компоненту програми та актуалізації її компетентнісного підходу. **Ці рубрики є рекомендаційними.**

Навчання в 10 та 11 класах закінчується уроками: «Література рідного краю», «Узагальнення та систематизація вивче-

ного», які дають широкий простір для вибору як учителя, так і учнів. Ознайомлення з літературою рідного краю відбувається впродовж року.

Варто звернути особливу увагу на те, що запропонована **кількість годин** на вивчення кожного розділу чи підрозділу є **орієнтовною**, учитель може її перерозподіляти на власний розсуд. **Резервний час** учитель може використовувати також довільно, зокрема для збільшення кількості годин на вивчення окремого твору, для уроків розвитку зв'язного мовлення, контрольного оцінювання, творчих та інших робіт (екскурсій, диспутів, семінарів тощо).

Наприкінці програми для кожного класу подано **орієнтовні списки літератури** для додаткового (самостійного) читання.

Рубрика **«Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності»** містить перелік знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень, які передбачено сформулювати в учнів під час вивчення певної теми, підтеми.

Особливу увагу звернімо на вимоги до «емоційно-ціннісного ставлення», власне, це є виховною метою навчання, своєрідним прогнозом тих морально-етичних цінностей, які формуватимуться в процесі вивчення художнього твору і які допомагатимуть йому повноцінно жити. Звісно, це лише гіпотетичний морально-емоційний результат, адже вплив мистецтва на людину індивідуальний, а тому може бути непередбачуваним. Однак цей цілеспрямовано запропонований емоційно-ціннісний прогноз значною мірою увиразнює навчання на уроках української літератури, у сучасних умовах глобалізаційних процесів, тенденцій дегуманізації тощо, робить його потужним націє- та людинотворчим чинником.

Загалом же демократичну орієнтацію Програми спрямовано на постійну творчу співпрацю, діалог учителя, учня з художнім твором, що дає широкий простір для самостійного сприйняття й осмислення літератури як явища мистецтва.

10 клас

*Усього — 70 год. На тиждень — 2 год.
Текстуальне вивчення — 57 год.
Розвиток мовлення — 4 год.
Позакласне читання — 2 год.
Резервний час — 7 год.*

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
5	<p>Вступ. Реалістична українська проза. Іван Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я»</p> <p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> характеризує в загальних рисах суспільно-культурні умови розвитку літератури 1870–1890 рр.; розповідає про письменника, називає його основні твори; коментує оцінку І. Франком творчого доробку І. Нечуя-Левицького; визначає жанр твору; коментує проблематику повісті; характеризує образи-персонажі, засоби їх зображення; порівнює образи дійових осіб; пояснює авторську позицію; виокремлює засоби комічного у творі, пояснює їхню роль.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> установлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями твору;</p>	<p>ВСТУП. Реалістична українська проза</p> <p>Українська література другої половини XIX ст. в контексті розвитку тодішнього суспільства, культури, мистецтва. Новий етап національно-визвольного руху, культурно-просвітницька діяльність «Громад». Періодичні видання. Розвиток реалізму, натуралізму, пізній романтизм. Тодішні поезія, драматургія. Особливості реалістичної прози.</p> <p>Іван Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я»</p> <p>Життя і творчість письменника як новий імпульс української літератури («Колосальне всеобіймаюче око України» (І. Франко)). «Кайдашева сім'я» — соціально-побутова повість-хроніка. Реалізм твору, сучасна (вічна) актуальність проблеми батьків і дітей.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>висловлює власну думку про українську ментальність, національний характер, народну мораль й етику; застосовує набуті знання для порівняння творів української та зарубіжної літератур; зіставлення специфіки розкриття теми в різних видах мистецтва; визначає роль і місце української літератури у світовому контексті.</p> <p>НЛ-2,3</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Усвідомлення основних рис української ментальності, її значення для самопізнання й успішної реалізації в сучасному суспільстві.</i></p>	<p>Колоритні людські характери в повісті. Українська ментальність, гуманістичні традиції народного побуту й моралі. Ствердження цінностей національної етики засобами комічного.</p> <p>ТЛ: соціально-побутова повість, реалізм (поглиблено). Засоби змалювання комічного (поглиблено).</p> <p>МЗ: розвиток української культури наприкінці XIX ст. (<i>історія</i>).</p> <p>МК: «Вид на гору Спаса у Стеблеві» Ф. Різниченка. «Українська ніч» А. Куйнджі — улюблена картина, «Arzaspinata» Л. ван Бетховена — улюблена мелодія письменника. «Кайдашева сім'я» в постановці Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка (Київ). Екранізація твору, ілюстрації до нього А. Базилевича. Малярські роботи Г. Курбе, В. Орловського, А. Куйнджі, С. Васильківського та ін.</p>
5	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає про життя прозаїка, його основні твори; розповідає про історію написання роману; коментує його сюжет (1, 4 частини); характеризує головні образи-персонажі, зокрема Чіпки, пояснює його поведінку психологічними чинниками;</p>	<p>Панас Мирний (П. Рудченко) «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» (1, 4 частини)</p> <p>Панас Мирний (П. Рудченко) «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» (1, 4 частини)</p> <p>Основне про життєвий і творчий шлях. Загальна характеристика творчості.</p> <p>Перший український соціально-психологічний роман, свідчення його можливостей у художньому дослідженні дійсності. Співавторство з І. Біликом.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>визначає роль головних жіночих образів у творі, розкриває їх.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>порівнює роман із «Кайдашевою сім'єю» І. Нечуя-Левицького; знаходить спільне та відмінне в художній манері прозаїків; коментує власне розуміння понять честі, справедливості, людської гідності й можливі способи їхнього ствердження; переконливо й толерантно висловлює власні судження про ці поняття.</p> <p>НЛ-2, 3</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Усвідомлення значення правильності життєвого вибору для становлення й ствердження людини.</i></p>	<p>Широта представлення народного життя. Шлях Ничипора Варениченка: від правдошукацтва до розбійництва. Жіночі образи, ствердження народних поглядів на духовне здоров'я людини.</p> <p>ТЛ: соціально-психологічний роман.</p> <p>МЗ: соціально-економічне становище в Україні 1870-х років (<i>історія</i>).</p> <p>МК: «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького; «Повія» Панаса Мирного; «Воскресіння» Л. Толстого.</p>
4	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розповідає про історію виникнення «театру корифеїв», його склад, популярність; називає авторів творів, написаних для професійного українського театру; знає про першу народну артистку України (УСРР).</p>	<p>«Театр корифеїв»</p> <p>«Театр корифеїв»</p> <p>Розвиток драматургії: соціально-побутові та історичні драми й комедії М. Старицького, М. Кропивницького, Панаса Мирного та ін.</p> <p>Від аматорських гуртків до професійного «театру корифеїв», що став «школою життя» (І. Франко).</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розуміє специфіку виражальних засобів театрального мистецтва.</p> <p>НЛ-2</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Прищеплення любові до театру, розвиток умінь цінувати красу й художню досконалість драматичного мистецтва.</i></p> <p><i>Виховання відчуття гордості за «театр корифеїв», що зіграв важливу роль у формуванні національної самосвідомості народу.</i></p> <p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає основне з життєвого і творчого шляху драматурга; розуміє причини просвітницьких ідейних пріоритетів світогляду письменника; визначає жанр драматичного твору; знає зміст п'єси «Мартин Боруля»; розповідає про історичну основу твору; характеризує головного героя; розуміє причини його особистої драми; дає характеристику іншим персонажам; визначає головний конфлікт твору; розкриває значення творчості І. Карпенка-Карого для розвитку української драматургії.</p>	<p>Перші театральні трупи М. Кропивницького та М. Старицького. Родина Тобілевичів та український театр. Популярність «театру корифеїв» в Україні та за її межами. Перша народна артистка України Марія Заньковецька.</p> <p>Іван Карпенко-Карий (І. Тобілевич)</p> <p>«Мартин Боруля»</p> <p>Основне про життєвий і творчий шлях митця, світогляд, багатогранність діяльності. Жанрова різноманітність творів. І. Карпенко-Карий і «театр корифеїв». Драматургічне новаторство письменника.</p> <p>Комедія «Мартин Боруля», її сценічна історія. Дворянство як міф про краще життя. Підміна особистісних етичних цінностей (чесності, порядності, працелюбства) станомою приналежністю. Психологічна переконливість розкриття образу Мартина Борулі.</p> <p>Значення творчості І. Карпенка-Карого.</p> <p>ТЛ: комедія.</p> <p>МЗ: розвиток театрального мистецтва в Україні наприкінці ХІХ ст. (<i>історія</i>).</p> <p>МК: хорова композиція «Вечорниці» П. Ніщинського, опери «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського, «Тарас Бульба» М. Лисенка.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>визначає проблеми, порушені у творі; розуміє їх актуальність для сучасного життя; висловлює судження про духовній матеріальній цінності; застосує набуті знання для порівняльного аналізу творів української та зарубіжної літератури; розуміє специфіку виражальних засобів театрального мистецтва.</p> <p>НЛ-2, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Усвідомлення думки, що життява позиція кожного важлива для всього суспільства.</i></p> <p><i>Усвідомлення можливих негативних наслідків компромісних рішень (компроміс переконань — шлях до зради).</i></p>	<p>«Міщанин-шляхтич» Ж.-Б. Мольєра. Фільм-вистава «Мартин Боруля» (1953; реж. Г. Юра). «Сто тисяч» у постановці Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка (Київ).</p>
10	<p>Титан духу і думки Іван Франко</p> <p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає біографію І. Франка, основні царини його громадсько-політичної, наукової, мистецької, перекладацької діяльності; розуміє її значення в історії української літератури; висловлює власне ставлення до І. Франка як багатогранної особистості.</p>	<p>Титан духу і думки Іван Франко: «Гімн» («Замість пролога»), «Сікстинська мадонна», «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», «Чого являєшся мені...», «Легенда про вічне життя», * «Мойсей», «Сойчине крило»</p> <p>Письменник, учений, громадський діяч. Багатогранність діяльності, її вплив на культурний і політичний розвиток України.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>висловлює судження про проблему вибору людини у вирішальній ситуації, потребу вчитися впродовж життя для формування себе як багатогранної особистості.</p> <p>НЛ-1, 2, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p>Формування на прикладі життя І. Франка ціннісного переконання про можливість досягнення силою духу світових вершин інтелекту.</p>	<p>Франко-перекладач, публіцист. Значення творчості для розвитку української літератури, у пробудженні національної свідомості. Творчість І. Франка в музиці.</p> <p>МЗ: Україна наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. (історія).</p> <p>МК: музика М. Лисенка, С. Людкевича, Б. Лятошинського, А. Кос-Анатольського та ін. до творів І. Франка.</p> <p>Перекази І. Франком творів давньогрецьких поетів, Дж. Мільтона, Д. Байрона, Й. Гете, Г. Гейне, В. Гюго, А. Міцкевича та ін.</p>
	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає композицію збірки «З вершин і низин»; пояснює назви основних віршів; розуміє ключові смисли, закладені в поезію; характеризує об'єкт «вічного революціонера»; аналізує поетичні тексти; висловлює власну думку про актуальність поезії І. Франка для сучасності.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> розрізняє засоби художнього вираження в поезіях; пояснює роль уживання художніх засобів; дискутує з приводу порушених у віршах проблем; толерантно відстоює власну позицію.</p>	<p>Лірика збірки «З вершин і низин». Загальне уявлення про композицію збірки. Творчість великих майстрів Відродження; символ вічної жіночності, материнства, краси; суперечки про роль краси й користі («Сікстинська мадонна»). Франкова концепція поступу людства, виражена незламного оптимізму («Гімн» («Замість пролога»)).</p> <p>МК: «Іван Франко» І. Труша; ілюстрації А. Базилевича; «Сікстинська мадонна» С. Рафаеля; гімн «Вічний революціонер» (1899) М. Лисенка.</p>

К-сть год (орієн- товно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>НЛ-1, 2 Емоційно-ціннісне ставлення Усвідомлення позитивного впливу поезії на людину. Формування переконання, що за будь-яких обставин необхідно залишатися з народом, його цінностями.</p>	
	<p>Предметні компетентності Учень/учениця: розповідає про збірку «Зів'яле листя»; виразно й осмислено читає твори, аналізує їх; визначає й коментує засоби художнього увиразнення; знає і пояснює відмінність між громадянською та інтимною лірикою. Ключові компетентності Учень/учениця: висловлює судження про важливість кохання в житті людини; порівнює специфіку виразальних засобів у поезії та музиці в розкритті інтимних мотивів; аналізує сучасні інтерпретації інтимної лірики І. Франка в музичних композиціях. Вивчає напам'ять: одну поезію (на вибір). НЛ-1, 2 Емоційно-ціннісне ставлення Усвідомлення того, що кохання — найвеличніше з почуттів, яке надихає людину на шляхетні вчинки.</p>	<p>Поетична збірка «Зів'яле листя», загальне уявлення про її композицію. «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», «Чого являєшся мені...» Місце любовної теми у творчості І. Франка. Життєві імпульси появи творів (автобіографічність). Широка емоційна гама почуттів ліричного героя, ствердження невмирущості почуттів, ідеалу кохання. МК: цикли любовної лірики Овідія, Катулла, Данте, Ф. Петрарки, А. Міцкевича. Ілюстрації до збірки «Зів'яле листя» А. Чебикіна. Пісні на слова І. Франка в сучасному виконанні.</p>

<p>К-сть год (орієнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає філософську поезію І. Франка; пояснює провідні мотиви в «Легенді про вічне життя»; розуміє значення слова «легенда», подвійну природу дару; аналізує текст; визначає проблеми й підтекст твору; пояснює алюзію на Олександра Македонського; характеризує сутність дарунку богів; висловлює власну думку про те, чому він став неприйнятним для людей.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> висловлює власні міркування про вчинки й характер героїв, наскільки праведними й чистими є їхні помисли під час передаровування; аналізує та інтерпретує твір в аспекті загальнолюдських цінностей.</p> <p>НЛ-1, 2, 3, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення відповідального ставлення до життя. Осмислення негативної ролі лицемірства в житті сучасної людини.</i></p>	<p>Філософська поезія. Змістовий зв'язок «Легенди про вічне життя» з поезією збірки «Зів'яли листя». Драматизм людських стосунків, роздуми про взаємність кохання.</p>
	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає місце поеми *«Мойсей» у творчому доробку І. Франка; пояснює поняття</p>	<p>Поема *«Мойсей» — один із вершинних творів І. Франка. Проблематика твору: історичний шлях нації, визначна особистість як її провідник;</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>«філософська поезія», «терцини», «гімн», «сонет»; розуміє специфіку сюжетних ліній, найнапруженіші моменти поеми; характеризує алегоричність образу Мойсея; аналізує засоби художнього увиразнення в тексті; висловлює власну позицію щодо ролі провідника нації в долі народу та міркує про майбутнє.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>висловлює судження про те, як виховувати в собі риси відповідальності, мужності; як спрогнозувати можливі наслідки діяльності; зіставляє специфіку розкриття мотиву шукань землі обітваної в Біблії та художній літературі; шукає інформацію про українських письменників, які переосмислювали образ Мойсея; бере участь у дискусії щодо проблеми безвідповідальності в житті людини; зіставляє специфіку розкриття теми в літературі й музиці.</p> <p>НЛ-1, 2</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Усвідомлення ролі кожного в історичному процесі, здатності брати на себе відповідальність за Батьківщину в її складні періоди.</i></p>	<p>пробудження національної свідомості, історичної пам'яті. Пролог до поеми — заповіт українському народові.</p> <p>ТЛ: філософська поезія, терцини, гімн, сонет.</p> <p>МК: скульптура «Мойсей» Мікеланджело як поштовх до написання поеми. Опери «Мойсей» та «Назон» А. Тенберга, «Мойсей» (за І. Франком) М. Скорика. Повість «Авірон» Г. Хоткевича.</p>
	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає про І. Франка як прозаїка; пояснює композицію та сюжет новели «Сойчине</p>	<p>Проза І. Франка (ідеї, проблеми). Художні шукання прозаїка. Франко й український модернізм. Новела «Сойчине крило» — жіноча доля в</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>крило»; розуміє морально-етичні проблеми, порушені у творі; характеризує його модерністську специфіку; аналізує засоби художнього вираження; висловлює власну думку про актуальність творчості І. Франка для ХХІ ст.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця: пояснює</i> важливий моральний урок, який продемонстрували герої власним учинком; висловлює судження про кохання, яке долає час, про вірність, справедливість; свідко й ефективно шукає інформацію, використовуючи різні джерела.</p> <p>НЛ-1, 2</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення неминучості перемоги добра над злом. Шанобливе ставлення до творчості І. Франка. Усвідомлення його внеску у світову культуру.</i></p>	<p>новітній інтерпретації. Образ героя-адресата — уособлення боротьби між «естетикою» і «живим чоловіком». Гуманізм новели.</p> <p>Роль І. Франка в розвитку драматургії й театру («Украдене щастя»). Значення творчості І. Франка, її актуальність.</p> <p>ТЛ: поняття про модернізм.</p> <p>МЗ: навички IT (інформатика); мовні особливості творів (українська мова).</p> <p>МК: фільм «Великі українці. Іван Франко» (2008; реж. Софія Чемерис; ведучий С. Вакарчук).</p>
	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця: має</i> загальне уявлення про модерністські тенденції в українській літературі 1910-х років; про імпресіонізм у літературі та образотворчому мистецтві; знає основні події життєвого і творчого шляху письменника; уміє розпізнавати й аналізувати новелістичний твір; «Нова школа» у прозі.</p>	<p>Модерна українська проза</p> <p>Михайло Коцюбинський «Intermezzo», «Тіні забутих предків»</p> <p>Модерна українська проза</p> <p>Особистісні чинники у світогляді людини на рубежі віків. Посилення зв'язку з культурою Європи, активні національні процеси. Основні риси українського прозового модернізму (О. Кобилянська, М. Коцюбинський, В. Стефаник, В. Винниченко). «Нова школа» у прозі.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>визначає проблематику «Intergrezzo»; пояснює глибокий психологізм новели, особливості її композиції; аналізує імпресіоністичну поетику (роль пейзажу, звукових образів, світлотіні); пояснює символічні образи, ускладнені метафори; розкриває образотворчі засоби (внутрішній монолог, прийом контрасту);</p> <p>знає зміст повісті «Тіні забутих предків»; уміє пояснювати образи й символи твору; аналізує образи Марічки та Івана, розкриває пантеїзм світобачення героїв, виражений через побут, звичаї, обряди, почуття, мораль; уміє показати протиставлення реалій життя внутрішньому світові душевно багатих натур; пояснює роль образу природи у творі; характеризує мовний колорит повісті.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Учень/учениця: уміє знаходити й систематизувати інформацію з різних джерел для виконання навчальних завдань; ставиться толерантно до інших культур; береже природу й шанує людей, відчуває відповідальність за майбутнє свого народу; уміє пов'язувати події художнього твору з реальним життям і робити висновки; аналізує культуру рідного краю в контексті культурних</p>	<p>Михайло Коцюбинський «Intergrezzo», «Тіні забутих предків»</p> <p>Життя і творчість, гуманізм світогляду. Жанр новели у творчості М. Коцюбинського. Еволюція художньої свідомості: від просвітницьких орієнтацій і реалізму до модернізму. Значення стилювого новаторства М. Коцюбинського для української літератури.</p> <p>Психологічна новела «Intergrezzo» з жанровими ознаками «поезії у прозі». Автобіографічна основа. Проблеми душевної рівноваги, повноцінного життя, специфіки творчого процесу. Психологічно переконливе розкриття внутрішнього стану людини. Символічні образи, ускладнена метафора. Поетика імпресіонізму.</p> <p>МК: «Intergrezzo» М. Скорика. Малярство художників-імпресіоністів П. Сезанна, К. Моне, К. Піссаро, О. Ренуара, М. Бурачека («Овини»). «Портрет Михайла Коцюбинського» М. Жука.</p> <p>Повість «Тіні забутих предків»</p> <p>Трагічна доля Івана й Марічки як наслідок суперечності між мрією та дійсністю. Світ людини у зв'язку зі світом природи. Фольклорне тло твору. Образи й символи повісті. Образи Івана та Марічки як втілення романтичної ідеї незнищенності кохання.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>особливостей різних регіонів України; порівнює особливості імпресіонізму в художній літературі та образотворчому мистецтві.</p> <p>НЛ-1, 2, 3</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p>Усвідомлення гуманізму як основи світоглядних переконань розвиненої особистості, оптимізму й життєствердження як важливих духовних цінностей буття. Усвідомлення краси природи, її благо-творного впливу на людину.</p>	<p>ТЛ: психологічна новела, «поезія в прозі», імпресіонізм.</p> <p>МЗ: особливості мови персонажів (українська мова); навички ІТ (інформатика); Дж. Джойс і література «потоку свідомості» (зарубіжна література).</p> <p>МК: фільм «Тіні забутих предків» (1964р.; реж. С. Параджанов). «Трембітарі» І. Труша. Люстрації Г. Якутовича до твору. «Ромео і Джульєтта» В. Шекспіра.</p>
4	<p>Ольга Кобилянська «Impromptu phantasie», «Valse melancolique»</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>знає основні віхи життєвого і творчого шляху О. Кобилянської; дає загальну характеристику творчості письменниці; аналізує новели, зосереджуючи увагу на створенні образів нових жінок-інтелектуалок; характеризує образи в їхньому порівнянні.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>логічно висловлює власні думки, дає оцінку героям, використовуючи навички критичного мислення; виявляє лідерські якості за аналогією</p>	<p>Ольга Кобилянська</p> <p>«Impromptu phantasie», «Valse melancolique»</p> <p>Життя і творчість. Формування світогляду письменниці (вплив європейської культури, українського феміністичного руху). Її проза — зразок раннього українського модернізму. Жанрові особливості, провідні теми та ідеї. Краса вільної душі, аристократизм духу як провідні мотиви новел «Impromptu phantasie», «Valse melancolique».</p> <p>Автобіографізм «Impromptu phantasie» («Фантазія-експромт»). Становлення особистості, цілеспрямованої й цілісної натури. Образ ліричної героїні новели-роздуму.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>до героїнь художніх творів, бере на себе відповідальність за прийняття рішення; уміє визначати ситуації, у яких людина потребує підтримки, вольоді засобами їх надання; на прикладі головних героїв твору шукає оптимальні шляхи вирішення життєвих проблем; висловлює власні судження про творчість Ф. Шопена; порівнює власні враження із впливом його музики на героїв.</p> <p>НЛ-2, 3, 4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення рівності жінок і чоловіків у всіх сферах суспільного життя як необхідна умова розв'язання актуальних політичних, соціально-культурних та психологічних проблем.</i></p>	<p>Образи нових жінок-інтелектуалок: талановитої планістки Софії, аристократичної Марти, пристрасної і вольової художниці Ганнусі у «Valse melancolique» («Меланхолійний вальс»). Роль образу мелодії вальсу у відтворенні внутрішнього світу героїнь. Глибокий психологізм твору як новаторство О. Кобилянської.</p> <p>МЗ: феміністичний рух наприкінці XIX ст. (<i>історія</i>), особливості мовлення персонажів (<i>українська мова</i>).</p> <p>МК: «Музика» О. Новаківського; фортепіанні твори Ф. Шопена.</p>
3	<p>Ольга Кобилянська «Impromtu phantasie»</p> <p>Предметні компетентності <i>Учень/учениця:</i> знає основні віхи життєвого і творчого шляху письменника; коментує зміст новели «Камінний хрест» як модерністського твору; пояснює сюжетно-композиційні особливості, емоційно напружений драматизм ситуації; характеризує образ головного героя Івана Дідуха; розкриває історичну основу новели; пояснює багатозначність символіки камінного хреста, горба, прізвища головного героя.</p>	<p>Василь Стефаник «Камінний хрест» Життя і творчість. Новаторство письменника. «Камінний хрест» — психологічне розкриття теми еміграції. Історична основа твору. Сюжетно-композиційні особливості. Трагічна подія — композиційний центр новел Стефаника. Драматизм конфлікту, емоційна загостреність зображуваного. Багатозначність символічних образів. Камінний хрест — уособлення долі людини. Ідея нерозривної єдності Івана Дідуха з рідною землею.</p>

<p>К-сть год (орієнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
	<p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> установлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями в житті героїв твору; аналізує життєву ситуацію з певної позиції. НЛ-2, 3, 4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення нерозривної єдності людини з рідною землею.</i></p>	<p>Останній танець Івана Дідуха перед від'їздом із села як символ трагізму прощання з рідним краєм. ТЛ: експресіонізм. МЗ: еміграція українців за кордон наприкінці XIX — на початку XX ст. (історія); особливості по-кутського діалекту (українська мова). МК: віршовий цикл «До Бразилії» І. Франка. «Крик» Е. Мунка. «Портрет Василя Стефаника» М. Жука. «Несіння хреста» В. Кравцевича. Сонати, симфонії Л. ван Бетховена, які любив В. Стефанчик. Екранізація твору (реж. Л. Осика).</p>
	<p>Володимир Винниченко</p>	
<p>3</p>	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає основні події життєвого і творчого шляху письменника, про його громадську та політичну діяльність; знає зміст, тематику й проблематику новели «Момент»; розкриває філософський підтекст твору; характеризує образ панни, роль героя-оповідача; аргументовано передає власні роздуми про миттєве й вічне, сенс життя, щастя людини; розкриває імпресіоністичну поетику твору; висловлює свої судження про актуальність для нашого часу порушених письменником проблем, аргументує їх прикладами з тексту;</p>	<p>Володимир Винниченко «Момент» Життя і творчість, громадська і політична діяльність. Винниченко-художник. Прозовий драматичний твір. Перший український науково-фантастичний роман «Сонячна машина», його популярність у 1920-ті роки. Успіх п'єси В. Винниченка на світовій сцені. Поєднання в новелі «Момент» реалістичного змальовання дійсності та філософського підтексту (плинність життя, щастя людини, мить — частина ка вічності тощо). Образ панни (Мусі) — утілення ідеї вічної жіночності, краси. Імпресіонізм новели.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>уміє означити місце В. Винниченка в українській літературі.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>проявляє активність, ініціативність в особистому чи/та суспільному житті; прагне бути рішучим/рішучою в реалізації особистісних і суспільних цілей; здатний/здатна виявляти свої почуття, керувати ними; розуміє почуття інших людей; уміє пов'язувати події художнього твору з реальним життям і робити висновки; логічно висловлює власні думки; дає оцінку героям, використовуючи навички критичного мислення.</p> <p>НЛ-2, 3, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Усвідомлення художнього слова як увічненого для покоління досвіду життя людини, її думок, переживань.</i></p>	<p>Значення літературно-художньої спадщини В. Винниченка.</p> <p>МЗ: національно-визвольні змагання початку 1920-х років (історія).</p> <p>МК: західноєвропейський модернізм. Малярські роботи В. Винниченка, К. Моне, О. Мурашка, М. Глущенка. Екранізація творів В. Винниченка.</p>
8	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає основне з життя і творчості письменниці; розкриває мотиви віршів;</p>	<p>Образне слово поетичного модернізму</p> <p>Лєся Українка (Лариса Косач) «<i>Contra spem spero!</i>», «Слово, чому ти не твердая криця...», «Мріє, не зрадь», «Стояла я і слухала весну...», «Лісова пісня»</p> <p>Образне слово поетичного модернізму</p> <p>Альманах «3-над хмар і з долин», угруповання «Молода муза» — зв'язок із зарубіжною літературою, «нова» драма на межі століть.</p>

<p>К-сть год (орієнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
	<p>характеризує композиційні й ритмомелодичні особливості, образи-символи, алегоричні образи; визначає основні проблеми, порушені в «Лісовій пісні»; розкриває фольклорну основу; характеризує образи; порівнює образи Мавки й Килини; уміє показати на прикладах з тексту духовну бідність Килини й матері Лукаша, їхню меркантильність, байдужість до краси, природи, мистецтва; розкриває красу глибокого почуття, антигуманність меркантильності та користолобства; висловлює власні судження про життя і творчість Лесі Українки.</p> <p>Вивчає напам'ять: «Contra spem spero!».</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>уміє знаходити та систематизувати інформацію з різних джерел для виконання навчальних завдань; усвідомлює значення етичних норм в особистому та суспільному житті, прагне їх дотримуватися; уміє пов'язувати події художнього твору з реальним життям і робити висновки; логічно висловлює власні думки; дає оцінку героям, використовуючи навички критичного мислення; критично оцінює результати людської діяльності в природному середовищі.</p>	<p>Загальнолюдське, національне, особисте Леся Українка (Лариса Косач) «Contra spem spero!», «Слово, чому ти не твердая криця...», «Мріє, не зрадь», «Стояла я і слухала весну...», «Лісова пісня»</p> <p>Життєвий і творчий шлях. Драматична спадщина. Роль родини, культурного оточення й самоосвіти у формуванні світобачення письменниці. Збірка поезій «На крилах пісень», її висока оцінка І. Франком. Основні цикли поезій. Неоромантизм як основа естетичної позиції Лесі Українки. «Contra spem spero!» як світоглядна декларація сильної, вольової особистості. Символічність, романтичні образи, обра-зотворчий прийом контрасту. Призначення поета й поезії, мужність ліричної героїні, автобіографічні мотиви («Слово, чому ти не твердая криця...»). Відданість своїм мріям, наполегливе прагнення до мети («Мріє, не зрадь»). Зображення повені людських почуттів у вірші «Стояла я і слухала весну...».</p> <p>Драма-феєрія «Лісова пісня». Фольклорно-міфологічна основа. Символічність образів Мавки й дядька Лева — уособлення духовності й краси. Мати Лукаша й Килина — антиподи головної героїні Мавки. Симбіоз високої духовності й буденного прагматизму в образі Лукаша.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>НЛ-1, 2, 3, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p>Виховання поваги до життя-подвигу славетної українки. Переконавання, що за будь-яких обставин потрібно зберігати стоїцизм духу. Усвідомлення духовної цінності неоромантичного світогляду. Розуміння того, що любити «слово у вірші» — могутній засіб впливу на духовність, інтелект людини. Розвиток естетичного смаку. Усвідомлення кохання як життєствердного почуття, творчої сили, що стимулює духовне піднесення, збагачення, розквіт людини. Уміння бачити переваги високої духовності над буденністю.</p>	<p>Природа і людина у творі. Неоромантичне ствердження духовної сутності людини, її творчих можливостей. Конфлікт між буденним життям і високими пориваннями особистості, дійсністю і мрією. Почуття кохання Мавки й Лукаша як розквіт творчих сил людини. Художні особливості драми-феєрії.</p> <p>ТЛ: неоромантизм, драма-феєрія.</p> <p>МЗ: навички П (інформатика); особливості мовлення персонажів (українська мова).</p> <p>МК: «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського. Музика П. Чайковського, Ф. Шопена, Т. Шумана, Л. Бетховена — улюблених композиторів Лесі Українки. Живопис І. Айвазовського, О. Мурашка, який любила Лєся Українка. Ілюстрації до «Лісової пісні» С. Караффи-Корбут. Фільми «Лісова пісня. Мавка» (1981; реж. Ю. Ілленко), «Іду до тебе» (1971; реж. М. Машченко).</p>
2	<p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>знає основне про творчу біографію М. Вороного, маніфест символістів; розуміє природу символу в поезіях; характеризує специфіку символістської дійсності;</p>	<p>Микола Вороной «Блакитна Панна», «Інфанта»</p> <p>Микола Вороной «Блакитна Панна», «Інфанта»</p> <p>Коротко про життя і творчість, багатогранну діяльність митця. М. Вороной — ідеолог модернізації української літератури. Естетична програма митця, націленість на модерністські течії в новій літературі.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>аналізує основні мотиви у віршах М. Вороного; ви-словлює власну думку про природу й мистецтво; визначає жанр твору, ключові риси символістської поезики; пояснює смислову й настроєву значущість зорових, кольорових, тактильних образів.</p> <p>Ключові компетентності Учень/учениця:</p> <p>знаходить потрібну інформацію; творчо використовує довідкові матеріали, словники для поглиблення знань про символізм у літературі й мистецтві; сприймає і розуміє естетику образного слова, його значення для розвитку естетичного смаку, естетичної розвиненості людини.</p> <p>Вивчає напам'ять: «Блакитна Панна». НЛ-1, 2</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Полінування краси поетичного слова, його здатності об'єднувати людей роздумами над вічними проблемами життя.</p>	<p>Його творчість — перша декларація ідей і форм символізму.</p> <p>Єдність краси природи і мистецтва, образотворчі засоби в поезії («Блакитна Панна»). Узагальнено-ідеалізований жіночий образ як сюжетний центр символістського твору. Мотив самотності людини. Згадка про революцію як данина естетиці доби соціальних перетворень («Інфанта»).</p> <p>ТЛ: символізм.</p> <p>МЗ: розвиток культури, мистецтва наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. (<i>історія</i>); навички ІТ (<i>інформатика</i>).</p> <p>МК: вплив французького й російського символізмів на творчість М. Вороного. «Портрет Миколи Вороного» М. Жука. «Рай», «Соната» М. Чюрльоніса.</p>
3	<p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>знає основне із творчої біографії О. Олеся; розуміє природу символів у його творчості, важливість мови для формування власної ідентичності;</p>	<p>Олександр Олесь «З журбою радість обнялась...», «Чари ночі», «О слово рідне! Орле skutий!..», «По дорозі в казку»</p> <p>Олександр Олесь (О. Кандиба) «З журбою радість обнялась...», «Чари ночі», «О слово рідне! Орле skutий!..», *«По дорозі в казку» Коротко про життя і творчість, світоглядні</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>аналізує основні мотиви у творчості; розмірковує, чому герої не здатні дійти до омріяного, що заважає подолати земні перешкоди на шляху до щастя; висловлює власну думку про природу людини, її внутрішні боріння й роздвоєність; визначає жанр твору, ключові ознаки символістської поезії.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>усвідомлює важливість гармонійного розвитку особистості для самореалізації; дискутує з проблемами збереження мови; презентує власні ідеї щодо розв'язання питань, порушених у творах; порівнює особливості розкриття мотивів творів О. Олеся в літературі, музиці, образотворчому мистецтві.</p> <p>Вивчає напам'ять: «Чари ночі».</p> <p>НЛ-1, 2, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Розуміння, що свобода й незалежність особистості є обов'язковою умовою творчості митця. Усвідомлення того, що любов до рідного краю — джерело творчої наснаги. Усвідомлення мрії як прагнення людини жити краще, спонуки до активної діяльності. Осмислення благодарствва вчинків, які здійснюються заради щастя людей.</i></p>	<p>переконання митця. Неоромантичні, символістські тенденції у творчості («З журбою радість обнялась...»). «Чари ночі» — перлина інтимної лірики української поезії. Мотив краси кохання й молодості, філософські роздуми про гармонію людини і природи. Музичність, звукова виразність поезій. Майстерність у відтворенні настрою, емоцій. Експресивне висловлювання патріотичних почуттів («О слово рідне! Орле скутий!...»).</p> <p>Драматичний етюд * «По дорозі в казку». Дорога в казку — символ духовних поривань до кращого життя. Маса, гурт людей і їх провідник. Літер — сильна особистість. Трагічна суперечність між мрією, духовністю й жорстокістю.</p> <p>ТЛ: * драматичний етюд. МЗ: символізм у зарубіжній літературі (зарубіжна література).</p> <p>МК: Шевченківські мотиви в поезії О. Олеся, перегуки з творчістю І. Франка. Пісні на слова О. Олеся в сучасному виконанні (М. Бурлаки, О. Короля, гурту «Комувніз»). Ілюстрації В. Чебанька до збірки «Чари ночі».</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
Література рідного краю		
2	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає про письменників-земляків, їхні твори; розуміє їхній зміст, самостійно характеризує їх; дає оцінку; висловлює власні судження.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> усвідомлює роль читання для власного зростання впродовж життя; застосовує цифрові технології для пошуку необхідної інформації; знає електронні сайти українських бібліотек, використовує їх у процесі навчання й читання художньої літератури; створює електронну продукцію (презентації, буктрейлери тощо) для популяризації улюблених книжок.</p> <p>НЛ-2</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Виховання шанобливого ставлення до митців свого краю як до особливо обдарованих людей, співців рідної землі.</i></p>	<p>Література рідного краю</p> <p>Ознайомлення з художніми творами митців рідного краю (відповідно до вікових зацікавлень десятикласників).</p> <p>МЗ: навички ІТ (<i>інформатика</i>).</p>
Узагальнення та систематизація вивченого		
2	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> характеризує вивчений період української літератури, враховуючи ідейно-художні особливості найпоказовіших творів; висловлює власні судження про них; пояснює їхню актуальність.</p>	<p>Узагальнення та систематизація вивченого</p> <p>Узагальнення та систематизація вивченого</p> <p>Бесіда про вивчені твори української літератури. Обмін думками про знакові для свого часу твори, актуальних нині.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> аналізує життєві ситуації, людські вчинки на матеріалі вивчених творів; бере участь у дискусії довкола питань розвитку української літератури XIX ст.; узагальнює отриману інформацію.</p> <p>НЛ-1, 2, 3, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Усвідомлення того, що власна думка і власна позиція важливі для життя людини, її успішної реалізації.</i></p>	

Для додаткового (самостійного) читання

- І. Нечуй-Левицький. «Дві московки», «Микола Джеря», «Хмари», «Над Чорним морем».
- Панас Мирний. «Лихі люди», «Повія».
- І. Карпенко-Карий. «Хазяїн», «Сава Чалий», «Наймичка».
- С. Тобілевич. «Мої стежки і зустрічі».
- Б. Грінченко. «Каторжна».
- М. Старицький. Поезії, «Молодість Мазепи», «Кармелюк», «Богдан Хмельницький», «Талан», «Облога Буші».
- І. Франко. «Перехресні стежки», «Для домашнього вогнища», «Терен у нозі», «Украдене щастя».
- Р. Горак. «Тричі мені являлася любов» (І. Франко).
- М. Коцюбинський. «Сміх», «Сон», «Дебют», «Хвала життю», «На острові», «Під мінаретами».
- «Михайло Коцюбинський. Листи до Олександри Аплаксіної».
- Барбара Редінг. «Безумці. 3 історії кохання Михайла Коцюбинського та Олександри Аплаксіної».
- О. Кобилянська. «Людина», «Царівна», «Некультурна», «Битва», «У неділю рано зілля копала», «Земля», зб. «Огривай, сонце...». Щоденники, листи; спогади про письменницю.
- В. Врублевська. «Шарітка з Рунгу. Біографічний роман про Ольгу Кобилянську», «Соломія Крушельницька».

- В. Стефаник. «Новина», «Марія», «Катруся», «Катруся», «Святий вечір».
- Р. Горак. «Кров на чорній ріллі» (В. Стефаник).
- С. Процюк. «Троянда ритуального болю. Роман про Василя Стефаника». Леся Українка. Поезії, «Кассандра», «Одержима», «Боярня», М. Вороний. Поезії.
- Олександр Олесь. Поезії.
- В. Винниченко. «Раб краси», «Чорна Пантера і Білий Ведмідь», «Сонячна машина», «Записки кирлатого Мефістофеля», «Володимир Винниченко — Розалія Ліфшиць: епістолярний діалог (1911–1918 роки)».
- С. Процюк. «Маски опадуть повільно. Роман про Володимира Винниченка». Я. Щоголев. Поезії.
- В. Самійленко. Поезії.
- П. Карманський. Поезії.
- В. Пачовський. Поезії.
- С. Васильченко. Зб. «Мужицький ангел».
- С. Черкасенко. «Казка старого млина».
- Г. Хоткевич. «Авірон», «Камінна душа».
- С. Процюк. «Чорне яблуко» (А. Тесленко).
- Р. Іваничук. «Шрами на скалі».
- Н. Бічуя. «Біла вілла».
- Ці твори сучасної л-ри для 10–11 класів
- О. Бердник «Зоряний Корсар», «Чаша Амріті».
- Н. Дев'ято «Злато Сонця, синь Води».
- В. Бердт «Мій друг Юрко Циркуль та інші».
- С. Вдовенко «Сни червоної гори».
- С. Гридин «Не такий».
- О. Зубченко «Перемагаючи долю».
- Матіяш Дзвінка «День Сніговика».
- В. Савченко «Монолог над безоднею», «Під знаком цвіркуна».
- О. Сайко «Кав'ярня на розі».
- Т. Шило «Літак в небі».

11 клас

Усього — 70 год. На тиждень — 2 год.

Текстуальне вивчення — 57 год. Розвиток мовлення — 4 год.

Позакласне читання — 2 год. Резервний час — 6 год.

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
2	<p>Вступ. «Розстріляне відродження».</p> <p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає про історичні та суспільні умови розвитку літератури у ХХ ст., основні напрями, стилісьове розмаїття мистецтва 1920-х років; пригадує імена і твори письменників ХХ ст., що вивчалися раніше; називає основні літературні організації, угруповання 1920-х років; знає і розповідає про масові репресії письменників у 1930-ті роки, втручання влади в мистецький процес; пояснює поняття «розстріляного відродження».</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>аргументовано й грамотно висловлює власну думку щодо суспільно-історичних умов розвитку української літератури ХХ ст.; визначає роль і місце української культури у світовому контексті.</p> <p>НЛ-2</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Розвиток допитливості, уміння шукати необхідну інформацію.</i></p>	<p>Вступ. «Розстріляне відродження»</p> <p>Українська література ХХ ст. як новий етап в історії національної культури. Суспільно-історичні умови розвитку, основні стилісові напрями (модернізм, соцреалізм, постмодернізм). Митець і влада, свобода творчості. Стильове розмаїття мистецтва 1920-х років. Поняття «розстріляне відродження», домінування соцреалістичної естетики в 1930-ті роки.</p> <p>ТЛ: «розстріляне відродження».</p> <p>МЗ: Україна пореволюційна, складне економічне становище, розвиток культури, мистецтва (історія).</p> <p>МК: український живопис, зарубіжна література 1910–1930 рр.; документальний фільм «Червоний ренесанс» (2005; реж. В. Шкурін, О. Фролов).</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розуміє новаторський, пошуковий характер авангардних експериментів поезії 1920-х років; розповідає про них; уміє виокремлювати основні мотиви, головну думку, характеризувати настрій, ритм поезій; пояснює терміни «авангард», «футуризм», «урбанізм», значення творчості М. Семенка для розвитку української поезії.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>зіставляє специфіку авангардних тенденцій у літературі, музиці, образотворчому мистецтві, скульптурі; розвиває креативне мислення.</p> <p>НЛ-2</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Усвідомлення різноманітності й багатоплановості самовираження власного «Я».</i></p>	<p>Літературний авангард (оглядово)</p> <p>Авангардні тенденції в українській літературі 1920-х років.</p> <p>Поет-футурист М. Семенко — сміливий експериментатор. Урбаністичні мотиви його лірики, їхня змістова новизна, ламання класичної форми («Бажання», «Місто», «Запрошення»).</p> <p>ТЛ: авангард, футуризм, урбанізм.</p> <p>МЗ: розвиток українських мист у 1910-х роках (історія).</p> <p>МК: український малярський авангард, футуризм; авангардна українська музика (Б. Лятошинський, С. Туркевич-Лукіянович, К. Шипович та ін.); «Карусель П'єро» О. Архипенка (скульптура). Італійський і російський поетичні футуризми. М. Семенко—скрипаль.</p>
4	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розуміє й пояснює основні тенденції української поезії 1920-х років, її «вітаїстичність»;</p>	<p>Поетичне самовираження</p> <p>Павло Тичина «Арфами, арфами...», «О панно Інно...», «Ви знаєте, як липа шелестить...», «Одчиняйте двері...», «Пам'яті тридцяти»</p> <p>Євген Плужник «Вчись у природи творчого спокою...», «Ніч... а човен — як срібний птах!...»</p> <p>Поетичне самовираження</p> <p>Провідна роль поезії в 1920-ті роки. Потужне ліричне самовираження, емоційне переживання пореволюційної епохи, її духовних катаклізмів.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>називає провідних поетів 1920-х років; аналізує поезію; знає і розповідає про трагізм творчої долі П. Тичини; називає його ранні збірки; характеризує основні мотиви й стилізові тенденції ранньої творчості; аналізує поезії, виокремлює ознаки індивідуального стилю.</p> <p>Ключові компетентності Учень/учениця:</p> <p>дає власну оцінку творчості П. Тичини; зіставляє специфіку розкриття творчості митця в різних видах мистецтва; шукає інформацію, використовуючи різні джерела.</p> <p>Вивчає напам'ять: одну поезію (на вибір). НЛ-2, 3</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Розвиток естетичного смаку, культури образного бачення.</p> <p>Осмислення зв'язку внутрішньої свободи митця з його творчістю.</p>	<p>Павло Тичина «Арфами, арфами...», «О панно Інно...», «Ви знаєте, як липа шелестить...», «Одчиняйте двері...», «Пам'яті тридцяти»</p> <p>Основне з життя і творчості поета. Трагізм його творчої долі. Найбільший модерніст 1920-х років. Звернення до «вічних» тем, мотивів, особливості віршування; потужне ліричне «Я» як символ нової людини; поєднання тенденцій символізму, неоромантизму, експресіонізму, імпресіонізму. Феномен «кларнетизму». Вітаїстичність як наскрізна оптимістична тональність, життєствердна настроєвість (зб. «Соняшні кларнети»). Художнє відтворення національно-визвольного пробудження народу, уславлення борців за вільну Україну («Пам'яті тридцяти», «Одчиняйте двері...»).</p> <p>ТЛ: вітаїстичність, експресіонізм (повторення), кларнетизм. МЗ: експресіоністські твори в зарубіжній літературі (зарубіжна література). МК: творчість художників М. Жука, А. Петрицького, В. і Ф. Кричевських. «Біле і чорне» М. Жука. Музика Б. Фільда, М. Вериківського, П. Синиці; Г. Ляшенка та ін. на слова П. Тичини. Малярські роботи П. Тичини, музика в його житті. Фільми «Кларнети ніжності», «Духовні співи Павла Тичини», «Павло Тичина. Я кличу тебе» (із циклу документальних фільмів «Гра долі») (2006; реж. Василь Вітер).</p>

<p>К-сть год (орієнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає творчу біографію, основні твори Є. Плужника; розповідає про поета, його трагічну долю; аналізує вірші; визначає спільне та відмінне в поезіях Є. Плужника і П. Тичини.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> уміє сприймати явища, події в зіставленні, порівнює їх; аналізує життєву ситуацію з позиції сучасника; аргументовано висловлює власну думку щодо цінності життя.</p> <p>Вивчає напам'ять: одну поезію (на вибір).</p> <p>НЛ-1, 2</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Усвідомлення зовнішнього спокою, урівноваженості як ознак душевного стоїцизму, опірності неприйнятним життєвим обставинам.</i></p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Євген Плужник «Вчись у природи творчого спокою...», «Ніч... а човен — як срібний птах!..»</p> <p>Один із провідних поетів «розстріляного відродження». Його творча біографія, трагічна доля. Сповідальність, ліричність, філософічність лірики. Урівноваженість душевного стану ліричного героя, мотив туги за минулістю краси, гармонією світу і людини, мить і вічність у чуттєвому вираженні.</p> <p>ТЛ: поглиблення поняття про ліричного героя.</p> <p>МЗ: Соловки — місце ув'язнення українських письменників (<i>історія</i>).</p> <p>МК: герметична поезія В. Свідзінського. Імпресіонізм в українському живописі 1920-х років (П. Нілус, Д. Бурлюк, М. Бурачек, О. Мурашкота і н.).</p>
<p>2</p>	<p>«Кіівські неокласики»</p> <p>Максим Рильський * «Солодкий світ!..», «У теплі дні збирання винограду»</p> <p>«Кіівські неокласики»</p> <p>Максим Рильський * «Солодкий світ!..», «У теплі дні збирання винограду»</p> <p>Група «кіївських неокласиків». Їхнє творче кредо, орієнтація на традицію, класичну форму вірша. Різноманітний творчий шлях М. Рильського, рання творчість. Філософічність, афористичність його лірики. Мотиви пошуків душевної</p>	

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> висловлює власні думки з приводу поетичної майстерності, філософичності й поетичного самовираження представників «п'ятирного грона неокласиків», зокрема М. Рильського; знаходить у творі образи й символи, пов'язані зі світом природи та людської діяльності, розкриває їхній зміст і роль у тексті; розуміє значення читання художньої літератури для духовного здоров'я людини.</p> <p>Вивчає напам'ять: одну поезію (на вибір). НЛ-1, 2</p> <p><i>Розвиток відчуття естетики поетичного образу, урівноваженості й філософської самозаглибленості під час зіп'янення з життєвими проблемами.</i></p>	<p>рівноваги, краси в житті та в душі, вітаїзм, сповідальність, життєлюбство. Захоплення красою й величчю світу (*«Солодкий світ!..»). Сонет «Утеплі дні збирання винограду» — вишуканий зразок неокласичної інтимної лірики. Краса природи, краса людини та її почуттів. Звернення до античних образів.</p> <p>ТЛ: філософичність, сонет. МЗ: французька поезія і творчість «київських неокласиків» (<i>зарубіжна література</i>). МК: документальний фільм «Як на духу. Невідомий Максим Рильський» (2008р.; реж. Л. Харшан); «Poeta maximus» (із циклу фільмів «Гра долі») (2008р.; реж. Василь Образ); музичні твори Л. Ревуцького, В. Берковського, О. Білаша.</p>
2	<p>Прозове розмаїття</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає про розвиток української прози 1920-х років, називає її представників; знає творчу біографію письменника, розуміє ідеологічні чинники, які вплинули на головного героя новели й призвели до трагічного роздвоєння «Я»;</p>	<p>Прозове розмаїття</p> <p>Жанрово-стильове розмаїття. Нові теми, проблеми. Часткова ідеологічна заангажованість, експериментаторські модерністські пошуки, опертя на національну і європейську традиції. Зв'язок із поезією.</p>

<p>К-сть год (орієнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
	<p>характеризує ідеологічну заангажованість, світоглядні й психологічні особливості персонажів; ви-словлює власну думку про неприпустимість пере-моти зла в людині; визначає жанр твору, основні риси індивідуального стилю; пояснює смислову й настроєву значущість образів у новелі.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розуміє специфіку жанрової форми твору; уміє знаходити необхідну інформацію; творчо вико-ристовує довідкові матеріали, словники для по-глиблення знань із певної теми; сприймає і ро-зуміє естетику образного слова, його значення для розвитку естетичного смаку.</p> <p>НЛ-2, 3</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Відстоювання гуманістичних цінностей, критичне мислення, усвідомлення переваг гуманізму над ідеологіями, уміння передбачати наслідки влас-них помилок і виправляти їх.</i></p>	<p>Микола Хвильовий (М. Фітільов) «Я (Роман-тика)»</p> <p>Життєвий і творчий шлях. Провідна роль у літе-ратурно-мистецькому житті 1920-х років. Роман-тичність світобачення. Участь у ВАПЛІТЕ, у дис-кусії 1925–1928 рр. «Я (Романтика)» — новела про добро і зло в житті та в душі. Проблема вну-трішнього роздвоєння людини між гуманізмом і фанатичною відданістю революції, між загаль-нолюдськими, вічними цінностями й політичною кон'юктурою. Реальне та уявне у творі. Образ ліричного «Я». Роль присвяти. Образ матері, його символічність.</p> <p>МЗ: більшовизм в Україні революційній та поре-волюційній (історія).</p> <p>МК: документальні фільми: «Цар і раб хитро-щів», «Червоний ренесанс»; художні фільми: «Вальдшнепи», «Пудель», «Я той, хто є», «Портрет М. Хвильового» А. Петрицького.</p>
<p>3</p>	<p>Юрій Яновський «Майстер корабля»</p> <p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень / учениця:</i></p> <p>називає факти життєвої і творчої біографії письменника, два—три його твори;</p>	<p>Юрій Яновський «Майстер корабля»</p> <p>Творча біографія письменника, загальна характе-ристика творчості. Ю. Яновський і кіно. Романтичність світовідчуття. Романтизована</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>характеризує особливості світовідчуття й світобачення митця та їхній вплив на творчість; розповідає про роботу Ю. Яновського на Одеській кінофабриці; розкриває морально-етичні колізії роману «Майстер корабля»; аналізує художні образи, з'ясовує їх символічність й ознаки неоромантизму; ілюструє, як автор розкриває національне кризь призму загальнолюдського; розкриває зміст понять «умовність зображення», «художній час і простір» та оперує ними під час аналізу художнього твору.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> користується різними джерелами інформації; презентує власні напрацювання; визначає межі власного знання і незнання; аналізує та інтерпретує твір в аспекті національної культури та загальнолюдських цінностей.</p> <p>НЛ—2, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Усвідомлення зв'язку внутрішньої свободи митця з його творчістю; самостійність мислення, уміння аргументовано доводити власні судження.</i></p>	<p>стихія національно-визвольного руху (роман «Чотири шаблі»). Роман у новелах «Вершники» — зразок соцреалізму. Новавторство художньої форми («Майстер корабля»): модерний сюжет, що інтригує, умовність фабули, зміщення часо-простору. Проблеми творення нової української культури, духовності української людини, її самоусвідомлення в новій дійсності, символічність образів. Неоромантичні герої То-Ма-Ки, Режисер, Сев, Тайях та їх прототиби, модерністські образи Міста, Моря. Морально-етичні колізії твору. Національне кризь призму загальнолюдського.</p> <p>ТЛ: художній час і простір, умовність зображення.</p> <p>МЗ: українське кіномистецтво 1920-х років, «культурна революція» (історія).</p> <p>МК: Ю. Яновський і М. Хвильовий, Ю. Яновський і О. Довженко. «Портрет Ю. Яновського» А. Петрицького.</p>
3	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає творчу біографію письменника;</p>	<p>Валер'ян Підмогильний «Місто»</p> <p>Валер'ян Підмогильний «Місто» Життєвий шлях, трагічна загибель. Автор інтелектуально-психологічної прози, перекладач.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>розуміє вплив цивілізаційних процесів на людину, психологічну мотивацію вчинків Степана Радченка та інших персонажів, іронічність авторської оповіді; характеризує маргінальний образ українського інтелігента; аналізує світоглядну й психологічну еволюцію його характеру; пояснює роль жіночних образів у романі, значення терміну «урбаністичний роман».</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>висловлює власну думку про способи самоствордження людини; уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями в житті героїв твору; аналізує життєву ситуацію з позицій сьогодення.</p> <p>НЛ-2, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Усвідомлення моральних, психологічних аспектів самоствордження людини.</i></p>	<p>Світові мотиви підкорення людиною міста, її самоствордження в ньому, інтерпретовані на національному матеріалі. Зображення «цілісної» людини: в єдності біологічного, духовного, соціального. Образ українського інтелігента Степана Радченка, вихідця із селян, еволюція його характеру, проблеми ствердження в міському середовищі. Морально-етичні колізії твору. Жіночі образи в ньому.</p> <p>ТЛ: урбаністичний роман.</p> <p>МЗ: розвиток українських міст у 1920-х роках (історія).</p> <p>МК: вплив А. Франса, Г. Флобера, Гі де Мопасана, Оноре де Бальзака, філософії Ф. Ніцше, А. Шопенгауера, З. Фрейда на В. Підмогильного. Роботи українських художників із зображенням Києва 1920-х років.</p>
2	<p>Остап Вишня (Павло Губенко) «Моя автобіографія», *«Письменники», *«Сом»</p> <p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця: знає</i> про гумористичну, сатирично-викривальну традицію української літератури (Фольклор, С. Руданський, Л. Глібов, І. Нечуй-Левицький, І. Карпенко-Карий); аналізує усмішки, пояснює їх жанрові особливості.</p>	<p>Остап Вишня (Павло Губенко)</p> <p>«Моя автобіографія», *«Письменники», *«Сом»</p> <p>Трагічна творча доля українського гумориста, велика популярність і значення його усмішок у 1920-ті роки. Відбиток у них тодішнього суспільства, літературно-мистецького середовища.</p>

<p>К-сть год (орієнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> проводить аналогії між подіями життя письменника та їх зображенням у творах митця у своєрідній стилевій манері («Моя автобіографія», *«Письменники»); оцінює результати людської діяльності в природному середовищі на прикладі художніх творів; усвідомлює важливість бережливого ставлення до природи. НЛ-1, 2, 4 Емоційно-ціннісне ставлення <i>Усвідомлення оптимістичної ролі гумору в житті людини. Розвиток самокритичності, спроможності проводити доречні аналогії.</i></p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Письменник і його час. Оптимізм, любов до природи, людини, м'який гумор як риса індивідуального почерку Остапа Вишні. Пейзаж, портрет, характер людини, авторський голос, народні прикмети, прислів'я та приказки в усмішках. ТЛ: усмішка. МЗ: мистецтво «розстріляного відродження» (історія). МК: документальні фільми «3 життя Остапа Вишні» (у гол. ролі Б. Ступка), «Грікі усмішки Остапа Вишні».</p>
<p>3</p>	<p>Модерна драматургія Микола Куліш «Мина Мазайло»</p> <p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> розуміє особливості розвитку драматургії й театру 1920-х років; розповідає про це; проводить аналогії з іншими явищами культури; знає творчу біографію письменника, його зв'язок із театром Курбаса; розуміє історико-політичні чинники, які вплинули на зіткнення головних дійових осіб у сатиричній комедії; сатиричне спрямування п'єси;</p>	<p>Модерна драматургія</p> <p>Розвиток національного театру («Березіль» Леся Курбаса, Харківський театр ім. І. Франка), драматургії 1920–1930 рр. (від ідеологічних агіток до психологічної драми). П'єси В. Винниченка, М. Куліша, І. Дніпровського, І. Кочерги, Я. Мамонтова на перетині традицій «корифеїв», зарубіжної класики й модерної драматургії.</p>

<p>К-сть год (орієнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
	<p>характеризує образи дійових осіб, світоглядну, громадянську позицію кожного з них; аналізує умовність часопростору, природу конфліктів; висловлює власну думку про типове сприйняття дійсності обивателем; визначає жанр твору, основні проблеми; пояснює роль деталей.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>осмислює роль соціального статусу, моделі його досягнення; формує уявлення про справжні та фальшиві цінності, спираючись на текст; висловлює власні міркування, проводячи аналогію із сучасним життям; усвідомлює роль української мови як ключового чинника творення нації, самоствердження особистості.</p> <p>НЛ-2, 3, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Розвиток критичного мислення, готовність захищати власну мовну ідентичність. Усвідомлення належності до рідного народу.</i></p>	<p>Микола Куліш «Мина Мазайло»</p> <p>Основне про життєвий і творчий шлях митця. Зв'язок із театром Л. Курбаса. Національний матеріал і вселюдські, «вічні» мотиви та проблеми в п'єсах.</p> <p>Сатирична комедія «Мина Мазайло». Проблема готовності українського суспільства бути українським (на прикладі позиції, поведінки дійових осіб). Специфіка комедійного жанру: про серйозне легко, грайливо. Розвінчання національного нігілізму, духовної обмеженості на матеріалі українізації (Мина, Мокій, дядько Тарас, тьотя Мотя). Сатиричне викриття бездуховності обивателів, що зрікаються своєї мови, культури, родового коріння.</p> <p>Драматургічна майстерність автора. Актуальність п'єси для нашого часу.</p> <p>ТЛ: сатирична комедія.</p> <p>МЗ: національний і зарубіжний театр 1920–1930 рр. Політика «коренізації» («українізації») в Україні 1920-х років (історія).</p> <p>МК: художній фільм «Зона», документальні фільми «Тягар мовчання», «Червоний ренесанс», вистава «Отак загинув Гуска» (Київський академічний молодий театр).</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
<p>Богдан-Ігор Антонович</p>	<p>Перлини західноукраїнської літератури</p>	<p>«Поза межами болю»</p>
<p>4</p>	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>має загальне уявлення про розвиток української літератури в Західній Україні до 1939 р., називає її основних представників; розповідає про митця; дає загальну характеристику його творчості; відрізняє мотиви, ідеї; коментує їх; дає їм власну оцінку.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>уміє знаходити необхідну інформацію; створює використовує довідкові матеріали, словники для поглиблення знань із певної теми; порівнює різні явища; сприймає й розуміє естетику об'єкта; розуміє різноманітні значення слова, його значення для розвитку естетичного смаку.</p> <p>Вивчає напам'ять: одну поезію (на вибір).</p> <p>НЛ-1, 2</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Усвідомлення єдності естетичних цінностей із морально-етичними.</i></p>	<p>Перлини західноукраїнської літератури</p> <p>Автономність, відкритість зарубіжним традиціям і новітнім процесам, розвиток української літератури в Західній Україні до 1939 р.</p> <p>МЗ: Західна Україна до 1939 року (<i>історія</i>).</p> <p>Богдан-Ігор Антонович «Зелена евангелія», «Різдво», * «Коляда»</p> <p>Коротко про митця. Аполітичність, наскрізна життєвостердність, метафоричність і міфологізм поезії; екзотика лемківського краю в контексті вселюдських мотивів. Лемківська конкретика як джерело образних асоціацій. «Зелена евангелія» — нерозривна єдність природи і людини, ідея життєствердження. Послання язичницьких мотивів із християнськими («Різдво», * «Коляда»). Роздуми над поезією Б.-І. Антонича.</p> <p>ТЛ: міфологізм, асоціативність.</p> <p>МЗ: народні звичаї українців (<i>історія</i>); навички ІТ (<i>інформатика</i>); мовні особливості поезії (<i>українська мова</i>).</p> <p>МК: творчість раннього П. Тичини.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> розуміє й пояснює умовність зображення, створення художньої реальності на конкретному матеріалі; розглядає ідейно-художній зміст окремих фрагментів твору; коментує їх; виокремлює основні ідеї; пояснює особливості і роль композиції, пейзажу, інших художніх засобів для втілення головних думок.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> осмислює вартість мистецтва, грошей, почуттів людини тощо; висловлює власні міркування, спираючись на текст; проводить аналогії із сучасним життям.</p> <p>НЛ-2, 3, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Усвідомлення переваги в житті духовного над матеріальним.</i></p>	<p>Осип Турянський «Поza межами болю»</p> <p>Коротко про письменника. Історичний матеріал Першої світової війни як предмет художнього узагальнення й філософського осмислення. Поема в прозі, що хвилює, еднає людські серця, звільняє і просвітлює душу. Умовність зображення (події поза конкретним часом і простором). Загальнолюдські мотиви й гуманістичні цінності. Біологічні інстинкти й духовна воля до життя: ідея перемоги духу над матерією. Гуманістичний, життєствердний пафос поеми в прозі, його вселюдська значимість і всеохопність.</p> <p>ТЛ: поема в прозі.</p> <p>МЗ: Україна в Першій світовій війні (<i>історія</i>).</p> <p>МК: ілюстрації до повісті «Поza межами болю» (1921р., автор невідомий). Художній фільм «Поza межами болю» (1989р.; реж. Я. Лупій).</p>
<p>Є. Маланюк «Уривок з поеми», «Напис на книзі віршів...».</p> <p>5</p>	<p>«Під чужим небом»</p> <p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає й розповідає про історичні умови й функціонування української літератури за кордоном, про «празьку школу» української поезії та її представників, коротко про життя і творчість Є. Маланюка;</p>	<p>«Під чужим небом»</p> <p>Література письменників-емігрантів. «Празька школа» української поезії та її представники.</p> <p>Євген Маланюк «Уривок з поеми», «Напис на книзі віршів...»</p>

К-сть год (орієн- товно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>розкриває особливості художнього осмислення долі України в поезії «Уривок з поеми»; пояснює символічність її назви; указує на актуальність оптимістичного висновку про майбутнє України; характеризує з посиленням на текст поезії «Напис на книзі віршів» погляди митця на призначення поезії, важливість місії поета закарбовувати свій час для нащадків.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця: доводить</i> важливість прояву ініціативи, готовності брати на себе відповідальність; розуміє зв'язок історичного минулого із сучасністю; толерантно відстоює власну позицію в дискусії.</p> <p>НЛ-1, 2, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Усвідомлення того, що життява позиція кожного впливає на розвиток усієї країни.</i></p>	<p>Коротко про митця. Художнє осмислення героїчної і трагічної історії України, оптимістичний висновок про її майбутнє в поезії «Уривок з поеми». Її актуальність, символічність назви: «Напис на книзі віршів...» — ліричний роздум про призначення поезії, важливість місії поета закарбовувати свій час для нащадків.</p> <p>МЗ: еміграції українців за кордон у 1920-х, 1940-х роках (<i>історія</i>).</p> <p>МК: поезія і громадянська позиція «пражан». «Земна мадонна. Інтимна лірика Євгена Маланюка» (у виконанні нар. артиста України Св. Мачука).</p>
	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає основні віхи життя письменника, його творчість; коментує зміст роману; визначає його жанрові особливості; характеризує образи; висловлює власне ставлення до основних проблем, порушених у творі.</p>	<p>Іван Багряний (І. Лозов'ягин) «Тигролови»</p> <p>Основні віхи життя й творчості митця, його громадянська позиція. «Тигролови» як український пригодницький роман. Проблема свободи й боротьби за визволення. Жанрові особливості (динаміка сюжету, неоромантичність та ін.). Вольовий характер Григорія Многогрішного.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> залежно від мети використовує різноманітні чинні стратегії; займає активну громадянську позицію; здатний / здатна втілювати власні задуми в життя; виявляє активність, ініціативність як в особистому, так і суспільному житті; логічно та виразно висловлює власні думки, використовуючи навички критичного мислення.</p> <p>НЛ-1, 2, 3, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Усвідомлення значення свободи для духовного розвитку, активної життєвої позиції як вияву європейськості.</i></p>	<p>Родина Сірків, майор Медвин. Символіка роману, ідея перемоги добра над злом. Популярність твору в довоєнній Європі. Актуальність для нашого часу.</p> <p>ТЛ: пригодницький роман.</p> <p>МЗ: переселення українців до Сибіру, репресії в 1920–1930-ті роки (<i>історія</i>).</p> <p>МК: біблійні мотиви, український фольклор, традиція творів зарубіжної літератури у творчості І. Багряного. Художні фільми «Сад Гетсиманський» (1993р.); «Тигролови» (1994р.; реж. Р. Синько).</p>
5	<p>Воєнне лихоліття</p> <p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає про літературу воєнного періоду; творчу біографію митця; розуміє її трагізм; розповідає про Довженка-кінорежисера, називає його основні фільми, два—три прозові твори; розуміє особливості світобачення; розглядає «Щоденник» як джерело вивчення біографії митця в контексті його доби;</p>	<p>Воєнне лихоліття</p> <p>Участь українських письменників у Другій світовій війні. Активізація патріотичної тематики, героїчного пафосу, посилення філософичності в літературі цього періоду. Засилля соцреалізму в мистецтві повоєнного періоду.</p> <p>Олександр Довженко «Щоденник» (періоду війни), «Зачарована Десна»</p>
<p>О. Довженко «Щоденник» (періоду війни), «Зачарована Десна». Олесь Гончар «Модри Камень»</p>		

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>особливості авторського бачення й оцінки історії України й українського народу, розкриття національних і загальнолюдських проблем; аналізує текст «Зачаровані Десни», художньо-стильові особливості твору; оперує поняттями «кіноповість», «публіцистичність»; указує на риси автобіографічності в кіноповісті; характеризує образи-персонажі; пояснює особливості композиції, роль пейзажу; називає порушені у творі морально-етичні проблеми.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>зіставляє специфіку розкриття певної теми в різних видах мистецтва; указує на прояви національного мислення, світовідчуття в характеристах героїв; сприймає природу й людину як цілісну систему; критично оцінює результати людської діяльності в природному середовищі; уміє знаходити необхідну інформацію і творчо, компетентно її використовувати.</p> <p>НЛ-1, 2, 3, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Розуміння особливостей світовідчуття українців, національного характеру, народної моралі та етики; усвідомлення важливості культурної</i></p>	<p>Трагічна творча біографія митця. Відомий у світі кінорежисер, засновник поетичного кіно. Романтичне світобачення. Довженко-художник. Довженко-прозаїк (оповідання часів війни, кіноповість «Україна в огні»). Джерело вивчення історії його життя і трагічної долі — «Щоденник». Правда про український народ, його історію кризь призму авторського бачення й оцінки. Національні та загальнолюдські проблеми, поєднання особистісного, виражального начала з публіцистикою. Історія написання «Зачаровані Десни» (1942–1956), автобіографічна основа, сповідальність. Ця кіноповість — у часи воєнного лихоліття як душевна розрада, сповідь, моральна опора для митця. Поєднання минулого й сучасного. Два ліричні герої: малий Сашко і зріла людина, митець. Морально-етичні проблеми, порушені в кіноповісті.</p> <p>ТЛ: кіноповість, публіцистичність.</p> <p>МЗ: події Другої світової війни на території України (історія).</p> <p>МК: художні фільми О. Довженка («Звенигора», «Земля», «Іван»). «Автопортрет» О. Довженка періоду війни. «Малий Сашко» О. Довженка та «Олександр Довженко» А. Горької. Фільм «Зачарована Десна» (реж. Ю. Солнцева).</p>

<p>К-сть год (орієнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>5</p>	<p><i>самоідентифікації особистості; розуміння взаємозв'язку конкретного із загальним.</i></p> <p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця: називає два—три цікаві факти біографії Олеся Гончара; розповідає про роль митця в духовному відродженні нації; загальнохарактеризує творчий доробок; називає риси неоромантизму в ранній творчості; аналізує проблематику й образи героїв новели «Модри Камень»; особливість оповіді, роль кольорової гами; визначає основну ідею твору; аргументує жанрову приналежність твору.</i></p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця: установелює зв'язок між учинками персонажів; аналізує життєву ситуацію з різних позицій; демонструє повагу до різних поглядів, ідей, переконань; толерантно відстоює власну позицію в дискусії; застосовує різноманітні комунікативні стратегії залежно від мети спілкування; дає власну оцінку вчинкам персонажів.</i></p> <p>НЛ-1, 2, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Визначення значущих для себе національних і загальнолюдських цінностей.</i></p>	<p>Документальні фільми «Роздуми після життя» (1992р.), «Довженко. Щоденник 1941–1945)».</p> <p>Олесь Гончар «Модри Камень»</p> <p>Коротко про письменника. Загальна характеристика доробку О. Гончара. Творчий злет у 1960-ті роки. Його громадянська й життєва позиції, роль у духовному відродженні нації. Рання новелістика (1940- роки), її неоромантизм. Мрія і дійсність у новелі «Модри Камень». Романтична ідея кохання, що перемагає смерть. Образи українського бійця і юної словачки Терези. Особливість оповіді, роль кольорової гами в новелі.</p> <p>ТЛ: новела (поглиблено).</p> <p>МЗ: Друга світова війна в історії людства (історія).</p> <p>МК: живопис К. Білокур. Художні фільми: «Ді-вчина з маяка», «Берег любові», «Собор», «Все перемагає любов», «Золоті литаври» (за творами О. Гончара), документальний фільм «У всякого своя доля».</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
6	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розуміє зв'язок літературного явища «шістдесятництва» з дисидентським рухом; з'ясовує зв'язок світогляду митця із творчістю; називає поетів-«шістдесятників»; загально характеризує їхню творчість; розповідає про В. Симоненка; пригадує його твори, вивчені раніше; аналізує стилізові особливості поезій; визначає й уміє прокоментувати основні мотиви; дискутує про патріотичні, громадянські мотиви, порушені у творах.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>формує власну думку про порушені у творах мотиви, проблеми; виробляє життєву позицію, уміння її відстоювати; усвідомлює значення самоствердження людини в сучасному світі; розвиває навички аргументовано, толерантно вести дискусію.</p>	<p>Літературне «шістдесятництво»</p> <p>В. Симоненко «Задивляюся у твої зіниці...», «Я...»</p> <p>Д. Павличко «Два кольори», * «Я стужився, мила, за тобою...»</p> <p>Іван Драч «Балада про соняшник»</p> <p>Микола Вінграновський «У синьому небі я висіяв ліс»</p> <p>Г. Тютюнник « Три зозулі з поклоном»</p>
		<p>Літературне «шістдесятництво»</p> <p>Нова хвиля відродження української літератури на початку 1960-х років. «Шістдесятництво» як явище культурологічне й соціальне. Його зв'язок із дисидентським рухом. Ідейно-стильове розмаїття, тематична й формотворча новизна творчості «шістдесятників».</p> <p>МЗ: Україна в другій половині ХХ ст. Дисидентський рух 1960-х років (історія).</p> <p>МК: творчість композиторів (Л. Грабовський, В. Губа, В. Сильвестров), художників (А. Горська, О. Заливаха, Л. Семикіна, Г. Севрук, В. Зарецький, І. Марчук), акторів (І. Миколайчук, Б. Ступка, Л. Кадирова), режисерів (С. Параджанов, Л. Таїнов, К. Муратова, Л. Осика, Ю. Іллєнко).</p> <p>Василь Симоненко «Задивляюся у твої зіниці...», «Я...»</p> <p>Коротко про митця («витаєть молодість української поезії»). Традиційність його лірики.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>НЛ-2</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p>Формування національної свідомості громадян на Україні, формування себе як самодостатньої особистості.</p>	<p>Образ України, громадянський вибір поета («Задивляюсь у твої зіниці...»). Мотив самоствердження людини у складному сучасному світі, її самодостатність і самоцінність («Я...»). Інтимна лірика В. Симоненка («Ну, скажи, хіба не фантастично...», «Кс плюс ігрек»). Роздуми над поезією митця та її мотивами.</p> <p>ТЛ: віршові розміри (повторення).</p> <p>МЗ: Україна 1960-х років (історія).</p> <p>МК: документальний фільм «Дисиденти». «Пробудження» І. Марчука, «Блискавка» В. Зарецького.</p>
	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розповідає основне про митця, його творчість; обгрунтовує популярність пісенної лірики Д. Павличка, уміє аналізувати його поезії.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>виявляє здатність виражати особисті та громадянські почуття, розуміти й поважати почуття інших людей; уміє розвивати свої творчі здібності та уяву; залежно від мети використовує різноманітні читачькі стратегії; сприймає та розуміє образне слово, його значення для розвитку естетичного смаку.</p>	<p>Дмитро Павличко «Два кольори», * «Я стужився, мила, за тобою...»</p> <p>Основні відомості про поета, перекладача. Основні мотиви його творів. Пісенна лірика, її популярність. Вірш «Два кольори», який став народною піснею. Національний колорит поетичних образів, роль антитези. Збірка любовної лірики «Таємниця твого обличчя». Використання фольклорних, персоніфікованих образів для передачі глибокого почуття кохання (* «Я стужився, мила, за тобою...»).</p> <p>МЗ: антологія «Світовий сонет» (переклади Д. Павличка) (зарубіжна література).</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>НЛ-2</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Відчуття краси форми й змістової глибини поетичного образу.</i></p>	<p>МК: живопис і музика М. Чурльоніса. Пісні О. Білаша, З. Слободян, Л. Дичко та ін. на слова Д. Павличка. Пісні «Два кольори», «Я стужився, мила, за тобою» на муз. О. Білаша.</p>
	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> розповідає основне про митця; розкриває його роль у реформуванні жанру балади; аналізує поетичний твір; пояснює власне розуміння образів-символів балади.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> розуміє вплив поетичного слова на психічний стан людини та розвиває здатність емоційно, логічно виражати власні думки; виявляє креативне мислення під час аналізу поетичного твору; сприймає й розуміє естетику образного слова, його значення для розвитку естетичного смаку.</p> <p>НЛ-1, 2</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Усвідомлення ролі мистецтва в житті людини, значення для формування її свідомості та світогляду.</i></p>	<p>Іван Драч «Балада про соняшник»</p> <p>Невтомний шукач нового змісту й нової форми в поезії. Переосмислення жанру балади. «Балада про соняшник» — поетичний роздум про суть мистецтва, процес творчості. Символічність образів соняшника, сонця.</p> <p>ТЛ: балада (повторення).</p> <p>МЗ: період «хрущовської відлиги» (історія).</p> <p>МК: художній фільм «Криниця для спраглих» (сцен. І. Драч, реж. Ю. Ілленко; 1965 р.). І. Дзюба про І. Драча; жанр балади у фольклорі.</p>
	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> розповідає коротко про митця; виокремлює і пояснює засоби поетичної мови;</p>	<p>Микола Вінграновський «У синьому небі я висіяв ліс»</p> <p>Коротко про поета, прозаїка, кіномитця.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>відшуковує образну деталь, пояснює її роль; висловлює власне ставлення до розглянутої поезії.</p> <p>Вивчає напам'ять: одну поезію поета «шістдесятника» (на вибір).</p> <p>НЛ-1, 2</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Учень/учениця: сприймає і розуміє естетику образного слова, його значення для розвитку естетичного смаку; уміє емоційно й поетично виражати думки.</p> <p>НЛ-1, 2</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p>Усвідомлення специфіки ліричного самовираження творчою особистістю, великого значення почуття любові в житті людини. Розвиток асоціативного мислення.</p>	<p>Учень О. Довженка. Вселюдські, національні мотиви кризь призму «інтимного самозосередження». Вируюча пристрасть, несподівана асоціативність, буйна фантазія, образна деталь його поезії. Інтимна лірика зб. «Цю жінку я люблю». Поезія про «вічну», одну-єдину любов, яка перемагає трудності, долає час і простір. Глибокі любовні пенетраційні режими ліричного героя, передані образною символікою, символічною кольористикою (синім кольором). Думки й відчуття, навіяні цим віршем.</p> <p>МК: художній фільм «Повість полум'яних літ» (1961р., реж. О. Довженко), у якому М. Вінграновський зіграв роль рядового Івана Орлюка. Со-нети Ф. Петrarки.</p>
	<p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця: розповідає коротко про письменника, його творчість; пригадує його твори, вивчені в попередніх класах; удосконалює навички визначення теми твору, його жанру, провідної думки; аналізує образи, художні засоби, особливості композиції; висловлює власні роздуми про проблеми, порушені в новелі, та поведінку героїв.</p>	<p>Григор Тютюнник «Три зозулі з поклоном»</p> <p>Коротко про письменника та його творчість.</p> <p>«Вічна» тема «любовного трикутника» в новітній інтерпретації. Образ любові як втілення високої християнської цінності, яка вивисує людину над прагматичною буденністю, очищає її душу. Зміщення часових площин як художній засіб. Роль художньої деталі в розкритті характеру, ідеї.</p> <p>ТЛ: художня деталь (поглиблено).</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень / учениця:</i> уміє виявляти власні почуття й поважати почуття інших; аналізує проблемну ситуацію та знаходить шляхи її розв'язання; на основі отриманих відомостей дає оцінку героям; веде діалог із текстом (автором, героями).</p> <p>НЛ-2, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Виховання краси почуттів, гуманних принципів у взаєминах між людьми. Усвідомлення високого сенсу почуття любові, уміння берегти її та цінувати.</i></p>	<p>МЗ: твори Г. Тютюнника, вивчені в попередніх класах («Дивак», «Климко» та ін.), багатство мови його творів (українська мова).</p> <p>МК: художні фільми «Оддавали Катрю», «Скляне щастя», «Три плачі над Степаном», «Климко» (за творами Г. Тютюнника). Мала проза В. Шукшина.</p>
Ліна Костенко	<p>Митець і суспільство</p> <p>«Страшні слова, коли вони мовчать...», «Хай буде легко. Дотиком пера...», «Недумано, негадано...», «По сей день Посейдон посідає свій трон...», «Маруся Чурай»</p>	<p>Митець і суспільство</p> <p>Ліна Костенко «Страшні слова, коли вони мовчать...», «Хай буде легко. Дотиком пера...», «Недумано, негадано...», «По сей день Посейдон посідає свій трон...», «Маруся Чурай»</p>
5	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає основне з творчої біографії письменниці, її роль в історії «шістдесятництва»; розуміє значення підтексту в умовах ідеологічного контролю над мистецтвом; характеризує образну природу поетичного твору; аналізує засоби художнього вираження, які визначають високу естетичну вартість; висловлює власну думку про особливості історичного мислення письменниці в «Марусі Чурай»;</p>	<p>Творчий шлях. Особливості індивідуального стилю (філософічність, історизм мислення, традиційність, інтелектуалізм, публіцистичність).</p> <p>«Страшні слова, коли вони мовчать», «Хай буде легко».</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>визначає жанр твору, основні проблеми; пояснює роль деталей, психологічну природу вчинків Марусі Чурай та інших персонажів; висловлює власне ставлення до вчинку головної героїні.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>осмислює естетичну цінність художнього твору; формує уявлення про прекрасне як чинник гармонізації власного внутрішнього світу; висловлює міркування, проводячи аналогію із сучасним життям.</p> <p>Вивчає напам'ять: одну поезію (на вибір).</p> <p>НЛ-1, 2, 3, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Формування естетичного смаку, виховання відповідальності за вчинки, усвідомлення права на власний моральний вибір. Розвиток духовних якостей.</i></p>	<p>Дотилом пера...» — ліричні роздуми про значення слова в житті людини, суть мистецтва, його роль у суспільстві. «Недумано, негадано...» — інтимна лірика як спонука до роздумів про суть кохання. її сповідальність. «По сей день Посейдон посідає свій трон...»: мотив єднання людини зі світом рукотворної краси (мистецтва) і природою. Потреба наповнювати життя прекрасним. Зв'язок із античною міфологією. Пошуки справжнього (не оманливого) щастя. Здатність людини протистояти дрібному й бачити величне.</p> <p>Історико-фольклорна основа історичного роману у віршах «Маруса Чурай». Духовне життя нації крізь призму нещасливого кохання. Центральні проблеми: митець і суспільство, індивідуальна свобода людини.</p> <p>ТЛ: роман у віршах.</p> <p>МЗ: доба козаччини, Хмельниччини (історія). Пісні Марусі Чурай (повторення вивченого).</p> <p>МК: музика З. Слободян, О. Богомолець на слова Л. Костенко.</p>
2	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця: знає</i> основне з творчої біографії поета; розуміє суть екзистенціалізму в поезіях,</p>	<p>Стоїчна українська поезія</p> <p>Василь Стус «Крізь сотні сумнівів я йду до тебе...», «Господи, гніву пречистого...»</p> <p>Стоїчна українська поезія</p> <p>Василь Стус «Крізь сотні сумнівів я йду до тебе...», «Господи, гніву пречистого...»</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>характеризує межовий стан суб'єкта лірики, який протистоїть ідеологічно викривленій реальності; зиставляє мотиви, форми буттєвого самоствердження в поезіях; аналізує засоби художнього вираження, які визначають високую естетичну вартість; висловлює власну думку про важливість активної громадянської позиції в житті.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>осмислює естетичну вартість художнього твору; формує уявлення про поезію як чинник власного світогляду; визначає ціннісні пріоритети життя на засадах громадянського суспільства; висловлює міркування, проводячи аналогію із сучасним життям.</p> <p>Вивчає напам'ять: одну поезію (на вибір).</p> <p>НЛ-2, 3, 4</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Ствердження рис «стойцизму», активної життєвої позиції. Усвідомлення понять честі, людської гідності, мужності, сили духу на прикладі життя і творчості В. Стуса.</i></p>	<p>Поет як символ незламного духу, збереження людської гідності. Загальний огляд його життя й творчості (відчуження від світу, проблема вибору, стан трагічної самотності й активної дії, формування себе; атмосфера розлітного духу тоталітарної системи). Узагальнені образи кризь призму індивідуальної долі. Поезія Стуса — зразок «стойчної» поезії у світовій ліриці («Кризь сотні сумнівів я йду до тебе...», «Господи, гніву пречистого...»). Стан активної позиції ліричного героя. Екзистенційна (буттєва) проблема вибору, віра в себе, надія на здолання всіх перешкод. Упевненість у власному виборі. Приклад великої мужності й сили духу.</p> <p>ТЛ: екзистенційні ідеї в художньому творі.</p> <p>МЗ: інтелігенція в Україні в 1960–1970-ті роки (історія).</p> <p>МК: «Портрет Василя Стуса» В. Зарецького (1989–1990 рр.). Документальні фільми «Просвітлої дороги свічка чорна», «Дисидент». Вистави за поезією В. Стуса: поетична композиція (1989р., Львівський молодіжний театр), «Птах душі» (1993р., київський мистецький колектив «Кін»), «Іду за край» (2006р., Національний академічний театр російської драми ім. Лесі Українки, Київ) та ін. Документальний фільм «Просвітлої дороги свічка чорна» (1992р.).</p>

<p>К-сть год (орієнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>5</p>	<p>Сучасна українська література</p> <p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>характеризує історико-культурну ситуацію в Україні наприкінці XX — на початку XXI ст.; називає імена сучасних письменників, їхні твори; ілюструє стильове розмаїття, пошук авторами нових тем і форм їх розкриття; обґрунтовує появу нового літературного покоління, спільні риси й творчу індивідуальність митців; розуміє значення поняття «постмодернізм»; аналізує визначені для текстуального вивчення поезії, прозові твори; розуміє значення понять «елітарна» й «масова» літератури.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розрізняє масову й елітарну літературу; працює в різних пошукових системах для отримання потрібної інформації; використовує різноманітні читачькі стратегії; обстоює можливість перекладу українською мовою будь-якого тексту.</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Усвідомлення того, що мистецтво є засобом саморозкриття особистості; формування сучасного погляду на світ, людину в ньому.</i></p>	<p>Сучасна українська література (на вибір)</p> <p>Історико-культурна ситуація наприкінці XX — на початку XXI ст. (на шляху до нового відродження). З'ява нового літературного покоління. Найвагоміші здобутки сучасної літератури. Стильове розмаїття, експериментаторство, пошуки нових форм і тем. Література елітарна, вишукана, високохудожня. Література масова, популярна (її інтенсивний розвиток). Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 1990-х років, його риси.</p> <p>Поезія: І. Римарук («Обнови»), Ю. Андрухович («Астролог», «Пісня мандрівного спудея»), О. Забужко («Рядок з автобіографії», «Читаючи історію»), О. Ірванець («До французького шансоньє»), С. Жадан («Музика, очерет...», «Смерть моряка»). Проза, есеїстика: Г. Пагутяк («Потрапити в сад», «Косар»), Ю. Андрухович («ShevchenkoisOK»), В. Діброва («Андріївський узвіз»), Я. Мельник («Далекий простір»).</p> <p>ТЛ: постмодернізм; література елітарна, масова. МЗ: навички ІТ (інформатика). МК: музика сучасних композиторів на слова сучасних поетів.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
Література рідного краю		
2	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця: знає</i> про письменників-земляків, їхні твори; розуміє зміст цих творів; висловлює власну думку про них.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця: усвідомлює</i> роль читання для власного зростання впродовж життя.</p> <p>НЛ-2</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Виховання шанобливого ставлення до людей творчих професій.</i></p>	<p>Література рідного краю</p> <p>Ознайомлення з життям і творчістю письменників-земляків.</p>
3	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця: називає</i> імена митців та їхні твори, які вивчалися; виокремлює серед них ті, які найбільше запам'яталися; висловлює міркування про них.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця: аналізує</i> життєві ситуації, людські вчинки на матеріалі вивчених творів; бере участь у дискусії довкола питань розвитку сучасної української літератури та її перспектив; узагальнює отриману інформацію; розуміє значення читання художньої літератури для розвитку й духовного здоров'я людини.</p>	<p>Узагальнення та систематизація вивченого</p> <p>Узагальнення та систематизація вивченого</p> <p>Бесіда про твори, вивчені впродовж навчального року. Зосередження уваги на їхніх художніх особливостях, новаторстві (на тлі відповідного відрізка часу).</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>НЛ-1, 2, 3, 4 Емоційно-ціннісне ставлення Закріплення вміння виокремлювати явища оди-ничні, конкретні серед загальних.</p>	

Для додаткового (самостійного) читання

- П. Тичина. «Ой не крийся, природо...», «Енгармонійне», «Скорбна мати», «Дума про трьох Вітрів», «І Бєлий, і Блок...», «Мадонно моя...», «Золотий гомін» та ін.
- М. Зеров. Поезії, переклади.
- Юрій Клен. Поезії, поеми, «Спогади про неокласиків».
- П. Філіпович. Поезії.
- В. Свідзінський. Поезії.
- Є. Плужник. Поезії, «Галілей», «Недуга».
- М. Бажан. «Гофманова ніч», «Сліпці», «Будівлі», «Нічні концерти».
- Микола Хвильовий. «Повість про санаторіюну зону», «Дорога й ластівка», «Сентиментальна історія», «Іван Іванович», «Вальдшнепи».
- Ю. Яновський. «Голлівуд на березі Чорного моря», «Байгород», «Чотири шаблі», «Дитинство», «Подвійне коло».
- І. Сенченко. «Із записок», «Нотатки про літературне життя 20–40-х років».
- В. Підмогильний. «Невеличка драма», «Повість без назви...».
- Г. Косинка. «Серце», «В житях», «Змовини», «Гармонія», «На золотих богів», «Місячний сміх», «Фавст».
- М. Куліш. «Маклена Граса», «Патетична соната», «Народний Малахій».
- В. Домонтович. «Романи Куліша», «Аліна і Костомаров», «Дівчина з ведмедиком», «Доктор Серафікус», «Боло-тяна Лукроза».
- М. Йогансен. Поезії, «Подорож ученого доктора Леонардо і його майбутньої коханки прекрасної Альчести у Сло-божанську Швейцарію».

- В. Гжицький. «Чорне озеро».
- А. Любченко. «Вертеп», оповідання.
- О. Слісаренко. «Чорний ангел».
- Д. Гуменна. «Діти Чумацького шляху», «Мана», «Дар Евдотії».
- О. Довженко. «Земля», «Щоденник» (повністо), «Ніч перед боєм», «Україна в огні».
- Б.-І. Антоніч. Поезії, «На другому березі».
- Є. Маланюк. Поезії, «Нариси з історії нашої культури», «Малоросійство».
- В. Бобинський. Поезії.
- С. Гординський. Поезії.
- К. Гриневичева. «Шоломи в сонці», «Шестикрилець».
- Наталена Королева. «Предок», «1313», «Сон тіні».
- Ірина Вільде. Новели, оповідання.
- Н. Лвицька-Холодна. Поезії.
- О. Лятуринська. Поезії.
- Ю. Дараган. Поезії.
- О. Стефанович. Поезії.
- Іван Багряний. «Огненне коло», «Сад Гетсиманський», «Людина біжить над прірвою».
- Т. Осьмачка. «Старший боярин», «Ротонда душогубців», «План до двору».
- У. Самчук. «Волинь», «Юність Василя Шеремети», «Морозів хутір» (перша частина трилогії «Ост»), «Марія».
- Ю. Косач. «Володарка Понтиди».
- Б. Певний. «Змова», «Дійство у п'ятому вимірі».
- Н. Бічуя. «Десять слів поета».
- В. Симоненко. Поезії, проза.
- І. Драч. Поезії.
- М. Вінграновський. Зб. «Цю жінку я люблю».
- Д. Павличко. Зб. «Таємниця твого обличчя», «Покаянні псалми».
- І. Жиленко. Поезії.
- Л. Костенко. Поезії, «Берестечко», «Сніг у Флоренції», «Дума про трьох братів неазовських».
- О. Гончар. «Тронка», «Людина і зброя», «Ілонка», «Собор».

- Г. Тютюнник. Новели, оповідання.
- І. Калинець. Поезії.
- В. Голобородько. Поезії, зб. «Українські птахи в українському краєвиді».
- М. Воробйов. Поезії.
- В. Кордун. Поезії.
- В. Герасим'юк. Поезії.
- І. Римарук. Поезії.
- Б. Нечерда. Поезії.
- Л. Талалай. Поезії.
- В. Стус. Поезії, листи.
- В. Марченко. «Листи до матері».
- В. Земляк. «Зелені млини».
- В. Дрозд. «Спектакль», «Самотній вовк».
- Г. Тютюнник. «Вир».
- Є. Гуцало. «Позичений чоловік», оповідання, «Ментальність орди».
- П. Загребельний. «Роксолана», «Я, Богдан (Сповідь у славі)», «Диво».
- В. Шевчук. «Дім на горі», «Юнаки з огненної печі», «Місяцева зозулька з ластів'ячого гнізда» та ін.
- Р. Іванчук. «Черлене вино», «Журавлиний крик».
- А. Дімаров. «Містечкові історії», «Прожити й розповісти».
- Василь Барка. Зб. «Океан», «Жовтий князь».
- Я. Стельмах «Синій автомобіль».
- Ю. Мушкетик. «Яса».
- Ю. Андрухович. Поезії, «Рекреації», «Московіада», «Дванадцять обручів», «Моя остання територія» та ін.
- С. Андрухович. «Фелікс Австрія».
- О. Жовна. Оповідання, повісті.
- Є. Кононенко. «Імітація», «Ностальгія», оповідання.
- Г. Пагуляк. «Слуга з Доброміля», «Королівство», «Урізька готика», «Магнат», «Сентиментальні мандрівки Галичиною» та ін.
- В. Медвідь. «Збираючи каміння», «Льох».

- О. Забужко. Поезії, зб. «Сестро, сестро», зб. «Тут могла б бути ваша реклама» та ін.
- О. Лишега. Поезії, «Брате Лі Бо, друже Дуфу».
- Є. Пашковський. «Щоденний жезл».
- Л. Пономаренко. Зб. «Синє яблуко для Ілонки».
- С. Процюк. «Інфекція», «Десятий рядок», «Під крилами великої Матері» та ін.
- Ю. Іздрик. «Воцек», поезії.
- В. Діброва. Оповідання.
- Т. Малярчук. «Божественна комедія».
- В. Шкляр. «Залишенець», «Маруся».
- К. Калитко «Містерія», «Земля загублених, або Маленькі страшні казки»
- О. Ірванець «Харків. 1938».
- С. Жадан. «Поезії, «Месопотамія», «Ворошиловград» та ін.
- М. Матіос. «Армагедон уже відбувся», «Москалиця» та ін.
- Л. Дереш. Проза.

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

10–11 класи

ПРОГРАМА

для закладів загальної середньої освіти
з українською мовою навчання¹

Профільний рівень

Авторський колектив:

Г. О. Усатенко, доцент Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат філологічних наук (*голова робочої групи*); *А. М. Фасоля*, провідний науковий співробітник відділу навчання української мови і літератури Інституту педагогіки НАПН України, кандидат педагогічних наук.

Пояснювальна записка

Щоб підготувати людину духовно до самостійного життя, треба ввести її у світ книг.

Василь СУХОМЛИНСЬКИЙ

Пропонована програма з української літератури призначена для вивчення української літератури в 10–11 класах загальноосвітніх навчальних закладів за суспільно-гуманітарним напрямом (профіль — філологічний).

Програма розроблена на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23.11. 2011 р. № 1392), Концепції профільного навчання у старшій школі (наказ МОН України від 21.10. 2013 р. № 1456), з урахуванням ідей «Концептуальних засад реформування середньої школи «Нова українська школа»», «Основ стандарту освіти «Нова українська школа», експериментальної авторської програми з української літератури для 10–11 класів Інституту педагогіки НАПН України (2017 р.), оновленої програми з української літератури для 10–11 класів Інституту літератури НАН України (2017 р.).

Програма є основою для календарно-тематичного та поурочного планування, у якому вчитель визначає кількість годин для

¹ Затверджено наказом МОН України від 23 жовтня 2017 р. № 1407.

розгляду конкретної теми, передбачає підготовку до уроків, присвячених вивченню оглядових тем, до уроків розвитку мовлення, позакласного читання й літератури рідного краю.

Структура програми

1. «Пояснювальна записка», у якій визначено методологічні засади організації навчання української літератури в старшій профільній школі; окреслено мету, завдання, компетентнісний потенціал предмета, змістові лінії та їх реалізацію у програмі, основні принципи побудови курсу української літератури, схарактеризовано зміст навчального матеріалу, запропоновано перелік методів, прийомів, форм організації навчально-виховного процесу.
2. Орієнтовний перелік кількості годин на кожний розділ і тему відповідно до навчального плану (загальна кількість навчальних годин на рік, у т. ч. на текстуальне опрацювання художніх творів, розвиток мовлення, позакласне читання, вивчення літератури рідного краю, резервний час).
3. Зміст навчального матеріалу, очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності у формулюваннях компетентнісного підходу (предметні та ключові компетентності, емоційно-ціннісне ставлення до художніх творів).
4. Узагальнений перелік очікуваних результатів навчання (Додаток 1).
5. Список творів для самостійного читання (Додаток 2).
6. Матеріали на допомогу вчителю: електронні ресурси (Додаток 3).

Організація літературної освіти в старшій профільній школі

Потреба оновлення методологічних і методичних засад навчання української літератури в старшій школі пов'язана з необхідністю пошуку адекватної відповіді на виклики часу: урахування специфіки читання в епоху інформаційних технологій, залучення учня до читання, формування читацької (предметної та загальнонавчальної) і ключових компетентностей (спілкування державною мовою, інформаційно-комунікаційної, уміння вчитися впродовж життя та ін.), упровадженням профільного навчання.

Сутність пропонуваного підходу до організації літературної освіти в старших класах полягає в тому, що:

1. Художній твір вивчається насамперед як мистецьке явище, що репрезентує певний художній стиль та мистецький напрям, його аналіз відбувається передовсім з естетичних підходів.
2. Історія літератури трактується як історія пошуку форм і засобів відображення змін у світогляді й світосприйманні людини певної епохи, осмислення нею свого місця в суспільстві, прагнення гармонії зі світом і самою собою.
3. Предметні знання і вміння розглядаються як засіб читацького й особистісного розвитку учня. Акцент зроблено на формуванні його читацької суб'єктності.
4. У програмі виокремлено діяльнісну лінію, що реалізується через систему формування загальнонавчальних умінь.

Мета і завдання вивчення української літератури в профільній школі

Зогляду на специфіку літератури як мистецького явища, її можливостей в естетичному, розумовому, моральному розвитку особистості, визначено **стратегічну мету** літературної освіти: засобами предмета допомогти учневі в його самопізнанні, життєвому самовизначенні, саморозвиткові, самоздійсненні.

Стратегічна мета реалізується через досягнення **головної мети** літературної освіти — формування компетентного учня-читача як суб'єкта читацької діяльності, особистісного й читацького саморозвитку.

Такий учень володіє читацькою компетентністю — якістю, яка проявляється в готовності та здатності самостійно здобувати й застосовувати пов'язані з читацькою діяльністю знання і вміння для розв'язання актуальних завдань, здійснення читацького й особистісного саморозвитку.

Читацька компетентність є водночас предметною й загальнонавчальною. На предметному рівні вона реалізується в художньо-читацькій, або літературній, та інформаційно-читацькій предметних компетентностях.

Художньо-читацька (літературна) компетентність — якість особистості, яка виявляється в готовності й здатності застосовувати та здобувати пов'язані з читацькою діяльністю знання і вміння для зрозуміння змісту художнього чи публіцистичного твору, налагодження діалогічної взаємодії з ним з метою розкриття авторського і творення особистих смислів.

Інформаційно-читацька компетентність має об'єктом науковий, науково-популярний, навчальний тексти, метою прочитання

яких є визначення важливості викладеного матеріалу для суспільного й особистісного розвитку.

Компетентному читачеві притаманні: стійкий інтерес до читання, здатність уявляти й переживати прочитане, критично й рефлексійно мислити, вести діалог з текстом, інтерпретувати прочитане, знаходити авторські й творити власні смисли, відчувати естетичну насолоду від художнього слова, відкривати національні й загальнолюдські цінності, жити й творчо діяти в умовах глобалізаційних змін та полікультурного суспільства, цінувати надбання національної культури й поважати здобутки інших народів.

Компетентний учень-читач є суб'єктом навчальної діяльності, що передбачає усвідомлення власних психолого-фізіологічних особливостей, прагнень, мотивів, бажань тощо, здатність до самостійної організації, здійснення й оцінювання читацької діяльності, а також до самореалізації, самовдосконалення та самотворення. Саме рівень суб'єктності (сформованість згаданих умінь) є одним із показників особистісного розвитку школяра.

Завдання літературної освіти

1. Збагачення читацького досвіду, розширення кола читання, зміцнення потреби читати; усвідомлення ролі літератури як засобу самопізнання й самотворення; використання досвіду читацької діяльності для розв'язання життєвих проблем.
2. Поглиблення розуміння художнього твору як результату світоглядних і мистецьких пошуків автора, художніх засобів — як засобу донесення до читача авторської ідеї.
3. Розвиток набутих в основній школі вмінь і навичок в усіх видах читацької діяльності, оволодіння різноманітними читацькими стратегіями; удосконалення вмінь діалогічної взаємодії з текстом, інтерпретаційних, аналізу художнього твору; вироблення алгоритму прочитання художніх творів різних естетичних систем, напрямів, жанрів, стилів, опанування здатністю орієнтуватися у світі класичної й масової літератури.
4. Оволодіння змістом української літератури, засвоєння й систематизація основних літературознавчих понять як засобу повноцінного сприйняття, прочитання й інтерпретації художнього тексту. Узагальнення та поглиблення знань про мистецтво слова, умінь розглядати художню літературу в

контексті інших видів мистецтва. Формування на основі читацького досвіду переконаності в багатстві української художньої літератури та її значущості серед інших національних літератур.

5. Розвиток культури художнього сприймання, емпатії, відтворювальної й творчої уяви, естетичних потреб, естетичного смаку, естетичних почуттів, читацької культури, установок, мотивів, здатності сприймати художній твір з естетичних позицій, розглядати його в єдності змісту і форми, розрізняти художньо вартісні й низькопробні твори.
6. Формування цілісної картини розвитку української літератури, усвідомлення його закономірностей і тенденцій, здатності розглядати розвиток української літератури як складову загальноєвропейського та світового культурно-історичного процесу, систему історично й естетично обумовлених явищ у взаємозв'язку із зарубіжною та літературами національних меншин і корінних народів України.
7. Розвиток художнього мислення й образного мовлення, мовленнєвої культури, творчих здібностей, чуття художнього слова, жанру, форми, набуття досвіду літературно-творчої діяльності.
8. Засвоєння відображених у художніх творах національних і загальнолюдських цінностей, формування світоглядних позицій, моральних якостей.
9. Вироблення загальнонавчальних, зокрема організаційно-діяльнісних умінь, здатності самостійно формувати індивідуальну навчальну програму (траєкторію), керувати читацькою діяльністю, особистісним і читацьким саморозвитком.
10. Розвиток умінь працювати з різними видами інформації, зокрема й електронними, здійснювати пошуково-дослідницьку діяльність (знаходити, сприймати, аналізувати, оцінювати, систематизувати, зіставляти різноманітні факти та відомості).
11. Задоволення пізнавальних інтересів, потреб, розвиток нахилів і здібностей старшокласників, пов'язаних з майбутнім професійним самовизначенням.

Методологічні й методичні засади

Методологічним підґрунтям організації навчання української літератури є положення діяльнісного, особистісно зорієнтованого, компетентнісного, культурологічного й аксіологічного підхо-

дів, вимоги виокремлених у Державному стандарті базової і повної середньої освіти (2011р.) літературознавчої, загальнокультурної, компаративної, емоційно-ціннісної змістових ліній.

Діяльнісний підхід визначає пріоритетність самостійної роботи учня (в т. ч. проектною діяльністю) у процесі здобуття знань і вироблення не лише предметних, а й загальнонавчальних, зокрема організаційно-діяльнісних умінь, становлення його як суб'єкта навчальної діяльності.

Діяльнісний підхід реалізується через наскрізну діяльну лінію, що передбачає оволодіння загальнонавчальними вміннями, перелік яких подано в рубриці «Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності».

Особистісно зорієнтований підхід орієнтує вчителя на створення умов для розвитку особистості учня засобами предмета, формування його як суб'єкта життєдіяльності, читацького й особистісного саморозвитку.

Реалізацію ідей особистісно зорієнтованого підходу забезпечує варіативність змісту навчального матеріалу, зокрема можливість вибору творів для вивчення напам'ять, текстів для оглядового й самостійного читання, цілей вивчення певної теми (твору), бажаного рівня навчальних досягнень.

Компетентнісний підхід покликаний забезпечити формування читацької предметної та загальнонавчальної компетентності, а також ключових компетентностей.

Компетентнісний підхід представлено в переліку предметних і загальнонавчальних знань, умінь і навичок (компетентностей) у рубриці «Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності».

Культурологічний підхід забезпечує реалізацію вимог загальнокультурної лінії: увагу до культурної самоідентифікації учня, орієнтацію його у світі національної та світової культури, розгляд художнього твору в широкому мистецькому контексті, у зв'язках із філософією, міфологією, фольклором, формування поваги до культурних надбань інших народів тощо.

Культурологічний підхід втілено в рубриці «Мистецький контекст», де представлено назви творів різних видів мистецтва, тематика і стиль яких співзвучні з художнім твором, який вивчається.

Аксіологічний підхід передбачає введення учня у світ національних і загальнолюдських цінностей, реалізацію вимог емоційно-ціннісної лінії.

Представлено аксіологічний підхід у рубриці «Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності».

Вимоги рубрик «Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності» та «Зміст навчального матеріалу» забезпечують реалізацію літературознавчої змістової лінії: оволодіння учнями основними теоретичними поняттями на рівні умінь і навичок, вивчення художніх творів у контексті літературного процесу в Україні й за її межами, з'ясування жанрово-стильових особливостей та ін.

Ключовими принципами, на яких базується літературна освіта, є, окрім загальнодидактичних (емоційності, свідомості й активності, індивідуального підходу, природовідповідності, наочності, систематичності й послідовності, міцності засвоєння знань і вмінь, єдності навчання й виховання, науковості, доступності, зв'язку теорії з практикою та ін.), принципи означених підходів: ситуативності, особистісного цілевизначення й рефлексії, вибору індивідуальної навчальної траєкторії, опертя на суб'єктний досвід, цілісності, варіативності, системності, синергетичності, співтворчості, первинності учнівської продукції, культуровідповідності та ін.

Важливу роль відіграють і специфічні для предмета «література» принципи історизму, естетизму, емоційності, інтермедіальності, предметних і міжпредметних зв'язків, діалогічної взаємодії та ін.

Ураховуємо також особливості художньо-історичного моделювання й літературознавчі принципи аналізу художніх творів: інтертекстуальності й діалогізму, світоглядно-філософського та естетичного історизму, ідейності й міфологізму, індивідуалізації художньо-історичного мислення автора, феноменальності та художньої історичності.

Визначальну роль відіграє принцип вивчення літератури як мистецтва слова.

Компетентнісний потенціал предмета

Концепція нової української школи подає таке трактування компетентності: «динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність».

Компетентності поділяють на предметні (формуються засобами одного навчального предмета), міжпредметні (виробляються під час вивчення кількох предметів) і ключові (формуються в процесі навчання й соціалізації й необхідні особистості для життєдіяльності загалом).

В освіті України виокремлено такі **ключові компетентності**:

1. Спілкування державною (і рідною в разі відмінності) мовами.
2. Спілкування іноземними мовами.
3. Математична компетентність.
4. Компетентності в природничих науках і технологіях.
5. Інформаційно-цифрова компетентність.
6. Уміння вчитися впродовж життя.
7. Ініціативність і підприємливість.
8. Соціальна та громадянська компетентності.
9. Обізнаність і самовираження у сфері культури.
10. Екологічна грамотність і здорове життя.

Програма з української літератури поглиблює компетентнісну спрямованість навчання, що досягається шляхом:

- 1) розкриття потенціалу предмета для формування ключових компетентностей;
- 2) зменшення обсягу фактологічного матеріалу на користь практичної діяльності, що забезпечує відносно достатню кількість часу для формування предметних і ключових компетентностей;
- 3) формулювання очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності термінами компетентнісного підходу: *учень називає, формулює, записує, наводить приклади, розпізнає, розрізняє, описує, аналізує, порівнює, планує, усвідомлює, критично ставиться, оцінює, обґрунтовує, робить висновки, висловлює судження* тощо;
- 4) виокремлення в очікуваних результатах навчання тих, що стосуються оволодіння загальнонавчальними вміннями як основою формування суб'єктності учня;
- 5) укладання переліку умінь, якими повинен оволодіти учень-випускник;
- 6) уведення наскрізних змістових ліній.

Компетентнісний потенціал забезпечує можливість формування в процесі вивчення предмета всіх ключових компетентностей (див. подану нижче таблицю).

Компетентнісний потенціал предмета «Українська література»		
№	Ключова компетентність	Уміння і ставлення, формування яких можна забезпечити засобами предмета
1	Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовою (К1)	<p><i>Уміння:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> розуміти україномовні тексти різних жанрів і стилів; послугуватися державною мовою в різноманітних життєвих ситуаціях; застосовувати різноманітні комунікативні стратегії залежно від мети спілкування; толерантно дискутувати, відстоювати власну думку. <p><i>Ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> поцінування краси й багатства української мови; усвідомлення ролі української мови як ключового чинника творення нації та держави, самоствердження особистості; відстоювання права спілкуватися українською мовою в різноманітних сферах життя суспільства.
2	Спілкування іноземними мовами (К2)	<p><i>Уміння:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> порівнювати оригінальні художні тексти та їх україномовні переклади. <p><i>Ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> утвердження багатства української мови; обстоювання можливості перекладу українською мовою будь-якого тексту іноземної мови; розуміння ролі іноземної мови як засобу пізнання іншого світу, збагачення власного культурного досвіду.
3	Математична компетентність (К3)	<p><i>Уміння:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> розвивати абстрактне мислення; установлювати причинно-наслідкові зв'язки, виокремлювати головну та другорядну інформацію; чітко формулювати визначення й будувати гіпотези; перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік, таблиця, схема). <p><i>Ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> прагнення висловлюватися точно, логічно та послідовно.

Компетентнісний потенціал предмета «Українська література»		
№	Ключова компетентність	Уміння і ставлення, формування яких можна забезпечити засобами предмета
4	Компетентності у природничих науках і технологіях (К4)	<p><i>Уміння:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> критично оцінювати результати людської діяльності в природному середовищі, відображені у творах літератури. <p><i>Ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> готовність до опанування новітніми технологіями; оперативне реагування на технологічні зміни.
5	Інформаційно-цифрова компетентність (К5)	<p><i>Уміння:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> діяти за алгоритмом; працювати в різних пошукових системах для отримання потрібної інформації; розпізнавати маніпулятивні технології та протистояти їм; грамотно й безпечно спілкуватися в мережі Інтернет. <p><i>Ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> прагнення дотримуватися етичних норм у віртуальному інформаційному просторі; задоволення пізнавального інтересу в інформаційному середовищі; критичне ставлення до медійної інформації.
6	Уміння вчитися впродовж життя (К6)	<p><i>Уміння:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> визначати мету та цілі власної діяльності й розвитку, планувати й організувати їх, здійснювати задумане, рефлексувати й оцінювати результат; використовувати різноманітні стратегії навчання; користуватися різними джерелами інформації; знаходити, аналізувати, систематизувати й узагальнювати одержану інформацію, перетворювати її з однієї знакової системи в іншу; працювати в парі, групі; читати, використовуючи різні види читання: ознайомлювальне, вибіркоче, навчальне тощо; постійно поповнювати власний словниковий запас; застосовувати комунікативні стратегії відповідно до мети й ситуації спілкування. <p><i>Ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> прагнення використовувати українську мову в різних життєвих ситуаціях; готовність удосконалювати власне мовлення впродовж життя, розвивати мовну інтуїцію; розуміння ролі читання для власного інтелектуально-го зростання.

Компетентнісний потенціал предмета «Українська література»		
№	Ключова компетентність	Уміння і ставлення, формування яких можна забезпечити засобами предмета
7	Ініціативність і підприємливість (К7)	<p><i>Уміння:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> аналізувати життєву ситуацію з певної позиції; презентувати власні ідеї та ініціативи чітко, грамотно, використовуючи доцільні мовні засоби; використовувати комунікативні стратегії для формування власних пропозицій, рішень і виявлення лідерських якостей. <p><i>Ставлення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> готовність брати відповідальність за себе та інших; розуміння ролі комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри.
8	Соціальна та громадянська компетентності (К8)	<p><i>Уміння:</i></p> <p>толерантно відстоювати власну позицію в дискусії; розрізняти маніпулятивні технології та протистояти їм; аргументовано й грамотно висловлювати власну думку щодо суспільно-політичних питань; уникати дискримінації інших у процесі спілкування; критично оцінювати тексти соціально-політичного змісту.</p> <p><i>Ставлення:</i></p> <p>повага до різних поглядів, ідей, вірувань; здатність співчувати, довіряти й викликати довіру; поцінування людської гідності; повага до закону та правових норм; утвердження права кожного на власну думку.</p>
9	Обізнаність і самовираження у сфері культури (К9)	<p><i>Уміння:</i></p> <p>зіставляти специфіку розкриття певної теми (образу) в різних видах мистецтва; ідентифікувати себе як представника певної культури; визначати роль і місце української культури в загальноєвропейському і світовому контекстах; читати літературні твори, використовувати досвід взаємодії з творами мистецтва в життєвих ситуаціях; створювати тексти, висловлюючи власні ідеї, спираючись на досвід і почуття та використовуючи відповідні зображувально-виражальні засоби.</p> <p><i>Ставлення:</i></p> <p>поцінування набутків інших культур, зацікавлення ними; відкритість до міжкультурної комунікації; потреба читання літературних творів для естетичної насолоди та рефлексії над прочитаним.</p>

Компетентнісний потенціал предмета «Українська література»		
№	Ключова компетентність	Уміння і ставлення, формування яких можна забезпечити засобами предмета
10	Екологічна грамотність і здорове життя (К10)	<p><i>Уміння:</i> ілюструвати екологічні проблеми прикладами з художніх творів; бережливо ставитися до природи як важливого чинника реалізації особистості; розуміти переваги здорового способу життя.</p> <p><i>Ставлення:</i> усвідомлення людини як частини природи, незворотності покарання за зло, причинене довкіллю; аналіз літературних текстів (епізодів) екологічного спрямування, усні / письмові презентації в рамках дослідницьких проєктів; готовність зберігати природні ресурси для сьогодення та майбутнього.</p>

Мета наскрізних ліній — «сфокусувати» увагу й зусилля вчителів-предметників, класних керівників, зрештою, усього педагогічного колективу на досягненні певної, життєво важливої для учня й суспільства мети, виразити ключові компетентності.

Для наскрізної лінії **«Екологічна безпека та сталий розвиток»** — це формування в учнів соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості, у результаті яких вони дбайливо й відповідально ставитимуться до довкілля, усвідомлюючи важливість сталого розвитку для збереження довкілля й розвитку суспільства.

Метою реалізації наскрізної лінії **«Громадянська відповідальність»** є формування відповідального члена громади й суспільства, який розуміє принципи й механізми його функціонування, а також важливість національної ініціативи; ґрунтується у своїй діяльності на культурні традиції та вектори розвитку держави.

Реалізація наскрізної лінії **«Здоров'я і безпека»** прагнемо сформувати учня духовно, емоційно, соціально й фізично повноцінним членом суспільства, який здатний дотримуватися здорового способу життя, допомагати у формуванні безпечного здорового життєвого середовища.

Нарешті, наскрізна лінія **«Підприємливість і фінансова грамотність»** забезпечить краще розуміння молодим поколінням українців практичних аспектів фінансових питань (здійснен-

ня заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо); сприятиме розвиткові лідерських ініціатив, здатності успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі.

Кінцевим, «матеріальним» результатом роботи над темою найчастіше буде певний «надпредметний» проект, для реалізації якого задіюються знання і вміння, одержані на заняттях з окремих предметів. Однак навіть якщо кінцевий результат «предметний» (наприклад, сценарій на екологічну проблематику), у ході роботи над проектом учні використовують знання, одержані на уроках природничих дисциплін, історії тощо.

Українська література як навчальний предмет має досить значний потенціал для реалізації наскрізних ліній:

«Екологічна безпека та сталий розвиток» (НЛ-1):

Уміння:

- ♦ наводити приклади з художніх творів, у яких порушені проблеми екологічної безпеки;
- ♦ формулювати зв'язне висловлювання про проблеми навколишнього середовища;
- ♦ дискутувати із цього приводу.

Ставлення:

- ♦ сприймання природи як цілісної системи;
- ♦ усвідомлення взаємозв'язку людини і природи;
- ♦ розуміння важливості екологічної безпеки;
- ♦ готовність долучитися до захисту навколишнього середовища.

«Громадянська відповідальність» (НЛ-2):

Уміння:

- ♦ наводити приклади з художніх творів, де герої проявляють активну громадянську позицію, висловлювати ставлення до порушених проблем;
- ♦ твердо, але толерантно відстоювати свої погляди в дискусії;
- ♦ працювати в парі, групі, виконувати доручену роль;
- ♦ приймати спільне рішення.

Ставлення:

- ♦ відчуття себе членом спільноти;
- ♦ усвідомлення важливості активної громадянської позиції;
- ♦ готовність брати на себе відповідальність;

«Здоров'я і безпека» (НЛ-3):

Уміння:

- ♦ знаходити необхідну інформацію про здоров'я і критично оцінювати її;

- ♦ використовувати набуті знання і вміння для забезпечення безпеки своєї й інших;
- ♦ наводити приклади з художніх творів, де порушені ці проблеми;
- ♦ діяти в ситуаціях, загрозливих для здоров'я.

Ставлення:

- ♦ усвідомлення власного здоров'я як цінності не лише особистої, а й суспільної;
- ♦ ведення здорового способу життя і пропаганда його;
- ♦ усвідомлення залежності й впливу власної поведінки на здоров'я та безпеку свою й оточення.

«Підприємливість і фінансова грамотність» (НЛ-4):

Уміння:

- ♦ наводити приклади з художніх творів, де порушено ці проблеми;
- ♦ використовувати набуті знання і вміння з метою реалізації задуманих проектів;

Ставлення:

- ♦ готовність проявляти ініціативу.

У навчальній програмі ці аспекти відображено в переліку очікуваних результатів із зазначенням тієї чи іншої ключової компетентності чи лінії (наприклад, *К1, К6, НЛ-1, НЛ-2* тощо).

Методичний інструментарій учителя-словесника

Навчально-виховний процес на уроці української літератури вибудовується на засадах діалогічності. Учитель присутній у класі як читач. Його головна місія — допомогти учням налагодити діалог із текстом і поміж собою.

Відправною точкою є актуалізація суб'єктного досвіду учня, його ставлення до порушених автором морально-етичних проблем, що обговорюватимуться на уроці. Після роботи з текстом учень повертається до певної проблеми та розглядає її, ґрунтуючись на засвоєних знаннях і набутих вміннях.

Алгоритм роботи учнів з текстом:

1. Етап передчитання: формулювання цілей читання > організація читання (вибір читацьких стратегій) > висловлення припущень щодо змісту твору та порушених проблем на основі розгляду назви, епіграфа, актуалізації суб'єктного досвіду й опорних знань.
2. Етап читання: первісне прочитання > рефлексія вражень > відтворення в уяві прочитаного > формулювання запитань

до тексту (автора, героїв) > висловлення здогаду щодо авторського задуму > повторне прочитання > інтерпретація (аналіз) тексту.

3. Етап після читання: розгляд твору в контексті творчості різних авторів, епох, суміжних видів мистецтва > формулювання авторських і творення власних смислів > рефлексія й оцінювання результатів читання.

Вибір методів, прийомів, технологій обумовлюється специфікою навчання у старшій школі, віковими та індивідуальними особливостями старшокласників, рівнем їхнього літературного розвитку, життєвого й читацького досвіду.

Організуючи навчання літератури в старшій школі, творчо використовуємо надбання українських і зарубіжних учених: методи, прийоми, форми організації читацької діяльності, запропоновані О. Ісаєвою, методику інтерсуб'єктної взаємодії В. Уліщенко, екзистенційного вивчення художнього твору Г. Токмань, звертаємося до напрацювань О. Куцевол, О. Бандури, Н. Волошиної, В. Шуляра, А. Ситченка, С. Жили, А. Градовського та ін.

Сприяють досягненню визначених цілей технології особистісно зорієнтованого навчання літератури (А. Фасоля), розвитку критичного мислення засобами читання й письма (І. Загашев, О. Пометун та ін.); стратегіального підходу до читання (Н. Сметанникова), акмеологічного читання (В. Бородіна), задачного підходу (Г. Граник, Л. Концева), мультимедійні та інформаційно-комунікаційні технології (Г. Бійчук), проектні методики (Л. Чеховська та ін.), методи ситуативного моделювання, ейдетичний, дебатів, прийоми інтерактивного навчання.

Критично осмислюються й застосовуються напрацювання авторських шкіл (М. Гузика, Є. Ільїна, С. Лавлінського, С. Курганова та ін.), адаптовані до завдань й умов шкільного курсу елементи біографічного, культурно-історичного, компаративного, міфологічного, структурального та інших видів аналізу художнього твору.

Проблема формування суб'єктності учня-читача обумовлює активне звернення до таких загальнодидактичних методів, як мотиваційний, організації й здійснення навчальної діяльності, рефлексивно-оцінювальний тощо. Кожен з них реалізується через систему прийомів і видів робіт.

Методичний арсенал учителя-словесника поповнюють методи й прийоми організації читацької діяльності, які враховують

її специфіку в інформаційну епоху: перевернутий клас, робота з хмарними технологіями, створення буктрейлерів, коміксів, постерів, буклетів, логотипів, комп'ютерних презентацій, моделювання індивідуальної навчальної програми тощо.

Для формування й перевірки рівня читацької компетентності застосовуємо компетентісно зорієнтовані завдання, звертаємося до методу проектів, портфоліо, ігрових, інтерактивних технологій, дебатів, програми «Читання і письмо для розвитку критичного мислення».

У структурі уроку літератури виокремлюємо етапи: мотиваційний (підетапи з'ясування/забезпечення емоційної готовності, актуалізації суб'єктного досвіду й опорних знань), цілевизначення та планування, опрацювання навчального матеріалу, рефлексійно-оцінювальний (рефлексія й оцінювання результату і процесу діяльності та пов'язаних з нею емоцій і почуттів).

Пошук і використання інноваційних методик і технологій не означає ігнорування перевірених часом методів і прийомів. Учитель активно звертається до евристичного методу, проблемно-пошукового, дослідницького тощо. Залишаються в активному вжитку лекція (вступна, настановна, біографічна, оглядова, підсумково-узагальнювальна), бесіда (репродуктивна, евристична, актуалізаційна), самостійна робота, різні види читання тощо.

Застосування традиційних та інноваційних технологій, методів і прийомів на всіх етапах читання забезпечує поступальний процес оволодіння учнями читацькою компетентністю.

Характеристика змісту навчального матеріалу

Літературний курс старшої школи є системно-історичним, а не історико-літературним.

Визначальними критеріями відбору художніх творів для текстуального вивчення є:

- а) репрезентативність щодо певного напрямку, течії;
- б) естетична цінність;
- в) місце в мистецькій спадщині письменника та літературному процесі;
- г) відповідність віковим особливостям старшокласників.

Визначені для текстуального вивчення твори опрацьовуються поглиблено, як правило, шляхом «повільного» прочитання. Так само вивчаються і твори «за вибором», який здійснює вчитель або, що значно ефективніше, учні під його керівництвом.

Мета — вироблення вмінь прочитання художніх текстів різних естетичних систем, жанрів, стилів тощо.

У змісті програми передбачено вивчення мистецьких набутків представників кримсько-татарської літератури: Ісмаїла Гаспринського (10 клас) й Ервіна Умерова (11 клас). На думку укладачів програми, ознайомлення з творчою спадщиною одного з корінних народів України сприятиме усвідомленню цілісності її культури.

Ознайомлювальне (оглядове) читання покликане сформувати загальне уявлення про твір як мистецький факт в історії української літератури й біографії автора.

Тексти для позакласного читання й уроків літератури рідного краю обираються зі сформованого учнями і вчителем переліку. Мета вивчення — задовольнити індивідуальні читацькі інтереси, потреби, зацікавити читанням, удосконалити читацькі вміння і навички, зокрема самостійної організації та здійснення читацької діяльності, сформувати індивідуальну освітню програму.

Анотації до літературних тем містять біографічні відомості й характеристику творчості письменника, акцентують увагу вчителя на ключових проблемах художнього твору в контексті певного напрямку, на значенні мистецького доробку автора для розвитку української літератури, його місці в загальноєвропейському і світовому контекстах.

Зміст анотацій сформовано з урахуванням сучасного стану літературознавчої науки. Однак це лише одне з можливих прочитань. Так само орієнтовними є кількість годин, передбачена на вивчення тієї чи іншої теми (твору), перелік компетентностей, які планується сформувати в ході навчально-пізнавальної діяльності школярів.

Літературний процес у програмі представлено в хронологічній послідовності. Автори акцентують увагу на об'єднувачих чинниках, якими є домінуючий у той чи інший період стильовий напрям: «Реалізм», «Модернізм», «Авангардизм», епоха «соціалістичного реалізму», «Постмодернізм і постпостмодернізм».

Такий підхід орієнтує розглядати твір, виявляючи в художньому тексті ознаки напрямку, що були властивими певному етапу розвитку літератури, зосереджуючись на визначальних рисах літературного героя цього часу.

З метою створення для вчителя умов планування навчального процесу з огляду на умови конкретного регіону, школи, кла-

су, у програмі застосовано «блочний» принцип розподілу годин. Учитель здійснює його не лише в межах теми, де вивчається творчість окремого письменника, а й тем, у яких представлено творчість кількох митців («Шістдесятництво як суспільне й мистецьке явище», «Література епохи «соціалістичного реалізму», «Постмодернізм і постпостмодернізм»). При цьому передбачена можливість вибору персоналій і художніх творів.

Рубрика «Суспільний і мистецький контекст» містить матеріал, який дає змогу вчителю розглядати матеріал, що вивчається, у взаємозв'язку з історією, суспільно-політичними процесами, етапами розвитку різних видів мистецтва: живопису, музики, архітектури, кінематографу в Україні та за її межами.

Наскрізна рубрика «Читацький практикум» покликана розкрити учневі «секрети художньої творчості», сприяти виробленню умінь прочитання текстів, що належать до різних естетичних систем та різних жанрів. Зокрема й тих, які не є представлені в текстуальному вивченні (щоденники, епістолярій тощо). «Читацький практикум» також спрямовано на оволодіння навиками вираження думок про прочитане в різних усних і письмових формах: есе, рецензії, листа другові тощо. Ураховано також і сучасні форми письма, наприклад, літературний блог.

Змістове наповнення рубрики, хід проведення заняття визначає вчитель на основі анотації до теми й переліку очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів, а також рекомендацій, що будуть опубліковані в методичних часописах.

Виділені години можуть бути використані і для поглибленої роботи з текстом програмових творів, уроків позакласного читання, літератури рідного краю.

Важливу роль у створенні цілісної картини розвитку літератури як історії мистецьких пошуків відіграють оглядові теми. Окрім того, одним із завдань, що вирішуються на таких уроках, є представлення концепту теми: презентація авторів та творів, що вивчатимуться, ознайомлення із загальними цілями та формулювання учнями на їх основі цілей власних, визначення на основі переліку запитань і завдань для тематичної атестації бажаного рівня навчальних досягнень. Оволодіваючи цими вміннями, учень вчиться вибудовувати індивідуальну навчальну програму.

Вивчення курсу української літератури в кожному класі завершується «Уроком-підсумком», завдання якого — узагальнити й систематизувати матеріал і представити вивчене як ці-

лісну картину розвитку літератури певного періоду (домінуючі течії й напрями, жанри, характеристика героя, провідні теми, ідеї, художні засоби зображення, місце вивчених творів в історії української літератури, у загальноєвропейському та світовому контекстах), а також відрефлексувати й оцінити досягнення визначених цілей, зміни в читацькому й особистісному розвитку тощо.

Наприкінці програми подано узагальнений перелік знань і вмінь, якими має оволодіти випускник певного класу. У переліку виокремлено предметну, загальнонавчальну й особистісну складові. Вимоги до рівня емоційно-ціннісного ставлення (особистісна складова) подано у формулюваннях, які дають змогу простежити й оцінити хід формування.

До кожної теми подано перелік основних літературознавчих понять, засвоєння яких стане своєрідним «ключем» для розкриття поетики художнього твору. Обсяг визначено на основі принципу мінімаксу: мінімально можлива кількість для досягнення максимально можливого результату.

Для самостійного читання й уроків літератури рідного краю автори програми рекомендують добирати тексти сучасних авторів, що забезпечує врахування читацьких потреб та інтересів старшокласників, а також сприяє їхньому входженню у світ новітньої української літератури.

Уроки розвитку мовлення використовуються для підготовки й написання есе та інших творчих робіт.

Програма розрахована на творче застосування й надає можливість учителеві організувати навчання літератури з урахуванням рівня підготовки учнів, їхніх читацьких інтересів і вподобань, забезпечення текстами художніх творів і технічного оснащення тощо.

10 клас

Усього — 140 год. На тиждень — 4 год.

Текстуальне вивчення творів — 119 год. Повторення та узагальнення — 4 год.

Література рідного краю (упродовж року) — 4 год. Позакласне читання — 4 год.

Розвиток мовлення — 4 год. Резервний час — 5 год.

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>4</p>	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає про форми естетичного освоєння дійсності; розкриває основи взаємодії літератури та інших видів мистецтв; пояснює образну природу словесного мистецтва; розкриває сутність процесу читання, називає його види; характеризує особливості взаємодії автора й читача; наводить приклади діалогічного прочитання художнього тексту; розкриває зміст понять «читання», «діалогічне читання».</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>використовує іншомовні джерела про читання (K2); чітко формулює визначення понять (K3); використовує під час читання досвід взаємодії з творами інших видів мистецтва (K9); визначає межі власного знання і не-знання, відрізняє нове знання від уже відомого (K6).</p>	<p>ВСТУП</p> <p>Читацький практикум</p> <p>Література як одна з форм естетичного освоєння дійсності. Взаємодія літератури та інших видів мистецтва. Діалогічні взаємини автора і читача. Читання та його види. Особливості читання в епоху цифрових технологій. Діалогічне прочитання художнього твору.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Учень/учениця: усвідомлює значення читання для особистісного розвитку; усвідомлює естетичні чинники взаємодії літератури з іншими видами мистецтв.</p>	
	<p>Предметні компетентності Учень/учениця: знає поняття стилю і стилевих особливостей певного періоду; уміє розкривати цілісність культурно-історичної епохи; знає й уміє пояснити принципи періодизації літератури та зв'язок із стилевими рисами.</p>	<p>Повторення вивченого Чинники зміни культурно-історичних епох і літературних напрямів. Питання періодизації літератури. Особливості періодизації української літератури (головні риси). Стильові особливості літературних періодів. Літературні напрями та стилі давньої й нової української літератури ХІ — першої половини ХІХ ст.: світоглядні й естетичні застави, провідні жанри.</p>
4	<p>Предметні компетентності Учень/учениця: знає особливості динаміки літературних напрямів і стилів; розкриває особливості зміни світогляду й стилю автора від романтизму до реалізму; пояснює зв'язок літератури як мистецтва слова з провідними тенденціями історико-культурної доби другої половини ХІХ ст.; розкриває історичну зумовленість ролі української літератури як вагомого чинника формування національної ідентичності й суспільно-політичної боротьби;</p>	<p>РЕАЛІЗМ Реалізм як літературно-мистецький напрям у європейській та українській літературі. Етапи становлення. Реалізм як художній метод відтворення дійсності. Головні риси реалізму як методу. Суспільно-історичний контекст становлення й розвитку реалізму другої половини ХІХ ст.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>називає імена представників літературних напрямів і назви художніх творів, їх основні стилізові ознаки; обґрунтовує тезу про мистецтво слова як носія тих рис, які характеризують націю, розкривають ментальність народу, його духовність; уміє обґрунтувати чинники становлення реалізму як методу й напрям у літературі й мистецтві.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>користується різними джерелами (у т. ч. пошуковими системами) інформації (К5);</p> <p>володіє прийомами «активного слухання»: «чує» співбесідника, продовжує та розвиває його думку, ставить уточнюючі питання, сприймає й поважає іншу точку зору (К1, 8);</p> <p>виокремлює головну та другорядну інформацію (К3, 5); згортає і розгортає текстову інформацію, аналізує, систематизує й узгацьнює її, представляє у формі таблиці, схеми тощо і навіпаки (К3); виокремлює головну думку, факт, явище, з-поміж інших, знаходить у тексті ключові фрази (К3); визначає межі власного знання і не-знання, відрізняє нове знання від уже відомого (К6).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>усвідомлює принцип розуміння літератури як значимого явища для пізнання людиною самої себе й навколишнього</p>	<p>УКРАЇНЬСКА ЛІТЕРАТУРА другої половини XIX ст.</p> <p>Переважають епічні прозові жанри; соціально-проблематика; актуалізація різностанових проблем; конфлікт людини і середовища тощо.</p> <p>Погляди на літературу як важливий чинник у формуванні національної самосвідомості, боротьби за соціальні зміни.</p> <p>Реалізм в українській літературі 70–90-х років XIX ст. (І. Нечуй-Левицький, Панас Мирний, Б. Грінченко, І. Франко): відображення життя у формах самого життя. Ідейні й моральні пошуки особистості, спроби розв'язати суперечність між ідеологією та соціальною дійсністю.</p> <p>Жанрова й тематична різноманітність. Оновлення художніх засобів. Поняття про художній тип.</p> <p>Українська література 70–90-х років XIX ст. в загальноєвропейському та світовому контексті.</p> <p>ТЛ: реалізм як напрям і метод (погиблено); типізація; художній тип.</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-піднавальної діяльності учнів</p> <p>світу; це зумовлює прагнення письменника до глибинно-го осягнення життя з його суперечностями та показу вза-ємодії людини (її психофізіологічних, емоційних та інших особливостей) із середовищем, впливу суспільних умов на людську долю.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>6</p>	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> розповідає про важливі факти з життя письменника; знає фабулу й сюжет твору, який вивчається, риси творчого стилю митця; визначає жанр твору, проблематику, харак-тер конфлікту; вказує особливості жанрового різновиду епічного твору — «соціально-побутова повість-хроніка»; коментує роль художніх засобів у змалюванні комічного в художньому творі; аналізує особливості та час написання твору в контексті суспільних і мистецьких процесів.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> пояснює актуальність порушених автором проблем для сучасного життя; уміння виходити з конфліктних ситуа-цій, здатність долати життєві негаразди (К8); веде діалог із текстом (автором, героями); ставить за-питання, прогнозує зміст тощо (К1, 6); залежно від мети використовує різноманітні читачькі стратегії (К6); визначає мету й цілі власної діяльності та розвитку, пла-нує, організовує, здійснює задумане, рефлексує й оцінює результат (К6, НЛ-3);</p>	<p>Іван НЕЧУЙ-ЛЕВИЦЬКИЙ «Кайдашева сім'я»</p> <p>Життя митця і його творчість як новий імпульс української літератури (І. Франко: «Колосаль-не всеобіймаюче око України»); «Кайдашева сім'я» — соціально-побуто-ва повість-хроніка. Реалізм твору, сучас-на (вічна) актуальність проблеми батьків і дітей. Колоритні людські характери в повісті. Українська ментальність, гуманіс-тичні традиції народної побутової моралі. Ствердження цінностей національної ети-ки засобами комічного. «Сміх крізь сльо-зи» як ідейна домінанта твору. Сценічне життя повісті. ТЛ: соціально-побутова повість, реалізм як напрям і метод (поглиблено). Засоби змалювання комічного (поглиблено). Суспільний та мистецький контекст: <i>суспіль-ний контекст</i> — скасування кріпосного права в Російській імперії. Земельна реформа.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>зiставляє специфіку розкриття певної теми (образу) в різних видах мистецтва (К9); використовує під час читання досвід взаємодії з творами інших видів мистецтва (К9); висловлює міркування з приводу змісту художнього твору, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 6; НЛ-2); указує на прояви національного мислення, світовідчуття в характерах героїв (К9).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>висловлює думки про особливості світосприйняття українців, національний характер, народну мораль й етику;</p> <p>усвідомлює важливість культурної самоідентифікації для успішної адаптації в сучасному інформаційному глобалізованому світі.</p>	<p><i>Мистецький контекст</i> — «Вид на гору Спаса у Стеблеві» Ф. Різниченко. «Українська ніч» А. Куїнджі — улюблена картина, «Arрасіоната» Л. ван Бетховена — улюблена мелодія письменника. Малярські роботи Г. Курбе, В. Орловського, А. Куїнджі, С. Васильківського та ін. «Кайдашева сім'я» в постановці Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка (Київ). Екранізація твору, ілюстрації до нього А. Базилевича. Комікси до повісті Н. Тарабарової.</p>
1	<p>Читацький практикум</p> <p>Прозовий епічний твір великої форми. «Ключі» до прочитання. Лист другу про прочитане.</p>	<p>Панас МИРНИЙ (П. Рудченко)</p> <p>«Хіба ревуть воли, як ясла повні?»</p> <p>Огляд життя і творчості. «Хіба ревуть воли, як ясла повні» — перший соціально-психологічний роман в українській літературі. Вихід героя за рамки «родинного кола».</p> <p>Психологічне дослідження формування</p>
8	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає основні відомості про життя і творчість прозаїка, про особливості й умови написання роману; називає риси «соціально-психологічного роману»; розкриває ідейно-художній зміст і проблематику твору, особливості його композиції, реалістичного методу;</p>	

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>характеризує новизну й масштабність образу Чіпки та інших персонажів; розуміє й може пояснити принципи типізації в літературі та у вказаному творі зокрема; уміє розкрити поняття художній тип; аналізує особливості художнього вираження психології персонажів.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>веде діалог із текстом (автором, героями); задає запитання, прогнозує зміст тощо (K1); залежно від мети використовує різноманітні читацькі стратегії (K6); визначає мету й цілі власної діяльності та розвитку, планує, організовує, здійснює задумане, рефлексує й оцінює результат (K6); висловлює міркування з приводу змісту твору, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (K1, 6; НЛ-2); толерантно відстоює свою позицію в дискусії (K7, 8); демонструє повагу до різних поглядів, ідей, переконань (K8, НЛ-2); застосовує різноманітні комунікативні стратегії залежно від мети спілкування й об'єкта мовлення (K1, 6); дискутує на літературні та публіцистичні теми, критично ставиться до висловлених думок (K1, 8).</p>	<p>характеру, духовний злам Чіпки під впливом соціальних обставин.</p> <p>Особливості композиції роману: хронологічна послідовність й історичні відступи.</p> <p>Особливості стилю письменника: епічність, ритмічність прози, реалістичність зображення психології персонажів, майстерність пейзажів.</p> <p>Значення творчості Панаса Мирного для розвитку української літератури.</p> <p>ТЛ: соціально-психологічний роман. Художній тип. Особливості типізації героїв. Методи аналізу художнього твору (зокрема, елементи психоаналітичного методу). Суспільний та мистецький контекст: <i>історичні події</i> — Аграрна реформа 60-х років XIX ст. та її наслідки для українських селян. <i>Мистецький контекст</i> — європейський соціально-психологічний роман: Стендаль «Червоне і чорне», Г. Флобер «Мадам Боварі»; російський соціально-психологічний роман: М. Лермонтов «Герой нашого часу», Л. Толстой «Анна Кареніна», Ф. Достоєвський «Злочин і кара».</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p>Учень/учениця: усвідомлює, що суспільство «тримається людською сутністю людини, а не звірячою. Звіряча сутність — злочини — лише є протестом проти мерзенного устрою людської сутності» (Іван Білик).</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця: знає етапи розвитку драми та драматургії в українській культурі; характеризує особливості розвитку драматургії і театру в другій половині XIX ст., називає імена провідних драматургів, акторів, назви творів, написаних для професійного українського театру; розповідає про історію створення театру корифеїв, його авторський і акторський склад; пояснює роль професійного театру в розвитку національної культури.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Учень/учениця: знаходить необхідну інформацію в підручнику й інших друкованих й електронних джерелах, критично осмислює її, виокремлює головну та другорядну (К5, 6); згортає й розгортає текстову інформацію, аналізує, систематизує й узгалянює її, представляє у формі таблиці, схеми тощо і навпаки (К3);</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Владислав Реймонт, польський письменник, лауреат Нобелівської премії з літератури, роман-епос «Селяни».</p> <p>ДРАМАТУРГІЯ І ТЕАТР XIX ст.</p> <p>Тяглість драматургічної традиції в Україні. Шкільна драма XVIII ст. Інтермедії. Вертеп-на драма.</p> <p>Драматургія першої половини XIX ст. Народна драма І. Котляревського.</p> <p>Новаторський характер української драматургії другої половини XIX ст.</p> <p>Соціально-побутові та історичні драми й комедії М. Кропивницького, М. Старицького, І. Карпенка-Карого, Панаса Мирного та ін.</p> <p>Родина Тобілевичів й український театр.</p> <p>Зв'язок театру з музикою, сценічними декораціями, одягом тощо.</p> <p>Розвиток драматургії: соціально-побутові та історичні драми й комедії М. Старицького, М. Кропивницького, Панаса Мирного та ін. (оглядово).</p>
<p>4</p>		

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-піднавальної діяльності учнів</p> <p>виокремлює головну думку, факт, явище, з-поміж інших, знаходить у тексті ключові фрази (К3); залежно від мети використовує різноманітні читачські стратегії (К6); визначає мету й цілі власної діяльності та розвитку, планує, організовує, здійснює задумане, рефлексує й оцінює результат (К6); висловлює міркування з приводу змісту твору, порушення проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 6; НЛ-2); веде дискусію на літературні та публіцистичні теми, критично ставиться до висловлених думок (К1, 8);</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>осмислює й може пояснити роль різних форм мистецтва, зокрема драматургії й театру, у розвитку національної культури; виокремлює значення реалістичної драми й українського національного театру в контексті суспільно-політичних процесів другої половини XIX ст.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Створення професійного театру в Галичині (1864). Перша народна артистка України Марія Заньковецька.</p> <p>Роль професійного театру в розвитку національної культури.</p> <p>ТЛ: Драма як рід літератури. Вітоки драми як виду мистецтва (від античної драми та народної драми). Театр як вид сценічного мистецтва та установа, яка здійснює сценічні вистави.</p>
<p>4</p>	<p>Предметні компетентності</p> <p>Учень / учениця:</p> <p>знає основні відомості про життєвий і творчий шлях драматурга; висвітлює причини просвітницьких ідейних пріоритетів світогляду драматурга; розповідає про історію виникнення театру корифеїв; розкриває й коментує зміст п'єс «Мартин Боруля» та «Хазяїн»; називає ознаки жанру драматичного твору;</p>	<p>Іван КАРПЕНКО-КАРИЙ (І. Тобілевич) «Хазяїн», «Мартин Боруля»</p> <p>Життєвий і творчий шлях І. Карпенка-Карого. Багатогранність діяльності.</p> <p>Жанрова різноманітність творів: трагікомедії («Сто тисяч», «Мартин Боруля»), сатирична комедія («Хазяїн»), соціально-психологічна драма («Безталанна»),</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-піднавальної діяльності учнів</p> <p>характеризує головного героя, пояснює причини його особистої драми; визначає головний конфлікт п'єси; розкриває драматургічне новаторство письменника, значення творчості І. Тобілевича для розвитку української драматургії.</p> <p>Ключові компетентності Учень/учениця: дає власну оцінку вчинкам персонажів (К6, НЛ-4); використовує під час читання досвід взаємодії з творами інших видів мистецтва (К9); зіставляє специфіку розкриття певної теми (образу) в різних видах мистецтва (К9); веде діалог із текстом (автором, героями): ставить питання, прогнозує зміст тощо (К1, НЛ-2).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця: обгрунтовує тезу: гідність людини визначає не приналежність до привілейованого соціального стану, а чесна трудова діяльність, простота й щирість у взаєминах з людьми; усвідомлює й може пояснити цінності й пріоритети в житті людини та ставлення до грошей, які сприяють добробуту життя людини, а не володарюють над нею. Гроші як засіб для життя, а не самоціль і підміна самого життя людини.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>історична трагедія («Сава Чалий»). І. Карпенко-Карий і «театр корифеїв». Драматургічне новаторство письменника. Комедія «Хазяїн». Головний конфлікт комедії — суперечності суспільства, у якому одиниці стають мільйонерами, а більшість — жebraками. Терентій Пузир як втілення некерованого прагнення накопичення матеріальних статків. Мамона («багатство, земні блага») як тема, ідея і головний персонаж комедії. Морально-етичні конфлікти в родині Пузиря. Соціальний конфлікт між мільйонером та його працівниками, наймитами. Проблема соціально відповідального підприємництва. Позачасовість проблематики комедії. Сучасна інтерпретація. Сценічне життя комедії в сьогоденні. Значення творчості І. Карпенка-Карого. «Мартин Боруля» (оглядово). Проблема тика зміни соціальної ролі й статусу, яка не пов'язана з походженням людини (Мольєр «Міщанин-шляхтич», анонімне сатиричне</p>
---	---	---

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
		<p>оповідання XVIII ст. «Доказательство Хама Даниела Кукси потомственного», М. Куліш «Мина Мазайло»).</p> <p>ТЛ: трагікомедія як жанровий різновид драми. Драма й театр. Історія українсько-го театру.</p> <p>Суспільний та мистецький контекст: суспільний контекст — Валуєвський циркуляр (1863 р.); Емський указ (1876 р.) та їхні наслідки для розвитку мистецтва в Україні. Особливості розвитку театру в Україні другої половини XIX ст.</p> <p>Мистецький контекст — хорова композиція «Вечорниця» П. Нішинського, опера «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського, «Тарас Бульба» М. Лисенка. «Міщанин-шляхтич» Ж.-Б. Мольєра. «Хазяїн» у постановці Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка (Київ).</p>
	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає основні факти життєвого, громадського та творчого етапів життя митця; може пояснити роль Б. Грінченка у становленні національної української культури, розширенню сфери функціонування української мови; аргументовано пояснює принципи реалістичного</p>	<p>Борис ГРІНЧЕНКО</p> <p>«Без хліба», «Сам собі пан», поезія — «Доки?», * «До народу», * «До праці», «Моє щастя», «Весняні сонети»</p> <p>Письменник, педагог, лексикограф, літературознавець, етнограф, історик, публіцист, громадсько-культурний діяч.</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>письма на прикладі оповідань, які вивчаються; вказує ху- дожні засоби вираження психології героя та соціальних проблему творах малих епічних жанрів.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> дає власну оцінку вчинкам персонажів (К6, НЛ-4); веде діалог із текстом (автором, героями): ставить пи- тання, прогнозує зміст тощо (К1); веде діалог із текстом (автором, героями): ставить пи- тання, прогнозує зміст тощо (К1, НЛ-2). Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Учень/учениця:</i> усвідомлює й може висловити своє ставлення до важ- ливості почуття власної гідності кожної людини, неза- лежно від майнового та соціального стану.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Б. Грінченко як редактор «Словаря україн- ської мови».</p> <p>Педагогічна діяльність Б. Грінченка, зокре- ма у Всеукраїнській учительській спілці. Роль товариства «Просвіта» в суспільно- політичному житті України.</p> <p>«Без хліба» — морально-етична про- блема на межі голоду рідних і порушення заповіді «не укради» в образі селянина Петра; почуття власної гідності «малень- кої людини» — образ дружини Горпини як носія етичних чеснот; образ сільської громади, яка зрозуміла зізнання Петра, як мудрого й гармонійного середовища у ви- рішенні морально-етичних проблем; осо- бливості реалістичного письма в розкритті соціальних проблем та душевного стану героя.</p> <p>«Сам собі пан» — маніфест людської гід- ності. Засоби типізації образу селянина Данила. Реалістичність зображення. Акту- альність проблематики оповідання.</p> <p>«Моє щастя» — життєве й мистецьке кре- до автора; маніфест ширих почуттів і від- даної праці своєму народові як істинні цін- ності митця.</p>
<p>4</p>		

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
		<p>«Весняні сонети» — ідея єдності природи й душевного стану людини; образ весняної оновленої природи як символічна паралель з надіями в житті ліричного героя. Образи природи як психологічний паралелізм у літературі романтизму та реалізму.</p> <p>ТЛ.: малі епічні жанри — оповідання (по-глиблено); цикл сонетів.</p> <p>Суспільний та мистецький контекст: суспільний контекст — літературно-публіцистична полеміка 90-х років XIX ст. між Б. Грінченком і М. Драгомановим («Листи з України наддніпрянської», «Листи на наддніпрянську Україну») у західноукраїнській періодиці; мовна дискусія, ініційована Б. Грінченком 1891 р. щодо цілісності української мови; діяльність товариства «Прогресива». <i>Мистецький контекст</i> — Іван Труш та відродження галицького малярства, діяльність Товариства з розвитку українського мистецтва. Віденський неоренесанс і стиль французького відродження в архітектурі Чернівців, Львова, Києва, Одеси, Херсона, Харкова та інших українських міст.</p>
1	Ліричний (ліро-епічний) твір. «Ключі» до прочитання. Рецензія як одна з форм читацьких рефлексій.	Читацький практикум

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>4</p>	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>називає фактори, що вплинули на розвиток історико-літературного процесу початку XX ст., найвизначніші мистецькі постаті, твори, жанри, стиліові особливості; визначає взаємодію різних напрямів і течій, родів і жанрів; називає чинники, які зумовлюють появу модернізму як стильового, мистецького та літературного напрямку; називає й може прокоментувати ідеї часу, які проявилися у творах модернізму; може назвати та коротко схарактеризувати різні напрями модернізму та їхні риси в різних видах мистецтва; характеризує героїв художніх творів цього періоду.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знаходить необхідну інформацію в підручнику й інших друкованих й електронних джерелах, критично осмислює її, виокремлює головну та другорядну (К5, 6); згортає й розгортає текстову інформацію, аналізує, систематизує й узагальнює її, представляє у формі таблиці, схеми тощо і навпаки (К3); виокремлює головну думку, факт, явище, з-поміж інших, знаходить у тексті ключові фрази (К3); залежно від мети використовує різноманітні читацькі стратегії (К6); визначає мету й цілі власної діяльності</p>	<p>УКРАЇНЬКА ЛІТЕРАТУРА</p> <p>кінця XIX — початку XX ст.</p> <p>Характеристика змін у суспільно-політичному й культурному житті.</p> <p>Основні тенденції розвитку української літератури: неонародницька (С. Васильченко, В. Самійленко, Б. Грінченко, А. Тесленко) і модерністська (П. Карманський, М. Яцків, М. Черемшина, М. Коцюбинський, В. Стефаник, О. Кобилянська, В. Винниченко та ін.) течії.</p> <p>Герой української літератури 10-х років XX ст.: традиційне й новаторське.</p> <p>Модернізм як естетична революція та етапність у розвитку самого поняття мистецтва. Мистецтво як окремішня дійсність (модерністське гасло «мистецтво для мистецтва»). Модернізм як соціальне бунтарство: ідеї емансипації, ніцшеанства (удосконалення людини через зміцнення духу й волі), проникнення в глибини психології людини.</p> <p>Модернізм як розрив із традицією класичної літератури — пошук нових виражальних засобів: жанри, символічні образи, тип оповіді.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>та розвитку, планує, організовує, здійснює задумане, рефлексує й оцінює результат (К6);</p> <p>визначає роль і місце української культури в загальноєвропейському і світовому контекстах (К9); визначає межі власного знання і не-знання, відрізняє нове знання від уже відомого (К6).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>усвідомлює українську літературу як складову європейської літератури.</p>	<p>Імпресіонізм, експресіонізм, символізм, неоромантизм як різні напрямки модернізму.</p> <p>Модернізм у живописі, архітектурі, ужитковому мистецтві.</p> <p>Т.Л.: Модернізм як напрям мистецтва. Імпресіонізм як метод і напрям. Імпресіонізм як реалістичне письмо в живописі та літературі (безпосередня фіксація вражень).</p> <p>Суспільний і мистецький контекст: <i>суспільний контекст</i> — посилена індустріалізація і, як наслідок, урбанізація в Європі та Україні; посилення розриву між традиційним патріархальним і міським модерним життям; поява нових суспільних груп — пролетаріату й інтелігенції.</p> <p><i>Мистецький контекст</i> — зарубіжна література — К. Гамсун «Пан»; мистецтвознавство — П. Альтенберг, «Як я це бачу» (імпресіонізм у літературі та художній культурі); живопис — К. Моне «Враження. Схід сонця» (1872).</p>
14	<p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>називає важливі моменти творчої біографії митця, які вплинули на його творчість; знає назви поетичних</p>	<p>МОДЕРНІЗМ. Іван ФРАНКО</p> <p>«Декадент», «Каменярі», «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», «Чого являєшся мені...».</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>збірок; характеризує творчий шлях митця з позиції саморозвитку людини; окреслює основні сфери багатогранної діяльності І. Франка; висловлює власне ставлення до І. Франка як непересічної особистості, яка завдяки незламній силі духу, наполегливості, працездатності, патріотизму прославилася своєю батьківщиною; розкриває на прикладі життєдіяльності І. Франка силу і значущість високого духу.</p> <p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає назви поетичних збірок І. Франка, зміст поезій, визначених для текстувального вивчення; називає проблематику творів;</p> <p>характеризує ліричного героя громадянської лірики І. Франка; розкриває значення громадянської лірики в контексті формування патріотичних цінностей людини, виховання її активної життєвої позиції; висловлює власну думку про актуальність ідей І. Франка сьогодні, пояснює символічний зміст образів.</p>	<p>«Легенда про вічне життя», «Мойсей», «Сойчине крило», «Украдене щастя»</p> <p>Важливі етапи життєвого й творчого шляху І. Франка. Багатогранність громадської і творчої діяльності. Вплив І. Франка на культурне й політичне життя в Україні. Епістолярії про І. Франка.</p> <p>Тематична й жанрова різноманітність поезії І. Франка. Шлях І. Франка до модернізму. «Поетична суперечка» з М. Вороним. (Послання М. Вороного «Іванові Франкові»).</p> <p>Ліричний герой громадянської лірики І. Франка — борець проти соціального й національного гноблення («Каменярі», «Земле моя, всеплодющая мати»).</p> <p>Патріотизм, національна ідея в поезії «Україна» зі збірки «З вершин і низин».</p> <p>«Декадент» — поетичне кредо І. Франка. Присвята В. Щурату. Вираження життєвоствердної позиції ліричного героя-митця.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця: знає ідейно-художній зміст поеми «Мойсей»; пояснює причини звернення автора до біблійного сюжету, авторську настанову на пробудження національної свідомості та історичної пам'яті народу; характеризує алегоричний образ Мойсея як уособлення визначної особистості, провідника нації.</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця: пояснює причини душевної трагедії ліричного героя, встановлює асоціативні зв'язки між поезіями й фактами біографії митця; розкриває основні мотиви поезій збірки; визначає особливості використання народної символіки.</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця: обґрунтовує чому, І. Франка називають основоположником українського перекладаознавства; пояснює роль І. Франка в національному відродженні України.</p>	<p>Поема «Мойсей» — філософське осмислення історичного шляху українського народу. Віра в його щасливе майбутнє. Проблематика твору. Пролог до поеми — заповіт Франка українському народові. Елементи автобіографізму та авторефлексії у творі.</p> <p>Збірка «Зів'яле листя» — «лірична драма». Широка емоційна гама почуттів ліричного героя, утвердження невмирущості людських почуттів, піднесення чистого й безкорисного кохання («Ой ти, дівчино, з горіха зерня», «Чого являється мені...»). Домінантні образи поезії. Значення інтимної лірики у творчості І. Франка.</p> <p>Франко-перекладач. Переклади творів давньогрецьких поетів, Дж. Мільтона, Байрона, Гете, Гейне, Гюго, Міцкевича.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця: знає зміст і художні особливості новели «Сойчине крило»; аналізує твір у єдності змісту й форми з урахуванням принципу діалогічності; називає та коментує художні засоби вираження почуттів.</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця: знає історію написання драми; указує жанр драматичного твору; визначає проблематику та ідею твору; уміє аналізувати художні образи драматичного твору та засоби художнього вираження почуттів.</p>	<p>Оповідання «Сойчине крило». Синтез епосу, лірики та драми. Випробування героїв першим коханням. Пристрасть і бажання виправити помилку життєвого вибору спокійного усталеного життя та холодного «естетства».</p> <p>Зв'язок психологічної колізії новели з проблемою психологічної колізії новели з проблемою гри та природності. Психологічна трансформація персонажа як ствердження того, що людина може залишатись гідною свого імені.</p> <p>«Украдене щастя» — соціально-психологічна драма. Найвизначніший сценічний твір Франка. Сюжет драми, головні герої, конфлікт у творі, проблематика.</p> <p>Внутрішня й міжособистісна гармонія особистості як ідейна домінанта твору. Глибина почуттів і драма героїв. Соціальна витівка особистості драми.</p> <p>Засоби художнього вираження почуттів. Сценічне життя драми. Богдан Ступка в ролі Миколи в постановці Київського драматичного театру імені Івана Франка.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Ключові компетентності Учень / учениця:</p> <p>висловлює міркування з приводу змісту аналізованих творів, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 6; НЛ-2); веде дискусію на літературні та публіцистичні теми, критично ставиться до висловлених думок під час полеміки, переконливо й толерантно висловлює власні судження, продовжує й розвиває думку співбесідника, формулює зв'язну відповідь на висловлювання опонента, виробляє спільну позицію з дискусійних питань (К1, 8);</p> <p>використовує під час читання досвід взаємодії з творами інших видів мистецтва (К9);</p> <p>зіставляє специфіку розкриття певної теми (образу) в різних видах мистецтва (К9);</p> <p>залежно від мети використовує різноманітні читацькі стратегії (К6);</p> <p>визначає мету й цілі власної діяльності та розвитку, планує, організовує, здійснює задумане, рефлексує й оцінює результат (К6);</p> <p>веде діалог із текстом (автором, героями): ставить питання, прогнозує зміст тощо (К1, НЛ-2, НЛ-3).</p> <p>Вивчає напам'ять: дві поезії (на вибір), «Вступ» (поема «Мойсей»).</p>	<p>Творчість І. Франка в загальноєвропейському та світовому контекстах.</p> <p>ТЛ.: соціально-психологічна драма; біблійні образи в літературі.</p> <p>Суспільний та мистецький контекст: <i>суспільний контекст</i> — політична ситуація на Галичині кінця ХІХ ст.; розвиток робітничого руху — ріпники; становлення соціал-демократичної партії в Україні; активний розвиток періодики 90-х років ХІХ ст. — газети «Друг», журнал «Житє і слово» та ін. Діяльність Наукового товариства ім. Т. Шевченка (НТШ), видання «Записок НТШ».</p> <p><i>Мистецький контекст</i> — модернізм, декаданс у літературі та мистецтві.</p> <p>О. Уальд «Портрет Доріана Грея».</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Учень/учениця:</i> усвідомлюють, що Іван Франко — особливо значима постать національно-культурного життя України; пояснює роль І. Франка в міжкультурній взаємодії та перекладознавстві.</p>	
1	<p>Читацький практикум</p> <p>Соціально-психологічна драма. «Ключі» до прочитання. Рецензія на театральну постановку драматичного твору.</p>	
2	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає основні риси імпресіонізму, особливості їх прояву в літературі, музиці, образотворчому мистецтві; характеризує тенденції розвитку української літератури; називає риси імпресіонізму у творчості М. Коцюбинського, М. Черемшини, В. Винниченка.</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Учень/учениця:</i> усвідомлює: літературні твори з поетикою імпресіонізму стали самостійною й оригінальною літературою, що синтезувала душу народу в образах художньої творчості.</p>	<p>ІМПРЕСІОНІЗМ В УКРАЇНЬСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ</p> <p>Імпресіонізм творчості М. Коцюбинського, М. Черемшини, В. Винниченка.</p> <p>Риси модернізму в літературі: особлива увага до внутрішнього світу особистості; проголошення самоцінності людини та мистецтва; надання переваги творчій інтуїції; розуміння літератури як найвищого знання, що здатне проникати в найтиміші глибини існування особистості й одухотворити світ; пошук нових засобів мистецтва (метамова, символіка, міфотворчість тощо).</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>8</p>	<p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>знає факти з життя і творчості письменника; зміст творів; визначення понять: психологічна новела, імпресіонізм, особливості новели як жанру; розкриває еволюцію М. Коцюбинського від стилю розповідного, реалістичного до метафоричного, імпресіоністичного; визначає проблематику новел, особливості композиції; розкриває зміст символічних образів, роль образотворчих засобів; творчо використовує самостійно отримані знання; аналізує літературний твір, використовуючи відомості з історії та теорії літератури; аналізує епізод вивченого твору, пояснює його зв'язок із загальною проблематикою.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>залежно від мети використовує різноманітні читацькі стратегії (К6);</p> <p>визначає мету й цілі власної діяльності та розвитку, планує, організовує, здійснює задумане, рефлексує й оцінює результат (К6);</p> <p>зиставляє специфіку розкриття певної теми (образу) в різних видах мистецтва (К9);</p> <p>використовує під час читання досвід взаємодії з творами інших видів мистецтва (К9);</p>	<p>Михайло КОЦЮБИНСЬКИЙ</p> <p>«Intergmezzo», «Тіні забутих предків»</p> <p>Загальний огляд життя і творчості. Формування художнього світогляду М. Коцюбинського — від реалізму до модернізму.</p> <p>«Intergmezzo» — яскравий приклад синкретизму творчої палітри М. Коцюбинського.</p> <p>Жанрова особливість твору: новела з ознаками «поезії в прозі».</p> <p>Нові художні принципи зображення героя — від знаковості сюжету до знаковості мікрообразу — його смислотворчої сутності, де панує слово та почуття персонажа, суб'єктивне бачення себе та навколишнього світу.</p> <p>Зіставлення двох світів: людського, дисгармонійного, смертоносного, і гармонійного, досконалого, життєствердного світу природи. Зображення природи як засобу відтворення психологічного стану героя. Фізичне та душевне одужання героя, його наснага до активної праці та боротьби.</p> <p>Глибокий ліризм новели, інтонаційне багатство її мови, символізм.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>висловлює міркування з приводу змісту аналізованого твору, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 6; НЛ-2);</p> <p>веде дискусію на літературні та публіцистичні теми, критично ставить до висловлених думок під час полеміки, переконаливо й толерантно висловлює власні судження, продовжує й розвиває думку співбесідника, формулює зв'язну відповідь на висловлювання опонента, виробляє спільну позицію з дискусійних питань (К1, 8);</p> <p>веде діалог із текстом (автором, героями): ставить питання, прогнозує зміст тощо (К1).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця:</p> <p>усвідомлюють важливість неперервного зв'язку поколінь; усвідомлення людини як частини природи, незворотності покарання за зло, причинене довіллю; поцінування людської гідності.</p>	<p>Колір як композиційний чинник у новелі. Поетика імпресіонізму в повісті «Тіні забутих предків»: «Весь світ був як казка, повна чудес, таємнича, цікава й страшна» (М. Коцюбинський).</p> <p>Краса рідної землі, гармонія людини і природи. Поєднання фантастичного та реального у творі. Поезія народних звичаїв, вірувань, обрядів, їх вплив на життя гуцулів. Система образів твору. Образи-символи як засоби індивідуалізації героїв. Самобутність модерної поетики повісті.</p> <p>Кохання Івана й Марічки, їхнє світовідчуття та світоуявлення.</p> <p>Ідея незнищенності духовного начала в житті. Фольклорне тло твору. Образи. Художньо-стильові особливості повісті.</p> <p>Значення творчої спадщини М. Коцюбинського для розвитку української літератури, її роль у загальноєвропейському контексті.</p> <p>Т.Л.: Психологічна новела.</p> <p>Суспільний та мистецький контекст: мистецький контекст — екранізація повісті. «Тіні забутих предків» й українське «поетичне кіно». Творчий тандем Сергія Параджанова та Івана Миколайчука.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
1	<p>Імпресіоністичний твір. «Ключі» до прочитання. Есе як форма рефлексії про прочитане.</p> <p>Читацький практикум</p> <p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає основні риси експресіонізму, особливості їх прояву в літературі, музиці, образотворчому мистецтві; визначає риси експресіонізму у творчості В. Стефаніка.</p>	<p>ЕКСПРЕСІОНІЗМ</p> <p>В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ</p> <p>Експресіонізм — літературно-мистецький напрям, для якого характерні посилена увага до внутрішнього світу людини, наголошення на авторському світосприйнятті, нервова збудженість і фрагментарність оповіді, застосування символів, гротеску, поєднання протилежного тощо.</p> <p>Експресіоністи виступали проти позитивістського емпіризму, копіювання та відображення дійсності. Вони вважали, що митець повинен виражати її суть. Світ не варто повторювати. Варто «схопити його в найсправжнішій суті й відтворити — ось найвагоміше завдання мистецтва» (К. Ед-шмід).</p> <p>Морально-етична проблема «провини і покари» в художньому вираженні експресіоністів.</p> <p>Експресіонізм у творчості В. Стефаніка, О. Турянського.</p> <p>Т.Л.: експресіонізм.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
2		<p>Суспільний та мистецький контекст: мистецький контекст — музика: С. Прокоф'єв, «Вогненний ангел», Б. Лятошинський, II—IV симфонії, «Золотий об'руч», III струнний квартет, «Відоображення», Соната для скрипки); живопис: Е. Мунк, «Хвора дочка»; література: Ф. Кафка, «Перетворення», роман «Замок».</p>
4	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає основні відомості про життєвий і творчий шлях письменника; аналізує зміст новел «Камінний хрест» і «Новина»; характеризує образи головних героїв; називає та пояснює образи-символи; виявляє актуальність змісту, естетичну цінність творів; визначає ключові концепти людського життя, значення творчості В. Стефаника для розвитку суспільства, розв'язання моральних проблем особистості.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> висловлює міркування з приводу змісту твору, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 6; НЛ-2); веде дискусію на літературні та публіцистичні теми, критично ставиться до висловлених думок (К1, 8);</p>	<p>Василь СТЕФАНИК</p> <p>«Камінний хрест», «Новина».</p> <p>Головні етапи життя і творчості. Особливості художнього світогляду письменника. Новела «Камінний хрест» — український екзистенційний вибір між життям і смертю як в особистому, так і в національному вимірах. Образ Івана Дідуха. Довершеність художньої форми. Багатство мови, мистецтво деталі. Символи в новелі.</p> <p>«Новина» — новела, яка вражає силою емоційного напруження та драматизму. Специфіка типізації образу Гриця Летючого. Художні засоби для розкриття внутрішнього світу героя. Особливості композиції новели.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
1	<p>використовує під час читання досвід взаємодії з творами інших видів мистецтва (К9);</p> <p>зiставляє специфіку розкриття певної теми (образу) в різних видах мистецтва (К9);</p> <p>веде діалог із текстом (автором, героями): ставить питання, прогнозує зміст тощо (К1).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця:</p> <p>осмислюють експресіоністичний художній стиль як ху-дожне відтворення глибоко особистісного, емоційного ставлення до зображуваного.</p>	<p>Значення творчості В. Стефаніка для розвитку української літератури.</p> <p>Т.Л.: новела як малий епічний жанр; особливості сюжету й композиції новели; роль символу в новелі. Суспільний і мистецький контекст: суспільний контекст — Перша світова війна та революції як чинник катаклізмів у житті людей; поглиблення зубожіння селянства; перша трудова еміграція українців із Галичини до Канади.</p> <p>Мистецький контекст — А. Камю, «Міф про Сізіфа».</p>
1	<p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>знає основні риси неоромантизму, особливості їх прояву в літературі, музиці, образотворчому мистецтві; уміє розпізнавати риси імпресіонізму у творчості В. Стефаніка, О. Кобилянської, В. Винниченка.</p>	<p>Неоромантизм</p> <p>Неоромантизм як заперечення побуту «міщанського» життя, втілення мрії про сильну, мужню особистість, яка утверджує себе в протистоянні із суспільною більшістю.</p> <p>Стильові особливості неоромантизму (сюжет, мова творів).</p>
1	<p>Читацький практикум</p> <p>Неоромантичний твір. «Ключі» до прочитання. Літературний блог як форма рефлексії над прочитаним.</p>	<p>Ольга КОБИЛЯНСЬКА</p> <p>«Valse melancholique», «Людина»</p>
8	<p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>знає факти з життя письменниці, фактори, що обумовили її зацікавлення феміністичними проблемами,</p>	<p>Огляд життя і творчості. Особливості світобачення й світосприйняття письменниці.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>надихнули на створення образів емансипованих героїнь; назви творів, їх проблематику; пояснює ознаки стилю письменниці; коментує зміст новел «Vaise melancolique», «Людина», визначає основні проблеми, порушені новелами, аналізує образи головних героїв.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>висловлює міркування з приводу змісту твору, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 6; НЛ-2); веде дискусію на літературні та публіцистичні теми, критично ставиться до висловлених думок (К1, 8); використовує під час читання досвід взаємодії з творами інших видів мистецтва (К9); зіставляє специфіку розкриття певної теми (образу) в різних видах мистецтва (К9); веде діалог із текстом (автором, героями); ставить питання, прогнозує зміст тощо (К1).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>усвідомлює, що мистецтво є засобом саморозкриття, віддушиною для духовних сил.</p>	<p>Проблематика, ідеї, жанрова палітра творчості (поезія в прозі, повісті, роман).</p> <p>Новела «Vaise melancolique» — тема мистецтва та його впливу на людину, доля талановитого митця в міщанському суспільстві.</p> <p>Жінка як тип нової героїні свого часу.</p> <p>Три жіночі образи як три тенденції модерної емансипації. Естетизм як життєва програма Софії та Ганнусі. Особливості еволюції життєвого кредо Марти.</p> <p>Особливості композиції та образно-символічної системи новели. Елементи автобіографізму у творі.</p> <p>Синтез мистецтв у новелі як композиційний прийом і художній образ.</p> <p>«Людина» — перший твір в українській літературі з розкриття ідей емансипації.</p> <p>Тема долі освіченої дівчини, яка не може змиритися з бездуховністю міщанського середовища. Особливості характеротворення.</p> <p>Творча манера й стиль автора.</p> <p>О. Кобилянська й українська та західноєвропейська література. Ідеї ніцшеанства у творчості письменниці.</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
12	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>називає основні факти з життя письменниці, характеризує її духовний світ; знає зміст, проблематику, художні особливості поезії, драми-феєрія «Лісова пісня»; використовує літературознавчі поняття «драма-феєрія», «неоромантизм»; розкриває особливості творчої манери; аналізує зміст поезій, драми-феєрія «Лісова пісня»; наводить приклади художніх засобів образотворення; порівнює образи дійових осіб, виявляє риси неоромантизму у творах; визначає місце й роль творчості Лесі Українки у вітчизняній і західноєвропейській літературі.</p>	<p>Т.Л.: Неоромантизм. Синтез мистецтв у літературному творі.</p> <p>Суспільний і мистецький контекст: суспільний контекст — «Декларація прав жінок і громадянки» (1792 р.); феміністичний рух у Європі та США; Перша світова війна.</p> <p>Мистецький контекст — кіномистецтво: фільм «Valse melancholique», 1990 р. (за мотивами новели О. Кобилянської), музика: Valse melancholique; література: Є. Марлітт, «Дама з рубінами»; філософія: Ф. Ніцше, «Так сказав Заратустра»; живопис: Фрида Кало, «Автопортрет із обстриженим волоссям».</p> <p>Леся Українка</p> <p>«Мріє, не зрадь!»,</p> <p>«Слово, чому ти не тверда криця...»,</p> <p>«Contra spem spero»,</p> <p>«Лісова пісня», «Касандра»</p> <p>Життєвий і творчий шлях поетеси. Основні мотиви поетичної творчості, її неоромантичний струмінь. Вітаїстична сила, щирість почуттів ліричного героя Лесі Українки — сильної (емоціями, волею, інтелектом) особистості, яка шукає розв'язання найгостріших духовних проблем життя.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Ключові компетентності</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>використовує під час читання досвід взаємодії з творами інших видів мистецтва (К9);</p> <p>зіставляє специфіку розкриття певної теми (образу) в різних видах мистецтва (К9);</p> <p>залежно від мети використовує різноманітні читацькі стратегії (К6);</p> <p>визначає мету й цілі власної діяльності та розвитку, планує, організовує, здійснює задумане, рефлексує й оцінює результат (К6);</p> <p>веде діалог із текстом (автором, героями): ставить питання, прогнозує зміст тощо (К1); висловлює міркування з приводу змісту твору, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 6; НЛ-2);</p> <p>толерантно відстоює свою позицію в дискусії (К7, 8);</p> <p>демонструє повагу до різних поглядів, ідей, переконань (К8).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>усвідомлює роль української мови як ключового чинника творення нації та держави, самоствердження особистості;</p> <p>розкриває можливості перекладу українською мовою будь-якого тексту іноземної мови.</p>	<p>Утвердження незламності духу й віри людини в життєвих випробуваннях, змаганні з долею у віршах «Мріє, не зрадь!», «Contra spem spero». Алегоричні образи поезій. Романтичний пафос. Афористичність мови.</p> <p>Утвердження поетичного слова як могутнього засобу у визвольній боротьбі («Слово, чому ти не твердая криця...»).</p> <p>Особливості поетичного стилю письменниці, її новаторство в галузі ритміки, строфіки. Новаторство Лесі Українки в драматургії, її інтерпретації образів світової літератури.</p> <p>Драма-феєрія «Лісова пісня»</p> <p>Оригінальність жанру. Фольклорно-міфологічна й філософська основа твору. Авторська рецепція українських міфів.</p> <p>Єдність трьох світів — композиційна особливість «Лісової пісні».</p> <p>Романтично-міфологічний образ Мавки. Роздвоєність душі Лукаша. Бездуховність і байдужість до краси в образах Килини та матері Лукаша.</p> <p>«Касандра» — новаторство в жанрі драматичної поеми.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
		<p>Авторська інтерпретація образу Кассандри, античної вішунки.</p> <p>Етичні, психологічні переживання особистості в час вибору — наскрізна ідея драми.</p> <p>Елементи автобіографізму у творі.</p> <p>Художні засоби для розкриття внутрішніх переживань і сумнівів головної героїні.</p> <p>Творчість Лесі Українки в контексті української та західноєвропейської літератури.</p> <p>Т.Л.: Неоромантизм. Драма-фейєрія. Драматична поема.</p> <p>Суспільний і мистецький контекст: суспільний контекст — мовна ситуація в Україні, в Києві в кінці XIX — на початку XX ст.; родина Драгоманових, Косачів, Лисенків як основа культурної ідентичності свого часу; поширення соціал-демократичних ідей.</p> <p>Мистецький контекст — твори Лесі Українки в інших видах мистецтва: кіно — В. Івченко, «Лісова пісня» (1961), Ю. Ілленко, «Лісова пісня» (1980), В. Левін, «Спокуса Дон Жуана» (1985); балет — М. Скорульський «Лісова пісня» (1936); комп'ютерна гра «Лісова пісня» (2017).</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
1	<p>Переклад художніх творів. Запозичення світових сюжетів. Відгук про твір, перекладений українською (І. Франка, Л. Українки та ін.).</p> <p>Читацький практикум</p> <p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає особливості символізму як одного з художніх напрямів модернізму, основні його риси, особливості їх прояву в літературі, музиці, образотворчому мистецтві; розпізнає риси символізму у творчості В. Стефаника, О. Кобилянської, М. Вороного, Олександра Олеся.</p>	<p>Символізм</p> <p>Символізм як різновид модернізму. Ідейна настанова — вихід за межі буденності, прагнення «не описати, а оспівати стан душі» (М. Вороной). Філософська основа (оглядово). Ж. Морєас, «Маніфесті символізму» (1886). Угрупування «Молода муза», «Українська хата» (М. Вороной, Олександр Олесь, Д. Загул, П. Тичина та ін.). Піднесення конкретного образу до рівня символу. Ідея самоцінності мистецтва. Ви-тонченість поетичної форми. Суспільний і мистецький контекст: <i>Мистецький контекст</i> — живопис: Г. Клімт, «Поцілунок», П. Гоген, «Звідки пішли ми? Хто ми? Куди йдемо?»; література: росій-ський символізм — О. Мережковський, А. Бєлий, О. Блок.</p>
2		

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>4</p>	<p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця: знає факти з життєвої і творчої біографії В. Винниченка, назви творів; зміст новели «Момент»; характеризує художній світ письменника, розкриває проблематику, філософську основу новели; аналізує образи, характеризує стильові особливості твору.</p> <p>Ключові компетентності:</p> <p>Учень/учениця: висловлює міркування з приводу змісту твору, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 6; НЛ-2); демонструє повагу до різних поглядів, ідей, переконань (К8); використовує під час читання досвід взаємодії з творами інших видів мистецтва (К9); веде діалог із текстом (автором, героями): ставить питання, прогнозує зміст тощо (К1). Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p>Учень/учениця: усвідомлює справедливість тези про важливість уміння «бути щасливим тут і зараз».</p>	<p>Володимир Винниченко «Момент»</p> <p>В. Винниченко — громадський і політичний діяч.</p> <p>Загальна характеристика творчості: проблематика, жанрове розмаїття, стильові особливості.</p> <p>Новела «Момент» (3 оповідань тюремної Шехерезади). Філософський зміст, проблематика. Імпресіоністична манера письма автора. Особливості композиції. Символічні образи. Ідея цінності почуття кохання; усвідомлення скороминущості щастя.</p> <p>Творчість В. Винниченка в загальноєвропейському контексті.</p> <p>В. Винниченко — художник. Т.Л.: символ і художній образ. Суспільний і мистецький контекст: <i>Суспільний контекст</i> — Лютнева революція 1917 р., Жовтневий переворот 1917 р.; Конституція УНР (22 серпня 1917 р.); В. Винниченко, «Відродження нації (Історія української революції: марець 1917 р. — грудень 1919 р.)».</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
10	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає основні відомості про життєвий шлях П. Тичини, особисті та історичні обставини, що вплинули на творчість митця; називає ранні збірки П. Тичини; аналізує поезії, визначає основні мотиви, ознаки індивідуального стилю.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> визначає роль і місце української культури в загальноєвропейському і світовому контекстах (К9); зіставляє специфіку розкриття певної теми (образу) в різних видах мистецтва (К9); висловлює міркування з приводу змісту твору, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 6; НЛ-2); вказує на прояви національного мислення, світовідчуття в характерах героїв (К9); сприймає природу і людину як цілісну систему (К4, НЛ-1).</p>	<p><i>Мистецький контекст</i> — В. Винниченко, «Конкордизм» (оглядово); «Момент», мови новистава Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка.</p> <p>Павло ТИЧИНА</p> <p>«Арфами, арфами...», «О панно Інно...», «Ви знаєте, як липа шелестить...», «Пастелі», «Пам'яті тридцяти», симфонія «Сковорода»</p> <p>Поетична спадщина П. Тичини — одна з вершин української поезії ХХ ст. Трагізм життєвого і творчого шляху митця в тоталітарній системі Жанрово-стилістичне багатство, ідейно-художнє новаторство митця. П. Тичина — найбільший модерніст 20-х років ХХ ст.</p> <p>Особлива поетика Тичинівського вірша: мелодика слова та музики.</p> <p>Збірка «Сонячні кларнети» — подія європейського масштабу. Художнє осягнення ліричним героєм гармонії світу й дисонансів революційної дійсності в збірці «Сонячні кларнети».</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>усвідомлює: ідеал П. Тичини — гармонія природи і людини, інтелекту й духовності, почуття й обов'язку, національного і загальнолюдського, землі й космосу; людина це частина природи, незворотність покарання за зло, причинене довкіллю; виражає й реалізує потребу читання літературних творів для естетичної насолоди та рефлексії над прочитаним.</p>	<p>Єдність природи, почуттів людини й музики в поезіях «Арфами, арфами...», «Ви знаєте, як липа шелестить...», «Пастелі».</p> <p>Глибина почуттів ліричного героя в поезії «О панно Інно...» та художні засоби вираження.</p> <p>«Пам'яті тридцяти» — збірний образ ліричного героя. Історична основа поезії.</p> <p>Образно-символічне вираження ідеї твору.</p> <p>Василь Стус про Павла Тичину: «Феномен доби (сходження на Голгофу слави)» (оглядово).</p> <p>Симфонія «Скворода». Історія написання твору. Сквородинівська барокова традиція в українській літературі. Жанрове новаторство. Афористичність, алегоризм і символізм поеми. Ідея вічного пошуку гармонії буття в поемі. Прийом монологу як спосіб саморефлексії автора.</p> <p>Т.Л.: символізм як різновид модернізму; жанр — поема-симфонія.</p> <p>Суспільний і мистецький контекст: суспільний контекст — бій під Крутами (січень 1917); лютнева революція 1917 р., Жовтневий переворот 1917 р.; колективізація, Голодомор 1933 р.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
4	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає про історичну трилогію Б. Лепкого з часів Івана Мазепи; може пояснити причину звертання автора до історичних подій XVII-XVIII ст. й особи І. Мазени; уміє аналізувати й інтерпретувати авторську оцінку І. Мазепи як державного діяча, відданого ідеї побудови сильної суверенної держави — України; визначає й аналізує етику повісті та фольклорні образи.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знаходить необхідну інформацію в підручнику й інших джерелах і електронних джерелах, критично осмислює її, виокремлює головну та другорядну (К5, 6); згортає й розгортає текстову інформацію, аналізує, систематизує й узагальнює її, представляє у формі таблиці, схеми тощо і навіпаки (К3); виокремлює головну думку, факт, явище, з-поміж інших, знаходить у тексті ключові фрази (К3); залежно від мети використовує різноманітні читацькі стратегії (К6); визначає мету й цілі власної діяльності</p>	<p>Мистецький контекст — розмаїття літературних угруповань та стилєвих напрямів 20–30-х років. XX ст. в Україні; створення спілки письменників СРСР 1934 р.</p> <p>Богдан ЛЕПКИЙ «Мотря»</p> <p>Огляд життя і творчості митця. Трилогія про Івана Мазепу в 3-х томах і 5-ти книгах: «Мотря», «Не вбивай. Бату-рин», «Полтава», «З-під Полтави до Бендер. Крутіж». Іван Мазепа — як «золота доба» Гетьманщини. Історичні факти й художній вимисел у трилогії.</p> <p>Образ степу в романі й в українській літературній традиції та фольклорі. Образ Мотрі Кочубей як вияв дилеми між коханням і владою.</p> <p>Т.Л.: трилогія; поняття хронотопу; історичний роман (поглиблено).</p> <p>Суспільний і мистецький контекст: <i>Суспільний контекст</i> — політичне й воєнне життя України 60-х років XVII — 10-х років XVIII ст.; «Коломацькі статті» між новобраним гетьманом І. Мазепою та царем Петром І; І. Мазепа — меценат і політик.</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-підсавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>4</p>	<p>та розвитку, планує, організовує, здійснює задумане, рефлексує й оцінює результат (К6). Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця: Громадянська компетентність — аргументовано і грамотно висловлює власну думку щодо суспільно-політичних питань; усвідомлює роль української мови як ключового чинника творення нації та держави.</p> <p>Предметні компетентності Учень/учениця: знає історичний і суспільний контекст співжиття українського та кримськотатарського народів; наводить приклади з художніх творів, де герої проявляють активну громадянську позицію, висловлює ставлення до порушених проблем; висвітлює; розповідає; розкриває та коментує; характеризує; визначає головний конфлікт оповідання; розкриває новаторство й значення творчості І. Гаспринського для культурного й суспільного життя кримськотатарського народу.</p> <p>Ключові компетентності Учень/учениця: уникає дискримінації інших у процесі спілкування (К8); ідентифікує себе як представника певної культури; (К9); веде діалог із текстом (автором, героями); ставить питання, прогнозує зміст тощо (К1); дає власну оцінку вчинкам персонажів (К6, НЛ-4).</p>	<p><i>Мистецький контекст</i> — козацьке літописання XVII — XVIII ст.; архітектура українського бароко; Києво-Могилянська академія; І. Мазепа в літературі й мистецтві — поема «Мазепа» Джоржа Годрона Байрона, симфонічна поема «Мазепа» Ференца Ліста, опера «Мазепа» Петра Чайковського та ін.</p> <p>Ісмаїл ГАСПРИНСЬКИЙ. «Арслан киз» («Дівчина-левича») Життєвий і творчий шлях визначного кримськотатарського педагога, громадського діяча, редактора, публіциста, письменника (оглядово). Видавнича діяльність. Газета «Терджиман». Педагогічна діяльність. Просвітянський рух народів ісламського Сходу — джадидизм. Історичне оповідання «Арслан киз» («Дівчина-левича») як прояв культурної емансипації кримськотатарського народу. Гульджемал дочув Іззета-ага з Учтурфана — головна героїня твору, мусульманський аналог французької народної героїні Жанни д'Арк. Проблема взаємодії традицій і викликів нового часу й емансипації у творі.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Учень/учениця:</i> виявляє повагу до різних поглядів, ідей, вірувань; виявляє здатність співчувати, довіряти й викликати до- віру; усвідомлює необхідність поцінування людської гідності; виявляє повагу до закону та правових норм; усвідомлює утвердження права кожного на власну думку.</p>	<p>Суспільний і мистецький контекст: <i>суспільний</i> — джадидистська (від «усул-і джадід» — «новий метод») реформа в Криму: реформування освіти мусульман відповідно до передових європейських стандартів; створення єдиної тюркської літературної мови; посилення громад- ської активності та поліпшення становища жінки-мусульманки; створення цивільних, меценатсько-філантропічних товариств, зміцнення зв'язків між тюрко-мусульман- ськими народами Росії.</p> <p>Мистецький контекст — Агатангел Крим- ський. Література кримських татар. «Студії з Криму», 1930 р.; поезія Дивану й суфій- ство у кримськотатарській літературі.</p>
4	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає імена письменників-земляків, назви їхніх творів, тематику, проблематику; аналізує твори, характеризує образи; висловлює власне ставлення до прочитаного, визначає роль для особистісного розвитку.</p>	<p>Література рідного краю</p> <p>Ознайомлення з творами письменників- земляків. Система цінностей, особливості поведінки й мислення, що лежать в основі творчості українського народу, їх прояви у творчості письменників-земляків.</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Учень/учениця: веде діалог із текстом (автором, героями); ставить питання, прогнотує зміст тощо (К1, 6); висловлює власне ставлення до прочитаного (К1, 5), визначає роль для особистісного й читачького розвитку (К1); знаходить необхідну інформацію в підручнику й інших друкованих і електронних джерелах, критично осмислює її, виокремлює головну та другорядну (К5, 6).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p>Учень/учениця: виявляє ставлення до унікальних національних цінностей, літературних надбань, які мають основне значення для міжкультурного спілкування.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
	<p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця: знає проблематику, жанр, фабулу та сюжет вивчених творів, ознаки стилю їх авторів; може висловитися щодо актуальності порушених проблем; окреслює місце української літератури другої половини ХІХ — початку ХХ ст. у взаємозв'язках з європейською і світовою літературою, суспільним та мистецьким контекстом; індивідуалізує риси й особливості реалізму й модернізму; визначає роль вивченого для читачького й особистісного розвитку.</p>	<p>Узагальнення та систематизація вивченого</p> <p>Аналіз досягнення визначених цілей навчання, ролі вивченого для читачького й особистісного розвитку.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
4	<p>Ключові компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>згортає та розгортає текстову інформацію, аналізує, систематизує й узгалянює її, представляє у формі таблиці, схеми тощо і навпаки (К3);</p> <p>виокремлює головну думку, факт, явище, з-поміж інших, знаходить у тексті ключові фрази (К3);</p> <p>визначає роль і місце української культури в загальноєвропейському та світовому контекстах (К9);</p> <p>знаходить необхідну інформацію в підручнику й інших друкованих і електронних джерелах, критично осмислює її, виокремлює головну та другорядну (К5, 6);</p> <p>веде дискусію на літературні та публіцистичні теми, критично ставиться до висловлених думок (К1, 8);</p> <p>указує на прояви національного мислення, світовідчуття в характерах героїв (К9).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>виявляє прагнення висловлюватися точно, логічно та послідовно;</p> <p>виявляє прагнення використовувати українську мову в різних життєвих ситуаціях;</p> <p>має готовність удосконалювати власне мовлення впродовж життя, розвивати мовну інтуїцію;</p> <p>усвідомлює роль читання для власного інтелектуального зростання.</p>	

11 клас

Усього — 140 год. На тиждень — 4 год.
 Текстуальне вивчення — 122 год. Розвиток мовлення — 4 год.
 Позакласне читання — 7 год. Резервний час — 7 год.

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
1	<p>Предметні компетентності <i>Учень/учениця:</i> знає про читання як насолоду й пізнання; розкриває головні прояви особистості в процесі читання; пояснює роль читання в сьогоденні; розкриває сутність процесу читання, називає його види; характеризує особливості літератури художньої та нон-фікшн; наводить приклади різного типу творів та способів читання.</p> <p>Ключові компетентності <i>Учень/учениця:</i> використовує іншомовні джерела про читання (K2); чітко формулює визначення понять (K3); звертається під час читання до досвіду взаємодії з творами інших видів мистецтва (K9); визначає межі власного знання і не-знання, відрізняє нове знання від уже відомого (K6).</p>	<p>Читацький практикум Читання творів художньої літератури як єдність насолоди й пізнання. Читання як спосіб самореалізації особистості. Особистість, яка читає, — тренд сьогодення. Література художня і нон-фікшн.</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця: розуміє значення читання для особистісного розвитку; усвідомлює потребу читання літературних творів для естетичної насолоди та рефлексії над прочитаним. Предметні компетентності Учень/учениця: знає та може пояснити особливості головних стилів різних культурно-естетичних епох; визначає й характеризує жанри та їх різновиди; аналізує творчість письменника та розмірковує про його громадянську позицію.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Повторення вивченого Стильові риси культурно-історичних епох. Поняття «Бароко», «романтизм», «реалізм», «модернізм»: загальна характеристика стилів та їх прояви в літературі й інших видах мистецтва. Жанрова система літератури. Ліричні, епічні та драматичні жанри. Письменник як творча особистість. Громадянська позиція митця як етична проблема.</p>
<p>6</p>	<p>Предметні компетентності Учень/учениця: знає про історичні та суспільні умови розвитку літератури в ХХ ст., називає та розрізняє, указуючи ключові риси, різні стильові риси епохи; визначає авангардизм як світоглядний та естетичний злам, заперечення традиції; називає і вміє розрізнити різновиди авангардизму в літературі та різних видах мистецтва; пояснює передумови появи авангардизму початку ХХ ст. та в інші періоди.</p>	<p>ВСТУП Загальні тенденції епохи Українська література 1920–1930 років ХХ ст. — новий етап в історії національної культури. Суспільно-політичні умови її розвитку. Відображення в літературі духовних пошуків людини післареволюційного часу. Різноманітність стильових манер: романтико-героїчна (Ю. Яновський), лірико-імпресіоністична (М. Хвильовий, Г. Косинка), реалістична (П. Панч, А. Головка), експресіоністична (М. Турянський) та ін.</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
	<p>Загальнонавчальні компетентності <i>Учень/учениця:</i> аргументовано і грамотно висловлює власну думку щодо обговорюваних питань (К6, 8; НЛ-2); толерантно дискутує, відстоює власну думку з питань, на які існують різні точки зору (К1, 2, 8; НЛ-2); розрізняє маніпулятивні технології та протистоїть їм (К6; НЛ-2); визначає роль і місце української культури в загальноєвропейському і світовому контекстах (К9). Емоційно-ціннісне ставлення <i>Учень/учениця:</i> усвідомлює й може пояснити значення авангардизму в українській культурі початку ХХ ст. та його ролі для розвитку літератури і мистецтва в Україні та світі.</p>	<p>«Розстріляне відродження» як духовно-культурне та літературно-мистецьке покоління 20–30-х років в Україні, яке залишило по собі високохудожні твори в літературі, філософії, живописі, музиці, кінематографії і театрі та яке було знищене сталінським тоталітарним режимом.</p> <p>ЛІТЕРАТУРНИЙ І МИСТЕЦЬКИЙ АВАНГАРД</p> <p>Авангардизм — напрям у мистецтві ХХ ст. як прояв руйнування традиційних форм і канонів. Стильові течії авангардизму: футуризм, суперматизм, конструктивізм, дадаїзм, сюрреалізм, імажинізм, абстракціонізм, кубізм та ін. Художні пошуки митців, які заперечують традицію.</p> <p>Передумови появи авангарду початку ХХ ст. у Європі та в Україні.</p> <p>Суспільно-історичні особливості розвитку авангардизму 10–30 років ХХ ст. в українській культурі. Харківська літературно-мистецька група «Авангард», очолювана Валер'яном Поліщуком.</p> <p>ТЛ: авангардизм як «мистецтво протесту і руйнування».</p> <p>Суспільний та мистецький контекст: <i>суспільний контекст</i> — Україна в горнілі Першої світової війни та революції 1917 р.; зміна суспільних формацій і структури суспільства; розвиток культури та мистецтва.</p> <p><i>Мистецький контекст:</i> Казимир Малевич як один із ключових теоретиків і практиків авангардизму, «Маніфест суперматистів»; К. Малевич, «Чорний квадрат на білому тлі»; Олександр Архипенко як представник кубізму</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
	<p>Предметні компетентності <i>Учень/учениця:</i> розуміє й може пояснити значення творчості М. Семенка для розвитку української поезії; розповідає про багатогранну творчу діяльність М. Семенка; аналізує експериментальні форми футуристичних пошуків М. Семенка; аналізує верлібр як жанр поезії; називає представників і може пояснити зв'язок українських і зарубіжних футуристів 10–30-х років ХХ ст. Загальнонавчальні компетентності <i>Учень/учениця:</i> розвиває абстрактне мислення (К3); постійно поповнює власний словниковий запас (К1, 6); аналізує життєву ситуацію з певної позиції (К7, НЛ-2); зіставляє специфіку розкриття певної теми (образу) в різних видах мистецтва (К9).</p>	<p>в скульптурі; О. Архипенко «Танок», бюст Т. Шевченка, І. Франка; Володимир Маяковський — футурист; В. Маяковський «Борг Україні», мистецтво плакату; Пабло Пікассо й кубізм у живописі; П. Пікассо «Скрипка та гітара».</p> <p>Михайль СЕМЕНКО «Місто», «Бажання»</p> <p>Життєвий і творчий шлях поета-футуриста М. Семенка як представника «розстріляного відродження». Участь у футуристичному угрупованні «Аспанфут».</p> <p>Творче обдарування М. Семенка: музика, кінематографія. Активна видавнича діяльність митця — журнал «Мистецтво», «Альманах трьох», «Семафор у майбутнє».</p> <p>Пошук форми у творчості поета. Збірки «Перо мертво-петлює», «Віос-potes» і «В садах безрозних» (оглядово).</p> <p>Творчість М. Семенка як екзистенційної пошуку людини свого місця в новому пореволюційному світі; спосіб пошуку — вихід за межі традиції.</p> <p>«Місто» — як прояв захоплення містом, яке живе своїм інтенсивним, повнокровним життям. Особливості версіфікації та строфіки. Образ ліричного героя, який відчуває неспокій міста.</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця: виявляє готовність удосконалювати власне мовлення впродовж життя, розвиває мовну інтуїцію.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>«Бажання» — вірш-медитація у формі верлібра; провідний мотив — бажання ліричного героя перевернути світ з ніг на голову, і тоді, на його думку, все й стане на свої місця; експерименти з мовою та формою в поезії. Значення творчості Михайла Семенка для розвитку української літератури. 2012-й — рік Семенка в Україні. Повне видання творів до 125-річчя митця (2017 р.). ТЛ: футуризм; верлібр як жанр авангардистської поезії. Суспільний та мистецький контекст: суспільний контекст — розмаїття літературно-мистецького життя і творчих пошуків 10–30-х років ХХ ст.; «розстріляне відродження» — трагедія України. Мистецький контекст: український малярський авангард, футуризм. «Карусель П'єро» О. Архипенка. Російський поетичний футуризм. Анатоль Петрицький, портрет М. Семенка; діяльність Одеської кіностудії.</p>
<p>6</p>	<p>Предметні компетентності Учень/учениця: знає про історичні та суспільні умови розвитку літератури у ХХ ст., визначає модернізм як світоглядний та естетичний злам, заперечення традиції; називає і вміє розрізнити різновиди модернізму в літературі та різних видах мистецтва; по-яснює тяглість і видозміни модернізму початку від кінця ХІХ до ХХ ст.</p>	<p>МОДЕРНІЗМ</p> <p>Особливості модернізму в українській літературі 20–30-х років ХХ ст., зв'язок із модернізмом кінця ХІХ — початку ХХ ст. Проблема митця і влади, свободи творчості й тиску тоталітарної машини. Творчі пошуки модерністів і суспільно-політичні реалії післяреволюційної України. Максим РИЛЬСЬКИЙ «Солодкий світ!..», «У теплі дні збирання винограду» «Київські неокласики» як прояв неокласицизму — течія</p>

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>знає про групу і творчість «київських неокласиків»; знає й може розповісти основні віхи творчої біографії М. Рильського; визначити й усвідомити читає й аналізує поезію; визначає основні риси жанру сонету; пояснює смислову та настроєву значущість художньої деталі, образу.</p> <p>Знає основні риси експресіонізму та може аналізувати їхні риси у творі; характеризує поему в прозі як жанр.</p> <p>Загальнонавчальні компетентності Учень/учениця:</p> <p>аргументовано і грамотно висловлює власну думку щодо обговорюваних питань (К6, 8; НЛ-2); сприймає природу й людину як цілісну систему (К10, НЛ-1); постійно поповнює власний словниковий запас (К1, 6); вказує на прояви національного мислення, світovidчуття в характеристах героїв (К8); висловлює міркування з приводу змісту твору, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 8; НЛ-2).</p>	<p>в літературі та мистецтві, яка відмежовувалась від так званої пролетарської культури і прагнула наслідувати класичне мистецтво минулих епох, надаючи перевагу історико-культурній та морально-психологічній проблематиці. «П'ятірне гроно» українських неокласиків. Тематика, проблематика, образна система творчості (оглядово). Неокласики як літературні критики та теоретики українського модернізму.</p> <p>Творчість М. Рильського. Філософічність, афористичність його лірики. Мотиви пошуків душевної рівноваги, краси в житті та в душі, вітаїзм, сповідальність, життєлюбство. Жанр сонету у творчості митця.</p> <p>Ліризм поезії М. Рильського як пошук людиною гармонії в соціально-політичних лихоліттях доби.</p> <p>«Солодкий світ!..» — усвідомлення неповторності кожної хвилини буття.</p> <p>«У теплі дні збирання винограду» — вишуканий зразок інтимної лірики. Краса природи, краса людини та її почуттів. Звернення до античних образів.</p> <p>Перекладацький доробок М. Рильського (оглядово).</p> <p>ТЛ: неокласика, сонет.</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця: усвідомлює й може пояснити значення модернізму в українській культурі початку XX ст. та його ролі для розвитку літератури й мистецтва в Україні та світі; висловлює власні думки з приводу поетичної майстерності, філософичності поетичного са-мовираження представників «п'ятірного грона неокласиків», зокрема М. Рильсько-го; усвідомлює та може міркувати про високу гуманістичну цінність людини та гідність як осердя людської особистості.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Суспільний та мистецький контекст: <i>суспільний контекст</i> — політичні репресії сталінського режиму; ГУЛАГ — Головне управління виправно-трудоваг таборів радянського сталінського режиму; Сандармох (Медве-жегірський район Республіки Карелія) — місце розстрілу соловецького тюремного етапу 1937 року, зокрема 198 українських митців, науковців, священиків. <i>Мистецький контекст</i> — художня творчість і літературоз-навча діяльність Миколи Зерова. Осип ТУРНЬСЬКИЙ «Поза межами болю» Огляд життя і творчості письменника й літературного критика, поліглата, учителя середніх шкіл Галичини. Іо-торичний матеріал Першої світової війни як предмет ху-дожного узагальнення й філософського осмислення. Проблема пошуку жанрового вираження думок і світвід-чуття автора. «Поза межами болю» — типовий експресіоністичний твір, антивоєнна психологічна повість-поема про часи Першої світової війни. Різні погляди на визначення жанру твору. Особливості композиції твору. Проблематика тво-ру: держава й людина; війна й людина; війна й політичні амбіції владної верхівки; влада грошей. Центральна ідея твору — у найскладнішій ситуації люди-на залишається людиною та зберігає духовні й моральні цінності.</p>
--	---	--

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
		<p>ТЛ: експресіонізм (поглиблено); поема в прозі; повість-поема.</p> <p>Суспільний та мистецький контекст: суспільний контекст — Перша світова війна; участь українців у війні та служба в австрійській армії.</p> <p>Мистецький контекст — ілюстрації до повісті «По за межами болю» (автор невідомий, 1921 р.). Художній фільм «По за межами болю» (1989 р.; реж. Я. Лупій).</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>2</p>	<p>Предметні компетентності Учень/учениця: знає основні віхи життєвого і творчого шляху, визначає домінують творчого мислення митця; називає і вміє розрізняти різновиди авангардизму в літературі та різних видах мистецтва; аналізує фольклорні образно-символічні засоби. Загальнонавчальні компетентності Учень/учениця: висловлює міркування з приводу змісту твору, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 8, НЛ-2); обґрунтовує закономірність нових тенденцій у розвитку української літератури цього періоду (К5); визначає роль прочитаного для особистісного й читачького розвитку (К8); бережливо ставиться до природи як важливого чинника реалізації особистості (К10, НЛ-1). Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця: розуміє й може розмірковувати про «несучасна сучасність» В. Свідзинського.</p>	<p>Володимир СВИДЗИНСЬКИЙ «Холодна тиша. Місяцю надламаній...»; «Прозорий січень небо розтворив» Василь Стус: творчість Володимира Свідзинського як «...спосіб шляхетної герметизації власного духу...». Проблема митця і свободи творчої особистості та творчості в тоталітарній системі. Основні віхи життєвого і творчого шляху. Домінанта творчого мислення митця — пам'ять як опір забуттю й небуттю, як своєрідна антитеза «проми-нальності» та «зникомості» сьогодення («Холодна тиша. Місяцю надламаній...»). Ідея єдності люди з природою, яка дає їй сили, і яка ото-чує людину. Міфологічні витоки уваги до природи. Фоль-клорні образно-символічні засоби вираження єдності людини, її пам'яті, її внутрішнього стану і природи («Про-зорий січень небо розтворив»). В. Свідзинський — перекладач античності; автор першо-го повного перекладу «Слова про Ігорів похід» сучасною українською мовою. «Несучасна сучасність» В. Свідзин-ського. ТЛ: художній міфологізм, міфологічні образи; фолькло-ризм поезії. Рисувальний та мистецький контекст: <i>супільний кон-текст</i> — наукове і мистецьке життя 20-х років ХХ ст.; на-уковий осередок у м. Кам'яні-Подільському;</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
1	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає про творчий шлях аполітичного митця, визначає джерело художнього світу поета та авторського стилю; називає і вміє аналізувати язичницькі мотиви та християнські; аналізує фольклорні образи в літературі минулих часів і в Антонича.</p> <p>Загальнонавчальні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>висловлює міркування з приводу змісту твору, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 8, НЛ-2); указує на прояви національного мислення, світовідчуття в характерах героїв (К8); сприймає природу й людину як цілісну систему (К10, НЛ-1); веде діалог із текстом (автором, героями); ставить питання, прогнозує зміст тощо; дискутує на літературні та публіцистичні теми, критично ставиться до висловлених думок (К1, НЛ-2).</p>	<p>Мистецький контекст — казки О. Вальда; Ф. Ніцше «Так сказав Заратустра»; Г. Маркес «Сто років самотності».</p> <p>Богдан-Ігор АНТОНИЧ</p> <p>«Зелена євангелія», «Різдво», «Коляда»</p> <p>Творчий шлях аполітичного митця. Заборона та визнання. Лемківська етнічна традиція як джерело художнього світу поета та авторського стилю. «Зелена євангелія» — нерозривна єдність природи і людини, ідея життєстворення. Поєднання язичницьких мотивів із християнськими («Різдво», «Коляда»).</p> <p>Особливості фольклоризму в літературі минулих часів та творчості Антонича.</p> <p>ТЛ: художній міфологізм, міфологічні образи; фольклоризм поезії.</p> <p>Супільний та мистецький контекст: <i>супільний контекст</i> — наукове й мистецьке життя 20–30-х років ХХ ст. в Західній Україні; <i>Мистецький контекст</i> — Ю. Андрухович, «Дванадцять обривів».</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-познавальної діяльності учнів</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця: розуміє та пояснює взаємозв'язок етнічної традиції й загальнолюдських цінностей та естетичних рис.</p> <p>Предметні компетентності Учень/учениця: знає про творчий шлях аполітичного митця, визначає джерело художнього світу поета та авторського стилю; називає і вміє характеризувати жанри пейзажної лірики й любовної елегії; аналізує символи в поетичних творах.</p> <p>Загальнонавчальні компетентності Учень/учениця: аргументовано й грамотно висловлює власну думку щодо обговорюваних питань (К6, 8; НЛ-2); толерантно дискутує, відстоює власну думку з питань, на які існують різні точки зору (К1, 2, 8; НЛ-2); сприймає природу і людину як цілісну систему (К10); веде діалог із текстом (автором, героями); ставить питання, прогнозує зміст тощо; дискутує на літературні та публіцистичні теми, критично ставиться до висловлених думок (К1).</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Євген ПЛУЖНИК «Вчись у природи творчого спокою...», «Ніч... а човен — як срібний птах!..»</p> <p>Огляд життєвого і творчого шляху типового представника «розстріляного відродження». Авторська манера — глибокий ліризм, драматизм почуттів, майстерна поетична мова.</p> <p>«Вчись у природи творчого спокою...» — жанр пейзажна лірика. Ідея твору виражає думку, що взірєць для творчої людини — природа, у якій усе гармонійно поєднане, включене в життєвий коловорот. Поетичні засоби вираження захоплення красою навколишнього світу та биль із приводу відсутності душевної гармонії, заклик шанувати природу, тому що все минеться, а людина все одно буде бажати гармонії з довколишнім світом.</p> <p>«Ніч... а човен — як срібний птах!..» — лірична медитація. Особливості поезиї мариністично-символічної поетичної мініатюри.</p> <p>ТЛ: пейзажна лірика; лірична медитація.</p>
<p>1</p>		

К-сть год (орієнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розуміє й пояснює взаємозв'язок душевної гармонії і довоколишнього світу, природи.</p>	
1	<p>Читацький практикум</p> <p>Комплексний аналіз поезії Б. Ю. Антонича.</p> <p>Лірична поезія. «Ключі» до прочитання й аналізу образно-символічної системи. Літературознавчий аналіз поетичного твору як одна з форм прочитання твору.</p>	
3	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає імена митців політичних-емігрантів, ідентифікує «Празьку школу» та її представників; знає основні віхи життя і творчості Є. Маланюка; пояснює, у яких творах і якими поетичними засобами поет виражає ідею державності України; знає та може сформулювати головні тези статті «Малоросійство».</p> <p>Загальнонавчальні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>висловлює міркування з приводу змісту твору, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 8, НЛ-2); веде діалог із текстом (автором,</p>	<p>Євген Маланюк</p> <p>«Вечір», «Напис на книзі віршів...», «Під чужим небом», есе «Малоросійство»</p> <p>Творчість митців—політичних емігрантів. «Празька школа» в українській літературі та громадському житті. Життєвий і творчий шлях письменника, літературного критика (оглядово). Євген Маланюк — поет-симфоніст. Утвердження державності України — центральна ідея поетичного Універсуму Євгена Маланюка.</p> <p>«Один вечір» — вірєць інтимної лірики; художні засоби вираження почуттів ліричного героя.</p> <p>«Напис на книзі віршів...» — ліричний роздум про призначення поезії, важливості місії поета закарбовувати свій час для нащадків.</p> <p>«Під чужим небом» — ліричний роздум про митця у вигнанні; туга за рідною землею.</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>героями); дискутує на літературні та публіцистичні теми, критично ставиться до висловлених думок (К1, НЛ-2); указує на прояви національного мислення, світовідчуття в характерах героїв (К8).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця: усвідомлює й може пояснити потребу відчуття власної ідентичності кожною людиною.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>«Малоросійство» — палке таврування «комплексу малоросійства» як наскрізна тема роздумів митця; осмислення ідентичності українства. Особливості жанру. ТЛ: публіцистична стаття; літературні засоби вираження думки у статті.</p> <p>Суспільний та мистецький контекст: <i>суспільний контекст</i> — політична еміграція митців і політиків з радянської України в 1920, 1940 років; празький культурний осередок; «Празька школа» як суспільно-політичне явище. <i>Мистецький контекст</i> — Анре Варно про «Празьку школу»; «Земна мадонна. Інтимна лірика Євгена Маланюка» (у виконанні нар. артиста України С. Максимчука); творчість О. Ольжича, О. Теліги.</p>
<p>3</p>	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає основні віхи життєвого і творчого шляху письменника, визначає риси інтелектуальної урбаністичної прози; називає та вміє розрізняти різновиди авангардизму в літературі та різних видах мистецтва; пояснює причини «несвоечасності» прочитання роману сучасниками.</p>	<p>В. ДОМОНТОВИЧ (ВІКТОР ПЕТРОВ) «Дівчина з ведмедиком»</p> <p>Основні віхи життєвого і творчого шляху Віктора Домонтовича (Петрова). Художньо-естетичне тяжіння митця до угруповування неокласиків. В. Домонтович — один із фундаторів інтелектуальної урбаністичної прози в українській літературі. «Дівчинка з ведмедиком» — філософсько-інтелектуальна повість про інтелігенцію Києва 20–30 років ХХ ст.</p>

<p>К-сть год (орієнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>Загальнонавчальні компетентності <i>Учень/учениця:</i> висловлює міркування з приводу змісту твору, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 8, НЛ-2); веде діалог із текстом (автором, героями); ставить питання, прогнозує зміст тощо; дискутує на літературні та публіцистичні теми, критично ставиться до висловлених думок (К1); визначає роль прочитаного для особистісного й читачького розвитку (К8).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення <i>Учень/учениця:</i> усвідомлює важливість активної громадянської позиції.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Зіна Тихменева як представниця національної еліти, втілення нового способу життя, переконань, уявлень та прагнень. Філософічність повісті — розмірковування персонажів як текст у тексті (наприклад, розуми Іполіта Варецького про спадщину Ніколо Макіавеллі).</p> <p>Причини «несвоечасності» прочитання роману сучасниками. Композиційна особливість філософсько-інтелектуального роману — розгортання оповіді в різних часових і просторових виразах.</p> <p>Актуальність жанру інтелектуального роману в сьогоденні. ТЛ: філософсько-інтелектуальний роман. Суспільний та мистецький контекст: <i>суспільний контекст</i> — Європа між Першою і Другою світовими війнами як час переосмислення історії та людини; швидке економічне зростання й післявоєнна криза. <i>Мистецький контекст</i> — Томас Манн, «Чарівна гора»; Герман Гессе, «Гра в бісер».</p>
<p>4</p>	<p>Предметні компетентності <i>Учень/учениця:</i> знає про життєвий і творчий шлях письменника, пояснює роль М. Хвильового в літературному й суспільному житті 1920-х років; називає і вміє розрізняти мистецькі угруповання 20-х років; пояснює жанрово-стильові та ідейно-тематичні особливості творів, які вивчаються.</p>	<p>Микола Хвильовий (Фігільов) «Я (Романтика)», «Кіт у чоботях» Життєвий і творчий шлях митця. Роль М. Хвильового в літературному й суспільному житті 1920-х років. «Романтика вітаїзму» як світоглядна домінанта митця часів революції. Діяльність М. Хвильового в об'єднанні ВАПЛІТЕ; участь у літературній дискусії 1925–1928 років. «Я (Романтика)» — новела про внутрішній розкол особистості в час революційних трансформацій. Проблема</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>Загальнонавчальні компетентності Учень/учениця: аргументовано й грамотно висловлює власну думку щодо обговорюваних питань (К6, 8; НЛ-2); толерантно дискутує, відстоює власну думку з питань, на які існують різні точки зору (К1, 2, 8; НЛ-2); розрізняє маніпулятивні технології і протистоїть їм (К6; НЛ-2); визначає роль прочитаного для особистісного й читацького розвитку (К8); визначає роль і місце української культури в загальноєвропейському та світовому контекстах (К9). Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця: усвідомлює й може висловити важливість активної громадянської позиції; готовність брати на себе відповідальність.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>внутрішнього розколу людини між гуманізмом і фанатичною відданістю революції. Образ ліричного героя — «Я». Образ матері як символ істинного «я» ліричного героя. Символічність новели. Посвята новели та її особливості. «Кіт у чоботях» — імпресіоністична настроєвість твору; еманіпація й наслідки революційної трансформації особистості; образ Гапки — Товариша Жучка революції. ТЛ: символ у літературі; символічний образ і його значення (поглиблено). Суспільний та мистецький контекст: <i>суспільний контекст</i> —візія української революції як творення державності та її крах; мрії про революційні зміни та дійсність постреволуційного життя; соціальна деформація суспільства та його структури після революції 1917 року. <i>Мистецький контекст</i> — відкриття Української академії наук (фізико-математичний, історико-філологічний і соціально-економічний відділи); Української академії мистецтв (члени Академії — художники Г. Нарбут, М. Бойчук, О. Мурашко, Ф. Кричевський); агітфільми 1919–1920-х років. Фільмографія Олександра Муратова за творами Миколи Хвильового: «Танго смерті», «Геть сором!» і «Вальдшнепи».</p>
<p>4</p>	<p>Предметні компетентності Учень/учениця: дає загальну характеристику творчості, визначає риси новаторства митця;</p>	<p>Юрій ЯНОВСЬКИЙ «Майстер корабля» Творча біографія письменника. Ю. Яновський і кіно. Роль мантичності світовідчуття й новаторство митця.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>аналізує образи; визначає значення творчості Ю. Яновського для розвитку української літератури; розповідає про тематичне й жанрово-стилістичне розмаїття творчості.</p> <p>Загальнонавчальні компетентності <i>Учень/учениця:</i></p> <p>веде діалог із текстом (автором, героями); ставить питання, прогнозує зміст тощо; дискутує на літературні та публіцистичні теми, критично ставиться до висловлених думок (К1, НЛ-2); визначає роль прочитаного для особистісного й citaцького розвитку (К8, НЛ-2);</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення <i>Учень/учениця:</i></p> <p>усвідомлює, що людину робить щасливою творча праця, відчуття потрібності на землі.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Романтизована стихія національно-визвольного руху (роман «Чотири шаблі»).</p> <p>«Майстер корабля»: роман-містифікація, динамічний, модерний сюжет, умовність фабули, зміщення часопрототипу. Проблеми творення нової української урбаністичної культури; самоусвідомлення й пошук власної «я» новою українською людиною в новій дійсності. Прототипи персонажів твору та їхнє неоромантичне представлення — То-Ма-Кі, Режисер, Сев, Тайях; символічні образи Міста, Моря. Морально-етичні колізії твору. Національне кризь призму загальнолюдського.</p> <p>ТЛ: художній час і простір; роман-містифікація.</p> <p>Суспільний та мистецький контекст: <i>суспільний</i> контекст — Українська народна республіка; армія УНР; діяльність Центральної ради; злет української державності. <i>Мистецький</i> контекст — діяльність Одеської кінофабрики; Одеса — центр формування кіноіндустрії в Україні.</p>
	<p>Предметні компетентності <i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає факти життєвого і творчого шляху письменника; зміст, тематику, проблематику, особливості композиції й жанру роману «Місто»; визначає художньо-стильові особливості, основні проблеми, порушені автором у творі;</p>	<p>Валер'ян ПІДМОГИЛЬНИЙ «Місто», «Невеличка драма»</p> <p>Життєвий і творчий шлях В. Підмогильного — типова доля безкомпромісного митця в тоталітарному суспільстві. Розвиток інтелектуально-психологічного роману В. Підмогильний — перекладач.</p> <p>Роман «Місто» — тяглість і новизна урбаністичної теми в українській літературі. Тематично-проблемна домінанта —</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-познавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>6</p>	<p>характеризує світ автора й головного героя; розуміє й може розповісти про урбаністичну тематику в українській літературі; порівнює урбаністичну тематику в творах інших літератур.</p> <p>Загальнонавчальні компетентності Учень/учениця:</p> <p>обґрунтовує закономірність нових тенденцій у розвитку української літератури цього періоду (К5);</p> <p>визначає роль прочитаного для особистісного й читацького розвитку (К8, НЛ-2);</p> <p>указує на прояви національного мислення, світовідчуття в характерах героїв (К8);</p> <p>висловлює міркування з приводу змісту твору, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 8).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця:</p> <p>усвідомлює, що сутність людського буття — це «вийти за межі», знайти спосіб виразити своє «я».</p>	<p>зображення «цілісної» людини в єдності біологічного, духовного, соціального. Образ українського інтелігента Степана Радченка, вихідця із селян, еволюція його характеру, проблеми ствердження в міському середовищі. Морально-етичні колізії твору. Жіночі образи в ньому. Неодозначеність образу Степана Радченка.</p> <p>«Роман на одну частину» «Невеличка драма» — «вийти за межі» як екзистенціалістська модель буття; філософія жіночого існування; динаміка тематики емансипації та фемінізму в українській літературі. Проблема «свобода вибору та вибір свободи» в романі. Образ Марти Висоцької. Форми художнього вираження героїні. Образи Ліни, Ірен, Марії Миколаївни та Тетяни Ничипорівни як носії патріархального світогляду. Образ Дмитра Стайничного в контексті бінарних опозицій роману: раціонального / ірраціонального, маскулінного / фемінного, духовного/тілесного тощо.</p> <p>ТЛ: бінарні опозиції в романі; форми художнього вираження.</p> <p>Суспільний та мистецький контекст: <i>суспільний контекст</i> — примусова колективізація, голод 1932–1933 рр.; масові репресії, політичні процеси, розправа над інтелігенцією, передусім письменниками.</p> <p><i>Мистецький контекст</i> — Г. Флобер, «Мадам Боварі», Гі де Мопассан, «Милій друг», філософія Ф. Ніцше, «Походження трагедії з духу музики», З. Фройд та його концепція несвідомого (стисло).</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
6	<p>Предметні компетентності Учень/учениця:</p> <p>розповідає про історію розвитку національного театру й драматургії 1920–1930-х років; визначає роль театру «Березиль» у суспільному й культурному житті України; називає і вміє розрізнати представників модерної драматургії і театру; пояснює тяглість традиції «театру корифеїв» і модерного театру; знає та може назвати модерних форм сценічного мистецтва; визначає експерсіонізм як естетичну доміную творчості митця; знає й може аналізувати твори М. Куліша, які визначені програмою.</p> <p>Загальнонавчальні компетентності Учень/учениця:</p> <p>обґрунтовує закономірність нових тенденцій у розвитку української літератури цього періоду (К5); веде діалог із текстом (автором, героями); ставить питання, прогнозує зміст тощо; дискутує на літературні та публіцистичні теми, критично ставиться до висловлених думок (К1); визначає роль прочитаного для</p>	<p>МОДЕРНА ДРАМАТУРГІЯ І ТЕАТР</p> <p>Розвиток нового українського театру («Березиль» Леся Курбаса, Харківський театр ім. І. Франка), драматургії 1920–1930 рр. (від ідеологічних агіток до психологічної драми). П'єси В. Винниченка, М. Куліша, І. Дніпровського, І. Кочерги, Я. Мамонтова на перетині традицій «корифеїв», зарубіжної класики та модерної драматургії. Пошук модерних форм сценічного мистецтва. Роль театру «Березиль» у суспільному й культурному житті України.</p> <p>Микола КУЛІШ</p> <p>«Мина Мазайло», «Патетична соната»</p> <p>Трагізм життя і творчий злет М. Куліша. Співпраця з театром Л. Курбаса. Національний матеріал і вселюдські, «вічні» мотиви та проблеми в п'єсах. Європейський контекст творчих пошуків Л. Курбаса. Експерсіонізм як естетична доміюанта творчості митця.</p> <p>Сатирична комедія «Мина Мазайло». Проблема готовності українського суспільства бути українським (на прикладі позиції, поведінки діючих осіб). Специфіка комедійного жанру: про серйозне легко, грайливо. Розвінчання національного нігілізму, духовної обмеженості на матеріалі українізації (Мина, Мокій, дядько Тарас, тьотя Мотя). Сатиричне викриття бездуховності обивателів, що зрікаються своєї мови, культури, родового коріння. Актуальність п'єси в сьогоденні.</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>особистісного й читацького розвитку (К8, НЛ-2); визначає роль і місце української культури в загальноєвропейському та світовому контекстах (К9).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця:</p> <p>усвідомлює й може висловити своє ставлення щодо національного матеріалу і вселюдських, «вічних» мотивів та проблем у п'єсах М. Куліша.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>«Патетична соната» — драматична опозиція високої мрії і потворної дійсності. Проблема вибору людиною між мрією, покликком душі та дійсністю. Необарокова організація часу й простору в п'єсі; особливості композиції. Християнські алюзії та способи їх драматургічного вираження. Вибір Мариною пари як конфлікт вірності поклику душі й ідеологічних переконань. Образ Ілька Юги як головного персонажа й коментатора подій.</p> <p>ТЛ: сатирична комедія; необароко.</p> <p>Суспільний та мистецький контекст: суспільний контекст — Харків 20-х років ХХ ст. як столиця культурно-мистецького життя України; сучасний Київський «Молодий театр» — продовжувач традицій театру «Березиль».</p> <p>Мистецький контекст — Б. Брехт, «Копійчана опера»; портрет Миколи Куліша А. Петрицького; документальні фільми «Тягар мовчання»; вистава «Отак загинув Гуска» (Київський театр «Колесо»); діяльність Державного Центру театрального мистецтва імені Леся Курбаса (Київ)</p>
<p>3</p>	<p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>знає основні віхи життя й творчості митця, його громадянську позицію, визначає основні образи символічного роману та може проаналізувати їх; називає і вміє розрізняти героїв-антиподів у романі;</p>	<p>Іван БАГРЯНИЙ (Лозов'ягин) «Тигролови»</p> <p>Основні віхи життя й творчості митця, його громадянська позиція.</p> <p>«Тигролови» — український пригодницький роман з автобіографічними елементами. Проблематика роману: свобода особистості й свобода волі.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>пояснює популярність твору в повоєнній Європі та актуальність для нашого часу.</p> <p>Загальнонавчальні компетентності Учень/учениця:</p> <p>аргументовано і грамотно висловлює власну думку щодо обговорюваних питань (К6, 8; НЛ-2); толерантно дискутує, відстоює власну думку з питань, на які існують різні точки зору (К1, 2, 8; НЛ-2); розрізняє маніпулятивні технології та протистоїть їм (К6; НЛ-2); визначає роль і місце української культури в загальноєвропейському та світовому контекстах (К9).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця:</p> <p>усвідомлює велич героїчної особистості та висловлює ставлення до дій і вчинків героя; розмірковує над ідеєю перемоги добра над злом.</p>	<p>Жанрові особливості: динаміка сюжету, неоромантичність. Герої-антиподи: Григорій Многогірський і майор НКВС Медвин та їхній морально-етичний двобій. Символика роману, ідея перемоги добра над злом. Популярність твору в повоєнній Європі. Актуальність для нашого часу.</p> <p>ТЛ: пригодницький роман; автобіографізм у романі.</p> <p>Суспільний та мистецький контекст: <i>суспільний контекст</i> — переселення українців до Сибіру, репресії 1920–1930-х років і концентраційні табори; Зелений Клин на Приамур'ї як осередок українства в Сибіру. <i>Мистецький контекст</i> — екранізація Ростиславом Синьком роману «Тигролови» (1994 р.); переклади роману англійською, німецькою, голландською та іншими мовами.</p>
1		<p>Читацький практикум «Щоденник» Олеся Гончара</p> <p>Щоденник письменника як свідчення епохи. «Ключі» до прочитання «Щоденника» як жанру літератури. «Щоденник» О. Гончара як прояв екзистенційних пошуків митця ХХ ст.</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>4</p>	<p>Предметні компетентності Учень/учениця: знає факти з біографії митця, назви творів; розуміє трагізм життя О. Довженка, особливості жанру кіноповісті, специфіку публіцистичного тексту; розповідає історію написання та опублікування «Зачарованої Десни»; визначає порушені проблеми, позицію митця щодо описаних подій; інтерпретує проблематику творів; характеризує образи героїв оповідання «Мати», «Воля до життя»; усвідомлює прочитаний текст, коментує важливі фрагменти, публіцистичні відступи. Загальнонавчальні компетентності Учень/учениця: аргументовано і грамотно висловлює власну думку щодо обговорюваних питань (К6, 8; НЛ-2); толерантно дискутує, відстоює власну думку з питань, на які існують різні точки зору (К1, 2, 8; НЛ-2); розрізняє маніпулятивні технології та протистойть їм (К6; НЛ-2); визначає роль і місце української культури в загальноєвропейському та світовому контекстах (К9).</p>	<p>Олександр ДОВЖЕНКО «Зачарована Десна», «Мати», «Воля до життя» Трагічна й велична творча біографія митця. Класик світового кінематографу, засновник поетичного кіно. Романтизм сприйняття світу, який реалізується в настанові «бачити зорі в калюжах». Довженко-графік. Довженко-прозаїк. Довженко — сценарист і режисер кіно. Кіноповість як новаторський жанр і спосіб прояву мистецьких пошуків митця. «Зачарована Десна» — маніфест величі й краси рідної землі. Автобіографічна основа твору, медитативна сповідальність оповіді. Поєднання минулого й сучасного. Два ліричні герої у творі: малий Сашко та зріла людина. Морально-етичні проблематика кіноповісті. Оповідання «Мати» як гімн невимрущій красі українці. Особливості композиції, часо-просторової організації твору. Образотворення. Публіцистичні елементи оповіді та їхня роль. Новела «Воля до життя». Ідейна домінанта — ніколи не втрачати надії, до останньої миті боротися за життя. Образ Воїна у творі: солдата Івана Карначюка й лікаря-хірурга Миколи Дудка. Психологічний портрет героїв та засоби художнього вираження. Проблема війни і цінності людського життя. ТЛ: кіноповість; психологічний портрет.</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
	<p>Емоційно-ціннісне ставлення <i>Учень/учениця:</i> усвідомлює й може розповісти про світову велич Олександра Довженка; висловлює своє ставлення до вчинків героїв, про які читав / читала.</p>	<p>Суспільний та мистецький контекст: <i>суспільний контекст</i> — Друга світова війна на території України; політичні репресії післявоєнного часу, пошук шляхів виживання і творчості національних митців за радянської влади; культурна політика Радянського Союзу. <i>Мистецький контекст</i> — розвиток кінематографії в Україні; художні фільми О. Довженка «Звенигора», «Земля», «Арсенал», «Автопортрет» О. Довженка періоду війни. Фільм «Зачарована Десна» (реж. Ю. Солнцева). Вячеслав Бігун, екранізація оповідання «Мати».</p>
<p>1</p>	<p>Читацький практикум. Кіноповість як літературний жанр. «Ключі» до прочитання кіноповісті. Синтез вербального й зображального у творі.</p>	
<p>10</p>	<p>Предметні компетентності <i>Учень/учениця:</i> знає культурно-історичні витоки та естетичний світогляд шістдесятників, розповідає про «шістдесятництво» як феномен українського опозиційного руху; називає і вміє розрізнати представників шістдесятників у літературі та мистецтві; пояснює естетичні засади «шістдесятництва»; називає факти життєвого і творчого шляху, пояснює громадянську позицію митців;</p>	<p>ШІСТДЕСЯТНИЦТВО ЯК СУСПІЛЬНЕ І МИСТЕЦЬКЕ ЯВИЩЕ Культурно-історичні витоки та естетичний світогляд шістдесятників. Рух до лібералізації та демократизації суспільства в західноєвропейському світі. «Шістдесятництво» як феномен українського опозиційного руху. Дослідження впливу гуманістичної західної культури на формування поглядів шістдесятників. Естетичні засади «шістдесятництва». Поява політичної публіцистики та літературної журналістики. Статті І. Дзюби, Є. Сверстюка, В. Стуса та ін.</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>аналізує поезію, визначає основні жанри, провідні мотиви, художні особливості індивідуального стилю автора.</p> <p>Загальнонавчальні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знаходить необхідну інформацію в підручнику й інших друкованих і електронних джерелах, критично осмислює її, виокремлює головну і другорядну (К3); згортає та розгортає текстову інформацію, аналізує, систематизує й узагальнює її, представляє у формі таблиці, схеми тощо і навіпаки (К3, 6);</p> <p>визначає межі власного знання і незнання, відкриває нове знання від уже відомого (К6); висловлює міркування з приводу змісту твору, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 8); визначає роль прочитаного для особистісного й читацького розвитку (К8, НЛ-2).</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Суспільний та мистецький контекст: суспільний контекст — «відлига» після смерті Сталіна, розвінчання «культу особи»; дисидентський рух 1960-х років.</p> <p>Мистецький контекст — творчість композиторів (Л. Гривовський, В. Губа, В. Сильвестров), художників (А. Горьська, О. Заливаха, Л. Семикіна, Г. Севрук, В. Зарецький, І. Марчук), акторів (І. Миколайчук, Б. Ступка, Л. Кадирова), режисерів та операторів (С. Параджанов, Л. Танюк, К. Муратова, Л. Осика, М. Ільєнко).</p> <p>Василь СИМОНЕНКО</p> <p>«Задивляюся у твої зіниці...»,</p> <p>«Є в коханні і будні і свята»,</p> <p>«Казка про дурила»</p> <p>Творча біографія митця (О. Гончар про В. Симоненка — «вितязь молоді української поезії»). Традиційність його лірики. Образ України, громадянський вибір поета («Задивляюся у твої зіниці...»). Інтимна лірика В. Симоненка («Є в коханні і будні і свята»).</p> <p>«Казка про дурила» — казка для дорослих, алегорична розповідь про втрачену й віднайдену Батьківщину. Особливості жанру. Поема-містерія. Пошук автором форм історіософського та національного міфотворення.</p> <p>ТЛ: алегорія (поглиблено); поема-містерія.</p>
--	--	---

<p>К-сть год (орієнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця: усвідомлює та може пояснити роль «шістдесятників» як фундаторів опозиційного руху в радянській системі; формулює своє ставлення до прочитаних творів.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Суспільний та мистецький контекст: <i>суспільний контекст</i> — переслідування творчих особистостей; доля В. Івасюка як модель епохи; розвиток журналістики та «самвидавньої» публіцистики. <i>Мистецький контекст</i> — документальний фільм «Дисидент»; живопис — І. Марчук, «Пробудження», В. Зарецький, «Блискавка».</p> <p>* Дмитро Павличко «Два кольори», «Найдовша з усіх доріг»</p> <p>Основні відомості про поета, перекладача, політика та громадського діяча. Громадянські мотиви лірики. Образно-притчевий зріз часу, історії народу, проблеми нації, окремої людини. Пісенна лірика Д. Павличка, її популярність. Вірш «Два кольори», який став народною піснею. Національний колорит поетичних образів, роль антитези. Збірка любовної лірики «Таємниця твого обличчя» (оглядово). Використання фольклорних, персонафікованих образів для передачі глибокого почуття кохання («Найдовша з усіх доріг»).</p> <p>* Іван Драч «Балада роду», «Крила» («Новорічна казка»)</p> <p>Основні відомості про поета, сценариста, громадського діяча. Дух шістдесятництва у творчості І. Драча. Новаторство змісту й форми поезії. Новітні підходи до жанру балади. Метафоричність поетичного мислення І. Драча.</p>
--------------------------------------	---	---

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
		<p>«Балада роду» зі збірки «Балади буднів» — поєднання філософічних роздумів про загальнолюдські цінності з картинами буденними, приземленими за своїми зовнішніми ознаками, але значними за своєю глибиною суттю.</p> <p>«Крила» («Новорічна казка») — метафоричні роздуми про сенс життя людини; образ крил — як вічне прагнення людини до творчої мрії; образ дядька Кирила як символ нездатності людини осмислити висоту духу, нездатність подолати тяжіння мізерних потреб.</p> <p>Актуальність порушених проблем у баладі для самоусвідомлення людини в сьогоденні.</p> <p>* Микола Вінграновський</p> <p>«Губами теплими і оком золотим», «Цю жінку я люблю» Основні відомості про поета, прозаїка, перекладача, кіномитця, сценариста.</p> <p>М. Вінграновський — учень О. Довженка.</p> <p>Вселюдські, національні мотиви кризь призму «інтимного самозосередження».</p> <p>Художні засоби вираження емоцій, внутрішніх переживань, пристрасі людини — асоціативність, метафоричність, художня деталь, кольористика.</p> <p>«Цю жінку я люблю» — вірєць інтимної лірики. Поезія про «вічну», одну-єдину любов, яка перемагає трудності, долає час і простір.</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>«Губами теплими і оком золотим» — вірш з однойменної збірки, у якій органічно переплелися картини природи, слогади дитинства, інтимна лірика, предметна реальність світу, химерія і казка, добра витівка і гумор, загамована жура. Будні природи й людини як світова містерія у творчій уяві митця. Філософічність осмислення буття.</p> <p>* Борис Олійник</p> <p>«Вибір», * «Пісня про матір»</p> <p>Огляд життя і творчості українського поета, перекладача, дійсного члена НАНУ, голови Українського фонду культури, Героя України. Творчі, жанрові пошуки митця. Мотив синівської вірності, відповідальності перед матір'ю — наскрізний у творчості Б. Олійника. Тематичне розмаїття.</p> <p>«Вибір» — возвеличення прагнення кожної людини мати свій життєвий вибір. Поетика твору, художні тропи, які фокусують ідею твору.</p> <p>* «Пісня про матір» — уславлення узагальненого образу усіх матерів і кожної з них; прекрасних жінок, здатних на саможертву заради своїх дітей. Поетика образу матері.</p> <p>ТЛ: художня деталь (поглиблено); балада (поглиблено); кольористика в поезії.</p> <p>Суспільний та мистецький контекст: <i>Мистецький контекст</i> — пісні О. Білаша, З. Слободян, Л. Дичко та ін. на слова Д. Павличка. Пісні «Два кольори», «Я стужився»,</p>		

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
2	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> знає основні відомості про життєвий шлях і творчу долю Гр. Тютюнника; визначає перегук стильових рис Г. Тютюнника і В. Стефаника; пояснює на прикладах творів екзистенціалізм як стильову домінанту митця; аналізує образно-символічну систему оповідання.</p> <p>Загальнонавчальні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i> веде діалог із текстом (автором, героями); ставить питання, прогнозує зміст тощо; дискутує на літературні та публіцистичні теми, критично ставиться до висловлених думок (К1); указує на прояви національного мислення, світовідчуття в характерах героїв (К8); визначає роль прочитаного для особистісного й читацького розвитку (К8, НЛ-2).</p>	<p>мила, за тобою» на муз. О. Білаша. Український кінематограф: кіностудія ім. О. Довженка (Київ); художній фільм «Крилиця для спраглих» (сценарій І. Драча, реж. Ю. Ілленка; 1965 р.). творчий тандем Івана Миколайчука і Сергія Параджанова — «Тіні забутих предків».</p> <p>Григор ТЮТЮННИК «Три зозулі з поклоном»</p> <p>Основні відомості про життєвий шлях і творчу долю митця. Редакторська й журналістська діяльність (газета «Літературна Україна», видавництво «Веселка»). Гр. Тютюнник — сценарист.</p> <p>Екзистенціалізм як стильова домінанта митця. Перегук стильових рис В. Стефаника і Г. Тютюнника. Образи селян як носіїв високої моралі в умовах складних перепетій життя, як прояв національного буття в радянських реаліях. Гр. Тютюнник — перекладач російського письменника В. Шукшина.</p> <p>Оповідання «Три зозулі з поклоном». «Вічна» тема «любовного трикутника» в новітній інтерпретації. Образ любові як втілення високої християнської цінності, яка вищує людину над пратматичною буденністю, очищає її душу. Зміщення часових площин як художній прийом. Роль художньої деталі в розкритті характеру, ідеї.</p> <p>ТЛ: художній символ; психологічна деталь.</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця: усвідомлює й може пояснити прояви національних характерів та національного буття в радянських реаліях; висловлює своє ставлення до теми вічної любові.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Суспільний та мистецький контекст: <i>Мистецький кон-текст</i> — екранізації за творами Гр. Тютюнника: фільм «Скляне щастя» (1981) (за оповіданням «Син приїхав»), за однойменною повістю автора й творами «Дід Севе-рин» і «Вогник в стелу» — кінокартина «Климко» (1983), «Три плачі над Степаном» (1993 р.). «Музей однієї вулиці» (Андріївський узвіз, Київ).</p>
<p>6</p>	<p>Предметні компетентності Учень/учениця: знає факти з життя поетеси, назви пое-тичних збірок, їх тематику, проблематику; характеризує духовний світ Л. Костен-ко; аналізує поезії (тема, ідея, образна система, художні засоби); з'ясовує риси поетичного стилю; визначає особливості індивідуального стилю. Загальнонавчальні компетентності Учень/учениця: аргументовано і грамотно висловлює власну думку щодо обговорюваних пи-тань (К6, 8; НЛ-2); толерантно дискутує, відстоює власну думку з питань, на які іс-нують різні точки зору (К1, 2, 8; НЛ-2); указує на прояви національного мислен-ня, світовідчуття в характерах героїв (К8);</p>	<p>Ліна КОСТЕНКО</p> <p>«Страшні слова, коли вони мовчать...», «Життя іде...», «Доля», «Моя любове, я перед тобою», «Маруся Чурай»</p> <p>Творчий шлях. Громадянська позиція митця. Роль і зна-чення в суспільному та культурному житті України. Осо-бливості індивідуального стилю (філософичність, історизм мислення, традиційність, інтелектуалізм, публіцистичність). «Страшні слова, коли вони мовчать» — ліричний роз-дум про значення слова в житті людини, суть мистецтва. «Життя іде...» — роздуми поетеси про сенс життя. За-соби персоналізації для передачі стрімкості часу, митте-вості людського життя в часі. «Доля» — поезія про нелегку долю поета. Символічний образ «чудернацького базару», де продаються долі. «Моя любове, я перед тобою» — роздум про збере-ження особистості у вирі розбурханих почуттів ліричної героїні. Поетичні форми вираження почуттів.</p>

<p>К-сть год (орієнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>веде діалог із текстом (автором, героями): ставить питання, прогнозує зміст тощо; дискутує на літературні та публіцистичні теми, критично ставиться до висловлених думок (К1); визначає роль прочитаного для особистісного й читацького розвитку (К8);</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>усвідомлює та може розкрити духовне життя нації крізь призму долі й почуттів однієї людини.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>Історико-фольклорна основа історичного роману у віршах «Маруся Чурай». Духовне життя нації крізь призму нещасливого кохання. Центральні проблеми: митець і суспільство, індивідуальна свобода людини. Значення роману в житті України. Пісні Марусі Чурай (повторення вивченого в попередніх класах).</p> <p>ТЛ: роман у віршах.</p> <p>Суспільний та мистецький контекст: <i>Мистецький контекст</i> — музика пісень О. Богомолець на слова Л. Костенко; поезія Л. Костенко у виконанні сестер Тельнюк.</p>
<p>6</p>	<p>Предметні компетентності</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає трагічний життєвий шлях і творчу біографію митця; самостійно аналізує поезію: провідні мотиви й образи, філософську складову, художні засоби; аналізує творчість митця крізь призму особистого екзистенційного вибору, віри в себе; знає основні тези та може сформулювати ідею твору про П. Тичину «Феномен доби».</p>	<p>Василь СТУС</p> <p>«Крізь сотні сумнівів я йду до тебе...»; *«Господи, гніву пречистого...»; «На колимським морозі»; * «Мені зоря сяяла нині вранці»; *«Як добре те, що смерті не боюсь я...»; «Пам'яті Алли Горської». «Феномен доби сходження на голгофу слави» (оглядово)</p> <p>В. Стус — український поет, перекладач, прозаїк, літературознавець, правозахисник. Один із найактивніших представників українського культурного руху шістдесятників. Загальний огляд творчості (відчуження від світу, проблема вибору, стан трагічної самотності й активної дії, формування себе; атмосфера розтлінного духу)</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p> <p>Загальнонавчальні компетентності Учень/учениця: аргументовано і грамотно висловлює власну думку щодо обговорюваних питань (К6, 8; НЛ-2); толерантно дискутує, відстоює власну думку з питань, на які існують різні точки зору (К1, 2, 8; НЛ-2); визначає роль і місце української культури в загальноєвропейському та світовому контекстах (К9).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця: усвідомлює й може охарактеризувати творчість Василя Стуса як вірєць «стоїчної» поезії у світовій ліриці.</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p> <p>тоталітарної системи). Узагальнені образи крізь призму індивідуальної долі. Поезія Стуса — вірєць «стоїчної» поезії у світовій ліриці («Крізь сотні сумнівів я йду до тебе...», «Господи, гніву пречистого...»). Екзистенційна (буттєва) проблема вибору, віра в себе, надія на здолання всіх перешкод. Упевненість у своєму виборі («Як добре те, що смерті не боюся я...»). Приклад великої мужності й сили духу («На колимським морозі», «Пам'яті Алли Горської»).</p> <p>«Феномен доби (сходження на голгофу слави)» (оглядово) — філософсько-екзистенційний роздум про Митця в тоталітарному суспільстві. В. Стус про П. Тичину: «В історії світової літератури, мабуть, не знайдеться іншого такого прикладу, коли б поет віддав половину свого життя високій поезії, а половину — нещадній боротьбі зі своїм геніальним обдаруванням».</p> <p>ТЛ: «стоїчна» поезія; екзистенціалізм (поглиблено). Суспільний та мистецький контекст: <i>суспільний контекст</i> — погроми шістдесятників 12–14 січня 1972 р.; політичні репресії, арешти й тюремні етапи Є. Сверстюка, В. Марченка, В. Чорновола, В. Овсієнка та інших. <i>Смерть</i> В. Стуса, О. Тихого та Ю. Литвина в таборах та «повернення» до Києва (переховання 19 листопада 1989р.). <i>Мистецький контекст</i> — портрет Василя Стуса В. Зарецького (1989–1990 рр.). Документальні фільми «Просвітлю</p>
--	--	--

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
1	<p>«Листи до матері з неволі» Валерія Марченка. «Ключі» до читання епістолярію. Листи Валерія Марченка як свідчення епохи.</p> <p>Предметні компетентності <i>Учень/учениця:</i> знає про літературний процес 50–90-х років ХХ ст., визначає поширені жанри літератури та тематику; називає і вміє розрізнати представників епохи та їхні твори; пояснює причини звертання до історичної теми; розрізняє різновиди епічної великої прози.</p>	<p>дороги свічка чорна», «Дисиденти». Вистави за поезією В. Стуса: поетична композиція (1989, Львівський молодіжний театр), «Птах душі» (1993, київський мистецький колектив «Кін»), «Ду за край» (2006, Національний академічний театр російської драми ім. Лесі Українки, Київ) та ін. Документальний фільм «Просвітлої дороги свічка чорна» (1992).</p> <p>Читацький практикум</p>
10	<p>Загальнонавчальні компетентності <i>Учень/учениця:</i> розвиває абстрактне мислення (К3); постійно поповнює власний словниковий запас (К6); аналізує життєву ситуацію з певної позиції (К7); зиставляє специфіку розкриття певної теми (образу) в різних</p>	<p>ЛІТЕРАТУРА ЕПОХИ «СОЦІАЛІСТИЧНОГО РЕАЛІЗМУ» (ОГЛЯДОВО)</p> <p>Літературний процес 50–90-х років ХХ ст. Переважання епічних форм. Жанрова й тематична специфіка. Перевага ідеологічного начала у творах соціалістичного реалізму. Причини звертання до історичної тематики. Особливості поетики. Огляд творчості.</p> <p>Олесь Гончар «Собор» — проблемно-філософський роман, у якому важливі соціальні та національні проблеми розглядаються крізь призму вічних гуманістичних істин, якими мусить керуватися людська цивілізація, щоб не прийти до свого остаточного руйнування та знищення.</p> <p>Василь Земляк «Лебедина зграя» як зразок «хімерної прози». Проблематика революції та громадянської війни крізь призму національних характерів і типів. Особливості жанру й стилістики письма.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>видах мистецтва (К9); знаходить необхідну інформацію в підручнику й інших друкованих й електронних джерелах, критично осмислює її, виокремлює головну та другорядну (К3); згортає та розгортає текстову інформацію, аналізує, систематизує й узагальнює її, представляє у формі таблиці, схеми тощо і навіпаки (К3, 6); визначає межі власного знання і не-знання, відрізняє нове знання від уже відомого (К6); висловлює міркування з приводу змісту твору, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 8, НЛ-2).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця:</p> <p>усвідомлює й може пояснити особливості творчості митців епохи «соціалістичного реалізму», причини появи історичної тематики та «хімерності» оповідної мачери; визначає значення цих творів для української літератури.</p>	<p>Павло Загребельний «Роксолана» — масштабний історичний роман про часи XV-XVI ст., про дивовижну долю дівчини з Прикарпаття — дочки священика з міста Роґатина Івано-Франківської області Лісовську Анастасію, яка стала дружиною Сулеймана I.</p> <p>Роман Іваничук «Мальви» — історичний роман про зраду і яничарство. Історична основа твору — активна діяльність яничарського корпусу в Османській імперії 1638–1648 рр. Особливості характеротворення персонажів.</p> <p>Валерій Шевчук «Дім на горі» — роман-балада про любов. Ідея формування особистості через психо-інтуїтивне пізнання її долі, за умови, що вона творилася не лише за логікою національної доцільності, а й слідує передусім за почуттями.</p> <p>Т.Л.: «хімерний роман»; «роман-балада»; проблемно-філософський роман.</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-познавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>4</p>	<p>Предметні компетентності Учень/учениця: знає життєвий і творчий шлях кримськотатарського письменника, знає й може розповісти про літературу як відображення історії кримськотатарського народу; пояснює символічність образу Сабирли. Загальнонавчальні компетентності Учень/учениця: аргументовано і грамотно висловлює власну думку щодо обговорюваних питань (К6, 8; НЛ-2); толерантно дискутує, відстоює власну думку з питань, на які існують різні точки зору (К1, 2, 8; НЛ-2); розрізняє маніпулятивні технології та протистоять їм (К6; НЛ-2); визначає роль і місце української культури в загальноєвропейському та світовому контекстах (К9). Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця: визнає право кожного народу на самовираження та гідне життя на своїй землі.</p>	<p>КРИМСЬКОТАТАРСЬКА ЛІТЕРАТУРА Ервін Умеров «Самотність» Життєвий і творчий шлях кримськотатарського письменника як відображення історії народу. Е. Умеров — король сучасної кримськотатарської малої прози. Тема депортації кримських татар — наскрізна у творчості митця. «Самотність» — розповідь про останній день життя пса Сабирли, через відчуття якого подано найдраматичнішу сторінку в історії кримських татар. Символічність образу Сабирли. ТЛ: художня деталь (поглиблено); алегорія (поглиблено). Суспільний та мистецький контекст: <i>суспільний контекст</i> — депортація народів у політиці радянської влади; трагедія народу й культури як реалізація «дружби народів». <i>Мистецький контекст</i> — збірка кримськотатарських письменників «Дні нашого життя», видавництво художньої літератури Узбекикої РСР до декади мистецтва і літератури Узбекистану в Москві (1959) як відображення національної політики в радянській ідеології; творчість Юсуфа Болата. Художній фільм «Хайтарма» (2013, режисер Ахтем Сейтаблаєв).</p>

<p>К-сть год (орі- єнтовно)</p>	<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>16</p>	<p>Предметні компетентності Учень/учениця: знає про постмодернізм як продукт постіндустріальної епохи; визначає та характеризує стиліове розмаїття, експериментаторство, пошуки нових форм і нових тем; називає і вміє розрізнати представників українського постмодернізму та їхні твори; аналізує обрані твори щодо жанрово-стильової та ідейно-тематичної специфіки; знає й може характеризувати особливості постмодерної поетики обраних творів. Загальнонавчальні компетентності Учень/учениця: знаходить необхідну інформацію в підручнику й інших друкованих і електронних джерелах, критично осмислює її, виокремлює головну та другорядну (К3); згортає й розгортає текстову інформацію, аналізує, систематизує й узагальнює її, представляє у формі таблиці, схеми тощо і навпаки (К3, 6); визначає межі власного знання і не-знання, відрізняє нове знання від уже</p>	<p>ПОСТМОДЕРНІЗМ І ПОСТПОСТМОДЕРНІЗМ Постмодернізм як продукт постіндустріальної епохи. Історико-культурна ситуація наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст. Визначальні риси постмодернізму. Стильове розмаїття, експериментаторство, пошуки нових форм і нових тем. Література масова, популярна (її інтенсивний розвиток). Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 1990-х років, його риси. Постпостмодернізм і література сьогодення. Естетика постпостмодернізму. Риси стилю. Поезія: *Ігор Римарук, «Обнови» — типова постмодерна стилістика й поетика вірша; центральна ідея — покликання й призначення людини на землі, коли завжди є проблема вибору життєвого шляху. *Василь Герасим'юк, «Аркан» — філософський верлібр про призначення чоловіка в житті, про чоловічу дружбу. Юрій Андрухович, «Астролог», *«Пісня мандрівного слудея», *«Козак Ямайка». Юрій Іздрик, «вишиванка», «молитва» — Ю. Іздрик як один із творців «Станіславського феномену»; пошук форм вираження нового світовідчуття й нового світогляду в поезії; роль візуалізація у творчості поета (ідея та візуальний прояв «вишиванки»); синтез національного й загальнолюдського в його творчості; спосіб поетичного вираження почуттів в естетиці постмодернізму.</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>відомого (К6); висловлює міркування з приводу змісту твору, порушених проблем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 8, НЛ-2); указує на прояви національного мислення, світовідчуття в характерах героїв (К8); веде діалог із текстом (автором, героями); ставить питання, прогнозує зміст тощо; дискутує на літературні та публіцистичні теми, критично ставиться до висловлених думок (К1); визначає роль прочитаного для особистісного й читацького розвитку (К8).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця:</p> <p>усвідомлює й може пояснити зв'язок української постмодерної літератури із суспільно-політичними процесами в Україні, а також зі зміною естетичних ознак і проявів у світовій культурі та мистецтві кінця ХХ — початку ХХІ ст.</p>	<p>Марія Матіос «Триєдина перспектива (цикл)»; «Прості вірші» (цикл) — поезія як прояв сильної жінки в сучасному світі, яка може залишатися жіночною.</p> <p>Сергій Жадан, «Музика, очерет...», «Смерть моряка». Збірка «Тамплієри» — поетичний щоденник за 2015-й — першу половину 2016 року. Широкий жанрово-тематичний діапазон поезії — від публіцистики до лірики. Сергій Жадан про збірку: «Тамплієри» — 39 віршів про війну, яку ніхто не оголошував, про біль, з яким ніхто не може вправитися, про любов, від якої ніхто не може відмовитися, та надію, на якій усе тримається».</p> <p>Проза, есе:</p> <p>*Галина Пагутяк «Зачаровані музиканти» — роман фемінерія; села й містечка Галичини як прояв місцевого колориту та історичного гла оповіді; містичні й міфологічні алузії в романі; ідея єдності людини з її вітоками та природою, у якій вона живе; особливості авторського стилю письменниці.</p> <p>*Мирослав Дочинець «Криничар». Юрій Андрухович «ShevchenkoIsOK» — есе, у якому автор звертає увагу на потребу нового осмислення класичної літератури. Актуальність потреби пошуку Тараса Шевченка з «людським обличчям».</p> <p>Оксана Забужко «Казка про калинову соплілку» — повість-притча; міфологічна основа повісті; жіноча версія</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
		<p>легенди про Каїна й Авеля, яка обертається напруженою психологічною драмою. Образи сестер — Ганни-панни та Олени як казкові моделі дідової й бабиної дочок. Понад-часовість образу-символу калини в повісті.</p> <p>Сергій Жадан «Ворошиловград», * «Інтернат».</p> <p>«Ворошиловград» — твір жорсткий, меланхолійний та реалістичний про людину, яка намагається протистояти тиску бездуховного прагматизму сьогодення й відвою-вує своє право на буття. Часові шари та їхнє переплетіння в романі. «Вчорашнє» як екзистенційна сталість для геро-їв твору. Система образів і персонажів роману.</p> <p>Марія Матіос «Майже ніколи не навпаки» — сімейна сага в новелах. Міфологічні витоки в романі. Біблійні алю-зії та їхня роль. Особливості оповіді й характеротворення.</p> <p>Софія Андрухович «Фелікс. Австрія» — бестселер по-галицьки. Зображення епохи через хронологію провінційного містечка. Особливості оповіді — щоденник головної героїні Стефи. Психоаналітичні підвалини системи персонажів. Ур-баністичний психологічний роман новітнього часу.</p> <p>Драматургія</p> <p>Олександр Ірванець «Маленька п'єса про зраду» — жанр антимюзиклу; типowo постмодерні літературні й му-зичні ремінісценції й алюзії. Центральна тема — розгляд феномену зради, виявлення її природи на всіх рівнях: інтимних, у дружніх стосунках, у певному соціальному</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
1	Читання творів сучасної актуальної літератури. «Ключ» до прочитання постмодерних і постпостмодерних творів. Деконструкція і дешифрація як один з методів прочитання.	середовищі, в суспільстві в цілому, в конкретному часі, за певних політичних умов і незалежно від них. Т.Л. постмодернізм як художній напрям. Суспільний та мистецький контекст: суспільний кон- текст — розпад Радянського Союзу; зміна етичних і есте- тичних засад у суспільному житті й творчості; відкритість кордонів і культурний обмін із країнами Європи та світу. Мистецький контекст — У. Еко «Ім'я троєянди», П. Зюскінд «Запах»; пост-рок у музиці; концептуальний живопис; угрупкування «Бу-БА-БУ»; «Станіславський феномен» та ін.
4	Предметні компетентності <i>Учень/учениця:</i> знає імена письменників-земляків та на- зви їхніх творів, аналізує прочитане: ви- значає проблематику, характеризує об- рази-персонажі. Загальнонавчальні компетентності <i>Учень/учениця:</i> визначає роль прочитаного для особис- тісного й читацького розвитку (К8, НЛ-2); веде діалог із текстом (автором, героями); ставить питання, прогнозує зміст тощо;	Читацький практикум ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ Ознайомлення з письменниками-земляками та їхніми творами.

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>дискутує на літературні та публіцистичні теми, критично ставиться до висловлених думок (К1).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення</p> <p>Учень/учениця: виражає шанобливе ставлення до людей творчих професій.</p>	
6	<p>Предметні компетентності</p> <p>Учень/учениця: знає основні ознаки літературних напрямів; називає вивчені твори, імена героїв; характеризує проблематику, художньо-стильові особливості; окреслює місце української літератури у взаємозв'язках з європейською і світовою літературою та культурою.</p> <p>Загальнонавчальні компетентності</p> <p>Учень/учениця: знаходить необхідну інформацію в підручнику й інших друкованих і електронних джерелах, критично осмислює її, визначає головну та другорядну (К3); згоргає й розгоргає текстову інформацію, аналізує, систематизує й узагальнює її, представляє у формі таблиці, схеми тощо і навпаки (К3, 6);</p>	<p>УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ВИВЧЕНОГО</p> <p>Бесіда про твори, вивчені упродовж навчального року. Зосередження уваги на їхніх художніх особливостях, новаторстві (на тлі відповідного відрізка часу).</p>

К-сть год (орі- єнтовно)	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
	<p>визначає межі власного знання і не- знання, відрізняє нове знання від уже відомого (К6); висловлює міркування з приводу змісту твору, порушених про- блем, проводить аналогії із сучасним життям (К1, 8).</p> <p>Емоційно-ціннісне ставлення Учень/учениця:</p> <p>визначає роль прочитаного для особис- тісного і читацького розвитку (К8).</p>	

ДОДАТОК 1**Очікувані результати навчальної діяльності****Предметні знання і вміння
(предметна складова)***Учень / учениця***знає:**

- ◆ назви літературних напрямів, імена представників, стильові ознаки (провідні теми, ідеї, жанри, характеристика героя, художні особливості);
- ◆ пам'ятні місця, пов'язані з життям і творчістю видатних митців України і світу;
- ◆ основні факти з життя і творчого шляху, ознаки стилю письменників, творчість яких вивчається текстуально, їхню роль у літературному процесі;
- ◆ назви, зміст, тематику, проблематику, імена й риси характеру героїв, жанрові та мовно-стилістичні особливості творів, які вивчаються;
- ◆ специфіку втілення традиційних тем, образів, сюжетів і мотивів у художніх творах різних часів і народів;
- ◆ імена сучасних поетів, прозаїків, драматургів, у т. ч. письменників-земляків, назви угруповань, характерні ознаки стильових і тематичних пошуків; зміст творів, визначених для текстуального вивчення, імена, риси характеру героїв.
- ◆ про історичний контекст творення української літератури ХХ ст. в Україні (чергування періодів активної творчої діяльності й «затишшя» через втручання влади в мистецький процес, репресії проти української інтелігенції) і в еміграції; основні тенденції розвитку сучасної літератури;
- ◆ основні стильові ознаки реалізму та модернізму (різноманітних їх течій), постмодернізму: провідні теми, ідеї, жанри, характеристика героя, художні особливості;
- ◆ назви літературних угруповань різних періодів, імена найяскравіших представників;

Учень / учениця

- ◆ пояснює об'єктивну зумовленість зміни літературних напрямів, називає основні стильові ознаки їх, спільні закономірності розвитку в різних літературах, видах мистецтва, специфіку прояву в українському мистецтві й літературі;

- ♦ називає й характеризує основні періоди розвитку української літератури в Україні та поза її межами: літературні напрями та їх представників, тематику, проблематику, характеристику героя, стильові особливості;
- ♦ розповідає про цікаві факти з життя письменників, творчість яких вивчається текстуально, характеризує особливості їх світобачення і стилю;
- ♦ називає художні твори, аналізує їх у єдності змісту і форми з урахуванням принципів діалогічності: інтерпретує зміст, визначає жанр, тему, мотиви, проблематику, характеризує образи-персонажі (образ ліричного героя в поезії), композиційні, мовно-стилістичні особливості;
- ♦ проводить аналогії між літературними фактами й іншими явищами культури, розглядає художній твір у культурологічному контексті;
- ♦ веде діалог із текстом (передбачає зміст, ставить запитання різних видів тощо), визначає на цій основі авторські й особистісні смисли;
- ♦ активно послуговується літературознавчими термінами: *літературний напрям, етнічне, національне й загальнолюдське в літературі, соціально-побутова повість, повість-хроніка, соціально-психологічний роман, поезія у прозі, драма, трагікомедія, філософська поезія, сонет, реалізм, модернізм, імпресіонізм, експресіонізм, неоромантизм, символізм, неореалізм, соціально-психологічна новела, драматична поема, драма-феєрія, алюзії, типовий характер, літературний прототип, індивідуальний стиль письменника, художня деталь, підтекст, «розстріляне відродження», авангардизм, футуризм, неокласицизм, сонет, новела, роман у новелах, усмішка, сатирична комедія, «філологічний водевіль», роман-хроніка, кіноповість, автобіографічна повість, медитація, екзистенційна лірика, роман у віршах, бароко, необароко, «химерна проза», соцреалізм, інтертекстуальність, постмодернізм;*
- ♦ розрізняє класичну й масову літературу;
- ♦ зіставляє художні твори в різних аспектах (проблемно-тематичному, образному, сюжетному та інших);
- ♦ виявляє національні образи світу й характери в художніх творах, спільне й відмінне в авторській позиції митців;
- ♦ складає анотацію, тези, конспект, пише рецензії, твори-роздуми проблемного та літературно-публіцистичного характеру за одним чи кількома вивченими творами, готує доповіді, ре-

ферати, проекти на літературно-мистецькі теми за кількома джерелами;

- ◆ аналізує самостійно незнайомий твір;
- ◆ розглядає процес розвитку української літератури в контексті загальноєвропейського та світового мистецтва.
- ◆

Загальнонавчальні вміння (надпредметна складова)

I. Організаційно-діяльнісні:

З допомогою вчителя (самостійно) учень / учениця:

- ◆ аналізує умову завдання, його вимоги, формулює навчальну проблему, пропонує спосіб її розв'язання, прогнозує можливий результат діяльності;
- ◆ визначає зміст, цілі, обсяг навчальної діяльності на урок (тему), способи опрацювання навчального матеріалу; планує (виробляє алгоритм дій), організовує (добирає необхідні засоби навчання (підручник, посібники, статті, інтернет-ресурси), визначає, чия допомога потрібна) і здійснює її;
- ◆ визначає послідовність формування читацьких умінь, якостей, розробляє індивідуальний навчальний маршрут, працює за ним, за потреби коригує;
- ◆ володіє різноманітними способами саморефлексії та самоконтролю, аналізує й оцінює результативність на основі самостійно вироблених критеріїв, визначає причини труднощів у навчанні, планує усунення прогалин (досягнення нереалізованих цілей).

II. Інформаційні:

З допомогою вчителя (самостійно) учень / учениця:

- ◆ добирає джерела інформації для просування індивідуальним освітнім маршрутом; обирає зручну для себе форму фіксації та представлення інформації; перевіряє одержану інформацію;
- ◆ знаходить необхідну інформацію в підручнику й інших друкованих й електронних джерелах, критично осмислює її; групує й узагальнює матеріал, робить висновки;
- ◆ згортає й розгортає текстову інформацію, представляє її у формі таблиці, схеми тощо і навпаки;
- ◆ володіє різноманітними читацькими стратегіями (читання-сканування, ознайомлювальне, динамічне, вибіркоче, повільне, діалогічне читання);
- ◆ готує реферативні огляди опрацьованої літератури;

- ♦ здійснює самоаналіз роботи з інформацією.

III. Комунікативні:

З допомогою вчителя (самостійно) учень / учениця:

- ♦ визначає тему й мету спілкування, формулює висловлення залежно від мети спілкування й об'єкта мовлення;
- ♦ володіє прийомами «активного слухання»: «чує» співбесідника, ставить уточнюючі питання, сприймає й поважає іншу точку зору;
- ♦ дискутує на літературні та публіцистичні теми, критично ставитися до висловлених думок під час полеміки, переконливо й толерантно висловлює власні судження;
- ♦ продовжує й розвиває думку співбесідника, формулює зв'язну відповідь на висловлювання опонента, виробляє спільну позицію з дискусійних питань;
- ♦ веде діалог із текстом (автором, героями): ставить питання, прогнозує зміст тощо;
- ♦ сприймає й оцінює життєві явища, події, людей з позицій національних і загальнолюдських цінностей;
- ♦ пише тексти творчого характеру, присвячені окремим темам, використовуючи відповідні стилі;
- ♦ досліджує джерела, збирає матеріали, що стосуються видатних діячів літератури, досягнень у галузі літератури й культури, готує доповіді на різноманітні літературні теми.

IV. Пізнавальні:

З допомогою вчителя (самостійно) учень / учениця:

- ♦ аналізує, узагальнює, систематизує одержану інформацію, визначає причинно-наслідкові зв'язки між фактами, явищами, робить висновки;
- ♦ визначає необхідність додаткової інформації, її сутність;
- ♦ виокремлює головну думку, факт, явище з-поміж інших, знаходить у тексті ключові фрази, слова;
- ♦ визначає межі власного знання й не-знання; відрізняє нове знання від уже відомого;
- ♦ встановлює міжпредметні зв'язки.
- ♦ визначає аспект аналізу (порівняння);
- ♦ формулює проблему, пропонує шляхи її вирішення;
- ♦ доводить думку за допомогою різних методів (індукції, дедукції, за аналогією);
- ♦ визначає раціональні й нераціональні способи виконання завдань.

Ціннісно-сміслові ставлення (особистісна складова)

Учень / учениця:

♦ розмірковує про...

...глобальні проблеми екології світу, природи та роль людини в ньому, про уміння творити добро, любов і милосердя;

...потребу духовної єдності, довіри, відданості — усього, що несе справжню любов, і ненависті до рабського духу, героїзму самопожертви, що постає з любові до людини, людей; одвічну моральну проблему страху перед вільним словом і думкою;

...особливості світосприйняття українців, національний характер, народну мораль й етику;

...важливість культурної самоідентифікації для успішної адаптації в сучасному інформаційному глобалізованому світі;

...оригінальність експресіоністичного художнього стилю як глибоко особистісного, емоційного ставлення до зображуваного;

...про швидкоплинність часу, про зв'язок з майбутнім, про час — історичний і космічний, об'єктивний і суб'єктивний.

...зв'язок внутрішньої свободи митця з процесом його творчості;

...прагнення особистості до ідеалів Краси, внутрішньої гармонії зі світом природи, духовного зростання;

...особистісне ставлення до спільних естетично-стильових засад творчості прозаїків 20-х років ХХ ст. — концепції людини;

...особливості художнього світобачення письменника;

♦ усвідомлює, що...

...життєва позиція кожної людини впливає на загальний стан життя суспільства;

...компромісні рішення можуть призводити до негативних наслідків;

...нищення історичної пам'яті, несправедливість і жорстокість суспільства, яке нехтує всіма нормами моралі, породжує моральних калік — «пропащу силу»;

...літературні твори з поетикою імпресіонізму стали самостійною й оригінальною літературою, що синтезувала душу народу в образах художньої творчості;

...процес повернення народів до своїх етнічних вір — це процес екологізації суспільства, єдності з природою, прагнення жити багатим духовним життям;

... мистецтво є засобом саморозкриття особистості, віддушиною для духовних сил;

... поезія і проза змінюються й перевтілюються, набувають нового звучання й несподіваних відтінків;

...доля твого власного світу залежить від пройдених з гідністю випробувань;

...мова — це «п'ята ефірна стихія, яка облягає національний простір, і зменшення її сфери призводить до утворення своєрідних озонових отворів, через які вривається чорна енергія, що деморалізує народ» (Павло Мовчан);

...у житті важливим є переваги духовного над матеріальним;

...духовно розвинена людина усвідомлює себе й може свідомо керувати своїми вчинками, підпорядковуючи їх нормам моралі та права, спрямовуючи їх на досягнення суспільно значущих цілей;

...поняття гідності й честі, мужності й сили духу — національні ідеали.

◆ **виявляє...**

...ставлення до героїв літературних творів;

... актуальні для себе проблеми;

...повагу до самотності художнього тексту;

...естетичну цінність творів;

... самостійність мислення, вміння аргументовано доводити власні судження, поліпшення якості монологічного мовлення, відчувати насолоду від прочитаних творів;

◆ **оцінює...**

... вчинки персонажів у зв'язку з порушеними автором проблемами;

... літературний твір у процесі інтерпретації;

◆ **висловлює...**

...оцінні судження щодо подій, образів, тем, ідей, втілених у художньому творі та культури різних народів;

◆ **відчуває...**

... внутрішній стан персонажів, ставлення автора до них;

◆ **рекомендує...**

...вподобаний твір, обґрунтовуючи своє ставлення до нього;

◆ **називає...**

... значущі для себе національні й загальнолюдські цінності;

◆ **визначає й оцінює...**

...основні тенденції розвитку української літератури;

...своє враження від прочитаного;

◆ **відтворює й пояснює...**

... враження, отримані у процесі читання літературних творів;

◆ **самовиражається...**

... через особистісний досвід у сприйманні літератури як мистецтва слова.

ДОДАТОК 2

Список творів для самостійного читання

- Іван Нечуй-Левицький.** «Гетьман Іван Виговський».
- Іван Франко.** «Мойсей», «Перехресні стежки».
- Іван Карпенко-Карий.** «Хазяїн», «Сава Чалий».
- Михайло Коцюбинський.** «Що записано в книгу життя».
- Ольга Кобилянська.** «Земля», «Людина», «Царівна».
- Василь Стефаник.** Новели.
- Леся Українка.** Драматичні поеми.
- Євген Плужник.** Поезії.
- Григорій Косинка.** Оповідання.
- Остап Вишня.** Вишневі усмішки.
- Олег Ольжич.** Поезії.
- Олена Теліга.** Поезії.
- Павло Тичина.** «Ой не крийся, природо, не крийся», «Енгармонійне», «Скорбна мати», «Дума про трьох вітрів», «І Белий, і Блок», «Мадонно моя...», «Золотий гомін» та ін.
- Микола Зеров.** Поезії, переклади.
- Юрій Клен.** Поезії, поеми, «Спогади про неокласиків».
- Євген Плужник.** «Галілей», «Недуга».
- Микола Бажан.** «Гофманова ніч», «Сліпці», «Будівлі», «Нічні концерти».
- Микола Хвильовий.** «Повість про санаторійну зону», «Дорога й ластівка», «Сентиментальна історія», «Іван Іванович», «Вальдшнепи».
- Юрій Яновський.** «Голлівуд на березі Чорного моря», «Байгород», «Чотири шаблі».
- Григорій Косинка.** «В житах», «Гармонія», «На золотих богів», «Фавст».
- Микола Куліш.** «Маклена Граса», «Народний Малахій».
- Віктор Домонтович.** «Романи Куліша», «Аліна і Костомаров», «Доктор Серафікус».
- Майк Йогансен.** Поезії, «Подорож доктора Леонардо та його коханки Альчести у Слобожанську Швейцарію».
- Євген Маланюк.** Поезії; «Нариси з історії нашої культури».
- Ольга Лятуринська.** Поезії.
- Іван Багряний.** «Огненне коло», «Сад Гетсиманський», «Людина біжить над прірвою».
- Тодось Осьмачка.** «Старший боярин», «Ротонда душогубців»,

«План до двору».

Улас Самчук. «Волинь», «Юність Василя Шеремети», «Морозів хутір» (перша частина трилогії «Ост»), «Марія».

Олесь Гончар. «Тронка», «Людина і зброя», «Ілонка», «Собор».

Ліна Костенко. Поезії, «Берестечко», «Сніг у Флоренції», «Дума про трьох братів неазовських».

Григор Тютюнник. Новели, оповідання.

Ігор Калинець. Поезії.

Василь Голобородько. Поезії, збірка «Українські птахи в українському краєвиді».

Микола Воробйов. Поезії.

Василь Герасим'юк. Поезії.

Ігор Римарук. Поезії.

Василь Стус. Поезії, листи.

Володимир Дрозд. «Спектакль», «Самотній вовк».

Євген Гуцало. «Позичений чоловік», оповідання.

Павло Загребельний. «Роксолана», «Я, Богдан (Сповідь у славі)».

Валерій Шевчук. «Юнаки з огненної печі», «Місяцева зозулька з ластів'ячого гнізда» та ін.

Роман Іваничук. «Черлене вино», «Журавлиний крик».

Анатолій Дімаров. «Містечкові історії», «Ідол», «Прожити й розповісти».

Василь Барка. «Океан», «Жовтий князь».

Ярослав Стельмах. «Синій автомобіль».

Юрій Мушкетик. «Яса».

Євгенія Кононенко. «Імітація», «Ностальгія», оповідання.

Галина Пагутяк. «Слуга з Добромиля», «Королівство», «Урізька готика», «Магнат», «Сентиментальні мандрівки Галичиною».

Оксана Забужко. Поезії, «Дівчатка», «Інопланетянка».

Євген Пашковський. «Щоденний жезл».

Степан Процюк. «Інфекція», «Десятий рядок», «Під крилами великої Матері».

Юрій Іздрик. «Воццек».

Марія Матіос. «Солодка Даруся», «Нація».

Тарас Прохасько. «НеПрості».

Таня Малярчук. «Божественна комедія».

Василь Шкляр. «Залишенець», «Маруся».

ДОДАТОК 3**Матеріали на допомогу вчителіві
Електронні ресурси:
Загальноосвітні**

1. Електронна бібліотека Національної бібліотеки України імені В. І.Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>).
2. Бібліотека української поезії (<http://poetry.uazone.net>).
3. Сучасна українська література (<http://ukrlit.kma.mk.ua>).
4. Український центр (<http://ukrcenter.com>).
5. Мережева бібліотека української літератури (<http://www.ukrib.km.ru>).
6. Портал «Кобзар.інфо» Гуманітарні науки (<http://www.kobzar.info>).
7. Освітній портал ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА (<http://pedpresa.com>).
8. ВікіОсвіта — мережеве об'єднання учасників навчально-виховного процесу (<http://eduwiki.uran.net.ua>).
9. Український Вікіпідручник, відкрита та вільна бібліотека навчальної літератури (<http://uk.wikibooks.org>).
10. Мала Академія Наук України (<http://www.man.gov.ua>).
11. Учительський он-лайн журнал (<http://www.teacherjournal.com.ua>).
12. Освіта.ua. Сайт для вчителя, вихователя, керівника (<http://osvita.ua>).
13. Острів знань (<http://ostriv.in.ua>).
14. Навчальний портал Школа.ua. Розділ порталу «Вчителям» представляє методичну та навчальну літературу для педагогів (<http://shkola.ua>).
15. Український освітній портал. Розробки уроків і сценаріїв до свят. Методичні матеріали. Наочність до уроків (<http://www.teacher.in.ua>).
16. Банк інтернет-портфоліо вчителів (<http://www.bankportfolio.ru>).
17. Все для вчителя (<http://www.koncept.org.ua>).
18. Записник сучасного вчителя (<http://notatka.at.ua>).
19. Творчий учитель (<http://wecreative.ucoz.ru>).
20. Літературно-художній журнал «Дніпро» (<http://www.dnipro-ukr.com.ua>).
21. Освітня мережа України (www.ednu.kiev.ua).

22. Європейський освітній портал (www.eu-edu.org).
23. Освітній портал (www.osvita.org.ua).
24. Каталог «Бібліотеки України» (www.ukrplibworld.kiev.ua).
25. База даних «Законодавство України» (www.zakon.rada.gov.ua).
26. Портал «Діти України» (www.children.edu-ua.net).
27. Український центр оцінювання якості освіти (www.testportal.gov.ua).
28. Наукове електронне фахове видання «Народна освіта» (www.narodnaosvita.kiev.ua).
29. Слово вчителя (www.konserg.ucoz.ua).
30. Освітній портал «Розумники» (<http://rozumniki.ua/category/elektkonni-pidruchniki-3/htm>).

Для вчителя-філолога

1. <http://www.ukrmova.dn.ua> — українська мова та література. Методичні матеріали до уроків, олімпіад та конкурсів. Календарне планування, тематична атестація, атестація учителя, розробки уроків.
2. <http://vk.com/uabooks> — українські аудіокниги.
3. <http://www.dilovamova.com> — українське ділове мовлення.
4. <http://www.library.lg.ua> — літературна спадщина Бориса Грінченка.
5. Электронная библиотека украинской литературы (<http://sites.utoronto.ca/elul>).
6. Поетика, бібліотека української поезії (<http://poetry.uazone.net>).
7. «Буквоїд», книжковий портал (<http://bukvoid.com.ua>).
8. «Словопедія», онлайн-словники (<http://slovopedia.org.ua>).
9. Матеріали про літературу кінця ХХ — початку ХХІ ст. (<http://ukrainezzosh75.blogspot.com/p/11.html>).
10. Художня українська література, матеріали для школи: розробки уроків, календарно-тематичне планування ukrlitera.ru
11. Online тести з української мови та літератури; довідники, кросворди, розробки уроків, презентації, аудіо- та відеоматеріали з української літератури тощо (<http://skripnikmarina.ucoz.ua>).
12. Цікавий матеріал з літератури (<http://eureka.ucoz.ua>).
13. Блог «Еверест філології» (<http://tsybuljanskabigmirnet.blogspot.com>).

14. Гіпермаркет знань (<http://school.xvatit.com>).
15. Сайт інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету ім. Б. Грінченка (http://ippo.org.ua/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=59&Itemid=61).
16. Українська поезія. За алфавітом (<http://pysar.net/vidu.php>).
17. Українська література (<http://www.parta.com.ua/ukr>).
18. Пряме посилання на сторінку з уроками (http://www.parta.com.ua/ukr/school_program).
19. Українська література — готуємося до іспитів (ЗНО) (<http://www.ukrlitzno.com.ua>).

Інтернет-ресурси за темами

10 клас

Повторення вивченого

Поняття стилю, напрямку, течії (http://studopedia.ru/16_6797_doba-postmodernizmu.html).

Художньо-стильові напрями і течії в літературі (<http://www.ukrplib.com.ua/encycl/techii/>).

У форматі ЗНО. Основні літературні напрями (https://vk.com/page-51201531_44442957).

Напрями та течії, автори та їх твори для ЗНО (http://ukrlit2013.at.ua/news/naprjami_ta_techiji_avtori_ta_jikh_tvori_dlja_zno/2013-05-26-10).

Таблиці з української літератури: твір, автор, жанр, художній напрям, дати (<http://zno.if.ua/?p=121>).

Художньо-стильові напрями й течії в літературі (<http://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2672-khudozhno-stilovi-napryami-j-techiji-v-literaturi>).

Вступ

Умови розвитку української літератури в II пол. XIX ст. (<http://dovidka.biz.ua/umovi-rozvitku-ukrayinskoji-literaturi-v-ii-pol-hih-st/>). Літературний процес 70–90-х років XIX ст.

(<http://lessons.com.ua/literaturnij-proces-70-90-x-rokiv-xix-st>).

Українська література, мистецтво та музика у другій половині XIX ст. (<http://ukrmap.su/uk-uh9/1056.html>).

Імпресіонізм у живописі (<http://impressionnisme.narod.ru>).

Іван НЕЧУЙ-ЛЕВИЦЬКИЙ

І. Нечуй-Левицький, Панас Мирний, І. Карпенко-Карий.

Онлайн-курс «Лайфхаки з української літератури» (<https://www.youtube.com/watch?v=n74FMlRZkeA>).

Нечуй-Левицький (<http://www.ukrlit.vn.ua/author/nechuy.html>; <http://www.bookland.net.ua>).

Українське малярство (<http://qwewerw.blogspot.nl/>).

Сологуб Н. Незнайний Іван Нечуй-Левицький у праці «Світгляд українського народу» (http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kuls_2013_79_4).

Висловлювання відомих людей про письменника (<http://ukrclassic.com.ua/katalog/n/nechuj-levitskij-ivan/3363-vislovlyuvannya-vidomikh-lyudej-pro-tvorchist-ivana-nechuj-levitskogo>).

Реалізм (<http://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2782-realizm-viznachennya>).

Електронна книга «Кайдашева сім'я» (https://web.archive.org/web/20140326133742/http://ukrlit.org/Nechui-Levytskyi_Ivan_Semenovych/kaidasheva_simia/).

Е-презентація «Кайдашева сім'я» (<http://svitppt.com.ua/ukrainska-literatura/i-s-nechuylevickiy-kaydasheva-simya-socialnopobutova-povisthronika-rea.html>).

Фільм «Кайдашева сім'я» (https://www.youtube.com/watch?v=U_ZoCXvE5A8).

Вистави «Кайдашева сім'я» (<https://www.youtube.com/watch?v=LJhiU3MwcJw>, <https://www.youtube.com/watch?v=n7BSFLg3mus>).

Панас МИРНИЙ

До історії садиби-музею Панаса Мирного (<http://www.inst-ukr.lviv.ua/files/paradygma/109-120-pv.pdf>).

Панас Мирний. «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» (Аудіо-книга) (<https://www.youtube.com/watch?v=tSAkJ9PAsNY>).

Висловлювання видатних людей про Панаса Мирного (<http://ukrclassic.com.ua/katalog/m/mirnij-panas/3367-vislovlyuvannya-vidomikh-lyudej-pro-tvorchist-panasa-mirnogo>).

Музей-садиба Панаса Мирного (http://poltavahistory.inf.ua/hisp_u_117.html#met112).

Фільм-вистава «Лимерівна» (https://www.youtube.com/watch?v=FD6Y_pYXun0).

Українська драматургія і театр 70–90-х років XIX ст.

Фільм студії «Віател» «Обожнювана», частина I, II (історія кохання акторів Марії Заньковецької та Миколи Садовського) (<https://www.youtube.com/watch?v=8She360Au30>).

Фільм студії «Віател» «Останній лоцман» (Історія останньої ролі в кіно відомого театрального актора і режисера Миколи Садовського) (<https://www.youtube.com/watch?v=Li4d1ItsavU>).

Фільм студії «Віател» «Мoje серце ножами проймає», част. I, II (початок творчого шляху Михайла Старицького, історія звершень і розчарувань на шляху становлення професійного українського театру) (<http://www.ex.ua/1060726>) (частина I), (<http://www.ex.ua/1060726>) (частина II), Золотий вік українського театру (<http://ukraine.ui.ua/ua/teatr-kino/teatr-korifeev>). Перша вистава українського театру: 7 неймовірних фактів про театр корифеїв (<http://www.5.ua/kultura/persha-vystava-ukrainskohoteatru-neimovirni-fakty-pro-teatr-koryfeiv-129519.html>).

Іван КАРПЕНКО-КАРИЙ

Фільм студії «Віател» «Карпенко-Карий» (<https://www.youtube.com/watch?v=3xKna-UtAGU>).

Фільм «Мартин Боруля» (<https://www.youtube.com/watch?v=rdNxd48uXqU>).

Д/ф «Модель світу братів Тобілевичів» (<https://www.youtube.com/watch?v=g0ag-bfAbR0>).

Буктрейлери до твору «Мартин Боруля» (<https://www.youtube.com/watch?v=L91N3Py6vA4>).

Іван Карпенко-Карий (І. К. Тобілевич) у фотографіях (<http://library.kr.ua/kray/kariy/kariy.html>).

Блог, присвячений І. Тобілевичу. Родовід шляхтичів Тобілевичів (<http://karpenko-kary.blogspot.com/>).

Кіровоградський міський літературно-меморіальний музей І. К. Карпенка-Карого (http://www.karpenkokarymuseum.kr.ua/muz_kar_u.html).

Драматичні твори в українській літературі (<http://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/3459-dramatichni-tvori-v-ukrajinskij-literaturi>).

Іван ФРАНКО

Державний музей «Нагуєвичі» (<http://www.chytomo.com/news/zapovidnyk-nahuyevychi-rodynne-selo-ivana-franka-ekskursiya>).

Листи І. Франка (<http://www.i-franko.name/uk/Corresp.html>).

Фільм про Івана Франка (проект «Великі українці») (<https://www.youtube.com/watch?v=sToHbw1LLAM>).

Маловідомий Франко. Цікаві факти про життя Івана Франка (<http://vsviti.com.ua/ukraine/57248>).

Спогади про Івана Франка (<http://www.kamenyar.com.ua/prijmaemo-zamovlennya/56-spogadi-pro-ivana-franka-prijmayutsya-zamovlennya.html?showall=&limitstart>).

Українські романи на слова Франка (<http://www.orpheusandlyra.com/workshop.html>).

Рік Франка: ким насправді був Вічний революціонер? (<http://studway.com.ua/rik-franka/>).

Світи Івана Франка (http://frankiana.blogspot.com/2015/12/blog-post_20.html).

Імпресіонізм як течія модернізму.

Михайло КОЦЮБИНСЬКИЙ

Імпресіонізм (<http://www.ukrlit.vn.ua/info/criticism/impressionism.html>). Склярєнко Г. Імпресіонізм в українському живописі. Особливості інтерпретації художнього досвіду (http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mysu_2010_11_5).

Кондратюк Л. М. Дискурс взаємодії мистецтв (літературний імпресіонізм) (http://nbuv.gov.ua/UJRN/pssrft_2010_25_20).

Дем'яненко Л. Імпресіонізм у музиці, живопису та літературі (Коцюбинський і Чюрльоніс) (http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuufilol_2011_26_11).

Буктрейлери (<https://www.youtube.com/watch?v=MwdsuYZemao>); (<https://www.youtube.com/watch?v=QiHjG1UmZ10>).

Аудіокниги «Тіні забутих предків» (<https://www.youtube.com/watch?v=Bc6SPHhlmik>).

«Intermezzo» (<https://www.youtube.com/watch?v=ZxRZ0Op4YcA>).

Чернігівський літературно-меморіальний музей Коцюбинського (<http://kotsubinsky.org/>).

Жіноче відьмарство у Карпатах або Як, за народними віруваннями, за 9 днів набути надприродних сил (<http://vsviti.com.ua/ukraine/42277>); Вірування українських горян (<http://carpathian-heritage.org.ua/ua/viruvannia-horian>); Космогонічні вірування західних українців (<https://we.org.ua/kultura/mifologiya/kosmogonichni-viruvannya-zahidnyh-ukrayintsiv/>).

Експресіонізм як течія модернізму.**Василь СТЕФАНІК**

Фільм «Камінний хрест» (<https://www.youtube.com/watch?v=hECJ3qgHZrw>).

Експресіонізм у мистецтві (<https://www.youtube.com/watch?v=YzX6-K8GcXU>).

Неоромантизм як течія модернізму.**Ольга КОБИЛЯНСЬКА**

Ольга Кобилянська. Документальний фільм студії ВІАТЕЛ із серіалу «Гра долі» (<https://www.youtube.com/watch>).

Левченко О. О. Аудіодискурс малої прози Ольги Кобилянської : (http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nz/2011_94/statti/31.pdf)

Фотогалерея «Мені моцно соромно, що моя фотографія пішла в світ»..<http://www.archives.gov.ua/Sections/Persons/Kobylianska/Kobylanska.pdf>

Музей О. Кобилянської (<http://yablog.org.ua/2010/06/05/literaturno-memorialnyj-muzej-olhy-kobyljanskoji/>).

Леся УКРАЇНКА

Фільм «Іду до тебе...» (1971) (<https://www.youtube.com/watch?v=3A5oxLpXJys>); Фільм «Дочка Прометейя» (<https://www.youtube.com/watch?v=ПЦЇсАРфу-кп>).

10 цікавих фактів про Лесю Українку: привиди, скарби та дерева (<http://vsviti.com.ua/ukraine/54014>; http://quester.tobm.org.ua/lesja_ukrainka/info-ls-ukr.html).

Фільм «Лісова пісня», за мотивом драми Лесі Українки (<https://www.youtube.com/watch?v=W2ttQkuegb8>).

Леся Українка — «Лісова пісня» — аудіокнига (<https://www.youtube.com/watch?v=KQwnNrN6qC0>).

Мелодії Лесі Українки — Аранжування Михайло Олійник (Лісова пісня) (<https://www.youtube.com/watch?v=1rj0LBuY8rw>).

Символізм.**Микола ВОРОНИЙ**

Іванові Франкові (аудіокнига) (<https://www.youtube.com/watch?v=O8PsaBg-6ys>).

«Блакитна панна» (аудіокнига) (<https://www.youtube.com/watch?v=c79HJPEzsRU>).

«Інфанта» (аудіокнига) (<https://www.youtube.com/watch?v=9ВТРWpaWcBQ>).

Олександр ОЛЕСЬ

Творчість, біографія, критика (<http://www.poetryclub.com.ua/metr.php?id=119&type=tvorch>).

Гіркий трунок поезії (<https://www.youtube.com/watch?v=oAnaLBZTv4I>).

Буктрейлер «Олександр Олесь — нижний лірик і пристрасний борець» (<https://www.youtube.com/watch?v=0-Q-JoY4m4E>).

Микола Вороний, Олександр Олесь. Онлайн-курс «Лайфхаки з української літератури» (<https://www.youtube.com/watch?v=mQ9640s9wUo>).

Веб-квест «М. Вороний. Таємниця євшан-зілля» (<http://webquest29school.blogspot.com/>).

Символізм (<http://ukr.sovfarfor.com/literatura/500-symvolizm-ukrainskij-literaturi.html>).

Символізм у живописі (<https://www.youtube.com/watch?v=wSBvEbVm-gc>).

Велич особистості. М. Вороний (<https://www.youtube.com/watch?v=5sl3ZND6gO4>).

Пісні на слова О. Олеся (<http://www.pisni.org.ua/persons/34.html#works>).

Кандиби: геометрія стосунків (<http://vsiknygy.net.ua/person/99/>).

Володимир ВИННИЧЕНКО

Цікаві факти (<http://dovidka.biz.ua/volodimir-vinnichenko-tsikavi-fakti/>).

«Момент» Фільм-екранізація, реж. Тесленко О. (<https://www.youtube.com/watch?v=ixKAa5KNktw>).

Павло ТИЧИНА

Біографія П. Тичини (презентація) (<http://svitppt.com.ua/biografiya/pavlo-grigorovich-tichina.html>).

П. Тичина (фотографії) (<https://yandex.ua/images/search?text=тичина&stypе=image&lr=143&noreask=1&source=wiz>).

Гра долі. «Я кличу тебе...» П. Г. Тичина (https://www.youtube.com/watch?v=VAK_pzGCE4k).

Живий голос Павла Тичини 1955 р. (<https://www.youtube.com/watch?v=kn0LqPTy5ZI>).

Черкаська Г. Павло Тичина. Як нашому генію хребет зламали... (http://uahistory.com/topics/famous_people/2636).

Роксана Харчук: Зміна обличчя: Павло Тичина (<http://litakcent.com/2010/07/13/zmina-oblychchja-pavlo-tychyna/>).

Малюнки, твори про поета (<http://www.yuryzavadsky.com/tychyna/>).

11 клас

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА 1920–1930 рр.

Розвиток поезії

Культура України в роки Непу (<https://www.youtube.com/watch?v=gJXS7BuUAz0>).

Шевченко С. Розстріляні в Сандармосі (<http://incognita.day.kiev.ua/rozstrilyani-v-sandarmosi.html>).

Литвин М. Розстріляний з'їзд кобзарів (<http://svitlytsia.crimea.ua/?section=article&artID=7740>).

Літературний авангард перших десятиліть ХХ століття (<http://www.testsoch.net/literaturnij-avangard-pershix-desyatilit-xx-stolittya/>).

Цикл фільмів «Розстріляне відродження» (Іван Дніпровський, Микола Хвильовий, Микола Куліш, Лесь Курбас, Максим Рильський, Михайль Семенко, Володимир Сосюра, Остап Вишня, Майк Йогансен, Микола Зеров) Dakh Daughters Band. Я люблю її коси (<https://www.youtube.com/watch?v=H2fcoCbZBO4>).

Скандальний Михаль Семенко та український футуризм (<http://kharkiv-nspu.org.ua/archives/3230>).

Любов Якимчук: Михайль Семенко: від футуризму до тероризму (<http://litakcent.com/2012/12/27/myhajl-semenko-vid-futuryzmu-do-teroryzmu/>); Київські «неокласики» (<http://disted.edu.vn.ua/courses/learn/4490>).

Коцарев О. 10 історій про неокласиків, після яких вам захочеться їх почитати (<http://www.chytomo.com/issued/10-istorij-pro-neoklasikiv-pislya-yakix-vam-zaxochetsya-iix-pochitati>).

Максим РИЛЬСЬКИЙ

Фотодокументи ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного (http://www.archives.gov.ua/Sections/Rylsky_100/).

Максим Рильський читає свій вірш. 1957 рік. Живий голос (<https://www.youtube.com/watch?v=AcuYrWeihwU>).

ПРОЗА

Юрій ЯНОВСЬКИЙ

Майстер корабля (<http://1576.com.ua/people/mayster-korablya-907>).

Вершники (<https://www.youtube.com/watch?v=19aOiYGZDAM>); https://www.youtube.com/watch?v=0up_ft4REN0; Розстріляне відродження.

Валер'ян ПІДМОГИЛЬНИЙ

Валер'ян Підмогильний (<https://www.youtube.com/watch?v=SWOt0I7FFzQ>).

В. Підмогильний. «Місто» (<https://www.youtube.com/watch?v=vzNNJbSwMg0ж>); Аудіокнига.

Винні у любові до України. Валер'ян Підмогильний (<https://www.youtube.com/watch?v=0LAvpgM9JzY>).

Буктрейлер В. Підмогильний «Місто» (<https://www.youtube.com/watch?v=uq52jNpxDk8>).

Череватенко Л. Підмогильний — убитий в Сандармосі попередник нобелівських лауреатів Камю і Сартра (<http://www.radiosvoboda.org/a/24759313.html>).

Романчук Л. «Валер'ян Підмогильний як передтеччя екзистенціалізму» (<http://archive.is/20130621171527/www.romanchuk.narod.ru/1/Pidmogilnij.htm#selection-195.0-195.54>).

Микола ХВИЛЬОВИЙ

Ростислав Мельників. Життя і смерть Миколи Хвильового. Від комуніста до комунара (<http://www.istpravda.com.ua/research/2013/05/13/123968/>).

Агеєва В. «Україна чи Малоросія?» — дискусія, через яку застрелився Хвильовий (<http://www.bbc.com/ukrainian/blogs-38733485>).

Вежбовська Л. Постріл у самого себе (<http://www.istpravda.com.ua/articles/2013/05/8/123335/>).

«Геть від Москви!» — Хвильовий про орієнтацію інтелігенції у 20-х роках (<http://www.radiosvoboda.org/a/25471835.html>).

Аудіокнига. Микола Хвильовий. Я (Романтика) [Підготовка до ЗНО з української літератури] (<https://www.youtube.com/watch?v=W4uAe5HN9g8>).

«Я (Романтика)», короткометражний фільм режисера Михайла Калюжного (<https://www.youtube.com/watch?v=3QaeuTQYx5Y>).

Микола Хвильовий, Ю. Яновський, В. Сосюра.

Онлайн-курс «Лайфхаки з української літератури» (<https://www.youtube.com/watch?v=hOu8stk4gNQ>).

ДРАМАТУРГІЯ.

Микола КУЛІШ

Винні у любові до України Лесь Курбас і Микола Куліш (https://www.youtube.com/watch?v=ZKu-0_ZT9ak).

Фільм «Мина Мазайло» М. Куліша (1991) (<https://www.youtube.com/watch?v=ohABDBnf3kE>).

Богдан-Ігор АНТОНИЧ

МЕНЕСТРЕЛІ — Коляда «Народився Бог на саях» на слова Б.-І. Антонича (<https://www.youtube.com/watch?v=nde74ob4erI>).

Юрій Андрухович «Богдан-Ігор Антонич: у пошуках Дому за зорею...» (<https://www.youtube.com/watch?v=a8LZ-u3dWaE>).

«Мова гайова» Б. І. Антонич, Тарас Чубай «Плач Єремії» (<https://www.youtube.com/watch?v=kUV9A5EqOkY>).

Е-бібліотеки (<http://www.poetryclub.com.ua/metrsp.php?id=140&type=tvorch>, <https://onlyart.org.ua/ukrainian-poets/virshi-antonycha-bogdana-igorya/>).

Вікторія Левицька: Богдан-Ігор Антонич — принагідний гість (<http://litakcent.com/2007/11/21/viktorija-levycka-bohdan-ihor-antonych-prynahidnyj-hist/>).

Євген МАЛАНЮК

Фатальне кохання Євгена Маланюка й Наталки Лівіцької (стаття) (http://www.krayck.ua/suspilstvo/postati/item/739-fatalne-kohannya-evgena-malanyuka-y-natalki-livitskoyi#.Vknq_7fhDIU).

Празька школа українських поетів (<https://www.youtube.com/watch?v=FI9VJ1XdCew>).

Презентація Празька поетична школа (<https://www.slideshare.net/Ljuda0502/ss-16624267>).

МУР — Мистецький Український Рух. Конспіративний матеріал (<http://avr.org.ua/index.php/viewDoc/7412/>).

Євген Маланюк. Програма Велич особистості (<https://www.youtube.com/watch?v=3Nj-V9uR2ck&feature=youtu.be>).

Е-бібліотека (<http://poetry.uazone.net/malanuk/>).

Шлях до Шевченка. Передрук статті Євгена Маланюка, яка вперше була надрукована в 1942 році в празькому щомісячнику «Пробоем» (<http://tyzhden.ua/Publication/3593>).

Володимир Панченко: Шокова терапія від Євгена Маланюка (<http://litakcent.com/2008/02/25/volodymyr-panchenko-shokova-terapija-vid-jevhena-malanjuka/>).

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА 1940–1950 рр.**Олесь ГОНЧАР**

«За мить щастя» (<https://www.youtube.com/watch?v=SdYmezWsaVA&t=1446s>).

«Залізний острів» (<https://www.youtube.com/watch?v=tXV0-WJ7Xzo>).

«Тронка» (<https://www.youtube.com/watch?v=5gLhGGYLMGY>)

Олень Гончар. Люди і долі (<https://www.youtube.com/watch?v=jc96TJ5ps30>).

БУКТРЕЙЛЕР «Собор»» (https://www.youtube.com/watch?v=8uIQePm_8lM).

Фотогалереї О.Т. Гончара (<http://krai.lib.kherson.ua/gonchar-7.htm>).

Олександр ДОВЖЕНКО

Олександр Довженко. «Мислитель і поет» : документальний фільм, (https://www.youtube.com/watch?v=pl_Wu7nHGEU).

«Україна у вогні. Олександр Довженко» (<http://teachua.com/arhiv-prezentaci/34-ukrajinska-literatura/1096-oleksandr-dovzhenko>).

Слайди з презентації «Олександр Довженко»;

Фотоархів Довженка (<http://tsdkffa.archives.gov.ua/Exhibitions/Dovzhenko/>).

10 невідомих фактів про Олександра Довженка (<http://kinoukraine.com/10-nevidomyh-obraziv-oleksandra-dovzhenka/>).

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

другої половини — кінця ХХ ст.

Довідник з українського шістдесятництва (<http://www.ukrplib.com.ua/encycl/60/>).

Вірші Д. Павличка для дітей (deti.e-papa.com.ua/virshi.../pavlichko-dmitro/).

Пісні Д. Павличка (www.pisni.org.ua/persons/19.html).

Тарас Пастух: Нью-Йоркська група поетів: розкіш промовляння (<http://litakcent.com/2016/09/23/nju-jorkska-hrupa-poetiv-rozkish-promovljannja/>).

Анастасія Чупринська. Втратити, щоб знайти: Нью-Йоркська група (<https://zbruc.eu/node/57255>).

Коли помер кривавий Торквемада. Шістдесятники як діти свого часу (1950–1959рр.) (https://www.youtube.com/watch?v=lyUt_5FSDXc).

Історична правда з Вахтангом Кіпіані: Українські «шістдесятники». Ціна мистецтва (https://www.youtube.com/watch?v=dvjFkH_33pE).

Уляна Глібчук: Іван Драч: «Я прийшов знайти, а не шукати...» (<http://litakcent.com/2008/10/03/ya-pryjshov-znayty-a-ne-shukaty/>).

Ніна Матвієнко читає вірш Миколи Вінграновського (<https://www.youtube.com/watch?v=b4bcERjIHmM>).

Він! Микола Вінграновський 2004 (<https://www.youtube.com/watch?v=b4bcERjIHmM>).

com/watch?v=XK0VrGY3wj00.

М. Вінграновський читає «Я дві пори в тобі люблю» (<https://www.youtube.com/watch?v=3wjEoGZLIY8>).

Світлана Богдан: Василь Герасим'юк: «Микола Вінграновський довів, що поет — завжди в одному примірнику» (<http://litakcent.com/2016/12/01/vasyl-herasymjuk-mykola-vinhranovskyj-doviv-scho-poet-zavzhdy-v-odnomu-prymirnyku/>).

Фільмографія (<http://www.kino-teatr.ru/kino/director/sov/768/works/>).

«Час діяти».

Дмитро Павличко (<https://www.youtube.com/watch?v=rkd90-Sof8A>).

«Голос Епохи» (Дмитро Павличко), частина 1 (<https://www.youtube.com/watch?v=7KVE5S4YuBI>).

Цікаві факти про Дмитра Павличка (<http://dovidka.biz.ua/dmitro-pavlichko-tsikavi-fakti/>).

Віктор Павлік — Два кольори (<https://www.youtube.com/watch?v=1jA02O2dFxl>).

Василь СИМОНЕНКО

Живий голос Василя Симоненка 1962–63 рр. (<https://www.youtube.com/watch?v=0Chru3ccqII>).

Гра долі. Василь Симоненко (<https://www.youtube.com/watch?v=dtUZOp10cmE>).

Сайт, присвячений поету (<https://vasylsimonenko.in.ua/>).

Висловлювання відомих людей про творчість Василя Симоненка (<http://ukreclassic.com.ua/katalog/s/simonenko-vasil/3439-vislovlyuvannya-vidomikh-lyudej-pro-tvorchist-vasilya-samonenka>).

Василь СТУС

Гуманітарний центр Василя Стуса (<https://stus.kiev.ua/>).

Д/ф «Василь Стус. Феномен суток» (https://www.youtube.com/watch?v=JWb1_Z_FRTU).

Живий голос Василя Стуса. «Безсонної ночі» (кінець 60-х рр.) (<https://www.youtube.com/watch?v=lvFLXyhLWM8>).

Ліна КОСТЕНКО

Вірші Л. Костенко у виконанні українських артистів (<https://www.youtube.com/watch?v=NrqXmcQOF4w&list=PLQERK5P2fVDDWsuwSZnA9DSnTs8PcZKHj>).

Роман у віршах Л. Костенко «Маруся Чурай» (<https://www.youtube.com/watch?v=OU1SfdxJitQ&list=PLYTTzJQHNL9FXMsUY2xJK0msTJNR3ZqgY>).

Пісні на слова віршів Л. Костенко (<https://hromadskeradio.org/ru/news/2016/03/19/7-pisen-na-virshi-liny-kostenko-do-dnya-yiyi-narodzhennya>).

Пісня О. Богомолець на слова Л. Костенко (<http://music.i.ua/user/1849879/38318/>).

Ліна Костенко. Маруся Чурай. Буктрейлер (<https://www.youtube.com/watch?v=raHQLUgztiI>).

Фільм «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці» (<https://www.youtube.com/watch?v=ZupLQwZ85x0&t=1s>).

Розвиток прози

Дивоключі П. Загребельного (<https://www.youtube.com/watch?v=8zFibZyVvr4>).

Буктрейлер П. Загребельного «Роксолана»

(https://www.youtube.com/watch?v=u_L2hvjtnVY).

Буктрейлер Р. Іваничук, «Мальви»

(https://www.youtube.com/watch?v=_Vuh2Ha7XsA).

Аудіо книга О. Черногуза «Аристократ із Вапнярки»:

(<https://www.youtube.com/watch?v=5fYDRx4i8TA>).

Григор ТЮТЮННИК

Григор Тютюнник. «Доля». Фільм перший (<https://www.youtube.com/watch?v=fOg9Ds0JX8g>).

Г. Тютюнник. «Три зозулі з поклоном» (https://www.youtube.com/watch?v=m_VnALmc9SE).

Постмодернізм

(http://www.ukrlib.com.ua/encycl/sovr_g/, <http://www.ukrlit.vn.ua/info/external/slqzh.html>, <http://uk.wikipedia.org/wiki/>). Сучасна українська література. (<http://uk.wikipedia.org/wiki/Постмодернізм>). Портрети — С. Жадан: (<https://www.youtube.com/watch?v=1gUfAwmvINU>); Дмитро Дроздовський: Постмодернізм помер. Хай живе пост-постмодернізм! (<http://litakcent.com/2013/05/17/postmodernizm-pomer-haj-zhyve-post-postmodernizm/>).

Постмодернізм в літературі. Характерні риси, письменники, твори (<https://www.youtube.com/watch?v=W-j3yWbdzeY>).

Постмодернізм в сучасній українській літературі і не тільки (<https://www.youtube.com/watch?v=lbazqBy6h6Q>).

Сайт письменника (<http://zhadan.info/>).

О. Крамаренко про «Ворошиловград» Жадана: між совком і українством (http://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2010/11/101116_review_zhadan_kramarenko_sp.shtml).

Ліза Хворс. Сергій Жадан про безробіття, батьківство та суржик (<http://life.pravda.com.ua/society/48e3393f39504/>).

Сергій Жадан назвав п'ять українських книг, які варто прочитати (<http://nv.ua/ukr/style/life/sergij-zhadan-nazvav-p-jat-ukrajinskih-knig-jaki-varto-prochitati-183762.html>).

Сергій Жадан читає вірші (<https://www.youtube.com/watch?v=uMUU9z-tBFM>).

Жадан і собаки — Листопад (<https://www.youtube.com/watch?v=dioN-HiJRoc>).

Діалоги: Сергій Жадан та Юрій Андрухович (<https://www.youtube.com/watch?v=wGRCQfurHfM>).

Інтерв'ю. Юрій Андрухович: Виявляється, я все життя пишу одну й ту саму книгу (<https://rozмова.wordpress.com/2017/01/29/urij-andrukhovych-15/>).

Е-бібліотека (<https://onlyart.org.ua/modern-ukrainian-poets/virshi-yuriya-andruhovycha/>).

Біографія Андруховича Ю. (<http://dovidka.biz.ua/yu-andruhovich-biografiya-skorocheno/>).

Юрій Андрухович, «Єхидна» (<https://www.youtube.com/watch?v=67NXtLoUnIY0>).

Юрій Андрухович — «За Чай.com» з Романом Чайкою (<https://www.youtube.com/watch?v=byLNzywey14>).

#Андрухович: Людей, які мають фото зі мною значно більше, ніж тих, хто прочитав мою книгу (<https://www.youtube.com/watch?v=lYIVPFzyC8Q>).

Гра «Розпізнай творчу манеру письменника» (<https://learningapps.org/2238664>).

МЕТОДИЧНИЙ КОМЕНТАР

Щодо навчання української літератури в закладах загальної середньої освіти в 2018/2019 навчальному році

Т. О. ЯЦЕНКО,

*доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник
відділу навчання української мови і літератури
Інституту педагогіки НАПН України;*

А. М. ФАСОЛЯ,

*кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник
відділу навчання української мови і літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

...Ізнову новий навчальний рік... І знову ручка завмирає над чистим аркушем... Яким він бачиться, цей новий 2018/2019? Звичайно ж, своєрідним і неповторним, несхожим на інші, але новим за своєю глибинною суттю.

Цьогоріч 5–9 класи вдруге «проходитимуть» оновлені програми. Буде враховано набутий досвід, і допущених прорахунків, якщо такі були, вдасться уникнути. Окрім того, у 5 класі навчання буде організовано за новими підручниками. Новизною відзначатиметься навчання й у старшій школі: оновлено програми, підготовлено нові підручники для 10 класу. Тому закономірним є бажання авторів коментаря поділитися думками з приводу організації роботи з навчальною книжкою.

Спочатку про мету навчання літератури і зміст відповідних понять, оскільки, як ми знаємо, саме мета є системотворчим фактором, обумовлює зміст, методи, форми навчальної діяльності, а чіткість розуміння визначень забезпечує успіх діяльності.

Метою літературної освіти є формування компетентного учня-читача, тобто такого, який любить читати й одержує від читання естетичну насолоду; має художній смак, розвинене

критичне мислення, уяву, емпатію, образне мислення й мовлення; уміє розглядати художній твір в історичному й культурному контекстах; здатний налагодити діалогічну взаємодію з текстом, інтерпретувати прочитане, знаходити авторські й творити власні смисли на основі читацького й життєвого досвіду; має сформовану систему загальнолюдських і національних цінностей; уміє керувати власною читацькою діяльністю, читацьким й особистісним розвитком.

Наявність якої якості визначає повноту сформованості читацької компетентності? Якщо Ваш погляд зупинився на останній (у переліку!), це є свідченням Вашої професійної компетентності. Про формування цих умінь ішлося в минулорічному методичному коментарі. Тому міркуємо далі.

Загальновідомо, що для сучасних підлітків художня література втрачає свою привабливість, перестає бути основним джерелом художньої інформації, оскільки новітні інформаційно-комунікаційні засоби створюють в учнів ілюзію повноцінного еквівалента художнього твору. Переконати школярів у протилежному, розвіяти цю ілюзію — одне з найважливіших завдань шкільної літературної освіти.

Зауважимо, що слова «любить читати» не випадково стоять першими в переліку рис і якостей, якими повинен оволодіти компетентний учень-читач. Любов до читання можна вважати одним із найчіткіших показників рівня *читацької компетентності*. Її цілком правомірно віднести до *ключових*, визнати пріоритетним компонентом загальноосвітньої підготовки школярів. Однак як визначальне поняття сучасної літературної освіти читацька компетентність не згадана не лише в Державному стандарті базової і повної середньої освіти (2011, 2013), а й у Концепції Нової української школи (2016) та в Законі України «Про освіту» (2017) [2; 4; 3].

На нашу думку, неузгодженість поняттєвого апарату компетентнісного літературного навчання створює труднощі його реалізації в шкільній практиці.

Необхідність подолання наявних суперечностей обумовлює потребу представлення власного розуміння компетентнісних аспектів сучасної шкільної літературної освіти.

Як дидактичне поняття *читацька компетентність* — це здатність до мобілізації та застосування комплексу специфічних особистісних, когнітивних, комунікативних і ціннісних механізмів з метою організації та реалізації ефективної взаємодії з

текстом, поєднання яких і забезпечує (або ж не забезпечує) сформованість цієї інтегрованої особистісної якості.

Читацька компетентність як ключова — це якість, що виявляється в готовності та здатності особистості самостійно здобувати й застосовувати пов'язані з читанням знання і вміння для здійснення читацької діяльності, читацького й особистісного саморозвитку.

З огляду на дискусійний характер розуміння предметної компетентності у шкільній літературній освіті, саме *читацьку (а не літературну) компетентність* визначаємо як *предметну*.

Структура *предметної читацької компетентності* включає такі компоненти:

1. *Загальнокультурна* компетентність — якість особистості, що виявляється в усвідомленні української літератури як невід'ємного складника світової художньої культури, розумінні її специфіки та естетико-художньої значущості як мистецтва слова, здатності розглядати художній твір у широкому історико-літературному контексті, використовувати загальнолюдські та національні культурні еталони й цінності в повсякденній взаємодії з тими, хто поруч.
2. *Літературознавча* компетентність — якість особистості, що виражається в здатності й готовності орієнтуватися у світовому та національному літературному процесі, застосовувати засвоєні теоретико-літературні знання для аналізу й інтерпретації художнього твору.
3. *Інтерпретаційна* компетентність — якість особистості, що виявляється в здатності й готовності знаходити в художньому творі авторські й творити власні смисли на основі діалогу з текстом, самим собою та іншими читачами.
4. *Аксіологічна* компетентність — якість особистості, що передбачає розуміння світоглядних категорій, моральних ідеалів, які знайшли відображення в художньому творі, здатності й готовності визначати його естетичну вартісність, розглядати зміст, учинки героїв, авторську позицію в контексті загальнолюдських і національних цінностей, усвідомлювати значення прочитаного для особистісного розвитку.
5. *Творчо-мовленнєва* компетентність — якість особистості, що визначається здатністю й готовністю створювати власні тексти різних жанрів, будувати зв'язні висловлювання відповідно до комунікативної ситуації.

6. *Самоорганізаційна* компетентність — якість особистості, що проявляється в здатності й готовності планувати, організовувати, здійснювати, рефлексувати й оцінювати читацьку діяльність, а також керувати власним читацьким саморозвитком.
7. *Інформаційна* компетентність — якість особистості, що передбачає здатність і готовність працювати з різними джерелами інформації, знаходити й опрацювати необхідну інформацію (аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити висновки тощо).

Зауважимо, що інформаційна та самоорганізаційна компетентності є компонентами не лише предметної читацької, а й інших предметних і ключових компетентностей.

Предметну читацьку компетентність визначаємо як інтегрований результат навчальних досягнень учнів, пов'язаних із читацькою діяльністю, здатність до осмисленого набуття знань і вмінь, передбачених конкретною програмовою темою та шкільним курсом літератури загалом, система ціннісно-світоглядних й естетичних орієнтацій, сформованих на матеріалі високохудожніх творів, а також як здатність до цільового застосування комплексу предметних знань, сформованих умінь і способів діяльності в нових навчальних і життєвих ситуаціях.

Дидактико-методичний потенціал української літератури як навчального шкільного предмета для формування ключових і предметної читацької компетентностей розкрито в оновлених навчаль-

них програмах та програмах літературних курсів за вибором для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти [5; 6; 10].

Потенціал української літератури щодо реалізації *наскрізних ліній*, представлених в оновлених нормативних документах, визначається її змістовим наповненням та завданнями шкільної літературної освіти. Так, шкільний курс української літератури має найбільші можливості для реалізації *наскрізної лінії «Громадянська відповідальність»*. Програмове наповнення літературного навчання дозволяє опрацювати художні твори, герої яких виявляють патріотизм, активну громадянську позицію. Учні повинні навчитися висловлювати особисте ставлення до порушених у художньому творі проблем, переконливо й толерантно відстоювати власні погляди в дискусії, працювати в парі, групі, брати на себе відповідальність у груповій роботі та виконувати доручену роль, ухвалювати спільні рішення. Окрім того, програмовий матеріал шкільного літературного курсу й методично правильна організація навчальної діяльності на уроці дозволяє формувати в учнів усвідомлення важливості активної громадянської позиції та готовності бути відповідальним членом суспільства.

Можливість реалізації *наскрізної лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток»* у курсі української літератури передбачена під час вивчення художніх творів, у яких порушено проблеми взаємозв'язку людини й природи. Учителю-словеснику необхідно формувати в учнів уміння зв'язного висловлювання щодо краси природи, розуміння можливостей художнього слова для актуалізації проблем збереження та захисту навколишнього середовища.

Однак, як засвідчує анкетування вчителів у ході педагогічного експерименту та моніторинг спілкування педагогів у соціальних мережах, можуть виникати певні труднощі в послідовній реалізації *наскрізних ліній «Здоров'я і безпека»* та *«Підприємливість і фінансова грамотність»*. Варто зазначити, що зміст не кожного програмового художнього твору дозволяє в повній мірі реалізувати ці наскрізні лінії. Тому прагнення вчителя досягти цієї мети на кожному уроці (інколи під адміністративним тиском) призведе до поверховості розкриття актуальних проблем та нівелювання художньої вартісності виучуваних творів.

Однією з передумов якісної роботи вчителя-словесника й ефективності компетентнісного навчання учнів української лі-

тератури є використання дидактико-методичних можливостей *шкільних підручників*.

У підручнику «Українська література. 10 клас» (рівень стандарту), підготовленого авторським колективом науковців Інституту педагогіки НАПН України (А. Фасоля, Т. Яценко, В. Уліщенко, Г. Бійчук, В. Тименко), презентовано розвиток літературного процесу другої половини ХІХ — початку ХХ ст., розглянуто образно-тематичне й жанрове багатство української літератури з урахуванням історико-культурного підходу в процесі вивчення художніх творів.

В основу змісту навчальної книжки покладено такі *положення*:

1. Підручник є засобом формування компетентного учня-читача, що передбачає:
  - а) представлення навчального матеріалу про розвиток української літератури, про письменника та його епоху, про художній твір й особливості його творення;
  - б) наявність системи запитань і завдань, що забезпечує формування таких читацьких умінь: уявляти, співпереживати, діалогічно прочитувати художні твори, що належать до різних художніх напрямів і стильових течій, інтерпретувати авторські й творити власні смисли, оцінювати художню вартість твору в контексті творчості митця, національного і світового літературних процесів.
2. Історія літератури розглядається як процес пошуку форм і засобів відображення змін у світогляді й світосприйманні людини, осмислення нею свого призначення в суспільстві. Література художньо втілює сформовану в свідомості письменника концепцію світу і людини. Відтак розгляд творчості письменника подано з урахування сучасних досягнень літературознавства.
3. Художній твір трактується насамперед як форма суспільної свідомості, естетичне явище, що репрезентує художній напрям чи стиль певної мистецької епохи.
4. Пріоритетним завданням у процесі розгляду художнього твору є розкриття авторського задуму, аналіз засобів його реалізації (жанр твору, система персонажів, художніх засобів тощо) та формування унем особистісного ставлення до прочитаного.
5. Підручник сприяє становленню учня як суб'єкта власного читацького й особистісного розвитку, формуванню національних і загальнолюдських морально-культурних цінностей, розвитку естетичного смаку. Засобом реалізації цього поло-

ження є авторський текст, система запитань і завдань, що допомагають учневі зрозуміти себе як особистість і читача; пізнати навколишній світ і світ художнього твору (в авторській оцінці й судженнях героїв); навчають учня самостійно здобувати й застосовувати знання, вибудовувати та здійснювати індивідуальну читацьку траєкторію, розвивати критичне мислення, бути готовим постійно навчатися й вдосконалюватися.

6. Підручник орієнтований на формування національної самосвідомості школяра. Виховний вплив художнього твору розкривається в процесі опрацювання системи запитань і завдань, що спонукають учня-читача до переживання й осмислення емоційних вражень та формування естетичних почуттів.
7. У підручнику пріоритетне значення надається формуванню в учня-читача вмінь самостійної роботи, що реалізується на кількох рівнях: самостійного прочитання художнього твору; створення індивідуального чи групового проекту; навчання за самостійно створеною індивідуальною освітньою програмою; управління читацькою діяльністю, читацьким й особистісним розвитком.

Зміст підручника орієнтовано на послідовне формування *компетентного учня-читача*, суттєвими чинниками результативності цього процесу є чітка структура навчальної книги, апеляція до читацького досвіду десятикласників, використання методично обґрунтованих видів навчальної діяльності, спрямованих на вдосконалення вмінь самостійної діяльності, розвиток критичного мислення, формування морально-етичних цінностей старшокласників.

Визначальною особливістю підручника є реалізація ідеї *суб'єкт-суб'єктного шкільного літературного навчання*, орієнтованого на формування *компетентного учня-читача*. Це концептуальне положення задекларовано вже в передмові «Дружне слово юним читачам», у якій автори, акцентуючи на самонавчанні старшокласників, створюють певну психологічну налаштованість на позитивний навчальний результат.

У вступі підручника чітко окреслено орієнтири *самостійного літературного навчання* в 10 класі: схарактеризовано тематичні рубрики, визначено види навчальної діяльності, доцільні для організації самостійного вивчення життєвого і творчого шляху письменника. Такий концептуальний підхід авторського колективу є суголосним твердженню вченого-методиста О. Бандури про

підручник української літератури як джерело знань учнів та робочу книгу, що навчає їх глибоко осмислювати навчальний матеріал і самостійно здобувати нову навчальну інформацію [1, с. 12].

Суттєвою особливістю підручника є визначення *траєкторії опрацювання навчального матеріалу*. Так, кожна тема (оглядове чи текстуальне вивчення) деталізується в рубриці «Читацький путівник», що є «своєрідним дороговказом як стати справжнім читачем». Тобто в навчальному маршруті зазначаються ключові компетентності та предметні знання і вміння, набуття яких передбачено у процесі опрацювання конкретної літературної теми.

У підручнику реалізовано принцип *діалогізму*, тобто навчальний матеріал орієнтує старшокласників на своєрідний особистісний діалог з письменником, текстом художнього твору, іншими читачами. Так, змістове наповнення рубрик «Читацький путівник», «Читацькі діалоги», «Запитання і завдання», «Ваші читацькі проекти», «Читацький самоконтроль» вирізняється помітною апеляцією до читацького досвіду десятикласників, з'ясуванням особистісного ставлення до автора, тексту твору, що впливає на розвиток умінь діалогічного прочитання художнього твору, його глибокого осмислення, вдосконалення вмінь самостійної дослідницької діяльності та визначення способів підвищення власного рівня читацької компетентності.

Художньо-публіцистичні оповіді з рубрик «Знайомство здалеку і зблизька», «Художній світ письменника», у яких з помірним використанням уривків з епістолярних, мемуарних і літературно-критичних джерел об'єктивно, змістовно та цікаво висвітлено життєвий і творчий шлях письменників, що створює ефективні передумови для формування в уяві учнів образу письменника як цікавої талановитої особистості, представлення історії української літератури означеного періоду як художньо-стильового відображення духовних пошуків українських митців. Зокрема, у підручнику презентовано широку базу цитування (вислови літературознавців, письменників, діячів культури, науковців тощо), що робить виклад навчального матеріалу аргументованим і переконливим.

Підручник розглядається авторами як дієвий засіб досягнення цілей і завдань сучасної освітньої парадигми. Зокрема, компетентнісна зорієнтованість навчального матеріалу прослідковується у змісті художньо-публіцистичних нарисів (рубрики «Знайомство здалеку і зблизька», «Художній світ письменника», «Культурно-мистецький контекст») та в методичному апа-

раті (рубрики «Запитання і завдання», «Читацький самоконтроль», «Ваші читацькі проекти»).

Розвитку *загальнокультурної компетентності* старшокласників сприяють змістове наповнення рубрики «Культурно-мистецький контекст» і система запитань і завдань до неї, що формує в учнів усвідомлення української художньої літератури як невід'ємної частини світового мистецтва.

Реалізацію емоційно-ціннісної змістової лінії Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та розвиток *аксіологічної компетентності* забезпечує навчальний матеріал гуманістичного спрямування таких рубрик, як «Знайомство здалеку і зблизька», «Художній світ письменника», «Культурно-мистецький контекст», а також система запитань і завдань рубрик «Запитання і завдання», «Читацький самоконтроль», «Ваші читацькі проекти». Змістове наповнення цих рубрик орієнтує старшокласників на розуміння духовно-моральних ідеалів, світоглядних категорій, відображених у творах, розвиває вміння визначати й обґрунтовувати своє ставлення до них, знаходити в художніх текстах шляхи вирішення власних проблем.

На розвиток в учнів *літературознавчої компетентності* орієнтують матеріали літературознавчого характеру, які вміщено в художньо-публіцистичних нарисах рубрик «Знайомство здалеку і зблизька», «Художній світ письменника» та в «Довіднику читача».

Важливо зазначити, що в підручнику оптимально представлено навчальні матеріали, які репрезентують усталені надбання та новітні досягнення літературознавства й мистецтвознавства, адаптовані до сприйняття десятикласниками. Такий підхід до підбору навчального матеріалу засвідчує, що в підручнику враховано дидактичний принцип науковості, представлено доступне відображення наукових ідей у шкільному навчанні української літератури, що забезпечує системність і цілісність знань старшокласників.

Методичний апарат підручника передбачає забезпечення умов для організації методично продуманої роботи учнів над питаннями й завданнями різної складності. Так, у підручнику збалансовано представлено аналітичні запитання репродуктивного, частково-пошукового та проблемного характеру. Зокрема, пропонуються завдання для перевірки рівня навчальних досягнень, вироблення вмінь діалогічного прочитання художнього твору, рефлексії виконання запланованого, змін у читацькому й особистісному розвитку.

Виконання різнорівневих завдань дає можливість учителю-словеснику визначати рівень сприйняття учнями навчального матеріалу. Запропоновані авторами підручника запитання й завдання спрямовані на розвиток логічного та критичного мислення, читацьких умінь, емоційної сфери, творчих здібностей старшокласників, стимулювання асоціативної уяви, зацікавлення різними видами мистецтва для усвідомлення теми, проблематики, системи образів художнього твору. Збалансованість запитань і завдань різного типу сприяє диференціації та індивідуалізації навчальної діяльності учнів відповідно до їхніх пізнавальних можливостей.

З метою формування предметної читацької та ключових компетентностей автори підручника рекомендують застосовувати метод проектів, портфоліо, дебати, ігрові, інтерактивні технології, програму «Читання і письмо для розвитку критичного мислення», а також компетентнісно орієнтовані завдання. У таких завданнях вказано на кінцевий результат роботи (есе, малюнок, повідомлення тощо), передбачено заохочення до обміну здобутими результатами; спонукання до самооцінювання учнем власної діяльності та її сприймання іншими суб'єктами навчання.

Як приклад, наведемо запитання й завдання, презентовані в підручнику *«Українська література. 10 клас» (рівень стандарту)*, підготовленого авторським колективом — А. Фасоля, Т. Яценко, В. Уліщенко, Г. Бійчук, В. Тименко:

1. У парі перевірте рівень засвоєння пройденого матеріалу. Для цього сформулюйте 5–6 запитань і поставте їх співрозмовнику. Обміняйтесь міркуваннями щодо отриманих відповідей. Чи задоволені ви ними? Що, на вашу думку, було запорукою успіху?
2. Прослухайте «Апасіонату» композитора Людвіга ван Бетховена. Чому ця фортепіанна соната подобалася І. Нечуєві-Левицькому? Обміняйтесь думками з однокласниками. Чиї міркування вас зацікавили? Чому?
3. Які запитання виникли у вас під час опрацювання розділу підручника й розповіді вчителя? Зафіксуйте їх. Запитайте вчителя, однокласників. Чи отримали ви відповіді на свої запитання? Чи задовольнили вони вас?

Сформулювати такі запитання допоможе вчителеві перелік понять, що вказують на сформованість предметних і загальнонавчальних умінь і, відповідно, на рівень предметної читацької компетентності учнів (див. таблицю).

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНІВ СФОРМОВАНОСТІ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Рівні	Компетенції			Ціннісне ставлення
	Знання	Уміння	Досвід діяльності	
Початковий	<p>Учень/учениця знає:</p> <p>назви художніх творів, дати, імена авторів, героїв, визначення художніх засобів</p>	<p>Репродуктивні уміння</p> <p>Учень/учениця: називає, повторює, переповідає близько до тексту, цитує, читає напам'ять, упізнає, пригадує, розповідає, знаходить серед інших</p>	<p>Індикатори сформованості</p> <p>Відтворення інформаци з пам'яті. Робота під керівництвом (з допомогою) учителя</p>	<p>Ставлення до читання від байдужого до нейтрального. Мотивація — зовнішня негативна: страх покарання. Відсутнє прагнення до читачького вдоволення, організаційно-діяльніснi уміння не сформованi; не усвідомлює значення читання для особистісного розвитку</p>
	<p>Учень/учениця знає:</p> <p>алгоритм виконання дій, види читання, способи представлення інформації, мовні кліше</p>	<p>Функціональні уміння</p> <p>Учень/учениця: виразно читає, розрізняє, перетворює інформацію з однієї знакової системи в іншу, виокремлює, перефразовує, класифікує, аналізує, порівнює, описує, ідентифікує, характеризує, групує, визначає тему твору, ідею (авторський задум), за контекстом значення слів, використовує, пояснює,</p>	<p>Застосування знань і вмінь у типових ситуаціях, у роботі зі знайомим текстом, дія за алгоритмом, за зразком під керівництвом учителя</p>	<p>Ставлення до читання — нейтральне. Мотивація — зовнішня позитивна. Розуміє необхідність читачького й особистісного самовдосконалення, але не робить практичних кроків для цього</p>
Середній				

Рівні	Компетентції			Ціннісне ставлення
	Знання	Уміння	Досвід діяльності	
Середні	Показники сформованості	візуалізує, коментує, трактує авторську позицію за поданими критеріями, передбачає розвиток подій у творі, переповідає своїми словами, обговорює, формулює запитання різного типу, визначає структуру тексту, складає план, знаходить у творі підтвердження присутності автора, знаходить у тексті потрібну інформацію, виділяє головну й другорядну інформацію за даними критеріями та інші	Індикатори сформованості	
Достатні	Учень/учениця знає: алгоритм виконання дій, сутність і назви загальнонавчальних умінь, видів читання	Евристично-пошукові уміння Учень/учениця: здійснює цілісний аналіз знайомого тексту, аналізує й інтерпретує незнайомий текст, дає заголовок тексту, керує своєю навчальною діяльністю (визначає цілі, планує, організовує, здійснює, рефлексує, оцінює, коригує), аргументує власну думку, відстоює її, рецензує, критикує, дискутує, декламує, веде діалог із текстом (передбачає розвиток подій, ставить запитання різних нидів до автора, героїв тощо), володіє різноманітними	Застосування знань і вмінь у нетипових ситуаціях, робота зі знайомим текстом самостійно, з не-знайомим текстом самостійно або з консультацією вчителя	Ставлення до читання позитивне. Мотивація — внутрішня. Усвідомлює значення читання для особистого розвитку. Є прагнення до читачького й особистісного самовдосконалення

Рівні	Компетенції		
	Знання	Уміння	Досвід діяльності
	Показники сформованості		Ціннісне ставлення Індикатори сформованості
Достатні		стратегіями читання, обирає їх залежно від поставленого завдання, вичитує з тексту вторинну інформацію, помічає надлишкову інформацію, зіставляє різні точки зору та джерела інформації, знаходить необхідну інформацію в кількох джерелах, опрацьовує, узагальнює, систематизує її та інші	
Високі	Учень/учениця знає: алгоритм організації й оцінювання читачької діяльності, управління читачьким і особистісним розвитком	Творчі уміння Учень/учениця: розробляє індивідуальну навчальну програму, створює проект, пише творчу роботу, визначає й обґрунтовує значення вивченого для читачького й особистісного розвитку, створює сценарій, розповідає про хід подій від імені персонажа, висуває гіпотезу й доводить її, продукує нові ідеї, розробляє критерії та самостійно оцінює за ними роботу, «маює словом», трансформує текст за певними критеріями, придумує закінчення (продовження) твору залежно від змісту й авторського задуму, стисло викладає зміст твору (пише анотацію), уявляє та словесно відтворює прочитаний текст, аналізує почуття героїв	Створення нового навчального про- дукту, навчання за індивідуальною програмою Ставлення до читання — позитивне. Мотивація — внутрішня. Усвідомлює важливість читачьких предметних і загально-навчальних умінь для особистісного зростання.

Оцінювання може відбуватися двома способами:

1. Учні пропонується система запитань і завдань (репродуктивні, пошукові, творчі). Кожне з них має свою «вагу». Кількість завдань добирається таким чином, щоб сума балів дорівнювала 12. Можлива пропорційність завдань різних рівнів така: репродуктивні — 10 %; функціональні — 15 %; евристично-пошукові — 50 %; творчі — 25 %.

2. Система запитань і завдань формується з розрахунку максимального охоплення умінь, що підлягають перевірці. Кожне запитання також має свою «вагу», бали сумуються, визначається процентне відношення до максимально можливої кількості, яке переводиться в оцінку за схемою:

% правильних відповідей	Рівень навчальних досягнень за чинною системою оцінювання	Традиційний бал
50–59	Початковий	1–3
60–69	Середній	4–6
70–89	Достатній	7–9
90–100	Високий	10–12

Важливо відзначити придатність підручника для організації самостійної навчальної діяльності десятикласників засобами ресурсів інтернет-мережі, що сприяє індивідуалізації траєкторії навчання, оскільки кожен учень зможе адресно й оперативно звернутися до інтернет-ресурсів відповідно до власних інтелектуальних запитів і навчальних потреб.

У підручнику використано багатий високохудожній, методично функціональний ілюстративний матеріал (портрети письменників, роботи художників, ілюстрації до творів, фото-матеріали тощо), що допомагає учневі глибоко осмислити зміст художніх творів у контексті різних видів мистецтва. Представлені репродукції картин художників співвідносяться з темою, ідеєю та образами художніх творів, що текстуально вивчаються в 10 класі. У методичному апараті підручника передбачено запитання й завдання репродуктивного та проблемного характеру, що забезпечують роботу учнів з ілюстративним матеріалом навчальної книги.

Широкі можливості для розвитку предметної читацької та ключових компетентностей старшокласників мають *літературні курси за вибором*, що вивчаються в межах варіативного компонента змісту шкільної літературної освіти. Так, успішну

реалізацію ідей компетентнісного профільного літературного навчання забезпечує програмово-методичний супровід літературного курсу за вибором, схвалений МОН України для використання в закладах загальної середньої освіти: навчальна програма літературного спецкурсу «Шедеври модернізму: вивчення української і зарубіжної літератури в мистецькому контексті» та методичний посібник «Вивчення літератури модернізму в старшій школі» (автор — Т. Яценко) [10; 8].

Компетентнісна спрямованість рубрики «*Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів*» навчальної програми спецкурсу увиразнюється в таких компонентах: *знаннєвий* — орієнтує на формування в учнів загального уявлення про модернізм та вплив світоглядних теорій на його послідовне утвердження; розуміння характерних ознак напрямів модернізму, своєрідності явища українського модернізму; оволодіння інформацією про видатних європейських та українських митців-модерністів і їхні визначні твори; *діяльнісний* — на розвиток в учнів умінь аналізувати й інтерпретувати мистецькі твори в контексті стильової естетики модернізму; *емоційно-ціннісний* — на усвідомлення учнями високої художньої значущості шедеврів модернізму. Окрім того, у програмі спецкурсу «Шедеври модернізму: вивчення української й зарубіжної літератури в мистецькому контексті» подано перелік ключових компетентностей, які доцільно розвивати в процесі опрацювання кожної літературної теми.

У рубриці «*Мистецький контекст*» презентовано яскраві зразки світових мистецьких шедеврів епохи модернізму, розгляд яких сприятиме цілісному осмисленню певної навчальної теми спецкурсу.

Отже, 2018–2019 навчальний рік можна вважати знаковим для подальшої модернізації шкільної літературної освіти. Сформувавши компетентного учня-читача, допомогти йому відкрити красу світу художнього твору й зрозуміти власний, показати, що вміння організовувати, здійснювати й оцінювати власну читацьку діяльність є одним із важливих чинників його успішності в майбутньому житті — такими є першочергові завдання вчителя-словесника. На їх вирішення звертаємо увагу в новому навчальному році.

Успіхів нам усім!

ЛІТЕРАТУРА

1. Бандура О. М. Шкільний підручник з української літератури / О. М. Бандура. — Київ : Пед. думка, 2001. — 76 с.
2. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 лист. 2011 р. № 1392 : [зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 538 від 07.08.2013] [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>.
3. Про затвердження Закону України «Про освіту» : Постанова КМУ від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. — Назва з екрану.
4. Про схвалення Концепції реалізації державної «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження КМУ від 14 груд. 2016 р. № 988-р [Електронний ресурс]. — Режим доступу <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934> — Назва з екрану.
5. Програма для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти Українська література (профільний рівень) : наказ МОН України від 23 жовт. 2017 р. №1407 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58820/>.
6. Програма для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти. Українська література (рівень стандарту) : наказ МОН України від 23 жовт. 2017 р. №1407 [Електронний ресурс]. — Режим доступу <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58819/>. — Назва з екрану.
7. Фасоля А. М. Концептуальні засади створення підручника української літератури з урахуванням положень діяльнісного, особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів / А. М. Фасоля // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. пр. / НАПН України; Ін-т педагогіки. — Київ : Пед. думка, 2016. — Вип. 18. — С. 231–242.
8. Фасоля А. М. Читацька компетентність: що формуємо, що і як перевіряємо й оцінюємо / А. М. Фасоля // Дивослово. — 2017. — № 9. — С. 8–15.
9. Яценко Т. О. Вивчення літератури модернізму в старшій школі : метод. посіб. / Таміла Яценко. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2013. — 144 с.
10. Яценко Т. О. Підручник української літератури у контексті завдань Нової української школи / Таміла Яценко // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. пр. — Київ : Пед. думка, 2018. — Вип. 20. — С. 551–559.
11. Яценко Т. О. Програма літературного спецкурсу «Шедеври модернізму: вивчення української і зарубіжної літератури у мистецькому контексті» / Таміла Яценко // Українська мова і література у школах України. — 2018. — № 7–8 (Частина I); № 9 (Частина II).

ЗМІСТ

ТОПУЗОВ Олег. Виховуємо людину, яка вмiє змiнюватися сама i змiнювати цей свiт. (Замiсть передмови)	3
--	---

УКРАЇНСЬКА МОВА. 10–11 класи.

Програма для закладiв загальної середньої освіти з українською мовою навчання. Рiвень стандарту

Пояснювальна записка	5
10 клас	13
11 клас	34

УКРАЇНСЬКА МОВА. 10–11 класи.

Програма для профiльного навчання учнiв закладiв загальної середньої освіти. Фiлологiчний напрям, профiль — українська фiлологiя

Пояснювальна записка	52
10 клас	83
11 клас	113

МЕТОДИЧНИЙ КОМЕНТАР

<i>Валентина НОВОСЬОЛОВА.</i> Щодо навчання української мови в закладах загальної середньої освіти в 2018/2019 навчальному році	137
---	-----

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА. 10–11 класи.

Програма для закладiв загальної середньої освіти з українською мовою навчання. Рiвень стандарту

Пояснювальна записка	148
10 клас	162
11 клас	184

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА. 10–11 класи.

Програма для закладiв загальної середньої освіти з українською мовою навчання. Профiльний рiвень

Пояснювальна записка	213
10 клас	232
11 клас	269
Додаток 1	308
Додаток 2	314
Додаток 3	316

МЕТОДИЧНИЙ КОМЕНТАР

<i>Т. О. ЯЦЕНКО, А. М. Фасоля.</i> Щодо навчання української літератури в закладах загальної середньої освіти в 2018/2019 навчальному році	331
--	-----

Література	346
----------------------	-----

